

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση
Κατεύθυνση: Ιδιωτικό Δίκαιο

Η μετεξέλιξη του θεσμού της εγγύησης από τον ΑΚ στις σύγχρονες
τραπεζικές συναλλαγές

Διπλωματική Εργασία Χριστίνας Γεωργοπούλου
(Α.Μ. 0905Μ016)
Επιβλέπων: Καθηγητής Β. Δούβλης

Αθήνα
Νοέμβριος 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	5
Εισαγωγή.....	7
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ : Τα χαρακτηριστικά της εγγύησης σύμφωνα με τον ΑΚ	
1. Έννοια και νομική φύση της εγγύησης.....	11
2. Αντικείμενο και περιεχόμενο της εγγυητικής σύμβασης.....	13
3. Συστατικός τύπος της εγγύησης.....	13
4. Διάκριση της εγγύησης από άλλες συγγενείς μορφές εξασφάλισης.....	15
4.1. Αναδοχή χρέους.....	15
4.2. Εγγυοδοσία.....	16
4.3. Εγγυοδοτική σύμβαση.....	16
4.4. Τριτεγγύηση.....	17
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ : Οι ιδιομορφίες των τραπεζικών εγγυήσεων	
1. Η ιδιαίτερη έννοια της εγγύησης στο τραπεζικό δίκαιο.....	18
1.1. Η εγγύηση στις τραπεζικές επιχειρηματικές χρηματοδοτήσεις - Η περίπτωση του αλληλόχρεου λογαριασμού.....	18
1.1.1. Η εγγυητική ευθύνη κατά τη μεταφορά πιστωτικής σχέσης και αλληλόχρεου λογαριασμού σε άλλη τράπεζα.....	22
1.2. Η εγγύηση στις τραπεζικές συναλλαγές προσωπικού χαρακτήρα.....	27
2. Η διαφοροποίηση της νομικής φύσης της εγγύησης στις εμπορικές χρηματοδοτήσεις.....	29
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ : Σχέσεις εγγυητή και πρωτοφειλέτη στις τραπεζικές συναλλαγές	
1. Η εσωτερική σχέση και το δικαίωμα αναγωγής του εγγυητή.....	33
2. Το δικαίωμα του εγγυητή για ασφάλεια.....	34
3. Η ευθύνη και τα δικαιώματα του εγγυητή σε περίπτωση αφερεγγυότητας του οφειλέτη.....	35
4. Υποκατάσταση του δανειστή στα δικαιώματα των τρίτων ενυπόθηκων οφειλετών.....	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ : Σχέση εγγυητή και χρηματοδότης τράπεζας

1. Η έκταση της ευθύνης του εγγυητή.....	38
2. Οι ενστάσεις του εγγυητή.....	41
3. Ειδικότερα η ένσταση δίζησης – Συνέπειες στον επικουρικό χαρακτήρα της εγγύησης.....	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ : Ενστάσεις απελευθέρωσης των τραπεζικών εγγυητών

1. Η απόσβεση της εγγύησης.....	46
1.1. Η λειτουργία της ΑΚ 862 στα πλαίσια της εγγυητικής ευθύνης.....	46
1.1.1. Ο ενδοτικός χαρακτήρας της ΑΚ 862 σε σχέση με την ΑΚ 332... ..	50
1.1.2. Συγκριτικές παρατηρήσεις επί των άρθρων 861 και 862 ΑΚ.....	52
1.1.3. Ο ρόλος των ΑΚ 288 και 281 στη λειτουργία της ΑΚ 862.....	54
1.2. Η ελευθέρωση του εγγυητή κατ' άρθρο 863 ΑΚ.....	58
2. Εγγύηση για ορισμένο χρόνο.....	61
3. Εγγύηση αορίστου χρόνου.....	62
4. Σύγκυση κύριας οφειλής και εγγύησης.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ : Η ιδιαίτερη θεώρηση του προβλήματος των Γενικών Όρων Συναλλαγών (ΓΟΣ)

1. Οι ΓΟΣ σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού δικαίου.....	65
2. Ο έλεγχος των ΓΟΣ υπό το πρίσμα της ισχύουσας νομοθεσίας περί προστασίας των καταναλωτών.....	67
3. Ο ενδοτικός χαρακτήρας των περί εγγυήσεως διατάξεων σε σχέση με το ν. 2251/1994.....	70
4. Η συμβατική ισχύς ακατανόητων και δυσνόητων όρων για τον εγγυητή.....	71
4.1. Η ερμηνευτική προσέγγιση των ΓΟΣ.....	73
4.2. Η αρχή της διαφάνειας στο δίκαιο των ΓΟΣ.....	74
5. Έλεγχος κατά περιεχόμενο (άρθρο 2 παρ. 6 και 7 ν. 2251/1994).....	74
5.1. Η παραίτηση του εγγυητή από το δικαίωμά του να προτείνει κατά της τράπεζας ενστάσεις του πρωτοφειλέτη.....	74
5.2. Η εγκυρότητα ή μη της παραίτησης του εγγυητή από το δικαίωμα αναγωγής – υποκατάστασης κατά του πρωτοφειλέτη.....	75
5.3. Η παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις των ΑΚ 862 - 863.....	77

5.4.	Η εγκυρότητα της παραίτησης από τις ΑΚ 866, 867 και 868.....	79
5.5.	Η συμφωνία αναγνώρισης του υπολοίπου της οφειλής από τον πρωτοφειλέτη σε σχέση με τη δέσμευση του εγγυητή	81
6.	Η νομολογιακή καταγραφή.....	82
6.1.	Εκτός νομοθετικού πεδίου προστασίας των καταναλωτών.....	82
6.2.	Από τη σκοπιά της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών....	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄ : Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών με βάση το δίκαιο προστασίας των καταναλωτών

1.	Προστατεύεται ο τραπεζικός εγγυητής από τις διατάξεις του ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών;.....	87
2.	Η υπαγωγή των τραπεζικών εγγυητών στο πεδίο του ν. 2251/94 σε συνάρτηση με τη δυνατότητα απελευθέρωσής τους βάσει του άρθρου 862 ΑΚ.....	92
3.	Η νομολογιακή αντιμετώπιση του προβλήματος.....	96

Συμπεράσματα.....	99
--------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	102
--------------------------	------------

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	107
-----------------------	------------

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
απόφ.	απόφαση
αρ.	αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος
ΑρχΝ	Αρχείο Νομολογίας
Βλ.	Βλέπε
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
γνμδ.	γνωμοδότηση
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δελτ.ΕΕΤ	Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών
Δελτ.ΔικΕΤΕ	Δελτίο Δικαστικού Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών
Ειρ	Ειρηνοδικείο
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
εκδ.	έκδοση
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
επ	επόμενα
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΤρΑξΧρ	Επιθεώρηση Τραπεζικού-Αξιογραφικού-Χρηματιστηριακού Δικαίου
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΕφΚερκ	Εφετείο Κέρκυρας
ΕφΛαρ	Εφετείο Λαρίσης
ΕφΝαυπλ	Εφετείο Ναυπλίου
ΕφΠατρ	Εφετείο Πατρών
ΕφΠειρ	Εφετείο Πειραιώς
κλπ	και λοιπά

ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ν.	νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
Ολ.	Ολομέλεια
οπ	όπου παραπάνω
παρατ.	παρατηρήσεις
παρ.	παράγραφος
ΠΔΤΕ	Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος
ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
πρβλ.	παράβαλε
π.χ.	παραδείγματος χάρη
σελ.	σελίδα
τεύχ.	τεύχος
υπόθ.	υπόθεση
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τραπεζικό δίκαιο, όντας σε μια διαρκή εξέλιξη, αναπτύσσεται ως ένας κεντρικός τομέας του δικαίου των συναλλαγών και των επιχειρήσεων της σύγχρονης οικονομικής πραγματικότητας. Ενόψει της διαρκώς διογκούμενης σημασίας και συχνότητας χορήγησης τραπεζικών δανείων και παροχής πιστώσεων κάθε μορφής, που πρακτικά καλύπτουν το φάσμα ενεργοποίησης της εγγύησης στις τραπεζικές συναλλαγές, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η εγγύηση στο τραπεζικό δίκαιο αποκτά σημαντικό ρόλο.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη μετεξέλιξη του θεσμού της εγγύησης από τον Αστικό Κώδικα στις σύγχρονες τραπεζικές συναλλαγές. Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, κομβικής σημασίας είναι η εξέταση της νομολογιακής αντιμετώπισης του προβλήματος, καθώς τα δικαστήρια της ουσίας με απώτερο αποδέκτη το Ανώτατο Ακυρωτικό παραδέχονται ευκολότερα πλέον τους όρους επέλευσης των ενστάσεων απελευθέρωσης των τραπεζικών εγγυητών με δυσμενείς οπωσδήποτε για τις τράπεζες συνέπειες, προοιωνίζοντας ίσως και ορισμένες αντίστοιχες ανακατατάξεις στην πρακτική των τραπεζικών χρηματοδοτήσεων. Αυτό προκύπτει αναμφίβολα ως ευρύτερο αποτέλεσμα και άλλων ποικιλόμορφων παραγόντων διαμόρφωσης των όρων λειτουργίας της ιδιόμορφης ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Η συμβολή μάλιστα της νομολογίας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική στην προκειμένη περίπτωση λόγω της πολυπλοκότητας συνήθως των πραγματικών και νομικών δεδομένων, αλλά και της ανάγκης ταυτόχρονα όσο γίνεται πιο άμεσης εξυπηρέτησης των τρεχουσών τραπεζικών συναλλαγών. Με την παρούσα μελέτη, λοιπόν, γίνεται προσπάθεια ταξινόμησης όλου του υλικού προκειμένου να συστηματοποιηθεί, να αξιολογηθεί και να εξευρεθούν, κατά το δυνατό, οι κατάλληλες δογματικές λύσεις.

Η όλη προβληματική της παρούσας εργασίας ξεκινά από την ίδια τη φύση και το ρόλο της εγγύησης στις σύγχρονες τραπεζικές χρηματοδοτήσεις. Νομικό μόρφωμα με δικαιοπρακτικά ετεροβαρή, υποσχετικό, αφηρημένο κατά μία άποψη και σαφώς παρακολουθηματικό χαρακτήρα¹, που το διακρίνει από άλλους παραπλήσιους θεσμούς, σε συνδυασμό με την κατά πλήρη έκταση ενοχική δέσμευση του εγγυητή ως τρίτου προσώπου, η εγγύηση του ΑΚ συνοδεύεται κατ' αρχήν και από ορισμένα περαιτέρω στοιχεία, το κυριότερο από τα οποία είναι αυτό της επικουρικότητας². Πράγματι, ο επικουρικός χαρακτήρας της αστικής εγγύησης

¹ Λιτζερόπουλος, Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου, 1960, σελ. 461 επ· Μπόσδας, Είδη εγγυήσεως, Δνη 1970, σελ. 2.

² Εφαθ 7388/91, ΕΕΝ 1991, 336· Εφαθ 547/94, ΕΕμπΔ 1994, 578· ΕφΠειρ 107/94, ΕλλΔνη 1994, 1700· ΕφΠειρ 1198/95, ΔΕΕ 1996, 173.

ανιχνεύεται εύκολα σε αρκετές από τις σχετικές διατάξεις, με αποκορύφωμα την κατ' ΑΚ 855 ένσταση διζήσεως, η οποία, όμως, όπως άλλωστε και οι περισσότερες περί εγγύησης ρυθμίσεις του ΑΚ, είναι ενδοτικού δικαίου. Παραιτούμενος ο εγγυητής από την υπόψη ένσταση, ευθύνεται πλέον στην πράξη ρητά συνήθως ή και σιωπηρά ως αυτοφειλέτης³, οπότε η εγγύηση από βοηθητική μετατρέπεται σε αυτοενοχική. Τούτο σημαίνει ότι η επικουρικότητα είναι στην προκειμένη περίπτωση ευρύτερη του παρεπομένου, πράγμα που με τη σειρά του οδηγεί στο συμπέρασμα ότι χωρίς επικουρικό χαρακτήρα μπορεί να υπάρξει εγγύηση, όχι όμως και χωρίς το στοιχείο του παρεπομένου, το οποίο ανιχνεύεται ως εξάρτηση από την κύρια οφειλή τόσο κατά τη σύσταση, όσο κυρίως κατά τη λειτουργία της εγγυητικής σχέσης⁴. Άλλωστε, η τελευταία αυτή διαπίστωση συνιστά και την ειδοποιό διαφορά μεταξύ της κλασικής εγγύησης και της έννοιας της εγγυοδοσίας, στην οποία υποστηρίζεται ότι υπάγεται και η εγγυητική επιστολή «σε πρώτη ζήτηση»⁵. Από τη στενή εξάλλου κλασική έννοια της αστικής εγγύησης προέρχονται και ορισμένοι άλλοι νεότεροι εγγυητικοί τύποι, τόσο γνώριμοι στην τραπεζική πρακτική, όπως αυτοί της τριτεγγύησης των αξιογράφων, αλλά και της ενέγγυας πίστωσης, η μελέτη όμως των οποίων εξαιρείται από την παρούσα εργασία. Επιπλέον, δεν εξετάζεται και η εφαρμογή του άρθρου 23α ν. 2190/20 στις συναλλαγές και ιδιαίτερα στην παροχή τραπεζικών εγγυήσεων.

Οι ενδοτικού δικαίου διατάξεις της εγγύησης του κοινού δικαίου αφορούν στην ουσία τον κεντρικό άξονα προστασίας του εγγυητή, αποτελούν δε απόρροια της αντίληψης του νομοθέτη περί ανάγκης εξισορρόπησης των συμφερόντων του εγγυητή ως αναλαμβάνοντα την παρεπόμενη και κατ' αρχήν επικουρική υποχρέωση εξόφλησης μιας ξένης οφειλής. Έτσι, η παραπάνω ευνοϊκή στάση του νομοθέτη προκαθορίζεται από την ιδέα της εξ υποθέσεως φίλλαλης ενέργειας του εγγυητή να συνδράμει χωρίς αντάλλαγμα τον πρωτοφειλέτη έναντι του δανειστή. Η αλτρουιστική,

³ Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι μόνη η παραίτηση από την ένσταση της διζήσεως, ακόμη και η δέσμευσή του ως αυτοφειλέτη, δεν μετατρέπει αυτομάτως τον εγγυητή σε οφειλέτη εις ολόκληρον, αφού αυτός εξακολουθεί να διατηρεί το δικαίωμα προβολής κατά του δανειστή των μη προσωποπαγών ενστάσεων του πρωτοφειλέτη κατ' ΑΚ 853. Επίσης ΠΠρΡοδ 237/95, Αρμ 1996, 43· ΕφΘεσ 2762/96, ΔΕΕ 1996, 1175, με σημ. Κ. Μπέτζιου-Κάμτσιου, 1176· ΕφΠειρ 129/97, ΔΕΕ 1997, 296. Όμως και ΕφΑθ 3590/91, ΕλλΔνη 1994, 454 επ, η οποία υποστηρίζει ότι σε περίπτωση αυτοφειλής δεν υπάρχει κατά κυριολεξία εγγύηση, αλλά άλλου είδους σχέση. Διάφορο βέβαια είναι το θέμα τελικά της χωριστής ανάληψης από τον εγγυητή, ταυτόχρονα σχεδόν πάντοτε με την παραίτησή του από την ένσταση διζήσεως, εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη υποχρέωσης προς εξόφληση του δανειστή κατ' ΑΚ 481 επ. Τούτο στην τρέχουσα τραπεζική πρακτική των χρηματοδοτήσεων εμφανίζεται ως οιονεί αυτονόητο περιεχόμενο του όρου «αυτοφειλή».

⁴ Ενδεικτικά ΠΠρΝαυπλ 571/66, ΝοΒ 1967, 355.

⁵ Ο συνηθέστερος στις τραπεζικές συναλλαγές αυτός τύπος εγγυητικής επιστολής χαρακτηρίζεται κατά μία άποψη και ως αυτόνομη εγγύηση, χωρίς δηλαδή εξάρτηση από τις σχέσεις δανειστή-οφειλέτη και οφειλέτη-εγγυητή, ενώ κατ' άλλη, επικρατέστερη φαίνεται, γνώμη θεωρείται απλώς ως *sui generis* σύμβαση, βλ. σχετικά Μπόσδας, οπ, σελ. 11 επ και Γεωργιάδης, Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, 1995 (2^η εκδ.), σελ. 32.

επομένως, αυτή συμπεριφορά του εγγυητή δεν θα έπρεπε να μείνει νομικά ακάλυπτη απέναντι στην αυξημένης ισχύος διαπραγματευτική θέση του δανειστή και στην αυτονόητη διάθεσή του για όσο γίνεται αμεσότερη και ευρύτερη ενεργοποίηση της εγγυητικής ευθύνης.

Οι προηγούμενες, όμως, διαπιστώσεις αναθεωρούνται αυτομάτως, εφόσον εκλείπει το φίλλαλο στοιχείο στην παροχή της εγγύησης. Έτσι, από τη στιγμή που η εγγύηση δίδεται έναντι συγκεκριμένου άμεσου ή έμμεσου έστω οφέλους του εγγυητή, παύει να υπάρχει αντίστοιχα και η ανάγκη αυξημένης κοινωνικοοικονομικής προστασίας του τελευταίου. Χαρακτηριστική περίπτωση παρόμοιας αλλοίωσης της αστικής εγγύησης αποτελεί η λεγόμενη πιστωτική ή άλλως χρηματοδοτική εγγύηση, εκείνη δηλαδή που παρέχεται προς πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα για την κάλυψη μελλουσών απαιτήσεων τους από παραχωρούμενο δάνειο ή πίστωση στον πρωτοφειλέτη και η οποία μορφή εγγύησης ενδιαφέρει άμεσα στην προκειμένη περίπτωση.

Πράγματι, όπως είναι γνωστό, πολλές τράπεζες απαιτούν για τη χρηματοδότηση πελατών τους την παροχή, εκτός εμποπραγμάτων κατά κανόνα ασφαλειών και πρόσθετης προσωπικής ασφάλειας υπό μορφή εγγύησης, από μέρος στενών συνήθως και φερέγγυων ή/και συνεργατών του χρηματοδοτούμενου, εφόσον δε συνηθέστερα η πρωτοφειλέτρια είναι εταιρία, από μέρος του κυρίαρχου φορέα της ή/και συγγενών του. Στις περιπτώσεις εξάλλου εκείνες που δεν δίδεται εμπράγματη εξασφάλιση, η αναγκαιότητα παροχής εγγύησης προς την τράπεζα θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Φυσικά, εδώ δεν μπορεί να γίνει οποιοσδήποτε λόγος για αλτρουιστικό χαρακτήρα της εγγύησης, ενώ βέβαια για την καλύτερη εξασφάλισή τους οι τράπεζες επιβάλλουν μέσω εντύπων συνήθως συμβάσεων την από μέρος του αντισυμβαλλόμενου με αυτές εγγυητή προκαταβολική παραίτηση από όλα τα ενδοτικού δικαίου δικαιώματά του.

Περαιτέρω, γίνεται ομόφωνα δεκτό⁶ ότι με τη σύμβαση της εγγύησης, πέρα από την εσωτερική σχέση «αξίας» μεταξύ πρωτοφειλέτη και δανειστή, καθώς και τη σχέση «κάλυψης» πρωτοφειλέτη και εγγυητή, δημιουργείται και μία «εξωτερική» σχέση μεταξύ πλέον εγγυητή και δανειστή, ως προς την οποία ο πρωτοφειλέτης παραμένει κατ' αρχήν ξένος νομικά. Τούτο με την έννοια ότι το αναγνωριζόμενο από το νόμο και με βάση ιδιαίτερα το άρθρο 859 ΑΚ δικαίωμα επίκλησης των ενστάσεων,

⁶ Πάντως βλ. *Μαντζούφας*, Επικουρικών και παρεπόμενων της εγγυητικής ευθύνης, ΕΕμπΔ 1958, σελ. 235, ο οποίος υποστηρίζει ότι η εγγύηση πρέπει να παρίσταται γραφικώς σε ευθεία γραμμή και όχι ως τρίγωνο, αφού, κατ' αυτόν, ο εγγυητής ευρίσκεται σε δεύτερη μοίρα υποκαθιστώντας απλώς τον πρωτοφειλέτη. Η παραπάνω όμως θέση δεν φαίνεται να λαμβάνει υπόψη της ιδιαίτερα την περίπτωση της αυτοφειλικής-αυτοενοχικής εγγύησης, όπου πλέον ο εγγυητής ευρίσκεται απέναντι στο δανειστή σε ίση μοίρα με τον πρωτοφειλέτη.

που πηγάζουν από τη σχέση «αξίας» δανειστή – πρωτοφειλέτη, δίδεται απευθείας στον εγγυητή για την προάσπιση των συμφερόντων του έναντι του δανειστή. Με τον τρόπο όμως αυτό, στη δημιουργούμενη κατά τα ανωτέρω «εξωτερική» άμεση ενοχική σχέση εγγυητή και δανειστή, εκτός από τις ενδοτικού δικαίου ειδικές περί εγγύησης διατάξεις του κοινού δικαίου, εφαρμόζονται συμπληρωματικά και οι γενικότερες περί ενοχών διατάξεις και αρχές, όπως κυρίως αυτές των άρθρων 281, 288, 300, 330 επ κλπ ΑΚ.

Το βασικό ζήτημα που ερευνάται στην παρούσα μελέτη είναι η ιδιαίτερη ευπλασία του θεσμού της εγγύησης, γεγονός που προδιαθέτει για την προσαρμογή της στις ειδικές ανάγκες των τραπεζικών συναλλαγών. Γι' αυτό, για την καλύτερη κατανόηση της προβληματικής που αναπτύσσεται, αναλύεται αρχικά η έννοια και η νομική φύση της εγγυητικής σύμβασης, καθώς και οι διαφορές της με άλλες συγγενείς μορφές εξασφάλισης. Ακολουθεί η ανάπτυξη της θεματικής που αφορά ειδικότερα τις μορφές της τραπεζικής εγγύησης και η παρούσα μελέτη ολοκληρώνεται με την παράθεση περιπτώσεων ευθύνης και απαλλαγής του εγγυητή στην τραπεζική πρακτική, δίνοντας έμφαση κυρίως στις ενστάσεις απελευθέρωσης των τραπεζικών εγγυητών.

Επιπροσθέτως, η χρήση των Γενικών Όρων Συναλλαγών στις τραπεζικές συναλλαγές είναι εκτεταμένη, προσδίδοντας έτσι στο ρόλο τους ιδιαίτερη σημασία, ενώ παράλληλα ο έλεγχος του κύρους του περιεχομένου τους έχει αυξημένο νομικό ενδιαφέρον. Έτσι, μετά από την παράθεση παραδειγμάτων γενικών όρων της συμβατικής ελευθερίας στη σύμβαση της εγγύησης και περιπτώσεων ελέγχου του κύρους των ΓΟΣ των τραπεζικών συμβάσεων εγγύησης, ακολουθεί ανάλυση μίας προς μία των συνηθέστατων στην τραπεζική πρακτική παραιτήσεων του εγγυητή από τις ενστάσεις του ΑΚ.

Ωστόσο, χαρακτηριστική είναι η αδικαιολόγητη διστακτικότητα της ελληνικής νομολογίας ως προς το θέμα των ΓΟΣ και ο εγκλωβισμός του δικαστικού ελέγχου των ΓΟΣ στο πλαίσιο των κοινών διατάξεων του ΑΚ μεταξύ άλλων και για την εφαρμογή του νόμου 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών στις τραπεζικές εγγυήσεις. Γι' αυτό, η αναμφισβήτητη πλεονεκτική θέση των τραπεζών έναντι των αντισυμβαλλομένων – εγγυητών τους, στην πλειονότητα τουλάχιστον των περιπτώσεων, κατέστησε αναγκαία την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας με την εξέταση της εφαρμογής του ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών – εγγυητών και στις τραπεζικές συναλλαγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Τα χαρακτηριστικά της εγγύησης σύμφωνα με τον ΑΚ

Η εγγύηση συγκαταλέγεται στα είδη προσωπικών ασφαλειών⁷, καταρτίζεται με σύμβαση, έχει βοηθητικό χαρακτήρα αφού εξυπηρετεί κάποια έννομη σχέση και ρυθμίζεται από τα άρθρα 849 έως 869 του Αστικού Κώδικα⁸.

Η ασφάλεια παρέχεται από τον εγγυητή, κινούμενο από αλτρουιστική διάθεση, από κοινωνικούς και ηθικούς λόγους ή και από άλλους, που αφορούν τα παραγωγικά αίτια της βούλησής του, δίδεται δε χωρίς αντάλλαγμα από κάποιον τρίτον. Από τον «αφιλοκερδή» χαρακτήρα της εγγύησης παρέπεται ότι εν προκειμένω εφαρμόζονται οι κανόνες της καλής πίστης. Έτσι, ο εγγυητής θα πρέπει να ενημερώνεται εξ αρχής σχετικά με τη φύση και τη σημασία της οφειλής, όπως και για την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη, ενώ ο δανειστής οφείλει να μην υποκρύπτει στοιχεία, που αν ο εγγυητής είχε υπόψη του, δεν θα ανελάμβανε την εγγυητική ευθύνη⁹. Η έλλειψη ανταλλάγματος δεν υποκρύπτει δωρεά προς τον πρωτοφειλέτη γιατί η σύναψη της σύμβασης εγγύησης εξαρτάται από την εσωτερική σχέση που υφίσταται μεταξύ των μερών και γενικότερα από τη συμφωνία τους¹⁰.

1. Έννοια και νομική φύση της εγγύησης

Κατά το άρθρο 847 ΑΚ εγγύηση είναι η ετεροβαρής σύμβαση μεταξύ δανειστή και εγγυητή με την οποία ο εγγυητής αναλαμβάνει απέναντι στο δανειστή την ευθύνη της ικανοποίησώς του εκ της, προς αυτόν οφειλής τρίτου, εκπορευομένης από έγκυρη σχέση¹¹. Έτσι, η σύμβαση της εγγύησης συνάπτεται μεταξύ του δανειστή και του εγγυητή, που είναι τρίτο πρόσωπο εκτός των αρχικά συμβληθέντων (δεν απαιτείται η σύμπραξη ή συναίνεση του πρωτοφειλέτη¹²) και διέπεται ως προς τη λειτουργία και την τύχη της από τις ειδικότερες συμφωνίες των μερών στα πλαίσια

⁷ «Η εγγύηση αποτελεί μορφή ασφάλειας και μάλιστα προσωπική, σε αντιδιαστολή προς την εμπράγματη», «Σκοπός της εγγυήσεως είναι η ασφάλιση της απαιτήσεως του δανειστή κατά του πρωτοφειλέτη και η ενίσχυση του τελευταίου απέναντι στο δανειστή για τη χορήγηση της πιστώσεως», ΠΠρΑθ 6569/79, Αρχ ΛΒ, 502.

⁸ Μάρκου, Η υποχρέωση του δανειστή προς πληροφόρηση του εγγυητή, ΔΕΕ 4/2002, σελ. 362, όπου αναφέρει ότι «Οι συμβαλλόμενοι δύνανται να τροποποιούν ή ν' αποκλείουν την εφαρμογή των εμπεριεχομένων κατ' ιδίαν κανόνων δικαίου που εμπεριέχονται στις διατάξεις του ΑΚ 847 επ».

⁹ Καυκάς, Ενοχικό Δίκαιο, Β' ειδ. μέρος, 1982, σελ. 440.

¹⁰ Καυκάς, οπ, κατά τον οποίο «ο εγγυητής δεν αποκλείεται να ζητήσει αμοιβή παρά του δανειστή, δια την παρεχόμενην προς αυτόν εγγύησιν, οπότε η σύμβαση μεταβάλλεται τυχαράν αμφοτεροβαρήν τοιαύτην ως γίνεται με τους τραπεζίτας οίτινες παρέχουσιν την εγγύησιν αυτών έναντι αμοιβής».

¹¹ ΠΠρΑθ 5805/04, ΝοΒ 2005, 1645.

¹² ΑΠ 1343/82, ΝοΒ 31, 1185· ΕφΑθ 1858/94, ΝοΒ 43, 404· ΜΠρΑθ 327/00, ΝοΒ 2000, 1346· ΕφΑθ 3523/99, ΑρχΝ 2000, 361.

της ελευθερίας των συμβάσεων¹³. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται πέραν της εσωτερικής σχέσης καλύψεως μεταξύ του πρωτοφειλέτη και του εγγυητή και μια εξωτερική μεταξύ εγγυητή και δανειστή, στην οποία όμως ο οφειλέτης παραμένει νομικά ξένος, αφού μάλιστα παρέχεται στον εγγυητή προς άμυνά του το δικαίωμα επικλήσεως ενστάσεων που πηγάζουν από τη σχέση αξίας¹⁴. Η εγγύηση είναι σύμβαση ανήκουσα στο χώρο του Αστικού Δικαίου, συναπτόμενη προς εξυπηρέτηση ξένων συμφερόντων¹⁵ κατ' αρχήν χαριστικώς. Όταν, όμως, δίνεται από τον εγγυητή χάριν κερδοσκοπίας (έναντι αμοιβής ή άλλης χρηματικής ωφέλειας) ή όταν αυτός έχει οικονομικό συμφέρον από την έκβαση της υπόθεσης, ενόψει της οποίας την παρέχει, η πράξη του είναι εμπορική, ανεξάρτητα από τον εμπορικό χαρακτήρα της κυρίας οφειλής ή της εμπορικής ιδιότητάς του¹⁶. Οι διατάξεις περί εγγύησης εφαρμόζονται και επί εγγυητικής επιστολής, ως και επί αντεγγύησης¹⁷.

Από τις διατάξεις των άρθρων 847-870 ΑΚ προκύπτει ότι η σύμβαση της εγγύησης είναι συναινετική, αφηρημένη και ετεροβαρής (αφού μόνον ο εγγυητής δεσμεύεται), έχουσα παρεπόμενο και επικουρικό χαρακτήρα¹⁸, διότι συνάπτεται μεταξύ εγγυητή και δανειστή χωρίς τη σύμπραξη ή τη συναίνεση του πρωτοφειλέτη. Εκδήλωση του επικουρικού χαρακτήρα της εγγύησης αποτελεί η χορήγηση της ένστασης της δίζησης στον εγγυητή, καθώς και το δικαίωμά του να ζητήσει ασφάλεια από τον πρωτοφειλέτη πριν να καταστεί απαιτητή η οφειλή του. Το παρεπόμενο της ευθύνης του εγγυητή εμποδίζει τη λειτουργία της από κοινού και εις ολόκληρον με τον υπερού οφειλής έναντι του δανειστή, χωρίς, ωστόσο να αποκλείεται και αντίθετη συμφωνία των μερών, υπό το δεδομένο ότι οι περί της παθητικής εις ολόκληρον ενοχής διατάξεις είναι ενδοτικού δικαίου¹⁹. Παραίτηση από το χαρακτηριστικό γνώρισμα του παρεπόμενου της εγγύησης δεν νοείται και, κατά συνέπεια αν τα μέρη συμφωνήσουν ότι ο εγγυητής δεν θα ευθύνεται παρεπομένως, τότε δεν θα υπάρχει σχέση εγγύησης, αλλά ετέρα, όπως η σωρευτική αναδοχή χρέους ή άλλη μορφή παθητικής εις ολόκληρον οφειλής.

¹³ ΕφΠειρ 230/94, ΕλλΔνη 35, 1711· ΕφΑθ 6225/93, ΕλλΔνη 35, 1126· ΜΠρΑθ 3517/2000, Αρμ 2002, 1007.

¹⁴ ΜΠρΑθ 32577/99, ΕΕμπΔ 2000, 301.

¹⁵ ΑΠ Ολ. 1513/80 ΝοΒ 1981, 865, ΕΕμπΔ 1981, 512· ΑΠ 65/97, ΝοΒ 46, 776, ΕλλΔνη 39, 101.

¹⁶ ΕφΘεσ 225/94, Αρμ 48, 1274.

¹⁷ ΠΠρΑθ 5805/04, σπ, 1645.

¹⁸ ΑΠ 1261/04, ΧρίΔ 2005, σελ. 215.

¹⁹ «...πράγμα που συνεπάγεται ότι η από τον έναν εξ εκείνων καταβολή της οφειλής του προς το δανειστή απαλλάσσει τον άλλον από την οφειλή του προς το ίδιο πρόσωπο». ΑΠ 61/2003, 736.

2. Αντικείμενο και περιεχόμενο της εγγυητικής σύμβασης

Αντικείμενο της εγγύησης αποτελεί η κύρια οφειλή η οποία θα πρέπει να είναι έγκυρη, διότι άλλως τίθεται θέμα ακυρότητας και της εγγύησης²⁰. Εγγύηση μπορεί να δοθεί και για οφειλή υπό αίρεση²¹, έστω και απροσδιόριστη κατά ποσό και χρόνο, καθώς και για αξίωση που έχει παραγραφεί, αλλά όχι και για οφειλή που εξαρτάται από αίρεση ή προθεσμία. Περιεχόμενο της εγγύησης είναι η ανάληψη από τον εγγυητή της έναντι του δανειστή υποχρεώσεως να εκπληρώσει αυτός την αλλότρια παροχή, ήτοι την κύρια οφειλή του πρωτοφειλέτη, εφόσον δεν θα το πράξει ο τελευταίος²². Το περιεχόμενο της κύριας οφειλής συνίσταται συνήθως σε καταβολή χρημάτων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων, μπορεί όμως να περιλαμβάνει και άλλες υποχρεώσεις του οφειλέτη, όπως την παράλειψη συγκεκριμένης ενέργειας, την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή/και την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου²³. Οι συναλλασσόμενοι δεν αποβλέπουν στην απόκτηση, μέσω της εγγύησης, πρόσθετης αφερεγγυότητας, αλλά απλώς στην άμεση καταβολή του καλυπτόμενου δι' αυτής ποσού, με μίαν απλή ειδοποίηση του δανειστή, ο οποίος έτσι δεν θα είναι υποχρεωμένος να προσφύγει στα δικαστήρια.

3. Συστατικός τύπος της εγγύησης

Η δήλωση περί εγγύησης θα πρέπει να γίνεται εγγράφως με ιδιωτικό ή συμβολαιογραφικό έγγραφο²⁴ και να περιέχει με σαφήνεια την πρόθεση του εγγυητή να την παράσχει²⁵, χωρίς να απαιτείται η χρήση συγκεκριμένης πανηγυρικής διατύπωσης²⁶. Η μη τήρηση του έγγραφου τύπου συνεπάγεται την ακυρότητα της δήλωσης βουλήσεως του εγγυητή, η οποία λαμβάνεται υπόψη και αυτεπάγγελα από

²⁰ Φίλιος, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, τ.2, 1^{ος} ημίτομος, 1998, σελ. 82.

²¹ «Εγγύηση μπορεί να δοθεί και για οφειλή υπό αίρεση, έστω και απροσδιόριστη κατά ποσό και χρόνο, όπως είναι και η οφειλή του πρωτοφειλέτη για το μελλοντικό κατάλοιπο πιστώσεως με αλληλόχρεο λογαριασμό σε τράπεζα». ΑΠ 260/98, ΝοΒ 47, 775.

²² ΕφΑθ 338/2001, ΝοΒ 2001, 1621.

²³ Φίλιος, οπ, κατά τον οποίο «στην περίπτωση αυτή γεννιέται εξυπαρχής ενοχή του εγγυητή ν' αποζημιώσει το δανειστή».

²⁴ «Αρκεί και επιστολή του εγγυητή προς το δανειστή, ανάλογα δε με τις περιστάσεις και σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, αρκεί και απλή προσυπογραφή του χρεωστικού εγγράφου του πρωτοφειλέτη από τον εγγυητή». ΕφΑθ 3623/99, ΑρχΝ 2000, 361· ΜΠρΑθ 32635/97, ΔΕΕ 4, 510. Ο έγγραφος τύπος είναι δυνατόν να καλυφθεί και με απλή από μέρος του εγγυητή «προσυπογραφή του χρεωστικού του πρωτοφειλέτη εγγράφου». ΕφΠατρ 49/90, ΑρχΝ 1991, 69.

²⁵ «Η πρόθεσή του αυτή δεν είναι ανάγκη να είναι ρητή, πρέπει όμως να εξάγεται σαφώς από το έγγραφο. Πότε υπάρχει τέτοια πρόθεση του εγγυητή απόκειται στο δικαστή της ουσίας να το κρίνει, λαμβάνοντας υπόψη τη δήλωση του εγγυητή, τις συνθήκες και τις περιστάσεις, κάτω από τις οποίες έγινε αυτή». ΕφΑθ 3623/99, οπ

²⁶ ...αρκεί να προκύπτει με σαφήνεια η «περί εγγύησης βούλησή του». ΕφΑθ 3623/99, οπ.

το δικαστήριο και δεν θεραπεύεται με την πάροδο του χρόνου²⁷, δεδομένου ότι το έγγραφο αποτελεί συστατικό τύπο της εγγύησης²⁸. Εγγράφως θα πρέπει να διατυπώνονται και οι παρεπόμενες εκείνες συμφωνίες ή ρήτρες, σύγχρονες ή μεταγενέστερες της εγγύησης, με τις οποίες θεμελιώνεται ή επαυξάνεται η ευθύνη του εγγυητή, αλλά όχι και οι ανεξάρτητες ή οι μεταγενέστερες που καταργούν ή περιορίζουν την εγγυητική ευθύνη. Στον έγγραφο τύπο υπόκειται και η προσύμβαση που μπορεί να συναφθεί προ της σύναψης της σύμβασης της εγγύησης μεταξύ του τρίτου (=εγγυητή) και του δανειστή και με την οποία ο πρώτος εγγυάται την καταβολή του ποσού που θα χορηγήσει ο δεύτερος στον οφειλέτη²⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 849 ΑΚ παρ. 2, η έλλειψη του εγγράφου καλύπτεται εφόσον ο εγγυητής έχει εκπληρώσει την οφειλή. Η επερχόμενη θεραπεία έχει αναδρομική ισχύ, ενώ τα καταβληθέντα δεν αναζητούνται σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού. Κατά μία άποψη³⁰ η διάταξη αυτή θυμίζει την περίπτωση κατά την οποία η ακυρότητα δωρεάς κινητού για την οποία είχε τηρηθεί ο έγγραφος τύπος θεραπεύεται με τη μεταγενέστερη παράδοση του πράγματος.

Η δήλωση του εγγυητή ότι αναλαμβάνει την πληρωμή του χρέους του οφειλέτη και η υπογραφή εκ μέρους του σχετικού εγγράφου δεν αρκούν άνευ ετέρου για να παραγάγουν τις σκοπηθείσες έννομες συνέπειες, διότι προς τούτο θα πρέπει να έχει ακολουθήσει και η ρητή ή σιωπηρή αποδοχή από το δανειστή της παροχής της εγγύησης³¹. Στη δήλωσή του ο εγγυητής δεν χρειάζεται ν' αναφέρει το ποσό για το οποίο θα ευθύνεται ούτε την αιτία της κύριας οφειλής³², αλλά μπορεί να ορίσει ότι η παρεχόμενη εγγύηση θα ισχύει ακόμη κι αν ο δανειστής χορηγήσει στον πρωτοφειλέτη προθεσμία εξοφλήσεως του χρέους ή ότι η εγγύησή του θα ισχύει ακόμη και μετά το θάνατό του.

Η σύμβαση εγγύησης μπορεί να συναφθεί ακόμα και με αντιπροσώπους. Η διδόμενη σε αντιπρόσωπο πληρεξουσιότητα του εγγυητή πρέπει να είναι έγγραφη, όπως και η αντίστοιχη δήλωση του αναλαμβάνοντος για λογαριασμό του την

²⁷ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, Αστικός Κώδικας, τ. 4, 1982, σελ. 372, όπου αναφέρουν ότι «η ακυρότητα λαμβάνεται υπ' όψιν αυτεπάγγελτα από το δικαστή. Η θεραπεία της δεν είναι δυνατή ούτε με το πέρασμα του χρόνου ούτε με έγγραφη αναγνώριση του εγγυητή και παραίτησή του από τη σχετική ένσταση, η τελευταία όμως αυτή δήλωση μπορεί να εκτιμηθεί με τις περιστάσεις ως νέα δήλωση εγγύησης». Βλ. και ΕφΘεσ 1287/99, ΔΕΕ 1999, 1292· ΕφΘεσ 2547/98, Αρμ 52, 1087· ΕφΑθ 5634/97, ΕλλΔνη 39, 155· ΜΠρΑθ 327/00, ΝοΒ 2000, 1436· ΑΠ 797/99, ΕΕμπΔ 2000, 80.

²⁸ ΠΠρΑθ. 1443/02, ΝοΒ 2003, 683.

²⁹ Καυκάς, οπ, σελ. 443.

³⁰ «Η εκπλήρωση αυτή μπορεί να γίνει και με συμψηφισμό. Δεν αποτελεί όμως εκπλήρωση της οφειλής η μη συμμόρφωση του δανειστή προς την αξίωση του εγγυητή να κλείσει τον ανοικτό λογαριασμό μεταξύ αυτού και του πρωτοφειλέτη, την καταβολή του καταλοίπου του οποίου εγγυήθηκε και να διώξει δικαστικώς την είσπραξη αυτού». ΑΠ 1129/87, ΝοΒ 36, 1597.

³¹ ΕφΑθ 7880/96, ΕλλΔνη 38, 893.

³² ΕφΑθ 215/67, ΝοΒ 16, 658.

εγγυητική ευθύνη του αντιπροσώπου του, μπορεί δε ως αντιπρόσωπος να πληρεξουσιοδοτηθεί και ο ίδιος ο οφειλέτης για να εγγυηθεί υπέρ του εαυτού του για την οφειλή του, αλλά για λογαριασμό του εγγυητή³³.

Η άκυρη λόγω παράλειψης του εγγράφου τύπου σύμβαση εγγύησης είναι δυνατόν να μετατραπεί σε άλλου είδους σύμβαση αν αποδειχθεί ότι τα μέρη θα επιθυμούσαν να κατάρτιζαν εκείνη, αν ήξεραν περί της ακυρότητας της πρώτης.

Στην εγγύηση εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις ως προς την ικανότητα προς δικαιοπραξία των μερών, τα ελαττώματα της βουλήσεως κλπ. Έτσι, η σύμβαση της εγγύησης μπορεί ν' ακυρωθεί λόγω ουσιώδους πλάνης³⁴, απάτης ή απειλής κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Αστικού Κώδικα που αναφέρονται στα ελαττώματα της δήλωσης βουλήσεως³⁵.

4. Διάκριση της εγγύησης από άλλες συγγενείς μορφές εξασφάλισης

4.1. Αναδοχή χρέους

Η εγγύηση διαφέρει από τη σωρευτική αναδοχή χρέους, καθώς στην εν λόγω σύμβαση η ευθύνη του αναδεχόμενου δεν είναι παρεπόμενη, αλλά παράλληλη προς εκείνη του αρχικού οφειλέτη. Στη σωρευτική αναδοχή χρέους ο αναδεχόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει την οφειλή στο δανειστή ως ιδίαν, ενώ στην εγγύηση ο εγγυητής αναλαμβάνει την παραπάνω υποχρέωση ως αλλότρια³⁶. Τέλος, όσον αφορά τη στερητική αναδοχή χρέους, αυτή επιφέρει την απαλλαγή του οφειλέτη σε αντίθεση με την εγγύηση όπου ο πρωτοφειλέτης δεν απαλλάσσεται.

³³ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 356.

³⁴ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 365, «Ουσιώδης είναι η πλάνη όταν:

α) η δήλωση της βούλησης γίνεται για ορισμένη οφειλή, αργότερα όμως διαπιστώνεται ότι η νομική φύση της οφειλής ήταν διαφορετική (π.χ. εγγυάται κάποιος για πώληση, ενώ στην πραγματικότητα ήταν δάνειο),

β) ο εγγυητής νομίζει ότι ανανεώνει την εγγύησή του, ενώ στην πραγματικότητα την κάνει για πρώτη φορά,

γ) ο εγγυητής νομίζει ότι κάποιος άλλος έχει εγγυηθεί για το ίδιο χρέος ή ότι έχει δοθεί στο δανειστή του προς εξασφάλισή του από τον οφειλέτη ενέχυρο ή υποθήκη,

δ) ο εγγυητής πλανάται ως προς την ταυτότητα του προσώπου του πρωτοφειλέτη,

ε) ο εγγυητής υπογράφει ένα έγγραφο με τη σφαλερή εντύπωση ότι το έγγραφο αυτό έχει ορισμένο περιεχόμενο,

στ) ο εγγυητής πλανάται ως προς την έκταση του χρέους για το οποίο εγγυάται».

Επίσης, βλ. Καυκάς, οπ, σελ. 448, κατά τον οποίο «η πλάνη δεν είναι ουσιώδης: α) όταν ο εγγυητής επλανάτο περί το πρόσωπο του δανειστή και β) όταν ο εγγυητής αγνοούσε παρεπόμενη συμφωνία μεταξύ του δανειστή και του οφειλέτη μη αναφερόμενη όμως στην έκταση και το περιεχόμενο του χρέους».

³⁵ ΑΠ 456/71, ΝοΒ 19, 1245· ΕφΑθ 5499/75, ΝοΒ 24, 84. «Αν όμως η πλάνη αφορά στα παραγωγικά αίτια της βούλησης δεν καθιστά ακυρώσιμη κατά τα άρθρα 140 και 143 ΑΚ τη σύμβαση εγγύησης», ΕφΑθ 7880/96, οπ

³⁶ Φίλιος, Ενοχικό Δίκαιο ΙΙ, 1974 – 1978, σελ. 395, «η σωρευτική αναδοχή χρέους γεννά ενοχή εις ολόκληρον μεταξύ του αναδεχθέντος και του οφειλέτου, ενώ επί της εγγυήσεως δεν υφίσταται τοιαύτη ενοχή».

Η ρύθμιση του άρθρου 471 ΑΚ δεν ορίζει την τήρηση τύπου για τη σύμβαση αναδοχής χρέους, εν αντιθέσει προς το άρθρο 849 ΑΚ που ορίζει ότι η δήλωση του εγγυητή πρέπει να γίνεται εγγράφως.

4.2. Εγγυοδοσία

Η εγγυοδοσία αποτελεί τρόπον εξασφάλισης που παρέχεται (με μετρητά, χρεόγραφα κλπ) από ένα πρόσωπο (=οφειλέτη) για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του. Κατά την απόφαση του ΑΠ 1261/04, ΧρίΔ 2005, 215, η εγγυοδοσία υπηρετεί την εξασφάλιση με μετρητά ή χρεόγραφα της καλής εκπλήρωσης συγκεκριμένων συμβατικών υποχρεώσεων εκείνου που τη χορηγεί ή άλλου οφειλέτη ή και τρίτου. Συνεπώς, η σύμβαση εγγυοδοσίας αποτελεί εξασφαλιστική σύμβαση, με έρεισμα την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων και περιεχόμενο την αυτόνομη υπόσχεση του εγγυοδότη προς τον εγγυολήπτη ότι θα ευθύνεται για την κάλυψή του εφόσον θα υλοποιηθεί κάποιος κίνδυνος που την αφορά. Με τη σύμβαση εγγυοδοσίας³⁷ ο οφειλέτης, και όχι κάποιος τρίτος, καταβάλλει στο δανειστή ένα ορισμένο χρηματικό ποσό με το οποίο εξασφαλίζεται η καλή εκπλήρωση των υποχρεώσεων του έναντι του λήπτη.

Η βασική διαφορά μεταξύ της εγγυοδοσίας και της εγγύησης είναι ότι στην πρώτη η ευθύνη του οφειλέτη είναι κύρια, ενώ στη δεύτερη είναι πάντοτε παρεπόμενη και επικουρική, γι' αυτό άλλωστε επί συμβατικής εγγυοδοσίας δεν εφαρμόζονται, τουλάχιστον κατ' αρχήν, οι διατάξεις του ΑΚ για την εγγύηση³⁸, όπως π.χ. αυτή του άρθρου 855 (=ένσταση δίζησης), χωρίς ωστόσο και να αποκλείεται η εφαρμογή κάποιων εξ αυτών όταν δεν έρχονται σε αντίθεση με τη φύση της εν λόγω σύμβασης³⁹. Επίσης, η δήλωση του παρέχοντος την εγγυοδοσία δεν απαιτείται να υποβάλλεται σε έγγραφο τύπο, σε αντίθεση με αυτήν του εγγυητή που υπόκειται σε τέτοιο τύπο.

4.3. Εγγυοδοτική σύμβαση

Με την εγγυοδοτική σύμβαση ένα πρόσωπο (εγγυοδότης) αναλαμβάνει την ευθύνη απέναντι στον αντισυμβαλλόμενο του (εγγυολήπτη) να ανορθώσει τη ζημία

³⁷ Η εγγυοδοσία προβλέπεται και ως ασφαλιστικό μέτρο και ως τέτοιο ρυθμίζεται από τα άρθρα 704 επ ΚΠολΔ, μπορεί δε να επιβάλλεται και κατόπιν δικαστικής απόφασης (αναγκαστική εγγυοδοσία) ή να προβλέπεται από συγκεκριμένη σύμβαση (συμβατική εγγυοδοσία).

³⁸ Εφαθ 339/01, ΑρχΝ 2001, 187.

³⁹ Γεωργιάδης, οπ, παρ. 5, αριθμ. 47· Μάρκου, Η αιτία στις εγγυοδοτικές συμβάσεις, ΕλλΔνη 1994, 257.

που ενδεχομένως θα υποστεί ο τελευταίος, εφόσον θα υλοποιηθεί κάποιος κίνδυνος εντός της σφαίρας συμβατικής ευθύνης του εγγυοδότη.

Η εγγυοδοτική σύμβαση έχει εξασφαλιστικό χαρακτήρα γιατί με τη σύναψή της ο εγγυολήπτης ωθείται να ενεργήσει ορισμένες πράξεις (π.χ. να συνάψει σύμβαση, να εξακολουθήσει την άσκηση συγκεκριμένης επιχειρηματικής δραστηριότητας κλπ) καθό καλυπτόμενος που από την εν λόγω δραστηριοποίησή του θα επέλθουν κάποιες ζημιές.

Ο εγγυοδότης υποχρεούται να αποκαταστήσει τα πράγματα στη θέση που θα βρίσκονταν αν δεν είχε μεσολαβήσει η επέλευση του κινδύνου, ώστε να είχε ακολουθήσει το εξασφαλιζόμενο νομικό ή πραγματικό αποτέλεσμα. Περιεχόμενο της σύμβασης είναι η υποχρέωση αποζημίωσης του υπερού η εγγυοδοσία, η οποία αποτελεί «συμφωνημένη συμβατική παροχή και δεν συνδέεται με παράβαση από τον εγγυοδότη κάποιας υποχρέωσής του».

Η εγγυοδοτική σύμβαση είναι δημιούργημα της συμβατικής ελευθερίας και δεν προβλέπει περί αυτής κάποια ειδική νομοθετική ρύθμιση. Κατά συνέπεια, η εν λόγω σύμβαση διέπεται από τις γενικές διατάξεις του ΑΚ και τις συμφωνίες των μερών υπό τις οποίες καταρτίζεται.

Ειδικότερα, ως προς την εγγυοδοτική σύμβαση που συνάπτεται προς εξασφάλιση απαίτησης, αυτή είναι ενοχική και ετεροβαρής διότι γεννά υποχρεώσεις μόνο σε βάρος του εγγυοδότη. Επίσης, είναι αυτόνομη σύμβαση διότι το κύρος της, εν αντιθέσει προς την εγγύηση που έχει παρεπόμενο χαρακτήρα, δεν εξαρτάται από την ύπαρξη έγκυρης και ισχυρής απαίτησης του εγγυολήπτη κατά του οφειλέτη του. Έννομη συνέπεια του αυτόνομου χαρακτήρα της είναι ότι ο εγγυοδότης δεν μπορεί να προβάλει κατά του δανειστή – εγγυολήπτη τις ενστάσεις που έχει ο ίδιος ο οφειλέτης.

4.4. Τριτεγγύηση

Η τριτεγγύηση δίδεται προς εξασφάλιση της πληρωμής οφειλής όταν αυτή προέρχεται από συναλλαγματική ή γραμμάτιο. Η ενοχή του τριτεγγυητή από συναλλαγματική είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από εκείνη του υπερού παρέχεται η τριτεγγύηση. Συνεπώς, η τριτεγγύηση διαφέρει από την κοινή εγγύηση του αστικού δικαίου, η οποία είναι πάντοτε παρεπόμενη (ακόμα και στην περίπτωση που ο εγγυητής δεν έχει το ευεργέτημα της ένστασης δίζησης), διότι εξαρτάται από την ενοχή του προσώπου υπέρ του οποίου έχει δοθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Οι ιδιομορφίες των τραπεζικών εγγυήσεων

Στις μέρες μας σημαντική θέση κατέχει η εγγύηση στις τραπεζικές συναλλαγές⁴⁰. Ειδικότερα, όσον αφορά τη χορήγηση τραπεζικών δανείων ή την παροχή πιστώσεων κάθε μορφής⁴¹, που πρακτικά καλύπτουν το φάσμα της εγγύησης στις τραπεζικές εργασίες, ποικίλα είναι τα κατά καιρούς προβλήματα που ανακύπτουν, πάντοτε δε από νομική σκοπιά με ενδιαφέρουσες λύσεις, οι οποίες δίδονται με τη συνεργασία θεωρίας και νομολογίας. Μάλιστα, η συμβολή της τελευταίας είναι ιδιαίτερος σημαντική, αν αναλογιστεί κανείς την πολυπλοκότητα των πραγματικών και νομικών δεδομένων, αλλά και την ανάγκη ταυτόχρονα της πιο άμεσης εξυπηρέτησης των τρεχουσών τραπεζικών συναλλαγών. Τούτο, άλλωστε, αποτελεί και το ιδιαίτερο γνώρισμα του τραπεζικού δικαίου⁴².

Όταν γίνεται λόγος για τραπεζικές εγγυήσεις, πρόκειται για τις κοινές εγγυήσεις των άρθρων 847 επ ΑΚ, οι οποίες μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να δοθούν από τράπεζα, κατόπιν εντολής πελάτη της και έναντι, βεβαίως, αμοιβής.

1. Η ιδιαίτερη έννοια της εγγύησης στο τραπεζικό δίκαιο

1.1. Η εγγύηση στις τραπεζικές επιχειρηματικές χρηματοδοτήσεις – Η περίπτωση του αλληλόχρεου λογαριασμού

Ο αλληλόχρεος λογαριασμός αποτελεί σύμβαση με την οποία τα συμβαλλόμενα μέρη, εκ των οποίων ο ένας πρέπει απαραιτήτως να είναι έμπορος, συμφωνούν ότι οι χρηματικές απαιτήσεις που δημιουργούνται από τη βασική σχέση που τους συνδέει (π.χ. κατάθεση, πίστωση, εμπορική αντιπροσώπευση, εργολαβία) και οι καταβολές έναντι αυτών δεν θα είναι αυτοτελείς, διότι θα αποτελούν μη απαιτητά κονδύλια ενός ενιαίου λογαριασμού, ενώ απαιτητό θα είναι μόνον το υπόλοιπο που θα προκύψει μετά το κλείσιμό του από τον χρόνο εκκαθάρισής του.

Αντικείμενα της παραπάνω σύμβασης αποτελούν οι παραπάνω χρηματικές απαιτήσεις, οι οποίες θα πρέπει να είναι εκκαθαρισμένες και ληξιπρόθεσμες. Η σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού είναι *«διαρκής, σύνθετη και ιδιόμορφη με*

⁴⁰ Δούβλης, Η μεταβίβαση τραπεζικής πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό, 1994, 182 επ· Σπυριδάκης, Η ελευθέρωση του εγγυητού κατ' ΑΚ 862 και 863, ΝΔ, 1973, 151 επ· Μάρκου, Το πρόβλημα της απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών στη σύμβαση εγγυήσεως, Αρμ, 1989, 949 επ· Ψυχομάνης, Τραπεζικό δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, τ. Ι, 1995, 37, 250, 253.

⁴¹ Βελέντζας, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 1996, 161 επ, 277 επ.

⁴² Λουκόπουλος, Η ερμηνεία των τραπεζικών συναλλαγών. Η σημασία των τραπεζικών συνηθειών, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 7/1996, 25 επ.

παρεπόμενο και κανονιστικό χαρακτήρα, διότι ρυθμίζει τα της λειτουργίας και τον τρόπο εκπλήρωσης της κύριας σχέσης»⁴³.

Το άρθρο 112 ΕισΝΑΚ ρυθμίζει στοιχειωδώς τον παραπάνω θεσμό προβλέποντας ότι «αν υπάρχει αλληλόχρεος λογαριασμός μεταξύ προσώπων το ένα τουλάχιστον από τα οποία είναι έμπορος, από την ημέρα που ο λογαριασμός αυτός έκλεισε, το κατάλοιπο είναι αυτοδικαίως τοκοφόρο, έστω κι αν ο λογαριασμός περιέχει κονδύλια από τόκο που οφείλεται για διάστημα μικρότερο από ένα έτος. Ο αλληλόχρεος λογαριασμός κλείνει περιοδικά κάθε εξάμηνο, εκτός αν συμφωνήθηκε διαφορετικά, όχι όμως και σε διαστήματα μικρότερα από ένα τρίμηνο. Καθένα από τα μέρη μπορεί οποτεδήποτε, με καταγγελία του να θεωρήσει ότι ο λογαριασμός έκλεισε οριστικά, οπότε ο δικαιούχος του καταλοίπου έχει το δικαίωμα να το απαιτήσει αμέσως».

Η εγγύηση στον αλληλόχρεο λογαριασμό είναι η κυριότερη προσωπική ασφάλεια⁴⁴, η οποία συνήθως παρέχεται στα γενικότερα πλαίσια των τραπεζικών πιστώσεων, αλλά και όσον αφορά ειδικότερα την εξασφάλιση είσπραξης από την πιστώτρια τράπεζα του οριστικού καταλοίπου αλληλόχρεου λογαριασμού⁴⁵. Η ασφάλεια, η οποία παρέχεται για το κατάλοιπο που θα προκύψει μετά το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού, αφορά μόνο το ποσό αυτό και δεν επηρεάζεται από το εκάστοτε ύψος των κονδυλίων του κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του⁴⁶. Μάλιστα, κατά τη νομολογία, τα ανωτέρω ισχύουν ακόμα και στην περίπτωση που η εγγύηση παρεσχέθη κατά τη διάρκεια και όχι πριν από την έναρξη λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, οπότε ο εγγυητής είχε γνώση του υφισταμένου κατά τη χρονική στιγμή της σύμβασης εγγύησης υπολοίπου⁴⁷. Επομένως, η ασφάλεια δεν αποσβέννυται ακόμα και αν κάποια από τα υπόλοιπα κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του λογαριασμού ήταν μηδενικά.

⁴³ Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2001, σελ. 5.

⁴⁴ Κριμπάς, Η εγγύησης εις τας τραπεζικές συναλλαγές, 1956, 39 επ.

⁴⁵ Σημαντικό ζήτημα στα πλαίσια της εν λόγω σύμβασης είναι ο τρόπος απόδειξης της κίνησης του αλληλόχρεου. Η κρατούσα νομολογία δέχεται ως νόμιμη και μη προσκρούουσα ειδικότερα στη δημόσια τάξη τη συμφωνία με την οποία καθορίζεται ως αποδεικτικό μέσο της πιστωτικής ροής το «απόσπασμα» των εμπορικών βιβλίων της τράπεζας παρά το ότι τούτο δεν προβλέπεται από τα άρθρα 444 παρ. 1 και 448 παρ. 1 ΚπολΔ. Βέβαια, σε καμία περίπτωση δεν αφαιρείται από τον πιστούχο το δικαίωμα της ανταπόδειξης, ενώ αν υπάρχει απαγόρευση γι' αυτήν, είναι άκυρη ως ενέχουσα υπέρμετρη δέσμευση του οφειλέτη. Συνεπώς, ο τελευταίος δικαιούται, παρά την τυχόν από μέρος του αναγνώριση των περιοδικών υπολοίπων, να αμφισβητήσει μεταγενέστερα τα κονδύλια που εμφανίζονται στα «αποσπάσματα» των εμπορικών βιβλίων της τράπεζας, φέροντας το βάρος απόδειξης των ισχυρισμών του, και φυσικά να μη συμφωνήσει με το οριστικό κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού.

⁴⁶ Παμπούκης, Τραπεζικά και Πιστωτικά Συμβάσεις, 1962.

⁴⁷ ΕφΛαρ 29/1976, ΝοΒ 24, 555.

Όσον αφορά την έκταση της ευθύνης του εγγυητή έχει κριθεί⁴⁸ ότι ευθύνεται - λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της σύμβασης αλληλόχρεου λογαριασμού- μέχρι του ποσού της κύριας οφειλής με την πίστωση για την οποία χορηγήθηκε και όχι για χρηματικές απαιτήσεις και κονδύλια του λογαριασμού που αναφέρονται σε άλλη μεταγενέστερη συμφωνία⁴⁹ μεταξύ πρωτοφειλέτη και δανειστή, στην κατάρτιση της οποίας ο εγγυητής δεν θα είχε συμπράξει.

Στην περίπτωση αύξησης της αρχικής πίστωσης με νέα σύμβαση που δεν καλύπτεται από την εγγύηση, ο εγγυητής θα ευθύνεται για το κατάλοιπο του λογαριασμού, παρά το ότι σε αυτόν εισήλθαν και οι μη ασφαλιζόμενες με την εγγύηση απαιτήσεις, διότι η ευθύνη του δεν επηρεάζεται από αυτό το γεγονός, παρά μόνον αν η τράπεζα τηρήσει κατά τη συμφωνία των μερών ξεχωριστό λογαριασμό για τις εγγυητικές απαιτήσεις⁵⁰.

Από τη διάταξη του άρθρου 851 ΑΚ προκύπτει ότι όλες οι τροποποιήσεις που αφορούν εκάστοτε την οφειλή επιδρούν και στην εγγύηση, εφόσον δεν καθιστούν επαχθέστερη τη θέση του εγγυητή (π.χ. όταν αυξάνεται το χρέος), εκτός αν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά⁵¹. Έτσι, η εγγύηση που παρέχεται για την πληρωμή του καταλοίπου από αλληλόχρεο λογαριασμό θα περιλαμβάνει και κάθε αναγνώριση που μπορεί να γίνει στο μέλλον από τον πρωτοφειλέτη, με την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει συμβατικός αποκλεισμός της ευθύνης του εγγυητή για την ενοχή από την αναγνώριση⁵². Η εγγύηση μπορεί να δίδεται και για οφειλή από το μελλοντικό κατάλοιπο πίστωσης εξ αλληλόχρεου λογαριασμού⁵³.

⁴⁸ ΑΠ 10/1992, ΝοΒ 41, 70· ΕφΘεσ 1290/1990, Αρμ 45, 150· ΕφΘεσ 51/1987, ΕΕμπΔ 39, 438· ΕφΠειρ 168/1997, ΕλλΔνη 39, 156· ΑΠ 1399/1997, ΕλλΔνη 39, 343, ΔΕΕ 4, 295, ΕΕμπΔ 49, 530· ΑΠ 862/97, ΕΕμπΔ 48, 699· ΑΠ 1347/00, ΔΕΕ 2001, 737· ΑΠ 682/98, ΔΕΕ 1998, 981, ΕΕΝ 1999, 672· ΕφΑθ 10463/81, Αρμ 36, 987· ΕφΑθ 181/83, ΕΕμπΔ 13, 140· ΠΠρΘεσ 1054/93, Αρμ 49, 44· ΜΠρΑθ 15343/95, Αρμ 50, 196.

⁴⁹ «...στην περίπτωση που η μεταγενέστερη σύμβαση δεν είναι αυτοτελής, αλλά πρόσθετη, με την οποία απλώς αυξάνεται ή μειώνεται το ποσό της πίστωσης, χωρίς να επέρχεται οποιαδήποτε άλλη μεταβολή, ο εγγυητής ευθύνεται για την πληρωμή οποιουδήποτε καταλοίπου μέχρι το συμφωνηθέν ανώτατο όριο ευθύνης του το οποίο έχει συνομολογηθεί στην αρχική βασική σύμβαση ή και των πρόσθετων στη συνέχεια συμβάσεων εφόσον εγγυήθηκε και αυτές». ΑΠ 1265/1994, ΕΕμπΔ 46, 392· ΕφΑθ 5639/98, ΕλλΔνη 40, 1157· ΕφΘεσ 1829/95, ΔΕΕ 1995, 1084· ΕφΘεσ 2436/99, ΔΕΕ 2000, 294· ΠΠρΑθ 162/01, ΕΕμπΔ 2001, 756.

⁵⁰ «...εάν τηρήθηκε κατά τη σχετική συμφωνία των μερών ιδιαίτερος λογαριασμός για τις πιστώσεις, των οποίων την πληρωμή δεν εγγυήθηκε ειδικώς ο εγγυητής, η ευθύνη του περιορίζεται στην πληρωμή του καταλοίπου του λογαριασμού, στον οποίο έχουν εισαχθεί οι καλυπτόμενες με την εγγύηση πιστώσεις». ΑΠ 984/1999, ΕλλΔνη 40, 1720, ΔΕΕ 2000, 69· ΑΠ 1434/1999, ΕλλΔνη 2000, 705, ΔΕΕ 2000, 296· ΑΠ 1215/95, ΕΕμπΔ 1996, 287· ΕφΘεσ 2428/98, Αρμ 52, 1501.

⁵¹ ΕφΑθ 9380/1989, ΕλλΔνη 32, 195· ΕφΑθ 1663/1981, ΝοΒ 29, 1112· ΕφΑθ 2559/1975, ΝοΒ 23, 771.

⁵² ΑΠ 590/1966, ΕΕμπΔ 18, 203· ΑΠ 689/64, ΝοΒ 13, 399· ΕφΘεσ 2547/1998, οπ.

⁵³ ΑΠ 260/1998, οπ· ΕφΑθ 3196/83, ΝοΒ 31, 1016.

Η εγγύηση -λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της- αφορά ολόκληρο το ύψος του καταλοίπου του κλεισθέντος αλληλόχρεου λογαριασμού και όλες τις νόμιμες συνέπειες από την καθυστέρηση της πληρωμής του, υπό την προϋπόθεση ότι από το έγγραφό της δεν προκύπτει σχετικός περιορισμός. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο εγγυητής ευθύνεται έναντι του δανειστή για την καταβολή του χρέους σε όποια έκταση κι αν ανέρχεται κάθε φορά⁵⁴. Έτσι, στην περίπτωση που ο οφειλέτης θα οφείλει στο δανειστή την αρχική παροχή πλέον τόκων, εξόδων, κλπ, η οφειλή καλύπτεται ως έχει διαμορφωθεί από τον εγγυητή⁵⁵ υπό την προϋπόθεση όμως να γνώριζε την ύπαρξή της κατά το χρόνο σύναψης της εγγύησης⁵⁶.

Στην περίπτωση που η τράπεζα αποδείξει εγγράφως την απαίτησή της κατά του πιστούχου πελάτη για το κατάλοιπο μετά το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού, μπορεί να ζητήσει την έκδοση διαταγής πληρωμής και κατά του τρίτου που εγγυήθηκε την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πιστούχου, υπό την προϋπόθεση ότι η εγγύηση αποδεικνύεται με έγγραφο⁵⁷.

Αν δεν υπάρχει συμφωνία των μερών που να ρυθμίζει διαφορετικά τα πράγματα, ο θάνατος του εγγυητή δεν επιφέρει το κλείσιμο του λογαριασμού. Οι κληρονόμοι του εγγυητή ευθύνονται, κατά το λόγο της κληρονομικής τους μερίδας, στην ίδια έκταση που ευθυνόταν ο ίδιος για την πληρωμή από τον πρωτοφειλέτη του καταλοίπου, το οποίο θα προκύψει κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού μέχρι όμως του ποσού για το οποίο εκείνος είχε εγγυηθεί, ενώ είναι αδιάφορος ο χρόνος κλεισίματος του λογαριασμού (έστω κι αν γίνει μετά το θάνατο του εγγυητή)⁵⁸. Επομένως, σε περίπτωση που θελήσουν να αναλάβουν οποιαδήποτε περαιτέρω εγγυητική ευθύνη από ενδεχόμενη αύξηση πιστωτικού ορίου από μέρος της τράπεζας, η δέσμευσή τους αυτή θα είναι πλέον πρωτογενής και όχι λόγω υπεισέλευσής τους στη θέση του αποβιώσαντος εγγυητή.

Μεταξύ των συνεγγυητών σε αλληλόχρεο λογαριασμό υφίσταται παθητική εις ολόκληρον ενοχή. Έτσι, με την καταβολή της οφειλής από έναν εγγυητή και την απόσβεση της απαίτησης, αποσβέννυται αντίστοιχα η απαίτηση και ως προς τον συνεγγυητή του⁵⁹.

⁵⁴ ΕφΘεσ 117/2002, ΔΕΕ 2002, 507.

⁵⁵ ΑΠ 1486/1997, ΕλλΔνη 40, 48· ΕφΑθ 1334/1999, ΝοΒ 49, 46· ΕφΑθ 6902/1995, ΕλλΔνη 37, 1398.

⁵⁶ ΑΠ 1106/1994, ΕλλΔνη 36, 627· ΑΠ 709/1994, ΕλλΔνη 38, 829· ΑΠ 46/1984, ΝοΒ 33, 232· ΕφΑθ 7823/1998, ΑρχΝ 50, 30.

⁵⁷ ΑΠ 1193/1987, ΝοΒ 36, 1612· ΕφΑθ 5542/1990, ΕλλΔνη 32, 159· ΕφΑθ 12129/1989, ΕλλΔνη 32, 155.

⁵⁸ ΑΠ 1781/2002, ΧρΙΔ 2003, 229· ΑΠ 1437-8/2000, ΕλλΔνη 2001, 695. «...ο θάνατος του εγγυητή δεν επιφέρει το κλείσιμο του λογαριασμού, το οποίο αντιθέτως επιφέρει ο θάνατος του πιστούχου». ΑΠ 1260/1993, ΕλλΔνη 36, 135.

⁵⁹ ΕφΛαρ 573/2002, Αρμ 2003, 1278.

1.1.1. Η εγγυητική ευθύνη κατά τη μεταφορά πιστωτικής σχέσης και αλληλόχρεου λογαριασμού σε άλλη τράπεζα

Η εγγύηση, σύμβαση με σαφώς παρακολουθηματικό χαρακτήρα⁶⁰, μαζί με τα υπόλοιπα παρεπόμενα δικαιώματα και προνόμια, που συνδέονται με τη φύση είτε της ίδιας είτε της κύριας απαίτησης στην αναγκαστική εκτέλεση ή την πτώχευση, ορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 458 ΑΚ ότι κατ' αρχήν συµμεταβιβάζονται στον εκδοχέα κατά την εκχώρηση. Όπως γίνεται δεκτό, η υπόψη ρύθμιση συνιστά ενδοτικό δίκαιο και συνεπώς τα συµβαλλόμενα µέρη δικαιούνται να προβούν σε αντίθετη συμφωνία, που να αποκλείει την ανωτέρω συµμεταβίβαση⁶¹. Στην περίπτωση αυτή, υποστηρίζεται ότι η εγγύηση δεν αποσβένεται απαραίτητα, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει υπέρ του εκχωρητή, εφόσον αυτός βρεθεί κατά το άρθρο 467 ΑΚ υπόχρεος απέναντι στον εκδοχέα λόγω μη ικανοποίησης του τελευταίου από τον οφειλέτη. Το ίδιο φυσικά θα συμβεί και αν προκύπτει ευθύνη του εκχωρητή κατά το άρθρο 468 ΑΚ, στην περίπτωση δηλαδή που ο τελευταίος έχει υποσχεθεί στον εκδοχέα τη φερεγγυότητα του οφειλέτη, οπότε και πάλι η εγγύηση υποστηρίζεται ότι εξακολουθεί να διατηρείται. Εφόσον πάντως δεν αποκλεισθεί για κάποιο λόγο η συνεκχώρηση των παρεπόμενων δικαιωμάτων και εφαρμοσθεί ο κανόνας του άρθρου 458 ΑΚ, τότε η όλη εξέλιξη χωρεί αυτοδικαίως στο ευρύτερο πλαίσιο της λογικής του αμετάβλητου της θέσης του οφειλέτη από την εκχώρηση.

Άλλωστε, παραμένοντας στον άξονα της περί «κατάτμησης» κλασικής αντίληψης ως προς τη συνολική μεταβίβαση ενοχικών – συμβατικών σχέσεων, η διάταξη του άρθρου 475 παρ. 1 ΑΚ ορίζει ότι κατά τη στερητική αναδοχή χρέους τα παρεπόμενα γενικώς δικαιώματα εξακολουθούν να υπάρχουν. Ειδικότερα, όμως, όσον αφορά τις εγγυήσεις, τα ενέχυρα και τις υποθήκες, αυτά διατηρούνται μόνο εφόσον συναινέσει ο εγγυητής ή ο κύριος του ενεχυρασμένου ή ενυπόθηκου πράγματος. Πρόκειται βέβαια για ρύθμιση διαφορετική από την προηγούμενη του άρθρου 458 ΑΚ, που όμως δικαιολογείται από τη διάφορη επίσης φύση και αποστολή των θεσμών της εκχώρησης και της αναδοχής χρέους. Όπως γίνεται στην προκειμένη περίπτωση δεκτό ως προς την εγγύηση, αυτή για να εξακολουθήσει να ισχύει και υπέρ του νέου οφειλέτη απαιτείται συναίνεση του εγγυητή, που βέβαια δεν αποκλείεται να είναι και ο ίδιος ο αναδοχέας⁶². Η εν λόγω συναίνεση μπορεί να είναι και άτυπη παρά τη διατύπωση του άρθρου 849 ΑΚ, θα πρέπει όμως να προκύπτει με αδιαμφισβήτητο τρόπο, αδιάφορα αν δόθηκε ρητώς ή σιωπηρώς και μετά ή πριν την

⁶⁰ Θεοδωρόπουλος, Η έκταση της ευθύνης εγγυητού κατά τον ΑΚ, ΝΔ, 1952, 360 επ.

⁶¹ Παπαντωνίου, Η εγγύηση επί εκχώρησης της κυρίας απαίτησεως, ΕΕΑΝ, 1960, 24.

⁶² Στην περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 865 ΑΚ, βλ. Βρέλλης σε Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, Κατ' άρθρο ερμηνεία ΑΚ, 865, αρ. 3.

αναδοχή, οπότε εφαρμογή έχει η περί αναδρομικής ισχύος διάταξη του άρθρου 238 ΑΚ.

Αναφορικά, όμως, με τα παραπάνω, υποστηρίζεται και η άποψη σύμφωνα με την οποία το άρθρο 458 ΑΚ ανταποκρίνεται στην εξασφάλιση συγκεκριμένης απαίτησης και όχι σε ολόκληρη την ενοχική - συμβατική σχέση, πράγμα άλλωστε που συμβαίνει γενικότερα με το σύνολο των περί εκχώρησης διατάξεων του κοινού δικαίου. Περαιτέρω, η ίδια γνώμη θεωρεί ορθά ότι κάθε ασφάλεια παρέχεται σε άμεση σύνδεση με το πρόσωπο του πρωτοφειλέτη, αλλά και την ιδιομορφία του όλου συμβατικού κατά κανόνα πλέγματος, στο οποίο τελικά ανάγεται η ασφαλιζόμενη απαίτηση⁶³. Ειδικότερα, όσον αφορά την εγγύηση, αυτή κατά την υπόψη θεώρηση δεν θα πρέπει να χαρακτηρίζεται στην ουσία ως παρεπόμενη σχέση που ασφαρίζει μεμονωμένα συγκεκριμένη απαίτηση, δεδομένου ότι ως προσωπική ασφάλεια ευρύτερο στόχο της έχει την παγίωση και ομαλή εξέλιξη ολόκληρου του αμφοτεροβαρούς συνήθως πλαισίου μέσα στο οποίο εντάσσεται. Συνεπώς, η μεταβίβασή της δεν καλύπτεται ικανοποιητικά από τη ρύθμιση του άρθρου 458 ΑΚ, σε περίπτωση δε πιο συγκεκριμένα που αλλάζει το πρόσωπο του δανειστή, όσο και αν η ειδική διαδοχή δεν επιφέρει απαραίτητα αλλοίωση της μεταβιβαζόμενης έννομης σχέσης, απαιτείται για τη διατήρηση της εγγυητικής ευθύνης η ρητή κατά κανόνα συναίνεση και του εγγυητή, φυσικού ή νομικού προσώπου⁶⁴. Συνακόλουθα, η ίδια άποψη υποστηρίζει την ανάλογη εφαρμογή σε περίπτωση μεταβίβασης ολόκληρης της συμβατικής σχέσης και του άρθρου 475 ΑΚ, δεδομένου ότι δεν δικαιολογείται η μεταβολή της θέσης του παρέχοντα την ασφάλεια υπέρ συγκεκριμένου προσώπου έστω και εμμέσως. Τούτο μπορεί να συμβεί στην προκειμένη περίπτωση, αφού εξεταζόμενη από παθητική σκοπιά η μεταβίβαση μιας αμφοτεροβαρούς συμβατικής σχέσης φέρει τον εγγυητή να υπέχει ασφαλιστική ευθύνη υπέρ του ίδιου μεν πρωτοφειλέτη – αντισυμβαλλόμενου, έναντι όμως διαφορετικού πλέον συμβαλλόμενου, αυτού δηλαδή που υπεισέρχεται στη θέση του αρχικού συμβαλλόμενου και μεταβιβάζοντα. Αυτή, άλλωστε, φαίνεται να είναι και η αιτία του διαχωρισμού της εγγύησης και των εμπραγμάτων ασφαλειών από τα λοιπά παρεπόμενα δικαιώματα κατά τη διατύπωση του άρθρου 475 παρ. 1 ΑΚ.

Τα παραπάνω εξεταζόμενα αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στα πλαίσια μεταβίβασης κύριας πιστωτικής σχέσης και παρεπόμενου αλληλόχρεου ή

⁶³ Μάρκου, Το πρόβλημα της απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών στη σύμβαση της εγγύησης, Αρμ 1989, 949 επ.

⁶⁴ Αν βέβαια πρόκειται για εγγυητή νομικό πρόσωπο, θα πρέπει επιπροσθέτως να τηρηθούν οι νόμιμες διαδικασίες λήψης της σχετικής απόφασης από το αρμόδιο όργανο της εταιρίας, ανάλογα με τον αντίστοιχο τύπο του νομικού προσώπου, αλλά και τον καταστατικό εταιρικό σκοπό, ενδεικτικά Φραγκίστας, Εγγύησης δοθείσα υπό ομορρύθμου εταιρείας (γνμδ), ΕΕΝ, 1946, 172 επ και Γνωμοδοτήσεις, 1980, 306 επ.

αλληλόχρεων λογαριασμών σε άλλη πιστώτρια τράπεζα. Τούτο λόγω της ιδιαιτερότητας του όλου πιστωτικού στην ουσία πλέγματος, που δημιουργείται σε ανάλογες περιπτώσεις και το οποίο στηρίζει την εύρυθμη λειτουργία του σε σχετικά λεπτές ισορροπίες, που με τη σειρά τους έχουν άμεση οπωσδήποτε σχέση και με την απρόσκοπτη διατήρηση των ασφαλειών, όπως άλλωστε ήδη έχει επισημανθεί. Αν ληφθούν, επομένως, υπόψη συνολικά τα ανωτέρω στοιχεία, είναι σχεδόν φυσικό να καταλήξει κανείς στην επιλογή σε ανάλογες περιπτώσεις της μεθόδου της ενιαίας δικαιοπρακτικής μεταβίβασης της βασικής σχέσης και του αλληλόχρεου λογαριασμού προς άλλο πιστωτικό φορέα, μέθοδος που προϋποθέτει τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών, μεταξύ των οποίων και του εγγυητή. Η εν λόγω σύμπραξη του εγγυητή στη μεταβιβαστική σύμβαση μπορεί να πραγματοποιηθεί με έναν από τους ισχύοντες και για τους κύριους συμβαλλόμενους τρόπους, ακόμη δε και μέσω αντιπροσώπου. Η συναίνεση πάντως του εγγυητή θα πρέπει να δοθεί στην προκειμένη περίπτωση οπωσδήποτε εγγράφως αναλογικά με τη διάταξη του άρθρου 849 ΑΚ, αλλά και για λόγους περαιτέρω ασφάλειας της συγκεκριμένης μεταβίβασης.

Εξ άλλου, όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, η προσυπογραφή του εγγυητή αφορά ολόκληρη τη μεταβιβαζόμενη πίστωση, ανεξάρτητα αν η τελευταία έχει τυχόν διαχωρισθεί σε περισσότερους αλληλόχρεους λογαριασμούς σύμφωνα με τη σχετική ευχέρεια που διαθέτουν κατά πάγια συναλλακτική πρακτική οι τράπεζες μέσω αντίστοιχης συμβατικής ρήτηρας. Βεβαίως είναι δεδομένο ότι στην περίπτωση αυτή στη μεταβιβαστική σύμβαση θα πρέπει να γίνεται ιδιαίτερη και αναλυτική μνεία όλων των στοιχείων του κάθε αλληλόχρεου που απαρτίζει τη διακίνηση της συνολικής πίστωσης. Εκτός όμως τούτου, η μεταφορά πίστωσης μπορεί και στην παραπάνω περίπτωση να γίνει μέσω ενός αλληλόχρεου, εφόσον η μεταβιβάζουσα τράπεζα κάνοντας χρήση αντιστοίχως και πάλι συνήθους συμβατικής ρήτηρας προβεί σε προηγούμενη ενοποίηση των περισσότερων λογαριασμών που συνθέτουν την όλη πίστωση. Η ανωτέρω πράξη ενοποίησης λογαριασμών είναι σαφές πάντως ότι θα πρέπει να εγκρίνεται από τον ή τους εγγυητές των ενοποιούμενων πιστωτικών μεγεθών, ώστε με τον τρόπο αυτόν να αποφευχθεί ο κίνδυνος τυχόν απελευθέρωσης των εγγυητών. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ενοποίηση λογαριασμών, καθώς και ενιαία μεταβίβαση πιστωτικού υπολοίπου σε άλλη τράπεζα, δεν αποκλείεται να επιτευχθούν και μέσω της ίδιας σύνθετης πλέον σύμβασης, όπου η υπογραφή του εγγυητή θα πρέπει ρητά να διευκρινίζεται ότι καλύπτει το σύνολο του δικαιοπρακτικού περιεχομένου.

Τα ανωτέρω αναφερόμενα στα πλαίσια της ενιαίας συμβατικής μεθόδου μεταβίβασης από την αρχική σε άλλη πιστώτρια τράπεζα συγκεκριμένης πίστωσης και εξαρτώμενου από αυτήν αλληλόχρεου λογαριασμού βασίζονται κατά κύριο λόγο

στον κανόνα που απορρέει από το άρθρο 851 ΑΚ ως προς το μέγεθος ευθύνης του εγγυητή. Σύμφωνα με την υπόψη διάταξη, ο εγγυητής ευθύνεται μόνο για την έκταση που έχει κάθε φορά η κύρια οφειλή, στην τελευταία δε συνυπολογίζονται ιδίως οι συνέπειες του πταίσματος ή της υπερημερίας του πρωτοφειλέτη⁶⁵. Η εν λόγω αρχή σε συνδυασμό και με τις υπόλοιπες περί εγγύησης διατάξεις του κοινού δικαίου μεταφερόμενη στο πεδίο του τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού γίνεται τόσο από τη θεωρία όσο και από τη νομολογία δεκτό ότι οδηγεί κατ' αρχήν στον περιορισμό του ορίου ευθύνης του εγγυητή μέχρι το ύψος που ο ίδιος ανέλαβε σε σχέση με τη μέλλουσα οφειλή του πρωτοφειλέτη⁶⁶. Ειδικότερα, το ανώτατο ύψος εγγυητικής ευθύνης γίνεται δεκτό ότι δεν μπορεί να υπερβεί το ανώτατο συνομολογούμενο μεταξύ τράπεζας και πιστούχου – πρωτοφειλέτη πιστωτικό όριο, εκτός βέβαια αν, πράγμα σπάνιο πρακτικά, δεν έχει τεθεί παρόμοιο όριο ή αν ο εγγυητής ανέλαβε ρητά την ευθύνη κάλυψης της κύριας οφειλής κατά τρόπο ανεξάρτητο από την έκταση που μπορεί να λάβει τελευταία ή αντίθετα στην περίπτωση που τέθηκε ρητά περιοριστικό όριο κατώτερο του ανώτατου πιστωτικού ορίου, δεδομένου ότι το άρθρο 851 ΑΚ συνιστά ενδοτικό δίκαιο⁶⁷.

Τα ανωτέρω δεν αλλάζουν από τις συνήθειες στην τραπεζική πρακτική⁶⁸ αναγνωρίσεις των ενδιάμεσων ή και του οριστικού καταλοίπου του λογαριασμού, εκτός αν και εδώ ο εγγυητής απέκλεισε από την αρχή ανάλογη ευθύνη του από την αναγνώριση του πρωτοφειλέτη ή αν ενδεχομένως έθεσε ως προϋπόθεση για την ύπαρξη σχετικής ευθύνης του κάποιους πρόσθετους όρους. Επομένως, κατά τη μεταφορά πιστωτικής σχέσης και αλληλόχρεου λογαριασμού σε άλλη τράπεζα σε ενοποιημένη ή μη βάση, η συναίνεση του εγγυητή έχει κατ' αρχήν την έννοια έγκρισης της εν λόγω μεταβίβασης στα ήδη διαμορφωμένα κατά το χρόνο της

⁶⁵ Βρέλλης, οπ, 851, αρ. 9, ο οποίος αναφέρει ότι κατά μία άποψη η δήλωση εγγύησης θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά και υπέρ του εγγυητή.

⁶⁶ ΕφΑθ 1468/87, ΑρχΝ 1987, 587. Βέβαια, η εγγύηση μπορεί να δοθεί και για ήδη υπάρχον οριστικό κατάλοιπο αλληλόχρεου λογαριασμού, οπότε εφαρμόζεται ως προς τις παρεπόμενες παροχές η διάταξη του άρθρου 852 ΑΚ. Γενικότερα, πάντως, η δήλωση του εγγυητή γίνεται δεκτό ότι θα πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα τις αρχές των άρθρων 173, 200 ΑΚ. Για την εφαρμογή του άρθρου 281 ΑΚ στην εγγύηση αλληλόχρεου, ΕφΘεσ 3135/88, ΕλλΔνη 1989, 989· ΑΠ 1297/90, ΕλλΔνη 1991, 1215.

⁶⁷ Βρέλλης, οπ, 847, αρ. 11, ο οποίος εδώ προσθέτει ότι σε περίπτωση που ο εγγυητής ισχυρίζεται μειωμένη του ευθύνη, θα πρέπει να το αποδείξει. Επίσης, ΕφΛαρ 29/76, οπ, όπου ορθά διευκρινίζεται ότι ο ενδιάμεσος μηδενισμός του απαιτητού υπολοίπου της πίστωσης πριν το οριστικό κλείσιμο της σύμβασης του αλληλόχρεου λογαριασμού δεν επιφέρει απόσβεση της εγγυητικής ευθύνης, αρκεί βέβαια η πρακτική αυτή της ευχέρειας επανειλημμένης χρήσης της αυτής πίστωσης από τον πρωτοφειλέτη πιστούχο να μην οδηγεί σε αύξηση του πιστωτικού ορίου, για το οποίο δεν υπάρχει ενδεχομένως αντίστοιχη ανάληψη ευθύνης από τον εγγυητή.

⁶⁸ Πρακτικά το θέμα δεν έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού πάγια τακτική των τραπεζών είναι να προβλέπουν στις έντυπες συμβάσεις ανοίγματος πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό ότι ο εγγυητής θα ευθύνεται και αυτός για κάθε μελλοντική αναγνώριση υπολοίπου από τον πιστούχο.

διαδοχής πλαίσια. Αποκλείεται, συνεπώς, κάθε επαύξηση, αλλά και κάθε μείωση της εγγυητικής ευθύνης, χωρίς την προς τούτο ρητή συμφωνία του εγγυητή, με εξαίρεση την αυτοδίκαιη μείωση της υπόψη ευθύνης σε περίπτωση αντίστοιχης μείωσης της έκτασης της κύριας οφειλής κατά τον κανόνα του άρθρου 851 ΑΚ. Το τελευταίο δεν θα πρέπει όμως να σχετίζεται με την περίπτωση μεταβίβασης στη νέα πιστώτρια τράπεζα ενός ή περισσοτέρων αλληλόχρεων λογαριασμών με μηδενικό ίσως υπόλοιπο, αφού η περίπτωση αυτή εντάσσεται στη συνήθη τραπεζική πρακτική της δυνατότητας επανειλημμένης χρήσης της αυτής πίστωσης από τον πιστούχο. Άρα, και με μηδενικό έστω υπόλοιπο οφειλής, αλλά χωρίς βέβαια να είναι εξαντλημένο το πιστωτικό όριο⁶⁹, η συναίνεση του εγγυητή κατά τη μεταφορά της όλης σχέσης έχει για τη μελλοντική εξέλιξη της τελευταίας καθοριστική σημασία.

Επιπροσθέτως, είναι αποδεκτό ότι η συναίνεση του εγγυητή δεν είναι υποχρεωτική για τη μεταφορά μιας πίστωσης μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού σε νέα τράπεζα. Έτσι, λοιπόν, μπορεί να συμφωνηθεί ρητά ότι ο εγγυητής απαλλάσσεται και δίδεται νέα εγγύηση για τη συνέχιση της πίστωσης στην αποκτώσα τράπεζα, γεγονός που θα πρέπει να αναφέρεται στη διαμόρφωση του υπολοίπου του λογαριασμού κατά το χρόνο μεταβίβασης της πίστωσης προκειμένου η νέα εγγύηση να καλύπτει τα συμφέροντα και της διαδόχου τράπεζας. Επιπλέον, μπορεί να συμφωνηθεί ρητά ότι στη θέση της εγγύησης δίδεται εμπράγματη ασφάλεια ή ενισχύεται η ήδη υπάρχουσα τέτοια ασφάλεια, έχοντας ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του εγγυητή. Μονομερής βέβαια απαλλαγή του εγγυητή ή παροχή μερικής μόνο εγγύησης με δήλωση ή ενέργειά του δεν νοείται, αλλά σε περίπτωση άρνησής του να εγκρίνει ρητά τη μεταβίβαση της όλης σύνθετης σχέσης πίστωσης και αλληλόχρεου λογαριασμού σε άλλη τράπεζα δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα ως προς τη συνέχιση ισχύος της εγγυητικής ευθύνης λόγω κυρίως όσων αναφέρθηκαν προηγουμένως σε συνάρτηση με το άρθρο 458 ΑΚ αφενός, αλλά και λόγω της κατά τα ανωτέρω επίσης ανάγκης συναίνεσης του εγγυητή σύμφωνα με το άρθρο 475 παρ. 1 ΑΚ αφετέρου. Συνεπώς, ενδεχόμενη άρνηση του εγγυητή να συμπράξει ή αδυναμία ίσως εξεύρεσης εναλλακτικής λύσης για την εξασφάλιση της πίστωσης πρακτικά οδηγεί μάλλον στη ματαίωση της μεταφοράς της σε άλλη τράπεζα.

⁶⁹ Δούβλης (1994), σελ. 192, όπου αναφέρει ότι «Ακόμη και με εξαντλημένο όμως το πιστωτικό όριο, η υπόψη συναίνεση διασφαλίζει την αποκτώσα τράπεζα αφενός μεν ως προς την είσπραξη της μεταβιβαζόμενης σε αυτήν οφειλής του πιστούχου, αφετέρου δε εμπεριέχει το σπέρμα της μέλλουσας πιστωτικής ευχέρειας, που εξακολουθεί να υπάρχει στη μεταφερόμενη σύνθετη σχέση και η οποία μπορεί να επαναδραστηριοποιηθεί με την πρόσθετη συνήθως αύξηση του πιστωτικού ορίου από τη διάδοχο πλέον τράπεζα».

Περισσότεροι εγγυητές συναινούντες στην παραπάνω μεταβίβαση ευθύνονται εις ολόκληρον, έστω και αν εγγυήθηκαν χωριστά. Άλλωστε, επειδή αποτελεί συνήθη τραπεζική πρακτική η, μεταξύ άλλων, υποβολή στον εγγυητή της παραίτησής του από την ένσταση διζήσεως του άρθρου 855 ΑΚ, αυτός ευθύνεται ως αυτοφειλέτης εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη ως προς όλη την έκταση της οφειλής του τελευταίου και τις τυχόν τροποποιήσεις που μπορεί να έχουν μεσολαβήσει με επαυξητικό σχετικό αποτέλεσμα, αρκεί, όπως προαναφέρθηκε, ο εγγυητής να έχει αποδεχθεί ρητά την υπόψη έκταση της ευθύνης του. Επισημαίνεται, επίσης, ότι τίποτα δεν αποκλείει την παροχή εγγύησης για πίστωση που είναι ήδη ασφαλισμένη με ενέχυρο απαίτησης τρίτου κατά της πιστώτριας τράπεζας, ενώ διευκρινίζεται ότι υπάρχει η δυνατότητα παροχής εγγύησης και σύστασης ενεχύρου με το ίδιο έγγραφο.

1.2. Η εγγύηση στις τραπεζικές συναλλαγές προσωπικού χαρακτήρα

Η πιστωτική κάρτα αποτελεί μορφή «πλαστικού χρήματος», όπως αποκαλείται αυτός ο σύγχρονος και διαδεδομένος τρόπος συναλλαγών που εξασφαλίζει τη δυνατότητα αγοράς αγαθών και υπηρεσιών χωρίς να απαιτείται η άμεση καταβολή του τιμήματος.

Οι πιστωτικές κάρτες⁷⁰ εκδίδονται κυρίως από πιστωτικά ιδρύματα, π.χ. τράπεζες, και η χρήση τους προσφέρει αρκετά πλεονεκτήματα, όπως ευκολία και ασφάλεια στις συναλλαγές, παροχή της δυνατότητας στους κατόχους τους να διενεργούν τραπεζικές πράξεις μέσω Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ΑΤΜ) – αναλήψεις, καταθέσεις, μεταφορά ποσών από λογαριασμό σε λογαριασμό. Μάλιστα, η ευρεία διάδοση των πιστωτικών καρτών και ο τραπεζικός ανταγωνισμός οδήγησε στην επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών με αποτέλεσμα τη διεύρυνση της πελατείας των τραπεζικών φορέων.

Προκειμένου να εγκριθεί η έκδοση μιας πιστωτικής κάρτας συνεκτιμάται ένα σύνολο κριτηρίων, όπως το ύψος και η πηγή εισοδήματος, καθώς και η σταθερή επαγγελματική κατάσταση του αιτούντος. Κατά συνέπεια, όταν δεν πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις, η τράπεζα μπορεί να ζητήσει εγγυήσεις από τρίτο πρόσωπο προς εξασφάλισή της ότι θα εκπληρωθεί η παροχή του οφειλέτη⁷¹. Ο ρόλος του εγγυητή σ' αυτήν την περίπτωση είναι σημαντικός, καθώς τις

⁷⁰ Τσίρου, Πιστωτική κάρτα, 2007, σελ. 88, «Η σύμβαση πιστωτικής κάρτας αποτελεί μία από τις μορφές πιστώσεων. Ως πίστωση νοείται στην οικονομική επιστήμη η άμεση ή έμμεση χρηματοδότηση ενός προσώπου, του πιστολήπτη, με σκοπό την αύξηση της αγοραστικής δύναμής του... Στην έμμεση μορφή πίστωσης, δηλαδή στην ανάληψη μόνο ευθύνης εκ μέρους του πιστοδότη, συγκαταλέγεται και η σύμβαση πιστωτικής κάρτας».

⁷¹ Μάρκου, οπ, «...η εξασφάλιση αναφέρεται συνήθως σ' εκείνες τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες, εξαιτίας μεταγενέστερων της συνομολόγησης της εγγύησης γεγονότων, ο οφειλέτης αδυνατεί να προβεί στην εκπλήρωση της παροχής του».

περισσότερες φορές η ευθύνη του έναντι της τράπεζας υπερβαίνει και αυτήν του πρωτοφειλέτη⁷², όπως επί παραδείγματι στην πτώχευση του τελευταίου, όπου η εγγυητική ευθύνη εξακολουθεί να υπάρχει ανεξάρτητα απ' αυτήν του πρωτοφειλέτη⁷³. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο εγγυητής πολλές φορές βρίσκεται σε δυσμενή θέση, καθώς παραιτούμενος από την ένσταση διζήσεως, όπως συνηθίζεται στην τραπεζική πρακτική, ευθύνεται πλέον ως αυτοφειλέτης, οπότε η εγγύηση από βοηθητική μετατρέπεται σε «αυτοενοχική».

Στην περίπτωση της παροχής εγγύησης υπέρ του αιτούντος την έκδοση πιστωτικής κάρτας, η οποία αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελούσε συνηθέστατη πρακτική σε εποχές που οι τράπεζες δεν απεδύοντο σε αγώνα προσέλκυσης πελατείας για τη διάθεση τέτοιων τραπεζικών προϊόντων στη σφαίρα της καταναλωτικής πίστης, ανακύπτει το ακόλουθο ερώτημα: ποια έκταση μπορεί να έχει η εγγυητική ευθύνη⁷⁴ δεδομένου ότι οι τράπεζες κατά τη χορήγηση της πιστωτικής κάρτας θέτουν ένα πιστωτικό όριο (ενόψει του οποίου και αποδέχεται ο εγγυητής την κάλυψη των οφειλών του πρωτοφειλέτη), το οποίο, ωστόσο, κατά την πορεία συνηθίζουν να αυξάνουν, χωρίς, όμως, να φροντίζουν να ενημερώνουν γι' αυτό τον εγγυητή, που υπό άλλες προϋποθέσεις είχε προσφερθεί να παράσχει την εγγύησή του. Ακόμα, τίθεται και το ερώτημα αν η ευθύνη του εγγυητή μπορεί να εκτείνεται και στην περίπτωση που ο πρωτοφειλέτης υπερβαίνει αυθαιρέτως το πιστωτικό όριο και κάνει αγορές που ξεπερνούν τις οικονομικές του δυνατότητες, παραβαίνων τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

Φρονώ ότι από τη στιγμή κατά την οποία ο εγγυητής εγγυάται με βάση συγκεκριμένη ενοχική σχέση που δημιουργείται μεταξύ της τράπεζας και του πρωτοφειλέτη και ενόψει των όρων που ισχύουν κατά το χρόνο ανάληψης της εγγυητικής του ευθύνης, δεν μπορεί να υποχρεωθεί να επωμισθεί τα βάρη που θα δημιουργηθούν με τη μεταβολή μονομερώς και εν αγνοία του των όρων που διέπουν την παραπάνω σχέση εκτός, βέβαια, αν θα έχει προηγουμένως κληθεί να συναινέσει στην επαύξηση της ευθύνης που είχε αναλάβει, με βάση τα νεώτερα δεδομένα⁷⁵. Είναι πρόδηλο ότι ο ανωτέρω, εγγυώμενος υπέρ του πρωτοφειλέτη, είχε σταθμίσει τους κινδύνους που αναλάμβανε με βάση πιστωτικό όριο προκαθορισμένου ύψους στην κάλυψη του οποίου θα ηδύνατο να αντεπεξέλθει, επομένως η εκ των υστέρων αύξησή του από την τράπεζα, ερήμην του και χωρίς, ασφαλώς, να αντείπει ο κάτοχος

⁷² Παπαϊωάννου, Νομικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή από τη χρήση τραπεζικών καρτών, ΧρΙΔ 2002, 103 επ.

⁷³ Δούβλης, Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών κατ' άρθρο 862 ΑΚ, 1998, σελ. 196.

⁷⁴ ΑΠ 311/93, ΝοΒ 1994, 985 επ.

⁷⁵ ΑΠ 1781/02, ΕλλΔνη 2004, 122· ΑΠ 48/01, ΕλλΔνη 2001, 899· ΑΠ 1605/00, ΕλλΔνη 2001, 696· ΑΠ 1914/99, ΕλλΔνη 2001, 115· ΑΠ 874/97, ΝοΒ 1998, 525, ΕΕΝ 1998, 769· ΕφΑθ 5639/98, ΕλλΔνη 1999, 1159· ΕφΑθ 2957/00, ΕλλΔνη 2001, 193.

της κάρτας, δεν θα ήταν δυνατό να αυξήσει αντιστοίχως την έκταση και της δικής του ευθύνης. Άλλωστε, ένας τέτοιος αιφνιδιασμός ούτε λογική μπορεί να έχει ούτε και είναι δυνατό να γίνει δεκτός από το δίκαιο, τυχόν δε αξίωση της τράπεζας σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της σχέσης της με τον πιστούχο να ικανοποιηθεί από τον εγγυητή, ο οποίος άλλη πραγματική κατάσταση είχε προ οφθαλμών όταν προσέφερε την εγγύησή του, θα πρέπει να αποκρουσθεί ως αντίθετη στα χρηστά ήθη, στα κρατούντα στις συναλλαγές και στο περί δικαίου αίσθημα. Η μονομερής αύξηση του πιστωτικού ορίου ισοδυναμεί με πρόσθετη σύμβαση, αντικειμένου υπερβαίνοντος εκείνο της αρχικής (=κύριας), για το οποίο και μόνο είχε χορηγηθεί η εγγύηση, οπότε ο εγγυητής ουδόλως φέρει σχετική ευθύνη για το υπερβάλλον (άρθρο 851 ΑΚ)⁷⁶. Το ίδιο καταχρηστική θα είναι μάλιστα και η αξίωση της δανείστριας τράπεζας για κάλυψη από τον εγγυητή του ανοίγματος που θα δημιουργηθεί αν ο κάτοχος της κάρτας αγοράσει αγαθά καθ' υπέρβασιν του πιστωτικού ορίου, διότι η εγγύηση είχε δοθεί για τις νόμιμες αγορές εντός των συμβατικών του περιθωρίων, και όχι για εκείνες στις οποίες τυχόν θα προχωρούσε, κινούμενος στα πλαίσια όχι μόνο αντισυμβατικής, αλλά και αξιόποινης συμπεριφοράς.

Τέλος, γίνεται αποδεκτό ότι στην περίπτωση κλοπής ή απώλειας πιστωτικής κάρτας ο εγγυητής έχει δικαίωμα, αλλά και καθήκον ταυτόχρονα, να ειδοποιήσει την τράπεζα, ανεξάρτητα από το καθήκον του κατόχου της κάρτας, λόγω της γνωστής αυτοφειλικής και εδώ εις ολόκληρον ευθύνης του σε σχέση με τον πρωτοφειλέτη κάτοχο. Αντιστρόφως, η τράπεζα απέναντι στον εγγυητή έχει τις αυτές υποχρεώσεις όπως και ως προς τον κάτοχο της πιστωτικής κάρτας, κατά συνέπεια θα πρέπει ο εγγυητής να ειδοποιείται άμεσα για τυχόν μη εξόφληση δόσεων από τον κάτοχο. Ενδεχόμενη παρατεταμένη αδικαιολόγητη αδράνεια της τράπεζας να ενημερώσει σχετικά τον εγγυητή σε συνδυασμό και με άλλα ίσως περιστατικά θα μπορούσαν να οδηγήσουν στον χαρακτηρισμό της απαίτησης κατά του εγγυητή ως καταχρηστικής κατ' ΑΚ 281.

2. Η διαφοροποίηση της νομικής φύσης της εγγύησης στις εμπορικές χρηματοδοτήσεις

Η όλη αντίληψη αναφορικά με την εφαρμογή των άρθρων του ΑΚ στα πλαίσια της κλασικής εγγύησης του κοινού δικαίου αλλάζει σημαντικά, εφόσον η εφαρμογή τους μεταφέρεται στο ευαίσθητο κοινωνικοοικονομικά και πολύπλοκο δομικά πεδίο των τραπεζικών συναλλαγών και δη των χρηματοδοτήσεων. Πράγματι, στον τραπεζικό τομέα ο ίδιος ο θεσμός της εγγύησης αποκτά ξεχωριστό χαρακτήρα,

⁷⁶ ΑΠ 1173/01, ΝοΒ 2002, 1263· ΕφΑθ 445/02, ΔΕΕ 2002, 1001.

γεγονός που εξαναγκάζει τον εφαρμοστή του δικαίου σε αντίστοιχα διαφοροποιημένη ερμηνευτική προσέγγιση. Λαμβανομένου υπόψη ότι ολόκληρο το φάσμα των τραπεζικών χρηματοδοτήσεων κάθε μορφής συνδέεται αναπόσπαστα με την εγγύηση, ιδιαίτερα εφόσον το δάνειο ή η πίστωση δεν ασφαρίζεται εμπραγμάτως⁷⁷, αλλά στην πλειοψηφία των περιπτώσεων και συμπληρωματικά αυτών⁷⁸, εύκολα γίνεται κατανοητή η σημασία των επί μέρους εφαρμοστικών όρων της τραπεζικής πλέον εγγύησης, καλούμενης ειδικότερα πιστωτικής ή άλλως χρηματοδοτικής εγγύησης⁷⁹.

Ο ιδιαίτερος σύνθετος χαρακτήρας των πιστωτικών ή άλλως χρηματοδοτικών εγγυήσεων συνίσταται στο γεγονός ότι χαρακτηρίζεται κατ' αρχήν από την αυτοενοχική μορφή τους λόγω της οιονεί επιβεβλημένης πρακτικά παραίτησης του εγγυητή μέσω των σχετικών τραπεζικών συμβάσεων απ' όλα τα ενδοτικού δικαίου δικαιώματά του με προεξάρχον εκείνο του δικαιώματος διζήσεως του άρθρου 855 ΑΚ⁸⁰. Έτσι, ο τραπεζικός εγγυητής ευθύνεται πλέον ως αυτοφειλέτης και μάλιστα κατά επίσης πάγια τραπεζική πρακτική ενεχόμενος εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη κατ' άρθρα 481 επ ΑΚ⁸¹. Με τον τρόπο όμως αυτόν η εγγυητική ευθύνη χάνει το βοηθητικό χαρακτήρα που της προσδίδεται στα πλαίσια της κλασικής αστικής εγγύησης. Τούτο σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι η τραπεζική εγγύηση,

⁷⁷ Δούβλης (1998), σελ. 195, 269· Ο ίδιος, Η τοκοφορία των εργατικών απαιτήσεων στην πτώχευση, την εξυγίανση και την εκκαθάριση υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, 1996, σελ. 24. «Έτσι, σύμφωνα με την τρέχουσα τραπεζική πρακτική η λήψη από τις Τράπεζες εμπράγματης ασφάλειας, ιδιαίτερα σε σχέση με χρηματοδότηση μεγάλου ύψους, θεωρείται απαραίτητη, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη παράλληλα και προσωπικής ασφάλειας».

⁷⁸ Δεν αποκλείεται συνεπώς ο τρίτος που προσφέρει την εμπράγματη εξασφάλιση προς την Τράπεζα να είναι ταυτόχρονα, αλλά παράλληλα και εγγυητής. Τούτο, φυσικά, δεν σημαίνει ότι οι δύο αυτές ιδιότητες συγχέονται, αφού το όποιο εμπράγματο βάρος ασφαρίζει φυσιολογικά την κύρια απαίτηση και όχι βέβαια την εγγύηση, η οποία με τη σειρά της ανάγεται με ανεξάρτητο νομικά τρόπο στην κύρια πάλι οφειλή. Βλ. Καρακατσάνης, Συρροή εγγυήσεως και υποθήκης, ΕΕΝ, 1975, 149, ο οποίος επισημαίνει την απουσία στον ελληνικό ΑΚ ρητής διάταξης σχετικά με τη συρροή προσωπικής και εμπράγματης ασφάλειας παραχωρηθείσας από τρίτο και οι οποίες να ασφαλίζουν την ίδια απαίτηση.

⁷⁹ Καλλιμόπουλος, Σωρευτική αναδοχή χρέους και εγγύηση. Ζητήματα – Κριτήρια της διάκρισης, ΝοΒ 1985, 1518 επ· Γεωργακόπουλος, Πιστωτική χρηματοδοτική εγγύηση και σύμβαση εξυγίανσης (γνμδ), ΔΕΕ 1995, 14 επ· Ο ίδιος, Εγχειρίδιο Εμπορικού δικαίου, τ. 2-τευχ. 2/Γ, Τραπεζικές Συμβάσεις, 1995, 421, 431 επ· Βελέντζας, Ο νέος τραπεζικός νόμος, 1992, 15 επ.

⁸⁰ Θεοδωρόπουλος, Η ένσταση της διζήσεως, ΕΕμπΔ 1952, 32.

⁸¹ ΕφΑθ 3590/91, οπ, 454 επ, η οποία υποστηρίζει ότι σε περίπτωση αυτοφειλής δεν υπάρχει κατά κυριολεξία εγγύηση, αλλά άλλου είδους σχέση. Διάφορο, βέβαια, είναι το θέμα τελικά της χωριστής ανάληψης από τον εγγυητή, ταυτόχρονα σχεδόν πάντοτε με την παραίτησή του από την ένσταση διζήσεως, εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη υποχρέωσης προς εξόφληση του δανειστή κατ' ΑΚ 481 ΑΚ επ. Τούτο στην τρέχουσα τραπεζική πρακτική των χρηματοδοτήσεων εμφανίζεται ως οιονεί αυτονόητο περιεχόμενο του όρου «αυτοφειλή». Επίσης, Θεοδωρόπουλος, οπ, σημ. 23, «...μόνη η παραίτηση από την ένσταση της διζήσεως, ακόμη και η δέσμευσή του ως αυτοφειλέτη, δεν μετατρέπει αυτομάτως τον εγγυητή σε οφειλέτη εις ολόκληρον, αφού αυτός εξακολουθεί να διατηρεί το δικαίωμα προβολής κατά του δανειστή των μη προσωποπαγών ενστάσεων του πρωτοφειλέτη κατ' ΑΚ 853».

χωρίς σε καμιά περίπτωση να αποβάλλει τυπικά τον παρεπόμενο χαρακτήρα της σε σχέση με την κύρια απαίτηση⁸², ανέρχεται πλέον στο αυτό επίπεδο πρακτικής σημασίας με την τελευταία, αφού η χρηματοδότης τράπεζα μπορεί αδιακρίτως να στραφεί κατά βούληση από την αρχή και κατά του εγγυητή για την είσπραξη του συνόλου της κύριας οφειλής, αν ο πρωτοφειλέτης δεν παρουσιάζει ίσως εχέγγυα φερεγγυότητας ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο αυτή κρίνει σκόπιμο. Συνεπώς, πρωτοφειλέτης και εγγυητής εξισώνονται από πλευράς ευθύνης απέναντι στην τράπεζα, πράγμα που αυτομάτως διαφοροποιεί γενικότερα το ρόλο του εγγυητή στην εξέλιξη της όποιας τραπεζικής χρηματοδότησης.

Επιπροσθέτως, η θέση του τραπεζικού εγγυητή οφείλει να αντιμετωπίζεται με ακόμη πιο εξισωτικό σε σχέση με τον πρωτοφειλέτη πνεύμα, αν σκεφθεί κανείς ότι τραπεζικοί εγγυητές προσφέρονται συνήθως στενοί συγγενείς ή και συνεργάτες του πρωτοφειλέτη, σε περίπτωση δε που ο τελευταίος είναι νομικό πρόσωπο, ως εγγυητής πολλές φορές χρησιμεύει ο ίδιος ο φορέας της αντίστοιχης επιχείρησης. Είναι σαφές, λοιπόν, ότι αυτή η κατάσταση μειώνει ακόμη περισσότερο την ανάγκη κοινωνικοοικονομικής προστασίας του εγγυητή, που δεν δρα πλέον υπό το κράτος του φίλαλλου χαρακτήρα της κλασικής εγγύησης, αλλά προσδοκώντας κάποιο συγκεκριμένο προσωπικό όφελος μέσω της παράλληλης ωφέλειας από τη χρηματοδότηση του πρωτοφειλέτη. Πράγματι, από τη στιγμή που η εγγύηση αποβάλλει το φίλαλλο πρόσωπό της, ο εγγυητής αποκτά εκ των πραγμάτων αυξημένη υποχρέωση επαγρύπνησης ως προς την ομαλή εξέλιξη της όλης σχέσης, ειδικότερα δε όσον αφορά την περιουσιακή κατάσταση του πρωτοφειλέτη, γεγονός που ούτως ή άλλως ισχύει και στην αστική εγγύηση με βάση την ΑΚ 861. Αντίστοιχα, ο εμπορικός χαρακτήρας της εγγύησης συνεπάγεται επίσης μειωμένο δικαίωμα και ανάγκη προστασίας του εγγυητή έναντι του δανειστή, αφού στην περίπτωση της πιστωτικής ή άλλως χρηματοδοτικής εγγύησης, αυτή αποτελεί ταυτόχρονα μορφή έμμεσης πίστωσης.

Έντονη, μάλιστα, παρουσιάζεται η ανωτέρω κατάσταση στο πεδίο των τραπεζικών εγγυητών δανείων ή πιστώσεων μέσω κυρίως αλληλόχρεου λογαριασμού⁸³, τα οποία απευθύνονται σε εμπόρους πελάτες – πρωτοφειλέτες. Εδώ, ένας παρόμοιος εγγυητής σπάνια συμβαίνει να μην έχει στενή συγγενική συνήθως ή επαγγελματική σχέση με τον δανειζόμενο ή πιστούχο, γεγονός άλλωστε που τον οδηγεί να αναλάβει την αυξημένου οπωσδήποτε οικονομικού κινδύνου

⁸² Δούβλης (1994), σελ. 183, σημ. 750· Θεοδωρόπουλος, ΝΔ 1952, 360 επ· Λιτζερόπουλος, Στοιχεία Ενοχικού δικαίου, 1960, 461 επ, 473 επ.

⁸³ Χελιδόνης, Επέκταση του πιστωτικού ορίου και όρια της ευθύνης του εγγυητού, ΕΛΛΔνη, 1998, 1019 επ, 1022 επ· Ψυχομάνης, οπ, 183 επ.

προσωπική κάλυψη του τελευταίου απέναντι στην τράπεζα, με απώτερο στην πλειοψηφία των περιπτώσεων στόχο και τη δική του εν όλω ή εν μέρει οικονομική ωφέλεια μέσω της επίτευξης των όποιων επιχειρηματικών σχεδίων του πρωτοφειλέτη. Τα πράγματα μάλιστα γίνονται ακόμη πιο ξεκάθαρα σε περίπτωση που ο εγγυητής εμφανίζεται ταυτόχρονα να είναι κύριος μέτοχος ή εταίρος της πρωτοφειλέτριας κεφαλαιουχικής εταιρίας⁸⁴, οικογενειακού συνήθως στη χώρα μας χαρακτήρα, οπότε στην ουσία εγγυάται υπέρ του εαυτού του. Έτσι, όμως, παρόμοιες τραπεζικές συμβάσεις απέχουν από το να μπορούν να θεωρηθούν ως καλύπτουσες ατομικές οικονομικές ανάγκες του δανειζομένου ή του πιστούχου, οι δε αντίστοιχες εγγυήσεις, καλούμενες ειδικότερα πιστωτικές ή χρηματοδοτικές, καμία σχέση δεν έχουν με το γνωστό φίλλαλο χαρακτήρα της αστικής εγγύησης⁸⁵.

Συνεπώς, χωρίς να απαλείφεται το καθήκον μέριμνας και επαγρύπνησης της τράπεζας απέναντι τόσο στον πρωτοφειλέτη, όσο και στον εγγυητή, το ίδιο επιτακτικό καθήκον βαρύνει πλέον και τον εγγυητή σε σχέση με τους άλλους δύο παράγοντες της όλης σύνθετης σχέσης, ιδιαίτερα βέβαια σε σχέση με την τράπεζα, την οποία οφείλει να ενημερώνει για κάθε δυσμενή εξέλιξη των οικονομικών του πρωτοφειλέτη, υποδεικνύοντας ταυτόχρονα τρόπους περιορισμού κατά το δυνατόν της κύριας οφειλής, καθώς και μέσα εξασφάλισης της τράπεζας κατά της περιουσίας του πρωτοφειλέτη. Επέρχεται έτσι «ισοσκελισμός» της ήδη αναφερόμενης τριγωνικής σχέσης⁸⁶, με αποτέλεσμα η μεν τράπεζα να μη δικαιούται να αδρανή με οποιοδήποτε τρόπο, ώστε να διογκώνεται έτσι η κύρια οφειλή και μέσω αυτής η παρεπόμενη εγγυητική ευθύνη, ο δε εγγυητής να μη δικαιούται να τηρεί παθητική στάση ούτε απέναντι στην αδρανούσα τράπεζα, ούτε πολύ φυσικά περισσότερο απέναντι στην πρωτοφειλέτρια εταιρία, την οποία μάλιστα ελέγχει ή κι αν ακόμη από ένα σημείο και μετά παύει να ελέγχει μετοχικά, δεν μετατρέπεται αυτομάτως σε ξένο προς αυτήν, ιδίως από πλευράς γνώσης των εταιρικών υποθέσεων⁸⁷.

Επομένως, η αρχικά αστική εγγύηση του κοινού δικαίου μετατρέπεται σε εμπορική, αφού στην ουσία καλύπτει συνήθως μορφή έμμεσης πίστωσης προς τον πρωτοφειλέτη, ενσωματώνοντας, εμμέσως έστω, το στοιχείο του προσδοκώμενου κέρδους⁸⁸.

⁸⁴ ΑΠ 200/2007, ΔΕΕ 2007, 702 σε συνδυασμό με ΑΠ 668/2007, ΔΕΕ 2007, 831.

⁸⁵ Δούβλης, Οι πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις στο πεδίο εφαρμογής των ΑΚ 862-863 στις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις, ΔΕΕ, 1998, 241, 242, 246.

⁸⁶ ΑΠ 1230/97, ΔΕΕ 4, 280, ΕΕΝ 1999, 193.

⁸⁷ Αυτό επιβάλλει η συναλλακτική πίστη της ΑΚ 288, που μαζί με τις υπόλοιπες θεμελιώδεις ενοχικές ρήτρες του κοινού δικαίου υποκαθίστανται σε περίπτωση παραίτησης αυτοδικαίως στη θέση των ενδοτικού χαρακτήρα διατάξεων της εγγύησης, μεταξύ των οποίων και η ΑΚ 862.

⁸⁸ ΑΠ 715/79, ΕΕμπΔ 1980, 209· ΑΠ 1523/87, ΕΕμπΔ 1989, 207.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Σχέσεις εγγυητή και πρωτοφειλέτη στις τραπεζικές συναλλαγές

1. Η εσωτερική σχέση και το δικαίωμα αναγωγής του εγγυητή

Η έννομη σχέση που συνδέει τον εγγυητή με τον πρωτοφειλέτη ονομάζεται εσωτερική σχέση και δεν επηρεάζει τις σχέσεις του εγγυητή με το δανειστή. Αυτή η σχέση, ανάλογα με τις συνθήκες, είναι εντολή (π.χ. εγγύηση από τράπεζα με προμήθεια), σύμβαση έργου, διοίκηση αλλοτρίων, δωρεά κλπ.

Στην περίπτωση που ο εγγυητής θα ικανοποιήσει το δανειστή έχοντας εξοφλήσει την οφειλή και θα έχει δικαίωμα αναγωγής εκπορευόμενο από τη μεταξύ τους έννομη σχέση⁸⁹, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή⁹⁰. Συνεπώς, μόνο μετά την ικανοποίηση της δανείστριας τράπεζας θα γεννηθεί το δικαίωμα υποκατάστασης στη θέση του εγγυητή, ο οποίος μπορεί να αξιώσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για την εξασφάλιση της ικανοποίησής του από τον πρωτοφειλέτη. Η ύπαρξη του δικαιώματος αναγωγής προτείνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση και αποδεικνύεται από τον εγγυητή⁹¹.

Κατά το άρθρο 859 ΑΚ ο εγγυητής που ικανοποιεί το δανειστή στερείται του δικαιώματος αναγωγής εάν έχει παραλείψει ν' αντιτάξει κατά του τελευταίου ενστάσεις του πρωτοφειλέτη τα στοιχεία των οποίων γνώριζε ή έπρεπε να γνωρίζει⁹². Η παραπάνω διάταξη αναφέρεται αποκλειστικά στις ενστάσεις που ανήκαν στον πρωτοφειλέτη και, συνεπώς, ο εγγυητής δεν στερείται του δικαιώματός του αναγωγής, αν θα έχει παραλείψει να προβάλει προσωπικές του ενστάσεις κατά του δανειστή. Σημειώνεται ότι μόνον ο εγγυητής και όχι ο οφειλέτης δικαιούται αμυνόμενος να αντιτάξει ενστάσεις πηγάζουσες από τη σχέση αξίας. Στην περίπτωση κατά την οποία ο εγγυητής αγνοούσε δικαιολογημένα στοιχεία επί των οποίων θα μπορούσε να στηρίξει ενστάσεις του ο πρωτοφειλέτης, έχει δικαίωμα αναγωγής και υποκατάστασής του στα δικαιώματα του δανειστή⁹³.

⁸⁹ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 391, «...με βάση αυτή τη σχέση και τις διατάξεις που τη ρυθμίζουν ο εγγυητής θα στραφεί κατά του πρωτοφειλέτη», «Ο εγγυητής δεν έχει πάντα το δικαίωμα αναγωγής, αλλά μόνο εφόσον αυτός συνδέεται με τον πρωτοφειλέτη με κάποια έννομη σχέση που το δικαιολογεί». ΕφΘεσ 1139/92, Αρμ 46, 712· ΕφΑθ 6918/90, ΕλλΔνη 45, 1643· ΕφΘεσ 251/2000, Αρμ 2001, 471· ΑΠ 1614/99, ΕλλΔνη 2000, 382.

⁹⁰ ΜΠρΑθ 9982/2001, ΕΕμπΔ 2002, 638· ΑΠ 196/99, ΕλλΔνη 40, 1053· ΕφΑθ 6989/03, ΕλλΔνη 2005, 854.

⁹¹ ΕφΑθ 15870/88, ΕλλΔνη 31, 1514.

⁹² ΜΠρΘεσ 2442/92, ΕΕμπΔ 45, 51.

⁹³ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 395, «...ο εγγυητής υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή στην περίπτωση που η απαίτηση του τελευταίου ήταν ακυρώσιμη, αλλά όχι σε αυτήν της άκυρης ή ανύπαρκτης απαίτησης».

2. Το δικαίωμα του εγγυητή για ασφάλεια

Ο εγγυητής κατά το άρθρο 861 ΑΚ έχει το δικαίωμα ν' απαιτήσει από τον πρωτοφειλέτη ασφάλεια και πριν καταστεί απαιτητή η κύρια οφειλή, στην περίπτωση που χειροτερεύει η περιουσιακή κατάσταση του δεύτερου⁹⁴ ή που η δίωξη του γίνεται δυσχερής λόγω αλλαγής της κατοικίας ή της διαμονής του ακολουθήσας τη σύναψη της σύμβασης εγγύησης ή επειδή έχει καταστεί υπερήμερος ή έχει καταδικασθεί ο εγγυητής σε πληρωμή. Το εν λόγω δικαίωμά του αποκτά ο εγγυητής ευθύς μόλις συντρέξει μία από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις πηγάζον από κάποια έννομη σχέση που τους συνδέει⁹⁵. Η παραπάνω διάταξη είναι ενδοτικού δικαίου και, συνεπώς, ο εγγυητής μπορεί να παραιτηθεί από το δικαίωμα να ζητήσει ασφάλεια, χωρίς να απαιτείται γι' αυτό η τήρηση έγγραφου τύπου⁹⁶. Η απαίτηση του εγγυητή για ασφάλεια προϋποθέτει ότι ο ανωτέρω έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πρωτοφειλέτη, με βάση τη μεταξύ τους σχέση και δεν αποτελεί προϋπόθεση της απόσβεσης της εγγύησης, κατ' άρθρο 862 ΑΚ.

Η ασφάλεια μπορεί να δοθεί από τρίτο πρόσωπο ή να είναι προσωπική τρίτου προσώπου ή εμπράγματη (ενέχυρο, υποθήκη και προσημείωση υποθήκης), μπορεί δε να διαταχθεί κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων μόνο εφόσον συγχωρείται η λήψη ασφαλιστικού μέτρου ενόψει του από το απαιτούμενο είδους της ασφάλειας (άρθρα 682 επ ΚΠολΔ)⁹⁷.

Σύμφωνα, επομένως, με την παραπάνω συνολική περιοριστική απαρίθμηση, κυρίως δε τις δύο πρώτες αναφερόμενες περιπτώσεις, ο εγγυητής δικαιούται ως ένα είδος συντηρητικού ή προαιρετικού μέτρου να ζητήσει από τον πρωτοφειλέτη εμπράγματη ή και προσωπική ασφάλεια υπό μορφή αντεγγύησης, ώστε να είναι

⁹⁴ Μετά, φυσικά, τον χρόνο συνομολόγησης της εγγύησης και δεν διαθέτει βέβαια ήδη κάποιος μορφής εμπράγματη ή προσωπική εξασφάλιση έναντι τούτου. Σημειωτέον ότι η πιστοποίηση μιας τέτοιας οικονομικής επιδείνωσης θα πρέπει με βεβαιότητα να προκύπτει από τη σύγκριση της περιουσίας του πρωτοφειλέτη μεταξύ του χρόνου παροχής της εγγύησης αφενός και προβολής του αιτήματος για λήψη πρόσθετης ασφάλειας αφετέρου, με την πτώχευση να θεωρείται αυταπόδεικτο στοιχείο αφερεγγυότητας. Η χειροτέρευση εξάλλου της περιουσιακής κατάστασης του πρωτοφειλέτη δεν συνδέεται απαραίτητα με τυχόν υπαιτιότητα αυτού ή μη, ενώ σε περίπτωση ύπαρξης ευθύνης του ίδιου του εγγυητή για το γεγονός δεν μπορεί να ζητηθεί από τον τελευταίο ενεργοποίηση της κατ' ΑΚ 861 προστασίας.

⁹⁵ ΑΠ 262/96, ΕλλΔνη 38, 1083, «...και δεν αποτελεί προϋπόθεση της απόσβεσης της εγγύησης που προβλέπεται από το άρθρο 862 ΑΚ που επέρχεται εφόσον συντρέξουν οι όροι του παραπάνω άρθρου και χωρίς την απαίτηση ασφαλείας κατά το άρθρο 861 ΑΚ».

⁹⁶ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 398.

⁹⁷ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 398, «...Η ασφάλεια του άρθρου 861 ΑΚ δεν μπορεί να συνιστάται σε συντηρητική, διότι με αυτή δεν εξασφαλίζεται η ικανοποίηση μέλλοντος δικαιώματος, αλλά η ικανοποίηση του δικαιώματος του δανειστή να προβεί σε αναγκαστική κατάσχεση των πραγμάτων του οφειλέτη προς το σκοπό αναγκαστικού πλειστηριασμού αυτών μετά την απόκτηση τίτλου αναγκαστικής εκτελέσεως για τη γεννημένη χρηματική απαίτηση». Βλ. και ΜΠρΑθ 15566/88, ΕλλΔνη 30, 640.

καλυμμένος απέναντί του, εφόσον τελικά υποχρεωθεί να εξοφλήσει το δανειστή. Έτσι, όμως, είναι περαιτέρω προφανές ότι η ενδεχόμενη ζημία του εγγυητή έχει άμεση σχέση με την ύπαρξη δικαιώματος αναγωγής του έναντι του πρωτοφειλέτη και υποκατάστασής του στα δικαιώματα του δανειστή κατ' άρθρο 858 ΑΚ. Πράγματι καμία ζημία δεν κινδυνεύει να υποστεί ο εγγυητής εκείνος που δεν διαθέτει δικαίωμα αναγωγής και υποκατάστασης κατά του αφερέγγυου έστω πρωτοφειλέτη, αφού ούτως ή άλλως φέρει την αμέραιη και αποκλειστικά προσωπική εγγυητική ευθύνη, μέσω δε αυτής την υποχρέωση ενδεχομένως καταβολής ολόκληρης της κύριας οφειλής προς το δανειστή. Άρα, η ενεργοποίηση της ΑΚ 861 δεν μπορεί παρά να αφορά τους εγγυητές μόνο αυτούς, που λόγω ύπαρξης ιδιαίτερης σχέσης «κάλυψης» με τον πρωτοφειλέτη, έχουν δικαίωμα αναγωγής και υποκατάστασης έναντι του τελευταίου.

Σ' αυτό, άλλωστε, διαφέρει γενικότερα η διάταξη του άρθρου 861 ΑΚ από αυτής της ΑΚ 858, στο ότι δηλαδή στην πρώτη περίπτωση υπάρχει η εκ του νόμου ευχέρεια λήψης ορισμένων εξασφαλιστικής μορφής μέτρων από μέρος του εγγυητή κατά του πρωτοφειλέτη και πριν ακόμη καταστεί απαιτητή η κύρια οφειλή, οπότε πραγματικά τότε αναδεικνύεται ανάγλυφα η αξία της σχετικής ρύθμισης. Φυσικά, δυνατότητα λήψης οποιασδήποτε μορφής ασφάλειας έχει ο εγγυητής και εκτός πλαισίου προϋποθέσεων του άρθρου 861 ΑΚ, εφόσον υπάρξει σχετική ρητή συμφωνία του με τον πρωτοφειλέτη. Κατά τα λοιπά, το δικαίωμα της ΑΚ 861 μπορεί να ασκηθεί, εφόσον συντρέχουν οι παραπάνω ουσιαστικές προϋποθέσεις, από τον εγγυητή δικαστικώς ή και εξωδίκως, είναι δε ανεξάρτητο της τυχόν παραίτησης του τελευταίου από το δικαίωμα προβολής της ένστασης διζήσεως του άρθρου 855 ΑΚ, πράγμα που συμβαίνει και όσον αφορά την υπόψη ένσταση σε σχέση με την ύπαρξη δικαιώματος αναγωγής και υποκατάστασης κατ' ΑΚ 858. Ως προς το τελευταίο, επισημαίνεται επιπρόσθετα, ότι εφόσον υπάρξει αμφισβήτηση, το σχετικό βάρος απόδειξης φέρει κατ' αρχήν ο εγγυητής⁹⁸.

3. Η ευθύνη και τα δικαιώματα του εγγυητή σε περίπτωση αφερεγγυότητας του οφειλέτη

Ο εγγυητής σε περίπτωση πτώχευσης⁹⁹ του πρωτοφειλέτη, αν έχει ικανοποιήσει το δανειστή πριν από την κήρυξή της και εφόσον έχει δικαίωμα

⁹⁸ Βέβαια, αν την έλλειψη προσφυγής στην ΑΚ 861 προβάλλει ο δανειστής ως άμυνα στην ένσταση απελευθέρωσης του εγγυητή κατ' άρθρο 862, το σχετικό βάρος απόδειξης αναφορικά με την ύπαρξη των δικαιωμάτων αναγωγής και υποκατάστασης στο πρόσωπο του εγγυητή έναντι του πρωτοφειλέτη φέρει πλέον ο δανειστής.

⁹⁹ Θα πρέπει να σημειωθεί δε ότι βάσει του ν. 3588/2007 ισχύει από 16.9.2007 ο νέος πτωχευτικός κώδικας (ΦΕΚ Α' 153/10.7.2007), ο οποίος, καταργώντας την πτωχευτική νομοθεσία των άρθρων 525 έως 707 του Εμπορικού Νόμου και του α.ν. 635/1937, καθώς και

αναγωγής κατά του πτωχεύσαντος, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή και καθίσταται πτωχευτικός δανειστής¹⁰⁰. Ωστόσο, η κήρυξη του οφειλέτη σε κατάσταση πτώχευσης δεν επάγεται κατ' αρχήν μεταβολή στην ευθύνη του.

Επί εγγύησης με ορισμένη διάρκεια, η ικανοποίηση του δανειστή από τον εγγυητή ακόμα και μετά την παρέλευση μηνός από τη λήξη του χρόνου ευθύνης του τελευταίου, του παρέχει το δικαίωμα αναγωγής κατά του πρωτοφειλέτη υπό την προϋπόθεση ότι η εγγύηση είχε δοθεί βάσει συμβάσεως προβλέπουσας υποχρέωση του εγγυητή να πληρώσει (μετά από όχληση του δανειστή) το ποσό της εγγύησης καίτοι κατ' άρθρο 866 ΑΚ θα είχε ελευθερωθεί από την εγγυητική του ευθύνη.

Κατά το άρθρο 860 ΑΚ ο συνεγγυητής που ικανοποιεί το δανειστή έχει το δικαίωμα αναγωγής κατά των λοιπών συνεγγυητών στην έκταση που, σύμφωνα με το άρθρο 847 ΑΚ, ευθύνονται μεταξύ τους οι συνοφειλέτες εις ολόκληρον. Έτσι, αν δεν προκύπτει κάτι άλλο από τη συγκεκριμένη σχέση¹⁰¹, οι συνεγγυητές ευθύνονται κατά ίσα μέρη, ενώ από το ποσό που θα καταβληθεί στο δανειστή θα αφαιρεθεί η μερίδα που βάρυνε τον καταβάλλοντα συνεγγυητή. Οι ομόρρυθμοι εταίροι που έχουν εγγυηθεί για οφειλές της ομόρρυθμης εταιρείας τους και έχουν ικανοποιήσει τον δανειστή στερούνται κατ' άρθρο 860 ΑΚ δικαιώματος αναγωγής τους κατά τρίτου συνεγγυητή τους¹⁰².

4. Υποκατάσταση του δανειστή στα δικαιώματα των τρίτων ενυπόθηκων οφειλετών

Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η κύρια απαίτηση εξασφαλίζεται όχι μόνο με την εγγύηση, αλλά και με εμπράγματα ασφάλεια, όπως το ενέχυρο και η υποθήκη, που δύναται να παραχωρηθεί από τον πρωτοφειλέτη ή από κάποιον τρίτο (=εμπράγματος εγγυητής). Σ' αυτές τις περιπτώσεις ο δανειστής αποκτά το δικαίωμα να ασκήσει εκτός της προσωπικής αγωγής και την εμπράγματα (την υποθηκική ή την εκ του ενεχύρου). Εάν ο εγγυητής ικανοποιήσει το δανειστή και υποκατασταθεί στα

την εξυγιαντική διαδικασία που εισήγαγε ο ν. 1892/1990 με τα άρθρα 44-46γ, με τις τροποποιήσεις τους, αποσκοπεί στην εισαγωγή ενός σύγχρονου νομοθετήματος απαλλαγμένου από αρχαϊσμούς, προσαρμοσμένου στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, απλουστευμένου, αλλά ουσιαστικού και προσανατολισμένου στην οικονομική λογική και στη λεγόμενη «κοινωνική ειρήνη», δηλαδή στις «κοινωνικές ανάγκες» που προκύπτουν από την πτώχευση.

¹⁰⁰ ΑΠ 104/88, ΕΕΝ 1989, 105, «...η εξ αναγωγής αξίωση του εγγυητή που ικανοποίησε το δανειστή κατά του πτωχεύσαντος πρωτοφειλέτη είναι πτωχευτική, ανεξαρτήτως του χρόνου κατά τον οποίο ο εγγυητής κατέβαλε την παροχή, αρκεί η σύμβαση της εγγύησης να συνήφθη πριν από την κήρυξη της πτώχευσης». Βλ. και ΕφΑθ 8927/85, ΕΕμπΔ 30, 342.

¹⁰¹ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, άρθρα 487-488, αρ. 7, «...η διάταξη είναι ενδοτικού δικαίου και συνεπώς μπορεί να συμφωνηθεί είτε ενοχή εις ολόκληρον, είτε διαιρεμένη κατ' άνισα μέρη ενοχή, είτε και αποκλεισμός της ευθύνης ενός ή ορισμένου από τους συνοφειλέτες». ΑΠ 753/95, ΝοΒ 45, 775.

¹⁰² ΕφΑθ 5823/96, ΕλλΔνη 38, 666.

δικαιώματά του, η υποθήκη ή το ενέχυρο που ασφάλιζε την κύρια παροχή του μεταβιβάζεται και κατά συνέπεια μπορεί να ασκήσει και την εμπράγματη αγωγή, απαιτών από τον τρίτο κάτοχο ή τον εμπράγματο εγγυητή ολόκληρο το ποσό του χρέους που έχει εξοφλήσει.

Όσον αφορά στην ασφάλιση της κύριας οφειλής με υποθήκη, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι ο ικανοποιών το δανειστή εγγυητής πρέπει να προτιμηθεί έναντι του τρίτου στον οποίον περιήλθε το ακίνητο διότι η εμπράγματη ασφάλεια εξασφαλίζει και τον εγγυητή¹⁰³. Είναι πολύ πιθανό ότι ο εγγυητής δεν θα προέβαινε στην κατάρτιση της σύμβασης εγγύησης εάν δεν υφίστατο η εμπράγματη εξασφάλιση.

Ο τρίτος που απέκτησε το υποθηκευμένο ακίνητο από τον πρωτοφειλέτη υποχρεούται να εξοφλήσει αμέσως την ενυπόθηκη απαίτηση, αφού σε αντίθετη περίπτωση θα υπέκειτο στην άσκηση κατ' αυτού εμπράγματης αγωγής του δανειστή, εντεύθεν δε και παντός διαδόχου του (άρθρο 1294 ΑΚ).

Ειδικότερα, στην περίπτωση που θα παρασχεθούν περισσότερες υποθήκες και τα ενυπόθηκα ακίνητα θα μεταβιβασθούν σε τρίτους, αν κάποιος απ' αυτούς υποχρεωθεί να καταβάλει το χρέος, μετά από αγωγή του ενυπόθηκου δανειστή, μπορεί, υποκαθιστάμενος στα δικαιώματα του δανειστή, να στραφεί κατά των λοιπών και να απαιτήσει την πληρωμή του καταβληθέντος χρέους.

¹⁰³ Θεοδωρόπουλος, Η εγγύησης κατά τον ισχύοντα αστικό κώδικα, 1953, σελ. 253 επ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Σχέση εγγυητή και χρηματοδότης τράπεζας

Με τη σύμβαση εγγύησης που έχει παρεπόμενο χαρακτήρα, όπως ήδη ειπώθηκε, σε σχέση με την κύρια, ο εγγυητής ενέχεται στο ακέραιο έναντι του αντισυμβαλλομένου του, όπως κάθε γνήσιος οφειλέτης¹⁰⁴ έναντι του δανειστή του, με τη διαφορά ότι ενέχεται ή ευθύνεται για ξένη υποχρέωση, ήτοι για την εκπλήρωση της οφειλής του πρωτοφειλέτη¹⁰⁵. Λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης, όμως, ο εγγυητής ευθύνεται μέχρι του ποσού της κύριας οφειλής εκείνου υπέρ του οποίου έχει εγγυηθεί¹⁰⁶. Η ευθύνη του περιορίζεται πάντως μέχρι του ποσού της αρχικής κύριας σύμβασης, εκτός αν έχει εγγυηθεί και για τις πρόσθετες συμβάσεις, οπότε η ευθύνη του επεκτείνεται και για τα ποσά τους¹⁰⁷.

Έτσι, ο εγγυητής, καταβάλλοντας την παραπάνω οφειλή, δεν εκπληρώνει μόνον την παροχή του πρωτοφειλέτη αλλά και τη δική του¹⁰⁸, η οποία συνεπάγεται την εκπλήρωση της παροχής του δεύτερου¹⁰⁹.

Οι περισσότεροι εγγυητές ευθύνονται σε ολόκληρο, έστω κι αν δεν είχαν αναλάβει την εγγύηση από κοινού¹¹⁰.

1. Η έκταση της ευθύνης του εγγυητή

Όπως προανφέρθη, ο εγγυητής ευθύνεται πλήρως έναντι της χρηματοδότης τράπεζας για την καταβολή της κύριας οφειλής του πρωτοφειλέτη. Λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης, αν ο δανειστής στραφεί κατά του εγγυητή, ο τελευταίος υποχρεούται να καταβάλει το ποσό της κύριας οφειλής, δηλαδή το ποσό για το οποίο εγγυήθηκε μη ευθυνόμενος για χρηματικές απαιτήσεις που αναφέρονται σε άλλη (μεταγενέστερη) σύμβαση, την εκπλήρωση των οποίων δεν

¹⁰⁴ Φίλιος (1998), σελ. 78, «...ο εγγυητής ευθύνεται, όπως κάθε οφειλέτης, με ολόκληρη την περιουσία του».

¹⁰⁵ ΕφΑθ 3389/2003, ΕλλΔνη 2004, 561, «...με τη διάκριση ότι όταν εγγυήθηκε ως αυτοφειλέτης στερείται της ένστασης δίζησης σύμφωνα με τα άρθρα 855 και 857 παρ. 1 ΑΚ».

¹⁰⁶ ΑΠ 186/01, ΕλλΔνη 2001, 1573· ΑΠ 40/01, ΑρχΝ 2002, 457.

¹⁰⁷ ΑΠ 1437/00, ΕΕΝ 2002, 151.

¹⁰⁸ ΑΠ 881/2000, ΕλλΔνη 2001, 417, όπου αναφέρεται ότι «είναι και ο εγγυητής οφειλέτης κατά την έννοια του άρθρου 939 ΑΚ και κάθε απαλλοτρίωση που έγινε από εκείνον προς βλάβη του αντισυμβαλλομένου του και δανειστή του, εφόσον δεν επαρκεί η υπόλοιπη περιουσία εκείνου για την ικανοποίηση αυτού, υπόκειται σε διάρρηξη κατά τους όρους των διατάξεων περί καταδολιεύσεως δανειστών κεφαλαίου». Βλ. επίσης ΑΠ 263/98, ΔΕΕ 6, 14· ΑΠ 146/94, ΕλλΔνη 36, 827· ΠΠρΒολ 71/2000, Αρμ 2000, 1262.

¹⁰⁹ ΑΠ 862/98, ΕλλΔνη 40, 124· ΑΠ 393/98, ΝοΒ 47, 424. Βλ. και ΕφΑθ 2624/99, ΔΕΕ 2000, 200, «...η ευθύνη του εγγυητή μεταβιβάζεται μετά το θάνατό του στους κληρονόμους του, διότι η σχέση είναι περιουσιακή και δεν έχει προσωπικό χαρακτήρα».

¹¹⁰ ΕφΑθ 3511/82, Αρμ 37, 671, ΕΕμπΔ 34, 231.

είχε υποσχεθεί¹¹¹, εκτός αν η εν λόγω σύμβαση δεν είναι αυτοτελής, αλλά πρόσθετη¹¹², με την οποία αυξάνεται απλώς το ποσό του χρέους, χωρίς να έρχεται άλλη μεταβολή και εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία¹¹³. Η σύμβαση της εγγύησης, με την οποία ο εγγυητής αναλαμβάνει έναντι του δανειστή την ευθύνη ότι θα καταβληθεί η οφειλή, είναι δυνατόν ν' αφορά σε όλες τις υποχρεώσεις του πρωτοφειλέτη προς το δανειστή του όπως θα προκύπτουν από τη συγκεκριμένη σχέση¹¹⁴.

Από τη διάταξη του άρθρου 851 ΑΚ προκύπτει ότι όλες οι τροποποιήσεις επί της οφειλής επιδρούν και στην εγγύηση, στο μέτρο που δεν καθιστούν επαχθέστερη τη θέση του εγγυητή¹¹⁵. Επίσης, από την παραπάνω διάταξη εξάγεται ότι μπορεί να δοθεί εγγύηση εν λευκώ, το αντικείμενο της οποίας θα καθορίζεται κατά τη βούληση του εγγυητή. Σ' αυτήν την περίπτωση η ευθύνη του εγγυητή θα περιλαμβάνει και οποιοδήποτε μελλοντικό ποσό που θα έχει σχέση προς τις συνέπειες του πταίσματος ή της υπερημερίας του πρωτοφειλέτη. Ο εγγυητής, κατά το άρθρο 852 ΑΚ, υπέχει ευθύνη για παρεπόμενες ενοχές (π.χ. συμβατικοί τόκοι, προμήθειες) μόνο εφόσον είχαν συμφωνηθεί και έγιναν απαιτητές μετά τη σύναψη της εγγύησης, υπό την προϋπόθεση ότι κατά το χρόνο κατάρτισής της γνώριζε την ύπαρξή τους¹¹⁶. Εν αμφιβολία, ο ανωτέρω δεν ευθύνεται για τέτοιες παρεπόμενες ενοχές¹¹⁷.

Με ειδικό συμβατικό όρο, που μπορεί να περιέχεται είτε στη σύμβαση εγγύησης, είτε σε μεταγενέστερη μεταξύ εγγυητή και δανειστή, μπορεί να περιοριστεί η ευθύνη του πρώτου σε σύγκριση με την έκταση των υποχρεώσεων του πρωτοφειλέτη, όπως π.χ. όταν συμφωνείται ότι ο εγγυητής θα οφείλει την κύρια παροχή για ορισμένο χρονικό διάστημα¹¹⁸.

¹¹¹ Όπως συμβαίνει στην περίπτωση απαιτήσεων δανειστή οι οποίες πηγάζουν από πρόσθετες συμβάσεις αυξήσεως του ποσού της πίστωσης, οι οποίες δεν καλύπτονται από την εγγύηση. Βλ. ΑΠ 1914/99, ΕλλΔνη 2001, 114· ΑΠ 412/99, ΕΕμπΔ 2001, 299.

¹¹² ΑΠ 1265/94, οπ· ΕφΠειρ 168/97, ΕλλΔνη 39, 343, ΔΕΕ 4, 295, ΕΕμπΔ 49, 530.

¹¹³ ΕφΑθ 9880/89, οπ· ΠΠρΛαρ 813/94, ΑρχΝ 49, 809... «υπάρχει ευθύνη του εγγυητή και για την οφειλή από την αναγνώριση, πάντοτε μέσα στα όρια του ανώτατου ποσού ευθύνης που ενδεχομένως έχει τεθεί με την εγγύηση και με την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει συμβατικός αποκλεισμός της ευθύνης του εγγυητή για την ενοχή από την αναγνώριση».

¹¹⁴ ΜΠρΑθ 975/97, ΕΕμπΔ 48, 704.

¹¹⁵ ΑΠ 812/72, ΝοΒ 21, 191· ΑΠ 412/71, ΝοΒ 19, 1111... «η διάταξη του άρθρου 851 ΑΚ είναι ενδοτικού χαρακτήρα και επομένως μπορεί να συμφωνηθεί διαφορετικά μεταξύ των ενδιαφερομένων». Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και στην αντεγγύηση, καθώς ο αντεγγυητής «ευθύνεται έναντι του εγγυητή που ικανοποίησε την κατά του πρωτοφειλέτη απαίτηση, στην έκταση της έναντι του εγγυητή οφειλής του πρωτοφειλέτη», ΑΠ 10/92, οπ.

¹¹⁶ ΑΠ 734/94, ΕλλΔνη 36, 627· ΕφΑθ 6902/95, οπ, ... «αν ο πρωτοφειλέτης εξαιτίας υπερημερίας του οφείλει στο δανειστή εκτός από την αρχική παροχή επιπλέον νόμιμους τόκους, έξοδα κλπ, το ίδιο οφείλει στο δανειστή και ο εγγυητής».

¹¹⁷ ΕφΑθ 7823/98, οπ.

¹¹⁸ ΑΠ 1486/97, οπ, 48, «...ο εν λόγω περιορισμός της ευθύνης του εγγυητή συνιστά ένσταση αυτού καταλυτική, αντίστοιχα, του απέναντι αυτού δικαιώματος του δανειστή».

Το παρεπόμενο της ευθύνης του εγγυητή εμποδίζει την συνευθύνη του εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη¹¹⁹. Παρ' όλα αυτά, όμως, δεν αποκλείεται συμφωνία των μερών κατά την οποίαν ο πρωτοφειλέτης και ο εγγυητής θα ενέχονται εις ολόκληρον έναντι του δανειστή, οπότε η καταβολή της οφειλής στο δανειστή από έναν εξ αυτών θα απαλλάσσει και τον άλλον.

Εάν υπάρχουν περισσότεροι συνεγγυητές, θα ευθύνονται κατ' ίσα μέρη εκτός αν έχουν συμφωνήσει διαφορετικά. Στην περίπτωση που θα υπάρχουν δύο συνεγγυητές, ο εγγυητής που κατέβαλε την οφειλή του πρωτοφειλέτη, έχει το δικαίωμα να αξιώσει το μισό από το συνεγγυητή του¹²⁰.

Αξιωματικόν είναι το θέμα της περιορισμένης εγγύησης σε σχέση με το ζήτημα των τμηματικών αυξήσεων της πίστωσης μέσω της υπογραφής αντίστοιχων πρόσθετων πράξεων αναφορικά με την αρχική σύμβαση ανοίγματος αλληλόχρεου λογαριασμού. Πολλές δικαστικές αποφάσεις έχουν κρίνει λανθασμένα ότι τυχόν περιορισμένη ανάληψη ευθύνης από εγγυητή ή εγγυητές, οι οποίοι από ένα σημείο αύξησης της πίστωσης και έπειτα δεν θέλησαν να επεκτείνουν την εγγυητική τους κάλυψη, θα πρέπει να αντιστοιχεί όχι μόνον σε ανάλογο τμήμα της συνολικής πίστωσης, αλλά ταυτόχρονα και ειδικότερα σε συγκεκριμένο απαιτητό κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού¹²¹. Για το λόγο αυτό διαιρούν αυθαίρετα τη σύμβαση παροχής πίστωσης μέσω ανοίγματος αλληλόχρεου σε ανάλογα μέρη, που αντιστοιχούν σε ένα ή περισσότερα τμήματα αυτής σε συνάρτηση με τις υπάρχουσες

¹¹⁹ «Ο εγγυητής ως αυτοφειλέτης έχει παρεπόμενη ευθύνη έναντι του πρωτοφειλέτη και δεν ευθύνεται σε ολόκληρον», ΜΠρ/Λευκ 464/99, ΑρχΝ 2000, 687. «Αν ο εγγυητής παραιτήθηκε από την ένσταση δίζησης ή αν εγγυήθηκε ως αυτοφειλέτης εξακολουθεί και μετά την παραίτηση να ευθύνεται παρεπομένως προς τον πρωτοφειλέτη», «Κοινωνία υποχρεώσεως ...υπάρχει και στην οφειλή του εγγυητή όταν αυτός εγγυήθηκε ως αυτοφειλέτης με συνέπεια να ενέχεται εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη για την πρωτοφειλή του τελευταίου», ΑΠ 148/97, ΝοΒ 46, 1061, ΕλλΔνη 39, 101.

¹²⁰ ΠΠρΘεσ 22064/95, Αρμ 50, 577. Επίσης, ΑΠ 1737/2000, ΕΕΝ 2002, 251, όπου αναφέρεται ότι «αν ο εγγυητής αποβιώσει, οι κληρονόμοι του, εφόσον υπεισέρχονται στις υποχρεώσεις του που πηγάζουν από τη σύμβαση εγγύησης, ευθύνονται ανάλογα με την κληρονομική μερίδα εκάστου, μέχρι του ποσού για το οποίο είχε παρασχεθεί η εγγύησή του».

¹²¹ Προφανώς οι εν λόγω αποφάσεις συγχέουν το θέμα περιορισμένης εγγύησης με το ζήτημα των τμηματικών αυξήσεων της πίστωσης μέσω της υπογραφής αντίστοιχων πρόσθετων πράξεων σε σχέση με την αρχική σύμβαση ανοίγματος αλληλόχρεου λογαριασμού. Με το πνεύμα αυτό, βλ. ΕφΑθ 8752/78, ΕΕμπΔ 1979, 549· ΜΠρΛαρ 858/88, Αρμ 1990, 236· ΕφΑθ 5636/91, ΕΕμπΔ 1991, 611. Αντίθετα, προς ορθά ερμηνευτικά και εφαρμοστικά κατεύθυνση, διαπραγματευόμενες ταυτόχρονα και άλλα ζητήματα σχετικά με την εγγύηση τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού, βλ. ΕφΑθ 2559/75, ΕΕμπΔ 1975, 567· ΕφΛαρ 29/76, οπ· ΕφΑθ 1663/81, οπ· ΕφΠειρ 74/84, ΕΕμπΔ 1984, 243· ΑΠ 778/87, ΕΕΝ 1988, 313· ΑΠ 1129/87, οπ· ΕφΘεσ 51/87, οπ· ΕφΘεσ 2539/89, Αρμ 1989, 986· ΕφΑθ 4736/89, οπ· ΕφΑθ 9880/89, ΕλλΔνη 32, 195, αναφερόμενη ειδικότερα στη λειτουργία του άρθρου 851 ΑΚ κατά θετικό και όχι αρνητικό τρόπο, πράγμα που συνεπάγεται την ύπαρξη ευθύνης του εγγυητή, εφόσον απλά δεν προβλέπεται ανάλογος συμβατικός περιορισμός της υπόψη ευθύνης. Βλ. επίσης ΑΠ 1057/90, Δελτ.Δικ.ΕΤΕ 1990, 13· ΕφΑθ 5542/90, οπ· ΑΠ 929/91, Δελτ.Δικ.ΕΤΕ 1991, 11· ΑΠ 1174/91, Δελτ.Δικ.ΕΤΕ 1991, 15, όπου θίγεται και ζήτημα εικονικότητας της εγγύησης, ΕφΑθ 431/91, ΝοΒ 1991, 777· ΕφΘεσ 562/91, Δελτ.Δικ.ΕΤΕ 1991, 28.

αυξητικές πράξεις, τα οποία μέρη και υποστηρίζουν ότι αναλογούν σε αυτοτελείς πιστωτικές συμβάσεις. Με βάση αυτές, εξάγουν κατόπιν ιδιαίτερο κατάλοιπο ανεξάρτητο από το κατάλοιπο εκείνο που προκύπτει κατά το τελικό οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού. Με τον τρόπο, όμως, αυτό διαστρεβλώνεται καίρια τόσο η έννοια της περιορισμένης εγγύησης όσο και γενικότερα η ίδια η έννοια του αλληλόχρεου λογαριασμού. Τούτο δεδομένου ότι η περιορισμένη ενδεχομένως εγγυητική κάλυψη μιας τραπεζικής πίστωσης παρεχόμενης μέσω αλληλόχρεου, κατ' ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 851 ΑΚ στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν μπορεί παρά να ανάγεται πάντοτε σε αντίστοιχο πιστωτικό τμήμα του οριστικού καταλοίπου του λογαριασμού και όχι της ενδιάμεσης εξέλιξης. Το αντίθετο, που παρατηρείται στην ανωτέρω ακολουθούμενη λανθασμένη τακτική υπολογισμού της εγγυητικής ευθύνης, προσκρούει αυτονόητα στο γεγονός ότι απαιτητό είναι μόνο το κατάλοιπο του οριστικού κλεισίματος του αλληλόχρεου και όχι το λογιστικό προϊόν των ενδιάμεσων υπολοίπων, έστω και αν αυτά έχουν αναγνωρισθεί από τον πιστολήπτη, ενδεχομένως δε και τον εγγυητή. Επομένως, σε αυτό το τελικό οριστικό κατάλοιπο του λογαριασμού θα πρέπει να ανάγεται πάντοτε η όποια τυχόν περιορισμένη εγγυητική ανάληψη ευθύνης μαζί με τους αναλογούντες τόκους και έξοδα και όχι σε ενδιάμεσα υπόλοιπα ή τμήματα των διαδοχικών αυξήσεων της πίστωσης μέσω αντίστοιχων συμβατικών πρόσθετων πράξεων. Το τελευταίο, εκτός των άλλων, δεν συμβαδίζει και με την κοινά αποδεκτή άποψη της ενιαίας θεώρησης της πίστωσης, ανεξάρτητα από τον αριθμό των αυξητικών πράξεων που μεσολαβούν, οι οποίες άλλωστε αποτελούν αναπόσπαστα τμήματα της αρχικής σύμβασης του τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού. Σε διαφορετική περίπτωση εμφανίζεται το ανακόλουθο και παράδοξο νομικά σχήμα να υπάρχει μεν ήδη κάποιο απαιτητό κατάλοιπο από την τήρηση του λογαριασμού, ο οποίος, όμως, αντί να έχει κλείσει, να συνεχίζεται και μετά την εξαγωγή του εν λόγω καταλοίπου για να καταλήξει σε δεύτερο ή και σε τρίτο ενδεχομένως παρόμοιο οριστικό κατάλοιπο. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν μπορεί να έχει καμία απολύτως σχέση με τη νομική φύση και τους κανόνες λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού γενικότερα.

2. Οι ενστάσεις του εγγυητή

Ο εγγυητής κατ' αρχήν έχει το δικαίωμα να προτείνει κατά του δανειστή κάθε ένσταση που του ανήκει και απορρέει από τη σύμβαση εγγύησης, όπως π.χ. την περί ακυρότητας εγγύησης, συμψηφισμού ή παραγραφής της¹²².

¹²² Φίλιος, οπ, σελ. 86.

Σύμφωνα με το άρθρο 853 ΑΚ, ο εγγυητής μπορεί να προτείνει κατά του δανειστή τις μη προσωποπαγείς ενστάσεις του πρωτοφειλέτη, ακόμα κι αν έχει παραιτηθεί από αυτές μετά τη σύναψη της σύμβασης εγγύησης¹²³. Στις ενστάσεις αυτές περιλαμβάνονται οι γνήσιες και οι καταχρηστικές, οι ουσιαστικές και οι δικονομικές¹²⁴. Συνεπώς, διαθέτει κάθε είδος αμυντική δυνατότητα, όπως την έχει και ο πρωτοφειλέτης, είτε οι ενστάσεις προϋπήρχαν της εγγύησης, είτε γεννήθηκαν μετά τη σύστασή της και μέχρι το χρόνο κατά τον οποίο ο εγγυητής θα κληθεί να εκπληρώσει την υποχρέωσή του. Είναι δυνατή συμφωνία παραιτήσεως του εγγυητή από τις ενστάσεις του πρωτοφειλέτη και μπορεί να συναφθεί τόσο κατά τη σύναψη της συμβάσεως όσο και μετά απ' αυτήν¹²⁵, δεδομένου ότι οι διατάξεις των άρθρων 847 επ ΑΚ έχουν ενδοτικό χαρακτήρα¹²⁶. Η παράλειψη προβολής των μη προσωποπαγών ενστάσεων από τον εγγυητή τον αποστερεί από το δικαίωμα αναγωγής, εφόσον όμως δεν γνώριζε ή δεν όφειλε να γνωρίζει την ύπαρξή τους.

Ο εγγυητής δεν μπορεί να προτείνει κατά του δανειστή τις προσωποπαγείς ενστάσεις του οφειλέτη και τις ενστάσεις που προσκρούουν στον εξασφαλιστικό χαρακτήρα της εγγύησης, όπως η αποδοχή κληρονομίας του πρωτοφειλέτη με το ευεργέτημα της απογραφής¹²⁷, η πτώχευση του πρωτοφειλέτη κλπ.

Τέλος, ο εγγυητής δεν έχει το δικαίωμα να προτείνει τα διαπλαστικά δικαιώματα που έχει ο πρωτοφειλέτης από την κύρια οφειλή, όπως η υπαναχώρηση, η ακύρωση δικαιοπραξίας κλπ¹²⁸.

Μεταξύ των ενστάσεων που μπορεί να προτείνει ο εγγυητής κατά του δανειστή είναι και εκείνη της παραγραφής της κύριας οφειλής¹²⁹.

¹²³ ΕφΑθ 1917/2002, ΕλλΔνη 2004, 1070.

¹²⁴ «π.χ. μη εκπλήρωση της σύμβασης, εξόφληση, παραγραφή, συμψηφισμός ανταπαίτησης του πρωτοφειλέτη κατά του δανειστή», «ο εγγυητής μπορεί να προβάλλει κατά του δανειστή ένσταση του δεδικασμένου ως προς την απόρριψη της αγωγής που ασκήθηκε από το δανειστή κατά του πρωτοφειλέτη. Από το άρθρο 328 ΚΠολΔ προβλέπεται από τη δίκη μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη, η δυνατότητα επέκτασης του δεδικασμένου υπέρ του εγγυητή, και από τη δίκη μεταξύ δανειστή και εγγυητή (η δυνατότητα επέκτασης του δεδικασμένου) υπέρ του πρωτοφειλέτη, ως αποτέλεσμα του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης σε σχέση με την κύρια οφειλή», ΕφΠειρ 59/94, ΕλλΔνη 35, 1698. «Μεταξύ άλλων ο εγγυητής μπορεί να προτείνει ένσταση ότι το χρέος δεν είναι απαραίτητο εξαιτίας μη παραχώρησης προθεσμίας από το δανειστή στον πρωτοφειλέτη», ΜΠρΚαβ 410/84, ΝοΒ 33, 310. «Όσον αφορά την προβολή ένστασης παραγραφής της κύριας οφειλής από τον εγγυητή, είναι αδιάφορος ο χρόνος απόκτησής της από τον πρωτοφειλέτη, υπό την προϋπόθεση να την είχε όταν ασκήθηκε η αγωγή του δανειστή κατά του εγγυητή», ΠΠρΠειρ 957/86, ΕΝΔ 15, 302, ΑρχΝ 38, 57, ΕΕμπΔ 38, 253.

¹²⁵ «...τις περισσότερες φορές αυτή η παραίτηση υποκρύπτει άλλη σύμβαση, όπως π.χ. την υπόσχεση, την αναγνώριση, την αναδοχή χρέους», ΕφΠειρ 853/93, ΕλλΔνη 35, 1699.

¹²⁶ ΜΠρΠειρ 534/05, ΝοΒ 2005, 706 επ.

¹²⁷ ΕφΑθ 14319/87, ΕλλΔνη 30, 129.

¹²⁸ Φίλιος, οπ, σελ. 89.

¹²⁹ ΕφΠατρ 942/90, ΑρχΝ 1991, 452.

3. Ειδικότερα η ένσταση δίζησης – Συνέπειες στον επικουρικό χαρακτήρα της εγγύησης

Το άρθρο 855 ΑΚ ορίζει ότι «ο εγγυητής έχει δικαίωμα να αρνηθεί την καταβολή οφειλής, ωστόσο ο δανειστής επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του πρωτοφειλέτη και αυτή αποβεί άκαρπη». Με την παραπάνω διάταξη, λοιπόν, προβλέπεται η ένσταση δίζησης, η οποία είναι εκδήλωση του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης και αποτελεί μια μορφή προστασίας του εγγυητή. Η ένσταση δίζησης παρέχεται στον εγγυητή για να διασφαλισθεί υπό μίαν έννοια, αφού έτσι θα αναγκασθεί ο δανειστής πριν στραφεί κατ' αυτού, να επιχειρήσει πρώτα αναγκαστική εκτέλεση κατά του πρωτοφειλέτη και μόνον αν η εκτέλεση αποβεί άκαρπη, να ζητήσει την ικανοποίησή του από τον εγγυητή¹³⁰. Η αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του πρωτοφειλέτη μπορεί να γίνει βάσει οποιουδήποτε εκτελεστού τίτλου έχει στη διάθεσή του ο δανειστής¹³¹. Σε περίπτωση εγγύησης για χρηματική οφειλή η αναγκαστική εκτέλεση πρέπει να επιχειρηθεί στα κινητά πράγματα του πρωτοφειλέτη που βρίσκονται στον τόπο κατοικίας¹³² ή διαμονής του ή σε άλλα κινητά πράγματά του στα οποία ο δανειστής έχει δικαίωμα ενεχύρου ή επίσχεσης¹³³. Ο δανειστής δεν δεσμεύεται να επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση¹³⁴ όταν προδιαγράφεται ότι δεν θα έχει αποτέλεσμα, γι' αυτό και στο άρθρο 857 παρ. 4 ΑΚ ορίζεται ότι «αποκλείεται η προβολή της ενστάσεως δίζησης εάν είναι προφανές ότι θα απέβαινε άκαρπη η αναγκαστική εκτέλεση κατά του πρωτοφειλέτη». Στο άρθρο αυτό, εκτός από την παραπάνω περίπτωση, αναφέρονται και άλλες ενόψει των οποίων ο εγγυητής στερείται του δικαιώματος να προβάλει την εν λόγω ένσταση, όπως θα συμβεί εάν θα έχει παραιτηθεί από την προβολή της, εάν η δίωξη του πρωτοφειλέτη θα έχει καταστεί πολύ δύσκολη λόγω αλλαγής κατοικίας ή διαμονής του¹³⁵ μετά τη σύναψη της σύμβασης εγγύησης ή εάν θα έχει κηρυχθεί σε κατάσταση

¹³⁰ ΕφΠατρ 70/90, ΑχΝ 1991, 85, «...συνέπεια της ένστασης δίζησης είναι ότι μπορεί ν' αποκρουσθεί η κατά του εναγομένου δίωξη μέχρις ότου ο δανειστής προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση κατά του πρωτοφειλέτη και αποβεί ατελεσφόρητη».

¹³¹ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 385, «...δεν αρκεί μόνη η άσκηση αγωγής ή έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης κατά του πρωτοφειλέτη».

¹³² Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 387, «...για τον προσδιορισμό της κατοικίας εφαρμόζονται τα άρθρα 51 επ ΑΚ και στην περίπτωση που ο πρωτοφειλέτης έχει αλλού κατοικία και αλλού διαμονή, η εκτέλεση θα πρέπει να επιχειρηθεί και στους δύο τόπους».

¹³³ ΑΠ 463/94, ΝοΒ 43, 540.

¹³⁴ ΕφΑθ 4833/90, ΕλλΔνη 31, 1514, «...διαπιστώνεται τούτο με σχετική έκθεση του δικαστικού επιμελητή που επιχείρησε την εκτέλεση, από την οποία προκύπτει ότι δεν βρέθηκαν κινητά του πρωτοφειλέτη στον τόπο κατοικίας ή διαμονής του για κατάσχεση, ή με σχετικό πινάκα κατατάξεως, από τον οποίο να προκύπτει ότι ο ενάγων δανειστής αν και αναγγέλθηκε δεν κατατάχθηκε λόγω ανεπάρκειας του εκπλειστηριάσματος που επιτεύχθηκε από τον πλειστηριασμό της κινητής περιουσίας του πρωτοφειλέτη στον τόπο της κατοικίας ή διαμονής του».

¹³⁵ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 389, «...αν μετά τη σύναψη εγγύησης αλλάξουν κατοικία ή διαμονή τόσο ο δανειστής όσο και ο πρωτοφειλέτης, η ένσταση δίζησης δεν θα

πτώχευσης. Έτσι, όταν συντρέχει κάποια από τις παραπάνω περιπτώσεις, αίρεται ο επικουρικός χαρακτήρας της εγγύησης και ο δανειστής έχει την ελευθερία πλέον να εναγάγει τον εγγυητή, έχοντας παραλείψει δικαιολογημένα να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση κατά του πρωτοφειλέτη¹³⁶.

Ο εγγυητής έχει το δικαίωμα να παραιτηθεί από την ένσταση δίζησης δεδομένου ότι οι ορισμοί των άρθρων 853 και 855 ΑΚ τυγχάνουν ενδοτικού δικαίου¹³⁷, οπότε δεν θα έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την καταβολή της οφειλής μέχρι να επιχειρηθεί αναγκαστική εκτέλεση κατά του πρωτοφειλέτη και να αποβεί άκαρπη. Άλλωστε, είναι αναμφισβήτητο ότι ο επικουρικός χαρακτήρας της εγγύησης δεν ανήκει ούτε ανήκε ποτέ στα θεμελιώδη χαρακτηριστικά αυτής της σύμβασης¹³⁸. Αυτό σημαίνει ότι, τόσο πριν τον ΑΚ όσο και μετά, με ρητή διάταξη πλέον (ΑΚ 855), είναι δυνατή η διαμόρφωση της σύμβασης εγγύησης κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο δανειστής να μην είναι υποχρεωμένος να επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση πρώτα κατά του πρωτοφειλέτη και στη συνέχεια, αν δεν ικανοποιηθεί, κατά του εγγυητή. Ενόψει και του μακρού χρόνου που απαιτεί ο δικαστικός αγώνας στην ελληνική νομική πραγματικότητα, θα ήταν παράλογο και δυσανάλογο να απαιτεί κανείς από το δανειστή να εξαντλήσει τα δικαστικά μέτρα κατά του πρωτοφειλέτη, για να έχει στη συνέχεια δικαίωμα να στραφεί κατά του εγγυητή. Συνεπώς, η κατ' αρχήν νόμιμη (ΑΚ 857 αρ. 1) παραίτηση από την ένσταση διζήσεως είναι έγκυρη και σε τραπεζικούς ΓΟΣ, αφού ανταποκρίνεται στο εύλογο συμφέρον της τράπεζας. Μάλιστα, σε εξαιρετικές περιπτώσεις η καλή πίστη (ΑΚ 288, 281) μπορεί να επιβάλει στην τράπεζα, όπως σε κάθε δανειστή, να στραφεί πρώτα κατά του πρωτοφειλέτη, π.χ. όταν προοιωνίζεται ευχερής και ταχεία η δικαστική καταδίωξη του πρωτοφειλέτη, άμεση και πλήρης η ικανοποίηση του δανειστή και δυσανάλογα επαχθής για τον εγγυητή η δική του ευθύνη¹³⁹.

Η παραίτηση από την ένσταση, κατά μια νομολογιακή θέση¹⁴⁰, μπορεί να είναι είτε ρητή είτε σιωπηρή, όπως όταν ο εγγυητής υπόσχεται ότι θα καταβάλει την οφειλή του πρωτοφειλέτη σε ορισμένη ημέρα αν δεν θα την έχει καταβάλει μέχρι τότε εκείνος ή όταν δηλώνει ότι θα ευθύνεται οπωσδήποτε εφόσον θα έχει πληρωθεί προβλεφθείσα αίρεση ή προθεσμία. Κατ' άλλη θέση, προκειμένου η χωρούσα κατά

γίνει δεκτή, σε περίπτωση που η δίωξη του πρωτοφειλέτη, που κατοικεί ή διαμένει μακρύτερα από τον εγγυητή, έγινε σημαντικά δυσκολότερη από ότι η δίωξη του εγγυητή».

¹³⁶ ΜΠρΠειρ 1026/86, ΕΝΔ 15, 114.

¹³⁷ ΜΠρΑθ 374/98, ΔΕΕ 1998, 399· ΜΠρΠειρ 534/05, οπ· ΕφΑθ 300/01, ΕπισκεΔ 2001, 1066, με παρατ. Α. Χελιδόνη· ΑΠ 61/03, ΕλλΔνη 2003, 736.

¹³⁸ Βρέλλης, οπ, άρθρο 847 αρ. 7.

¹³⁹ Τη συνδρομή ειδικών περιστάσεων απαιτεί και η ΕφΠειρ 91/2002, ΕπισκεΔ 2002, 778 επ για την κατάφαση εφαρμογής της ΑΚ 281.

¹⁴⁰ ΠΠρΠειρ 653/87, ΕΝΔ 16, 110.

τη σύναψη της σύμβασης ή και μετά απ' αυτήν παραίτηση της ένστασης δίζησης απαιτείται απαραίτητως η τήρηση εγγράφου τύπου. Επομένως, απεμπολουμένου του στοιχείου της επικουρικότητας μέσω της παραίτησης της ένστασης δίζησης, ο εγγυητής θα εγγυηθεί και θα ευθύνεται ως αυτοφειλέτης και μάλιστα κατά πάγια πρόβλεψη εις ολόκληρον με τον πρωτοφειλέτη, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στο δανειστή να μπορεί να στραφεί χωρίς κίνδυνο κατ' αυτού ή του πρωτοφειλέτη¹⁴¹. Με τον τρόπο αυτόν, αφενός μεν η εγγύηση μετατρέπεται σε αυτοενοχική σύμβαση, αφετέρου δε και κυρίως αποβάλλει τον αστικό της χαρακτήρα προσλαμβάνουσα την ιδιότητα εμπορικής πράξης ως μορφή πλέον έμμεσης πίστωσης, όπου προέχει ο οικονομικός σκοπός της παρεχόμενης εγγύησης καθώς και το συμφέρον του εγγυητή. Σε ευρύτερο εξάλλου πλαίσιο, μέσω της παραπάνω παραίτησης φαίνεται ίσως να κλονίζεται, αν μη τι άλλο πάντως να αποδυναμώνεται σε ένα ορισμένο βαθμό και το ίδιο το θεμελιώδες στοιχείο της εγγύησης, που δεν είναι άλλο από τον παρεπόμενο χαρακτήρα της.

Αν ο εγγυητής ικανοποιήσει το δανειστή και έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πρωτοφειλέτη, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή, οπότε και μπορεί να απαιτήσει από τον πρωτοφειλέτη όσα είχε καταβάλλει βάσει της σύμβασης εγγύησης¹⁴².

Ο δανειστής που επιλέγει στην περίπτωση παραίτησης από την ένσταση δίζησης να στραφεί αρχικά κατά του πρωτοφειλέτη και μετά κατά του εγγυητή, επιβαρύνει τον δεύτερο με επιπλέον τόκους χωρίς όμως και να ενεργεί αντίθετα προς τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, αφού η παραίτηση από την ένσταση δίζησης χωρεί προς το συμφέρον του δανειστή, μη υποχρεούμενου να στραφεί ταυτόχρονα κατά πρωτοφειλέτη και εγγυητή¹⁴³.

Η απόρριψη της ασκηθείσας κατά του εγγυητή αγωγής μετά την προβολή εκ μέρους του της ένστασης δίζησης είναι προσωρινή και δεν αποκλείει την έγερση και εξέταση κατ' ουσίαν και νέας αγωγής¹⁴⁴.

¹⁴¹ ΑΠ 1297/90, οπ.

¹⁴² Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 387, «...ο εγγυητής που καταβάλλει το χρέος και στρέφεται με αναγωγή κατά του πρωτοφειλέτη μπορεί να ικανοποιηθεί από κινητή ή ακίνητη περιουσία του τελευταίου, οπουδήποτε κι αν αυτή βρίσκεται».

¹⁴³ ΑΠ 376/2002, ΧρΙΔ 2002, 404.

¹⁴⁴ ΑΠ 463/94, ΕλλΔνη 36, 892 με παρατηρήσεις Ματθία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Ενστάσεις απελευθέρωσης των τραπεζικών εγγυητών

Όπως ήδη σημειώθηκε, αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της δίκαιας στάθμισης συμφερόντων στη σύμβαση εγγύησης το δικαίωμα του εγγυητή να υποκατασταθεί στα δικαιώματα του δανειστή, επιδιώκοντας να εισπράξει από τον οφειλέτη (εφόσον έχει δικαίωμα αναγωγής) όσα κατέβαλε σε εξόφληση της (ξένης γι' αυτόν) κύριας οφειλής. Όπως θα αναλύσουμε κατωτέρω και στο αντίστοιχο κεφάλαιο, ο άμεσος αποκλεισμός αυτού του δικαιώματος δεν είναι έγκυρος, τουλάχιστον όταν περιέχεται σε ΓΟΣ. Οι ΑΚ 862-863 προβλέπουν, στην ουσία, την ελευθέρωση του εγγυητή, σε περίπτωση που ο δανειστής αποκλείσει το δικαίωμα αναγωγής και υποκατάστασης του εγγυητή εμμέσως, με τη συμπεριφορά του, καταργώντας το *de facto*.

1. Η απόσβεση της εγγύησης

1.1. Η λειτουργία της ΑΚ 862 στα πλαίσια της εγγυητικής ευθύνης

Σύμφωνα με το άρθρο 862 ΑΚ, όταν από πταίσμα του δανειστή κατέστη αδύνατη η ικανοποίησή του, ο εγγυητής ελευθερώνεται από την ευθύνη του. Η διάταξη αυτή που θεσπίζει κανόνα για την ελευθέρωση του εγγυητή¹⁴⁵ είναι ενδοτικού δικαίου¹⁴⁶, διότι επιτρέπεται σύναψη αντίθετης συμφωνίας των μερών, καθώς και παραίτηση¹⁴⁷ του εγγυητή από το πλεονέκτημα που του παρέχεται από το ως άνω άρθρο, αλλά μόνο στην περίπτωση που η ικανοποίηση του δανειστή έχει ματαιωθεί από ελαφρά αμέλεια (=πταίσμα) και αυτό γιατί αν συντρέχει το στοιχείο του δόλου ή της βαριάς αμέλειάς του, η σχετική συμφωνία θα προσκρούει στη διάταξη του άρθρου 332 παρ. 1 ΑΚ, οπότε και θα είναι άκυρη¹⁴⁸. Σημειώνεται ότι στις οικείες διατάξεις του Αστικού Κώδικα δεν προβλέπεται κατ' αρχήν ως λόγος απόσβεσης της εγγύησης η μονομερής παραίτηση του δανειστή¹⁴⁹.

¹⁴⁵ ΑΠ 3/97, ΝοΒ 46, 774, ΕλλΔνη 39, 101· ΑΠ 1230/97, ΔΕΕ 4, 280.

¹⁴⁶ Γεγονός που προσδίδει στο θεσμό της εγγύησης αυξημένη ευπλασία και δυνατότητα εναρμόνισης προς τις συνεχώς μεταβαλλόμενες συναλλακτικές ανάγκες, ιδιαίτερα δε χρήσιμο στο χώρο των τραπεζικών συναλλαγών, όπου η ανάγκη προσαρμοστικότητας εμφανίζεται άμεση και ταχεία.

¹⁴⁷ Με τον τρόπο αυτόν, τα ειδικά δικαιώματα στο πεδίο της εγγύησης, από τα οποία τυχόν παραιτήθηκε ο εγγυητής, καταλαμβάνουν αυτοδικαίως οι γενικές ενοχικές ρήτρες άμυνας του οφειλέτη. Οι τελευταίες, αν και ασθενέστερες σε σχέση με τις ειδικές περί προστασίας του εγγυητή διατάξεις, δεν παύουν να αποτελούν φραγμό σε ενδεχόμενη προσπάθεια υπέρμετρης συμβατικής δέσμευσης, καθώς και εξαναγκασμού του εγγυητή ευρύτερα να υποκύψει σε οποιαδήποτε απαίτηση του δανειστή κατά το χρόνο λειτουργίας της εγγυητικής σχέσης.

¹⁴⁸ «...δεδομένου ότι η κατ' άρθρο 332 ΑΚ συμφωνία για μη ευθύνη από πταίσμα είναι έγκυρη εφόσον περιορίζει την ευθύνη του δανειστή μόνο για ελαφρά αμέλεια», ΑΠ 1024/76, ΝοΒ 25, 372· ΑΠ 330/71, ΝοΒ 18, 196.

¹⁴⁹ ΑΠ 266/2001, ΕλλΔνη 2001, 1574, ΕΕΝ 2002, 511.

Προϋποθέσεις¹⁵⁰ για την εφαρμογή της παραπάνω διάταξης αποτελούν η ύπαρξη αδυναμίας ικανοποίησης του δανειστή από τον πρωτοφειλέτη¹⁵¹, που μπορεί να οφείλεται σε οποιαδήποτε νομική ή πραγματική αιτία, και υπαίτιας συμπεριφοράς του δανειστή¹⁵² έναντι του πρωτοφειλέτη, δημιουργώντας την προαναφερθείσα αδυναμία¹⁵³. Αυτονόητο βέβαια είναι ότι η προκειμένη περίπτωση αναφέρεται σε υποκειμενική αδυναμία του πρωτοφειλέτη προς εκπλήρωση της παροχής του απέναντι στο δανειστή, δεδομένου ότι αν πρόκειται για αντικειμενική αδυναμία εκπλήρωσης, οφειλόμενη έστω και σε πταίσμα του δανειστή, τότε κατ' άρθρο 336 ΑΚ ο πρωτοφειλέτης απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη, συνακόλουθα δε λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης απαλλάσσεται αυτομάτως και ο εγγυητής.

Πταίσμα του δανειστή θεμελιώνεται όχι μόνο στο δόλο¹⁵⁴ ή στη βαριά αμέλεια του, αλλά και στην ελαφρά εκδηλούμενο είτε με ενέργειες είτε με παραλείψεις¹⁵⁵. Για να μην καταστεί αδύνατη η ικανοποίησή του και να επιβαρυνθεί έτσι ο εγγυητής, ο δανειστής οφείλει να επιδείξει κάθε δυνατή επιμέλεια που απαιτούν οι περιστάσεις και να λάβει κάθε κατάλληλο μέτρο¹⁵⁶ για να προστατεύσει το δικαίωμά του. Στην έννοια των κατάλληλων μέτρων που οφείλει να λάβει ο δανειστής περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι δικαστικές ή και εξώδικες ενέργειες, οι οποίες μπορούν να

¹⁵⁰ Εκτός όμως από τους δύο παραπάνω μνημονευόμενους ουσιαστικούς όρους επέλευσης των αποτελεσμάτων της ΑΚ 862, υπάρχει και μια τρίτη σαφώς υπονοούμενη προϋπόθεση, η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ πταίσματος του δανειστή και αδυναμία ικανοποίησής του από τον πρωτοφειλέτη, η δε απόδειξή της βαρύνει, όπως και προκειμένου για τους λοιπούς όρους ενεργοποίησης της υπόψη διάταξης, τον επικαλούμενο αυτήν εγγυητή.

¹⁵¹ «...το αναξιόχρεο του πρωτοφειλέτη συναρτάται συνήθως με την πτώχευσή του, αλλά και με οποιαδήποτε άλλη πραγματική ή νομική κατάσταση που δεν επιτρέπει την ικανοποίηση της απαιτήσεως του δανειστή κατ' αυτού», ΕφΑθ 2506/2001, ΕλλΔνη 2001, 825.

¹⁵² Η υπαίτια συμπεριφορά του δανειστή συνιστάται και στην παραμέληση ή μη λήψη των κατάλληλων μέτρων πριν εκείνος καταστεί αναξιόχρεος. Βλ. και ΑΠ 681/98, ΔΕΕ 4, 863.

¹⁵³ ΑΠ 930/91, ΕλλΔνη 1992, 822· ΑΠ 1524/91, ΕλλΔνη 1993, 313, ΕΤραπΔ 1993, 404· ΑΠ 1185/94, ΕλλΔνη 1996, 3· ΑΠ 1207/94, ΕλλΔνη 1996, 330. Παλαιότερα, ΑΠ 266/70, ΝοΒ 1970, 1044· ΑΠ 353/71, ΝοΒ 1971, 988· ΑΠ 807/72, ΝΔ 1973, 235· ΑΠ 634/88, ΕλλΔνη 1989, 964· ΑΠ 62/89, ΕΕΝ 1989, 941.

¹⁵⁴ Ως προς το δόλο, για τον οποίο, όπως είναι γνωστό, ορισμός του δεν δίδεται από το αστικό δίκαιο, γίνεται ανάλογη προσφυγή στο ποινικό δίκαιο, οπότε η ΑΚ 862 επεκτείνεται σε κάθε ειδικότερη μορφή του, δηλαδή τόσο στον άμεσο, όσο και στον ενδεχόμενο δόλο.

¹⁵⁵ Αυτονόητο βέβαια είναι ότι για την ύπαρξη πταίσματος θα πρέπει ως αναγκαία προϋπόθεση, εφόσον πρόκειται για δανειστή φυσικό πρόσωπο, να συντρέχει η ικανότητα αυτού προς καταλογισμό, ενώ ο καθαυτός χρόνος συντέλεσης του πταίσματος δεν ενδιαφέρει.

¹⁵⁶ Μάρκου, οπ, σελ. 362, ο οποίος αναφέρει ότι «Ο δανειστής υποχρεούται να απέχει από ενέργειες που δυσχεραίνουν τη νομική θέση του εγγυητή, όπως επίσης είναι δυνατό να υποχρεούται να προβαίνει σε θετικές πράξεις (π.χ. παροχή πληροφόρησης), προκειμένου να αποτραπεί τέτοιο αποτέλεσμα. Στις υποχρεώσεις αυτές του δανειστή συγκαταλέγεται και η ενημέρωση του εγγυητή για γεγονότα που επιφέρουν μεταβολή στην ως τώρα προσωπική και περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη και τα οποία χειροτερεύουν τη θέση του εγγυητή. Συνεπώς, βάσει της σύμβασης εγγύησης, όπως το περιεχόμενό της συμπληρώνεται με βάση την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη (άρθρα 288, 200 ΑΚ), ο δανειστής, ανάλογα και με τις εκάστοτε τρέχουσες περιστάσεις, βαρύνεται έναντι του εγγυητή με υποχρεώσεις μέριμνας και προστασίας, όχι μόνο ως προς τη διατήρηση των υπαρχουσών ασφαλειών της απαίτησης, αλλά και με την είσπραξή της από τον οφειλέτη».

εξασφαλίσουν την απαίτησή του κατά του πρωτοφειλέτη¹⁵⁷, μεταξύ των οποίων πρωτεύουσα θέση κατέχει η εγγραφή κατά του τελευταίου αναλόγων προς το μέγεθος της κύριας οφειλής εμππραγμάτων βαρών.

Την ύπαρξη του τυχόν υφισταμένου πταίσματος πρέπει να επικαλεσθεί και ν' αποδείξει ο εγγυητής που ενάγεται για την πληρωμή του χρέους¹⁵⁸, ο οποίος οφείλει, εφόσον αμφισβητούνται με οποιοδήποτε τρόπο τα ιδιαίτερα γεγονότα και οι συνθήκες που συνιστούν το κατά τα ανωτέρω πραγματικό του άρθρου 862 ΑΚ, να προσκομίσει στο αρμόδιο δικαστήριο τις ανάλογες αποδείξεις για την ενεργοποίηση της γνήσιας αυτοτελούς αποσβεστικής ένστασης, που συνιστά η υπόψη διάταξη¹⁵⁹. Στην τραπεζική πάντως πρακτική συνήθως η επίκληση της κατ' ΑΚ 862 ένστασης προβάλλεται στα πλαίσια ασκηθείσας ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής υπέρ της χρηματοδότης τράπεζας σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 632 ΚποΛΔ. Είναι θέμα πραγματικό πότε συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις και κρίνεται κατά περίπτωση, η δε υπαγωγή στην έννοια του άρθρου 362 ΑΚ των εκάστοτε πραγματικών περιστατικών υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου. Είναι άκυρη η εκ των προτέρων συμφωνία περί παραίτησης του εγγυητή από την ελευθέρωσή του στην περίπτωση που θα καταστεί αδύνατη η ικανοποίηση του δανειστή από δόλο ή βαριά αμέλειά του¹⁶⁰.

Στην εγγύηση αορίστου χρόνου θεωρείται ότι υπάρχει πταίσμα του δανειστή αν έχει αμελήσει για πολύ καιρό να στραφεί κατά του πρωτοφειλέτη ή όταν έχει αποδεχθεί την παράταση της προθεσμίας εξοφλήσεως του χρέους, χωρίς να το γνωρίζει ο εγγυητής με αποτέλεσμα ο πρωτοφειλέτης στο διάστημα της παράτασης να έχει καταστεί αναξιόχρεος, αλλά εφόσον ο δανειστής θα είχε τη δυνατότητα να προβλέψει το ενδεχόμενο αυτό¹⁶¹. Επίσης, πταίσμα του δανειστή συντρέχει και στις περιπτώσεις που υπαιτίως δεν αποδέχεται την προσφορά της κύριας οφειλής, δεν αναγγέλλεται στην πτώχευση του πρωτοφειλέτη, αμελεί τη διεξαγωγή επιβαλλόμενης δίκης ή δεν προβαίνει σε αναγκαστική εκτέλεση προς ικανοποίησή του. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ο εγγυητής ελευθερώνεται ακόμα κι αν είχε παραιτηθεί από

¹⁵⁷ ΕφΑθ 2506/2001, οπ, «Η μη λήψη κατάλληλων μέτρων από το δανειστή έναντι του πρωτοφειλέτη εμπεριέχει το στοιχείο του πταίσματος, αλλά και της ανάλογης ευθύνης που ανατακλάται στις σχέσεις του δανειστή με τον εγγυητή».

¹⁵⁸ ΑΠ 48/01, ΕλλΔνη 2001, 899, «Οφείλει δε ο εγγυητής να επικαλεσθεί και να αποδείξει ότι η έγκαιρη ικανοποίηση του δανειστή θα ήταν δυνατή, εφόσον μάλιστα ο πρωτοφειλέτης διέθετε περιουσία, ούτως ώστε θα σταματούσε η οποιαδήποτε κατ' αυτού λήψη μέτρων».

¹⁵⁹ ΠΠρΑθ 4743/73, Δελτ.ΔικΕΤΕ τεύχ. 1/1974, 15· ΕφΑθ 3579/82, ΕΕμπΔ 1982, 539· ΕφΑθ 5600/86, ΕλλΔνη 1987, 1047· ΠΠρΚαβ 209/87, ΕΕμπΔ 1988, 45· ΕφΑθ 9385/95, ΕπισκΕΔ 1995, 807· ΕφΑθ 1140/96, ΔΕΕ 1996, 502, ΕλλΔνη 1996, 1625· ΕφΘεσ 1906/97, ΕΤρΑΧΧρΔ 1997, 782.

¹⁶⁰ ΑΠ 6/2000, ΑρχΝ 2001, 485, ΝοΒ 2000, 1239· ΑΠ 1112/2000, ΝοΒ 2001, 1460.

¹⁶¹ ΕφΘεσ 146/71, Αρμ 25, 493.

την ένσταση δίζησης, διότι η σχετική διάταξη δεν κάνει διάκριση και επειδή η παροχή του εγγυητή είναι παρεπόμενη της κύριας οφειλής¹⁶².

Στην εγγύηση ορισμένου χρόνου ο εγγυητής ελευθερώνεται κατ' άρθρο 866 ΑΚ αν ο δανειστής δεν επιδιώξει δικαστικώς την ικανοποίηση της απαίτησής του μέσα σε ένα μήνα από την πάροδο του συμπεφωνημένου χρόνου και δεν συνεχίσει αμελώς τη σχετική διαδικασία, επιδεικνύοντας υπαίτια καθυστέρηση¹⁶³. Το άρθρο 866 ΑΚ δεν άγει στην απώλεια του δικαιώματος αναγωγής του εγγυητή που ικανοποίησε το δανειστή παρότι είχε παρέλθει η προθεσμία που ορίζεται σ' αυτό¹⁶⁴.

Φυσικά, η κατ' ΑΚ 862 απελευθέρωση του εγγυητή μπορεί να είναι ολική ή μερική, ανάλογα με το αν η αδυναμία ικανοποίησης του δανειστή από τον πρωτοφειλέτη κυμαίνεται αντίστοιχα. Το ίδιο εξάλλου μπορεί να συμβεί και εφόσον πιστοποιείται κατά περίπτωση συντρέχον πταίσμα του εγγυητή σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ΑΚ 300, που ως γενική ενοχική ρήτρα έχει εφαρμογή και όσον αφορά το άρθρο 862 ΑΚ, ενώ συνδέεται ευρύτερα εννοιολογικά, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια και με τη διάταξη του άρθρου 861 ΑΚ. Το αποδεικτικό βάρος στην προκειμένη περίπτωση φέρει ο δανειστής, ανάλογα δε με το βαθμό της πταισματικής συμπεριφοράς του εγγυητή και τις λοιπές ενδεχομένως περιστάσεις είναι δυνατή η πλήρης απόρριψη από το αρμόδιο δικαστήριο της εφαρμογής της ΑΚ 862, πράγμα που υποστηρίζεται ότι λειτουργεί τελικά κατ' αντίστροφη τάξη προς την ΑΚ 864. Πρέπει πάντως να διευκρινισθεί, ότι η εφαρμογή του άρθρου 862 ΑΚ δεν συνεπάγεται σε καμία περίπτωση την απόσβεση της κύριας οφειλής, αλλά μόνο της εγγύησης. Επισημαίνεται ότι λόγω της εις ολόκληρον ευθύνης κατ' ΑΚ 854 τυχόν συνεγγυητών, η εφαρμογή του άρθρου 862 ΑΚ ως προς τον έναν από αυτούς δεν επηρεάζει την εγγυητική ευθύνη των υπολοίπων.

Τέλος, κατά μία άποψη, ο εγγυητής καίτοι θα έχει ελευθερωθεί κατά το άρθρο 862 ΑΚ μπορεί να στραφεί κατά του δανειστή σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικοπραξιών και εφόσον συντρέχουν οι όροι προσφυγής σε αυτές. Κατ' αντίθετη άποψη, ο εγγυητής δεν έχει άλλο ευεργέτημα πέραν του προβλεπόμενου από το άρθρο 862 ΑΚ.

¹⁶² ΕφΑθ 7384/2001, ΕλλΔνη 2002, 480, «...ο εγγυητής ελευθερώνεται ανεξάρτητα από τον τρόπο απόσβεσης της κύριας οφειλής. Μπορεί να γίνει π.χ. με κατάσχεση χρηματικής απαιτήσεως εις χείρας τρίτου (άρθρο 983 ΚΠολΔ) η οποία δε συνεπάγεται καθ' αυτήν εκ του νόμου εκχώρηση της απαίτησης στον κατάσχοντα». ΑΠ Ολ. 3/93, ΑΠ 186/2001, ΕλλΔνη 2001, 1573. Βλ. ad hoc ΑΠ 573/01, ΕλλΔνη 2002, 1383. Βλ. επίσης Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 403, «Με καταβολή, με δόση αντί καταβολής, συμφωνισμό, δημοσία κατάθεση, καταστροφή του πράγματος που οφείλεται, χωρίς όμως ευθύνη του πρωτοφειλέτη ούτε του εγγυητή».

¹⁶³ ΑΠ 48/96, ΝοΒ 46, 208· ΑΠ 210/93, ΝοΒ 42, 399.

¹⁶⁴ ΑΠ 1065/90, ΕλλΔνη 32, 1242.

1.1.1. Ο ενδοτικός χαρακτήρας της ΑΚ 862 σε σχέση με την ΑΚ 332

Ο Έλληνας νομοθέτης, θέλοντας να εκπληρώσει την επιταγή για προσαρμογή¹⁶⁵ της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 1999/44ΕΚ της 25^{ης} Μαΐου 1999¹⁶⁶ «σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών»¹⁶⁷, θέσπισε το ν. 3043/21.9.2002 για την «ευθύνη του πωλητή για πραγματικά ελαττώματα και έλλειψη συνομολογημένων ιδιοτήτων», ο οποίος κατήργησε τις ειδικές ρυθμίσεις των ΑΚ 518, 538 και 582 για τις απαλλακτικές ρήτρες στην πώληση και τη μίσθωση, ενώ ταυτόχρονα τροποποίησε τα άρθρα 332 και 334 παρ. 2 ΑΚ.

Σύμφωνα με την ΑΚ 332, είναι άκυρη κάθε από πριν συμφωνία, που αποκλείει ή περιορίζει την ευθύνη από δόλο ή βαριά αμέλεια. Ειδικότερα, το άρθρο 332 ΑΚ, όπως ίσχυε σύμφωνα με το παλαιό δίκαιο, προέβλεπε δύο περιπτώσεις ακυρότητας της κάθε εκ των προτέρων συμφωνίας περί μη ευθύνης του οφειλέτη, σε περίπτωση που αυτός βαρυνόταν ακόμα και με ελαφρά αμέλεια, εκτός από τις γενικότερες περιπτώσεις του δόλου και της βαριάς αμέλειας. Αυτές ήταν αφενός μεν η περίπτωση όπου ο δανειστής βρισκόταν στην υπηρεσία του οφειλέτη, αφετέρου δε η περίπτωση που ο οφειλέτης ασκούσε κάποια επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας ικανοποιούσε κάποιες ζωτικές ανάγκες των πολιτών και χρειαζόταν άδεια της αρχής. Με το ν. 3043/2002 αυτές οι περιπτώσεις διατηρήθηκαν, ενώ προστέθηκαν και δύο ακόμη περιπτώσεις απαγόρευσης, εκφράζοντας έτσι το γενικής ισχύος πνεύμα για την προστασία του ασθενέστερου συμβαλλόμενου.

Πρόκειται αφενός για την περίπτωση απαλλακτικής ρήτρας, η οποία περιέχεται σε όρο της σύμβασης, που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης (αλλά «επιβλήθηκε», προφανώς από τον ισχυρότερα οικονομικά συμβαλλόμενο, με προδιατυπωμένο όρο στη σύμβαση) και αφετέρου για την περίπτωση που αφορά την απαγορευμένη πλέον ρήτρα, με την οποία ο οφειλέτης απαλλάσσεται από την ευθύνη για προσβολή αγαθών, που απορρέουν από την προσωπικότητα και ιδίως της ζωής, της υγείας, της ελευθερίας και της τιμής.

Η εν λόγω συνολική ρύθμιση συνδέεται φυσιολογικά κατ' αρχήν με τη ρύθμιση του άρθρου 330 εδ. 1 ΑΚ, κατά την οποία ο οφειλέτης ενέχεται, αν δεν ορίσθηκε διαφορετικά, για κάθε αθέτηση της υποχρέωσής του από δόλο ή αμέλεια δική του ή των νόμιμων αντιπροσώπων του. Αλλά συναρτάται με την ΑΚ 334 παρ. 1-2, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3043/2002, η οποία ορίζει ότι ο

¹⁶⁵ Βλ. άρθρο 11 Οδηγίας 1999/44 ΕΚ, που υποχρεώνει τα κράτη μέλη να συμμορφωθούν με τις διατάξεις της μέχρι την 1-1-2002.

¹⁶⁶ Κοκκίνη, Η πρόταση Οδηγίας σχετικά με την πώληση καταναλωτικών αγαθών και την παροχή εγγυήσεων, ΔΕΕ 1998, 10 επ.

¹⁶⁷ Βλ. ΕΕ L 171/7-7-1999, σελ. 12 επ.

οφειλέτης ευθύνεται για το πταίσμα των προσώπων που χρησιμοποιεί με σκοπό την εκπλήρωση της παροχής, όπως για δικό του πταίσμα, πλην των περιπτώσεων εκείνων που η ευθύνη αυτή έχει εκ των προτέρων περιορισθεί ή αποκλεισθεί, υπό την πρόσθετη όμως και εδώ προϋπόθεση ότι δεν συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις του άρθρου 332 ΑΚ, όπως αυτές αναλύθηκαν λεπτομερώς ανωτέρω. Η γενική διαπίστωση που προκύπτει από τις υπόψη διατάξεις είναι ότι ο νομοθέτης στο θέμα του προσδιορισμού της αστικής ευθύνης επιτρέπει στους εμπλεκόμενους την επαύξηση ή τον περιορισμό του βαθμού υπαιτιότητας με βάση σχετική συμφωνία μεταξύ τους, εκδηλώνοντας έτσι την εμπιστοσύνη και το σταθερό προσανατολισμό του στο πνεύμα της ελευθερίας των συναλλαγών. Βέβαια, στην ελευθερία αυτή ο νομοθέτης θέτει από την αρχή ορισμένους στοιχειώδεις ηθικούς και κατ' επέκταση κοινωνικούς φραγμούς με στόχο την προστασία του ασθενέστερου των συναλλασσομένων, που στην εποχή μας εντοπίζεται στο πεδίο των απαλλακτικών ρητρών στις έντυπες συνήθως συμβάσεις προσχώρησης μέσω Γενικών Όρων των Συναλλαγών (ΓΟΣ).

Με βάση τα ανωτέρω, ο ν. 3043/2002, τροποποιώντας τις ΑΚ 332, 334, θίγει έμμεσα την ερμηνεία της ΑΚ 862. Ο κανόνας της ΑΚ 332 παρ. 1 προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι έχει σαφώς εφαρμογή και σε σχέση με την ευθύνη του δανειστή κατ' άρθρο 862 ΑΚ. Από το συνδυασμό της γενικής προς την ειδική διάταξη συνάγεται ότι δεν έχει καμία νομική ισχύ τυχόν εκ των προτέρων συμφωνία μεταξύ δανειστή και εγγυητή για απαλλαγή του πρώτου από ευθύνη του λόγω δόλου ή βαριάς αμέλειας¹⁶⁸. Άκυρη είναι επίσης και ενδεχόμενη από πριν συμφωνία περί ποσοτικού, χρονικού ή άλλης μορφής περιορισμού της ευθύνης λόγω δόλου ή βαριάς αμέλειας του δανειστή. Μετά την τροποποίηση της ΑΚ 332 παρ. 2 με το ν. 3043/2002 άκυρη είναι και οποιουδήποτε απαλλακτικού περιεχομένου συμφωνία ακόμη και για ελαφριά αμέλεια, η οποία δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης.

Ειδικότερα, στον τομέα των τραπεζικών συναλλαγών, ευρεία είναι η χρήση απαλλακτικών για τις τράπεζες ρητρών, που, μεταξύ άλλων, προβλέπουν την παραίτηση των αντισυμβαλλόμενων τους εγγυητών και από την ενδοτικού δικαίου διάταξη της ΑΚ 862 συνολικά, χωρίς δηλαδή να διακρίνουν μεταξύ δόλου και βαριάς αμέλειας αφενός, και ελαφριάς αμέλειας αφετέρου. Είναι προφανές ότι παρόμοιου περιεχομένου συμβατική ρήτρα, εμπίπτει στον έλεγχο της ΑΚ 332. Έτσι είναι άκυρη η από πριν συμφωνία για παραίτηση του εγγυητή από την 862 ΑΚ, όχι μόνο όταν η ικανοποίηση του δανειστή κατέστη αδύνατη λόγω δόλου ή βαριάς αμέλειας αυτού

¹⁶⁸ ΕφΘεσ 2032/90, ΕλλΔνη 1991, 1350· ΕφΘεσ 1725/96, ΕΤρΑξΧρΔ 1996, 738.

(ΑΚ 332 παρ. 1), αλλά όπως φαίνεται ακόμη και στην περίπτωση της ελαφριάς αμέλειας (ΑΚ 332 παρ. 2 εδ. β' περ. α'). Φυσικά, η μερική αυτή ακυρότητα της απαλλακτικής ρήτηρας δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι θίγει με οποιοδήποτε τρόπο την εγκυρότητα της υπόλοιπης παροχής της εγγύησης κατ' ΑΚ 181, αφού τουλάχιστον όσον αφορά τη «θιγόμενη» τράπεζα, που θα είχε ενδεχομένως το δικαίωμα και την πρόθεση να ισχυρισθεί κάτι παρόμοιο, η υπόψη μερική ακυρότητα είναι ή όφειλε με βάση τους συναλλακτικούς κανόνες να είναι γνωστή, οπότε εύλογα συμπεραίνεται ότι και με αυτές τις συνθήκες η αποδοχή της εγγυητικής ευθύνης εξακολουθεί να είναι επιθυμητή από μέρος της αντισυμβαλλομένης τράπεζας. Αυτονόητο, εξάλλου, είναι ότι ο κανόνας της ΑΚ 332 ενεργοποιείται, εφόσον πρόκειται για εκ των προτέρων παραίτηση του εγγυητή από το δικαίωμα που του επιφυλάσσει το άρθρο 862 ΑΚ. Αντίθετα, στην περίπτωση που έχει ήδη επέλθει η τυχόν πταισματική συμπεριφορά της δανείστριας τράπεζας, ο εγγυητής δικαιούται σαφώς να παραιτηθεί από κάθε μορφής πταίσμα της τελευταίας καθώς συνακόλουθα και από τις αντίστοιχες έννομες συνέπειες, ακόμη και αν πρόκειται για ενέργεια ή παράλειψη τράπεζας λόγω δόλου ή βαριάς αμέλειας, πράγμα όμως που, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, στην προκειμένη περίπτωση έχει πρακτικά θεωρητική μάλλον σημασία.

1.1.2. Συγκριτικές παρατηρήσεις επί των άρθρων 861 και 862 ΑΚ

Η ΑΚ 861 αφορά τυπικά, όπως ήδη ειπώθηκε, τις σχέσεις κατ' αρχήν εγγυητή και πρωτοφειλέτη, ενώ η ΑΚ 862 αντίθετα εφαρμόζεται στις σχέσεις εγγυητή προς δανειστή. Παρ' όλα αυτά, μια αναλυτικότερη προσέγγιση του ζητήματος αποδεικνύει ότι υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι δύο διατάξεις μπορεί να θεωρηθούν και να εφαρμοσθούν ως συμπληρωματικές. Τούτο είναι δυνατόν να συμβεί, εφόσον κατ' αρχήν υπάρχει τυπικά πεδίο ταυτόχρονης ενεργοποίησής τους, που ξεκινώντας από την ΑΚ 861 εντοπίζεται στους περιοριστικά αναφερόμενους όρους προβολής του δικαιώματος του εγγυητή για λήψη ασφάλειας από τον πρωτοφειλέτη.

Μεταξύ αυτών σημαντική βέβαια θέση κατέχει η πρώτη κατά τα ανωτέρω περίπτωση της επιδείνωσης της περιουσιακής κατάστασης του πρωτοφειλέτη μετά την παροχή της εγγύησης, χωρίς να χάνουν φυσικά τη σημασία τους και οι δυο επόμενες¹⁶⁹. Από την άλλη όμως πλευρά, όπως ήδη αναφέρθηκε, ουσιώδης προϋπόθεση ενεργοποίησης της ΑΚ 862 είναι η υποκειμενική αδυναμία ικανοποίησης του δανειστή από τον πρωτοφειλέτη, η οποία βέβαια δεν αρκεί για την

¹⁶⁹ Αν αντίθετα συντρέχει η τέταρτη περίπτωση εφαρμογής της ΑΚ 861, δηλ. ο εγγυητής να έχει καταδικασθεί σε καταβολή της κύριας οφειλής, αυτό συνήθως σημαίνει ότι ο πρωτοφειλέτης είναι ήδη αναξιόχρεος.

απαλλαγή του εγγυητή από την ευθύνη του, αφού επιπρόσθετα απαιτείται η υπόψη αδυναμία ικανοποίησης να οφείλεται σε πταισματική συμπεριφορά του ίδιου του δανειστή, συνιστάμενη στην απουσία ή την καθυστέρηση λήψης κατάλληλων μέτρων κατά του πρωτοφειλέτη, πριν ο τελευταίος γίνει αναξιόχρεος.

Με γνώμονα, επομένως, τη σύγκριση των παραπάνω πραγματικών όρων εφαρμογής των ΑΚ 861 και 862 προκύπτει αναμφίβολα ότι κοινός τύπος μεταξύ τους αποτελεί το αντικειμενικό γεγονός της ήδη επελθούσας ή έστω ορατά διαβλεπόμενης χειροτέρευσης της περιουσιακής κατάστασης του πρωτοφειλέτη μετά τη συνομολόγηση της εγγύησης και πριν αυτός μετατραπεί πλέον σε οριστικά αναξιόχρεο. Υπενθυμίζεται, φυσικά, εδώ ότι ο εν λόγω τύπος δεν έχει παρά θεωρητική τελικά αξία, εφόσον δεν συγκεντρώνονται και οι λοιποί όροι ενεργοποίησης των δύο αυτών διατάξεων, που για μεν την ΑΚ 862 είναι η πταισματική συμπεριφορά του δανειστή σε βαθμό δόλου ή συνηθέστερα βαριάς αμέλειας, αν αυτός εννοείται έχει ήδη επιτύχει την παραίτηση του εγγυητή από την ευθύνη του για ελαφριά αμέλεια υπό τις προϋποθέσεις της ΑΚ 332 παρ. 2, για δε την ΑΚ 861 συνίσταται κυρίως στην απαραίτητη προϋπαρξη δικαιώματος αναγωγής και υποκατάστασης του εγγυητή έναντι του πρωτοφειλέτη, αλλά και στη μη εκ των προτέρων παραίτηση του πρώτου από το τελευταίο αυτό δικαίωμα¹⁷⁰.

Και πάλι, όμως, η με αυτές τις συνθήκες ανωτέρω διαπίστωση της ύπαρξης ενός τυπικού στοιχείου, που συνδέει τις δύο διατάξεις, δεν αρκεί για να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα της συμπληρωματικής και μάλιστα αλληλοεπιδρώσας ουσιαστικά εφαρμογής τους. Έτσι, μπορεί μεν αυτές να λειτουργούν ταυτόχρονα στο χώρο του τελικού προσδιορισμού της εγγυητικής ευθύνης, αλλά τούτο είναι δυνατόν να γίνεται παράλληλα, χωρίς δηλαδή να συναντώνται αναγκαστικά. Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της μη ρητής πρόβλεψης του νομοθέτη στη διάταξη του άρθρου 861 ΑΚ κυρώσεων κατά του εγγυητή, που ενώ έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από τον πρωτοφειλέτη ασφάλεια, παρ' όλα αυτά δεν το ασκεί. Με τον τρόπο αυτό, η ΑΚ 861 εμφανίζεται απλά ως ένα δυνητικό καθαρά δικαίωμα του εγγυητή, υποκείμενο στην πλήρη ευχέρειά του, χωρίς καμία περαιτέρω συνέπεια σε σχέση με την παρεπόμενη και επικουρική κατ' αρχήν ευθύνη του.

Τέλος, ένα πρόσθετο κοινό χαρακτηριστικό στοιχείο των ΑΚ 861 και 862 είναι η υπαιτιώδης συμπεριφορά του εγγυητή και του δανειστή αντίστοιχα προς τον πρωτοφειλέτη. Έτσι, το στοιχείο της υπαιτιότητας δύο διαφορετικών παραγόντων του

¹⁷⁰ Επισημαίνεται, πάντως, ότι δικαίωμα αναγωγής και υποκατάστασης δεν συμπίπτουν απαραίτητα, αφού ο εγγυητής μπορεί μεν να εξακολουθεί να διαθέτει το δικαίωμα αναγωγής, το οποίο βέβαια αποτελεί αναγκαίο όρο για την ύπαρξη κατ' ΑΚ 858 δικαιώματος υποκατάστασης, αλλά να έχει παραιτηθεί από το τελευταίο.

θεσμού της εγγύησης σε σχέση με τον τρίτο εξισώνει στην ουσία τους δύο αυτούς παράγοντες και μεταξύ τους, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό το αξίωμα της τριγωνικής τελικά σχέσης που συνδέει δανειστή, εγγυητή και πρωτοφειλέτη. Η εν λόγω, εξάλλου, εξίσωση συμπεριφοράς και αποτελεσμάτων εναρμονίζεται με τη γενικότερη αρχή της υποκειμενικής ευθύνης, που διέπει κατά κύριο λόγο ολόκληρο το πλέγμα των δικαιοπρακτικών και εξωδικαιοπρακτικών ενοχών, οι κανόνες¹⁷¹ των οποίων εφαρμόζονται και όσον αφορά την εγγύηση.

1.1.3. Ο ρόλος των ΑΚ 288 και 281 στη λειτουργία της ΑΚ 862

Ο εγγυητής υποσχόμενος την ομαλή από κάθε άποψη εκπλήρωση της κύριας παροχής του πρωτοφειλέτη θέτει μονομερώς τον εαυτό του στη διάθεση του δανειστή και μάλιστα χάριν ξένης, τυπικά τουλάχιστον, οφειλής. Η ενδεχόμενη συνεπώς εμπλοκή του τελεί υπό προθεσμία αφενός, η οποία κατά κύριο λόγο συμπίπτει με το χρόνο εκπλήρωσης της παροχής από μέρος του πρωτοφειλέτη, αφετέρου δε εξαρτάται από το πραγματικό γεγονός της εξόφλησης ή μη της κύριας οφειλής. Τούτο, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η τραπεζική εγγύηση, όπως ήδη αυτή αναλύθηκε παραπάνω, από αλτρουϊστική τυπικά πράξη εξασφάλισης αλλότριου χρέους μεταβάλλεται σε ενοχή με κυρίαρχο το οικονομικό αίτιο της παροχής, οπότε λαμβανομένης υπόψη και της σχέσης «κάλυψης» του εγγυητή με τον πρωτοφειλέτη, η εγγύηση συνιστά πλέον μορφή έμμεσης πίστωσης, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των λεγόμενων πιστωτικών ή άλλως χρηματοδοτικών εγγυήσεων.

Επιπλέον, ξεχωριστή σημασία έχει και η ήδη αποδοθείσα στην κλασική μορφή της εγγύησης αλλοίωσή της λόγω του αυτοενοχικού χαρακτήρα και μάλιστα εις ολόκληρον ευθύνης των τραπεζικών εγγυητών, δεδομένου ότι έτσι εξισώνεται ο εγγυητής με τον πρωτοφειλέτη όσον αφορά τις σχέσεις τους με τη δανείστρια τράπεζα. Θα μπορούσε, λοιπόν, να μιλήσει κανείς στις περιπτώσεις αυτές για την ύπαρξη ενός «ισοσκελούς τριγώνου», κατά μεταφορά μαθηματικής ορολογίας. Αυτό με τη σειρά του επιδρά καθοριστικά στην ερμηνευτική εφαρμογή των άρθρων 288 και 281 ΑΚ¹⁷² σε σχέση με το τελικό μοντέλο της ΑΚ 862.

¹⁷¹ Ένας απ' αυτούς τους κανόνες είναι αναμφίβολα και εκείνος της ΑΚ 300, τη διασύνδεση του οποίου τόσο με το άρθρο 861, όσο και με το άρθρο 862 έχει ήδη επισημάνει η επιστημονική θεωρία. Στα πλαίσια αυτά, ενδεχόμενη πταισματική συμπεριφορά του εγγυητή με τη μορφή κατά βάση αμέλειάς του να απαιτήσει ασφάλεια από τον πρωτοφειλέτη στις περιπτώσεις που το δικαιούται κατ' ΑΚ 861, δεν μπορεί να μη ληφθεί υπόψη αντισταθμιστικά, εφόσον στη συνέχεια ο ίδιος επιζητεί την απελευθέρωσή τους κατ' ΑΚ 862 έναντι του δανειστή.

¹⁷² Η ΑΚ 281 λειτουργεί ως «οροφή» στην άσκηση των δικαιωμάτων, ενώ η ΑΚ 288 ως ουσιώδης πυρήνας διαμόρφωσης των όρων εφαρμογής τους.

Συγκεκριμένα, η διαπλοκή εδώ των ΑΚ 288 και 281 αφορά το στοιχείο του εντοπισμού της ύπαρξης ή μη πταίσματος και μάλιστα με τη μορφή κυρίως βαριάς αμέλειας του δανειστή στην αντιμετώπιση του πρωτοφειλέτη, πράγμα που θα κριθεί όχι αυθαίρετα, αλλά με βάση την ισχύουσα αντικειμενικά πεποίθηση περί συναλλακτικής καλής πίστης σε ανάλογες περιπτώσεις και καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος. Επειδή κατά το πραγματικό της ΑΚ 862 η με τον τρόπο αυτό κρινόμενη συμπεριφορά του δανειστή έχει άμεσο αντανακλαστικό αποτέλεσμα στον εγγυητή, αφού από το κάθε φορά εξαγόμενο της εν λόγω κρίσης εξαρτάται η θετική εφαρμογή ή η απόρριψη του αιτήματος του τελευταίου για απελευθέρωσή του από την αντίστοιχη ευθύνη, αποκτά ιδιάζουσα πλέον σημασία ο ρόλος του καθενός από τους τρεις παράγοντες που μετέχουν στο όλο σχήμα, δηλαδή του δανειστή, του εγγυητή και του πρωτοφειλέτη. Τούτο γιατί η εκτίμηση τυχόν πταισματικής συμπεριφοράς του δανειστή είναι πρακτικά τελείως διαφορετική ανάλογα με το αν οι άλλοι δύο παράγοντες της εγγυητικής σχέσης γενικότερα¹⁷³ ευρίσκονται ή όχι σε επίπεδο συνυπευθυνότητας απέναντι στο δανειστή. Είναι, συνεπώς, προφανής η ανάγκη συγκεκριμενοποίησης των όποιων κριτηρίων υπαιτιότητας του δανειστή στα πλαίσια εφαρμογής της ΑΚ 862 με γνώμονα τη συναλλακτική καλή πίστη απέναντι στον εγγυητή¹⁷⁴.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως κεντρικός άξονας χρησιμεύει η σχέση εμπιστοσύνης που συνδέει δανειστή και οφειλέτη, κατ' επέκταση δε και τον εγγυητή. Με την έννοια αυτή, υπό το πρίσμα της εξέλιξης των σύγχρονων τραπεζικών συναλλαγών, η εφαρμογή της ΑΚ 288 επιβάλλει στη δανείστρια τράπεζα να μην αδρανή ή αντίθετα να παραλείπει πράξεις, που θα μπορούσαν να είχαν ως αποτέλεσμα την επαύξηση της ευθύνης του οφειλέτη, με τον οποίο στην προκειμένη περίπτωση εξομοιώνεται ο εγγυητής. Ακόμη περισσότερο, οι ανωτέρω επισημανθείσες παρεπόμενες της γενικότερης αρχής της εμπιστοσύνης υποχρεώσεις ενημέρωσης και προειδοποίησης του πελάτη για κάθε ορατά ενδεχόμενο οικονομικό κίνδυνο, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι υποχρεώνουν την τράπεζα να ενημερώνει άμεσα τον εγγυητή ή τον έχοντα παράσχει άλλης μορφής ασφάλεια προς αυτήν σχετικά με την οποιαδήποτε τυχόν οικονομική δυσχέρεια ή κίνδυνο αφερεγγυότητας ευρύτερα του πρωτοφειλέτη, για τον οποίο η τράπεζα διαθέτει την ανάλογη πληροφόρηση. Για να απαλλαγεί η τράπεζα από την αντίστοιχη ευθύνη επιμέλειας, που την βαρύνει απέναντι στον εγγυητή, πρέπει να ανταποδείξει σε σχέση με τις

¹⁷³ Δηλαδή ο εγγυητής και ο πρωτοφειλέτης.

¹⁷⁴ Ο οποίος τοποθετείται στο ίδιο με τον πρωτοφειλέτη επίπεδο υπευθυνότητας για την ομαλή εξέλιξη της όλης εγγυητικής σχέσης, η οποία επιπρόσθετα και ενισχυτικά καλύπτει δεδομένο, έστω έμμεσο, οικονομικό όφελος του εγγυητή.

όποιες κατηγορίες περί πταισματικής συμπεριφοράς σε βαθμό συνήθως βαριάς αμέλειας που της αποδίδει ο εγγυητής¹⁷⁵, ότι επέδειξε την απαιτούμενη από τη φύση και τις συνθήκες της συγκεκριμένης χρηματοδότησης επιβαλλόμενη αυξημένη οπωσδήποτε επιμέλεια όσον αφορά την ικανοποίησή της στο μέτρο του δυνατού από τον πρωτοφειλέτη¹⁷⁶.

Η κατά τα ανωτέρω όμως παραδοχή ύπαρξης σε βάρος της δανείστριας τράπεζας καθήκοντος μέριμνας υπέρ της διαφύλαξης των συμφερόντων του κατά τεκμήριο και κανόνα ασθενέστερου εγγυητή, καθώς και η ειδικότερη υποχρέωση της επαγρύπνησης για τυχόν επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης του πρωτοφειλέτη ως δημιουργούσας σοβαρές δυσμενείς αντανakλαστικές συνέπειες σε βάρος του εγγυητή, δεν αρκούν για το σχηματισμό πλήρους αντίληψης όσον αφορά τη στοιχειοθέτηση ή μη της βαριάς αμέλειας της τράπεζας κατ' εφαρμογή της ΑΚ 862. Η συμπλήρωση του «ψηφιδωτού» στην προκειμένη περίπτωση απαιτεί τη διεύρυνση και του ρόλου του εγγυητή, ο οποίος στη συντριπτική πλειοψηφία των παρεχόμενων πιστωτικών ή άλλως χρηματοδοτικών εγγυήσεων ευρίσκεται σε στενή οικονομική ή/και συγγενική σχέση με τον πρωτοφειλέτη, πολλές φορές δε ενόψει χρηματοδότησης από τράπεζα κεφαλαιουχικής εταιρείας, είναι ο ίδιος φορέας της επιχείρησης. Τούτο, σε συνδυασμό με την ιδιόρρυθμη ευρύτερα φύση και τον έντονα οικονομικό – πιστωτικό χαρακτήρα της εγγύησης στις τραπεζικές συναλλαγές, συνηγορούν στην αναγόρευση του εγγυητή μαζί με το δανειστή ως κατά περίπτωση σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό συνυπόχρεων για την ομαλή εξέλιξη της καλυπτόμενης εγγυητικά μορφής χρηματοδότησης. Στο συμπέρασμα αυτό, άλλωστε, συντείνει γενικότερα και η ορθή ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 288 ΑΚ, που συνιστά τον πόλο δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ τράπεζας και των συναλλασσομένων μαζί της.

Ενόψει των ανωτέρω, ορθά ο τραπεζικός εγγυητής θεωρείται και αυτός δεσμευμένος από το καθήκον επαγρύπνησης σε σχέση με τυχόν επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης του πρωτοφειλέτη, με αποδέκτη βέβαια της υπόψη δέσμευσης τη χρηματοδότη τράπεζα. Έτσι, λοιπόν, ο εγγυητής υποχρεούται κατ'

¹⁷⁵ Είναι, βέβαια, δυνατόν η πλημμελής εκπλήρωση των υποχρεώσεων της δανείστριας τράπεζας να οδηγήσει επιπροσθέτως σε δημιουργία υπέρ του εγγυητή και αξίωσης αποζημίωσης σύμφωνα με τις περί αδικτοπραξιών διατάξεις.

¹⁷⁶ Η κρατούσα νομολογία συνεπής στην εν λόγω θέση, αναγνωρίζει ότι βαριά αμέλεια της τράπεζας υπάρχει, αν αυτή παραμέλησε κάθε ενέργεια κατά του πρωτοφειλέτη, όσο ο τελευταίος ήταν αναξίόχρεος (π.χ. καθυστέρηση από μέρος της τράπεζας έναρξης δικαστικών ενεργειών ή/και εγγραφής εμπραγμάτων βαρών κατά του πρωτοφειλέτη, ειδικότερα στο χρονικό διάστημα πριν από την παγίωση της αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη, δηλαδή την κήρυξή του σε πτώχευση), παρά την προειδοποίηση και όχληση του εγγυητή, οπότε και θα μπορούσαν ενδεχομένως να ληφθούν κατά του πρωτοφειλέτη κάποια εισπρακτικά μέτρα, τα οποία αντιστοίχως θα ελάφρυναν τη θέση τελικά του εγγυητή έναντι της τράπεζας.

αρχήν να ενημερώσει έγκαιρα την τράπεζα για οποιαδήποτε ουσιώδη οικονομική δυσπραγία του πρωτοφειλέτη, καλώντας την ταυτόχρονα να προβεί κατά του τελευταίου στην άμεση λήψη κατάλληλων μέτρων προς αποτροπή επαύξησης και της δικής του εγγυητικής ευθύνης. Παράλληλα, βέβαια, είναι υποχρεωμένος να προβεί και ο ίδιος, ανεξάρτητα από τις ενέργειες της τράπεζας, στη λήψη όποιων μέτρων ενδεχομένως δικαιούται, με χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο της άσκησης των κατ' ΑΚ 861 δικαιωμάτων του. Μόνο έτσι μπορεί στη συνέχεια να επιρρίψει την αποκλειστική κατ' ΑΚ 862 ευθύνη στην τράπεζα, επιδιώκοντας την απαλλαγή του από την εγγυητική ευθύνη.

Τέλος, η ΑΚ 281¹⁷⁷ επεκτείνεται εφαρμοστικά στην περίπτωση οριστικού κλεισίματος τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού και στον υπάρχοντα εγγυητή, χωρίς όμως τούτο κατ' αρχήν να συνδέεται απαραίτητα και με την άμεση ή όχι χρονικά κίνηση από μέρος της τράπεζας των νομικών διαδικασιών για την ικανοποίησή της κατά του πρωτοφειλέτη ή του εγγυητή, λαμβανομένου υπόψη του συνήθους αυτοενοχικού χαρακτήρα της εις ολόκληρον ευθύνης του τελευταίου. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει γενικότερα πλήρη αποσύνδεση της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος της τράπεζας από το χρονικό διάστημα που ενδεχομένως να μεσολαβήσει μέχρι η τελευταία να στραφεί εναντίον του εγγυητή ή/και του πρωτοφειλέτη. Στην περίπτωση ιδίως παρέλευσης μακρού χρόνου σε συνάρτηση και με λοιπές ειδικές συνθήκες, είναι δυνατή η επέλευση της κατ' ΑΚ 281 αποδυνάμωσης του σχετικού δικαιώματος ικανοποίησης της τράπεζας¹⁷⁸.

Στο σημείο αυτό, εφόσον εμπλέκονται η πιστώτρια τράπεζα, ο πρωτοφειλέτης και ο εγγυητής, παρατηρείται έντονη συνάφεια μεταξύ των διατάξεων 281 και 862 ΑΚ. Ο εγγυητής, σε περίπτωση πταισματικής συμπεριφοράς της τράπεζας απέναντι στον πρωτοφειλέτη στα πλαίσια της ΑΚ 862¹⁷⁹, έχει τη δυνατότητα οργάνωσης της νομικής του άμυνας απέναντι στην τράπεζα είτε μέσω της προβολής της κατάχρησης δικαιώματος, που οδηγεί πρώτιστα, αν φυσικά γίνει δεκτή από το δικαστήριο, στην απενεργοποίηση της σχετικής αξίωσης της τελευταίας, είτε σύμφωνα με την ΑΚ 862,

¹⁷⁷ ΕφΘεσ 1716/96, ΕΤρΑξΧρΔ 1996, 732· ΑΠ 644/97, ΔΕΕ 1997, 1092· ΕφΠατρ 146/97, ΕΤρΑξΧρΔ 1997, 328, Αρμ 1997, 1133, ΔΕΕ 1997, 851· ΕφΠατρ 232/97, ΔΕΕ 1997, 604.

¹⁷⁸ ΕφΘεσ 1660/93, Αρμ 1994, 1389, που έκρινε ως μη καταχρηστική τη συμπεριφορά τράπεζας για κλείσιμο αλληλόχρεου λογαριασμού χωρίς ειδοποίηση του εγγυητή ή των κληρονόμων του πιστούχου έξι χρόνια μετά το θάνατο του τελευταίου. Έτσι και ΑΠ 709/94, οπ, για κλείσιμο αλληλόχρεου επτά χρόνια μετά το θάνατο του εγγυητή. Παρεμφερής και η ΠΠρΑθ 6485/86, η οποία έκρινε ως μη καταχρηστική την έκδοση διαταγής πληρωμής τέσσερα περίπου χρόνια μετά το κλείσιμο τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού, με το σκεπτικό ότι υπέρτατο καθήκον της τράπεζας είναι η με κάθε νόμιμο μέσο προάσπιση των συμφερόντων της με βάση τα δικαιώματα που της παρέχονται από τη σύμβαση ανοίγματος πίστωσης μέσω αλληλόχρεου και το νόμο. Τέλος, ΕφΝαυπλ 459/96, Αρμ 1997, 509, αναφορικά με την εφαρμογή της ΑΚ 281 στην εγγύηση πιστωτικής κάρτας.

¹⁷⁹ Συνήθως σε βαθμό βαριάς αμέλειας λόγω της ΑΚ 332 παρ. 1.

που θα τον απελευθερώσει οριστικά από την αντίστοιχη εγγυητική του ευθύνη. Ουσιαστικά και οι δύο λύσεις δημιουργούν για τον τραπεζικό εγγυητή το ίδιο κύριο ευνοϊκό αποτέλεσμα, συνιστάμενο στη μη καταβολή προς την τράπεζα της οφειλής του πρωτοφειλέτη. Ίσως η προβολή της απελευθέρωσης του εγγυητή κατ' ΑΚ 862 να μπορεί να θεωρηθεί πιο αποτελεσματική ως ειδικός ρόλος απόσβεσης της εγγυητικής ευθύνης, που όμως δεν παύει σε αντιστάθμισμα να επιφορτίζει τον εγγυητή με το βάρος απόδειξης κυρίως της πταισματικής συμπεριφοράς του πιστωτικού ιδρύματος. Στην πράξη πάντως συνήθως προηγείται ως ένσταση η επίκληση της ΑΚ 862, ακολουθεί δε με την ίδια δικονομική μορφή η προβολή της γενικότερης οπωσδήποτε διάταξης του άρθρου 281 ΑΚ.

1.2. Η ελευθέρωση του εγγυητή κατ' άρθρο 863 ΑΚ

Η διάταξη αυτή αφορά τις σχέσεις δανειστή και εγγυητή σε συνάρτηση με τη συμπεριφορά του πρώτου έναντι του πρωτοφειλέτη. Φυσικά, η ΑΚ 863 συνδέεται γενικότερα με τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης, διεπόμενη ταυτόχρονα από πνεύμα προστασίας των συμφερόντων του εγγυητή. Το άρθρο 863 ΑΚ ορίζει ότι «ο εγγυητής ελευθερώνεται εφόσον ο δανειστής παραιτήθηκε από τις ασφάλειες που υπήρχαν αποκλειστικά για την απαίτησή του, για την οποία είχε δοθεί εγγύηση, με αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο εγγυητής». Από την ίδια τη γραμματική διατύπωση της υπόψη διάταξης είναι προφανές ότι τίθενται δύο ουσιώδεις προϋποθέσεις για την ενεργοποίησή της: πρώτον, η παραίτηση του δανειστή από ασφάλειες αποκλειστικά υφιστάμενες υπέρ της εξασφάλισης της απαίτησής του εκείνης, για την οποία είχε επίσης παρασχεθεί συγκεκριμένη εγγύηση και δεύτερον, η εν λόγω παραίτηση να αποτέλεσε το αίτιο ζημίας του εγγυητή, που αυτονόητα συνίσταται στην υποχρέωσή του για καταβολή της κύριας οφειλής¹⁸⁰.

Η παραπάνω διάταξη, ως κι εκείνη του άρθρου 862 ΑΚ, είναι επίσης ενδοτικού δικαίου¹⁸¹ και κατά συνέπεια είναι δυνατή η κατάρτιση αντίθετης συμφωνίας, κατά την οποία δεν θα ελευθερώνεται ο εγγυητής επί παραίτησής του δανειστή από τις ασφάλειές του¹⁸². Η εν λόγω συμφωνία είναι απεριόριστα έγκυρη

¹⁸⁰ Βρέλλης, οπ, αρ. 2, 10, ο οποίος διευκρινίζει γενικότερα ότι τυχόν παροχή εμπράγματης ασφάλειας από τον πρωτοφειλέτη στο δανειστή δεν απαλλάσσει τον εγγυητή από την ευθύνη του, ούτε κάνει καταχρηστική την άσκηση του δικαιώματος του δανειστή για είσπραξη της απαίτησης απέναντι στον τελευταίο, ειδικά αν αυτός έχει παραιτηθεί από την ένσταση διζήσεως.

¹⁸¹ ΑΠ 5/2000, ΕλλΔνη 2000, 337.

¹⁸² ΑΠ 1260/94, ΕλλΔνη 37, 101, «η αδιαφορία του δανειστή για τη φύλαξη των δοθέντων πραγμάτων ως ενέχυρο της εξασφάλισης της απαίτησής του για την οποία δόθηκε η εγγύηση, δεν συνιστά παραίτησή του».

και ισχυρή¹⁸³ αφού αρκεί για την απελευθέρωση του εγγυητή η ύπαρξη παραίτησης¹⁸⁴ του δανειστή από τις ασφάλειές του άνευ ετέρου. Έτσι, αν έχει συμφωνηθεί με τη σύμβαση εγγύησης παραίτηση του εγγυητή από την ελευθέρωσή του, έστω κι αν ο δανειστής παραιτηθεί από τις ασφάλειες υπέρ αυτού, δεν επέρχεται απόσβεση και ο εγγυητής δεν ελευθερώνεται. Ως ασφάλεια θεωρείται κάθε δικαίωμα που έχει παραχωρηθεί στο δανειστή με σύμβαση ή από το νόμο για την εξασφάλισή του και μπορεί να αναφέρεται π.χ. σε υποθήκη, ενέχυρο, προνόμια και άλλες εγγυήσεις¹⁸⁵. Δεν θεωρείται ως παραίτηση¹⁸⁶ του δανειστή από ασφάλειες για την απαίτησή του, επαγόμενη την απαλλαγή του εγγυητή, η επίδειξη απλής αδράνειάς του¹⁸⁷. Δεν έχει ακόμη σημασία το αν κάποιος μορφής παρόμοια ασφάλεια δόθηκε στο δανειστή κατά τη συνομολόγηση και της εγγύησης ή μεταγενέστερα, αρκεί φυσικά να υπήρχε κατά το χρόνο της παραίτησης, ούτε ενδιαφέρει νομικά στην προκειμένη περίπτωση το αν την ασφάλεια παραχώρησε ο πρωτοφειλέτης ή οποιοσδήποτε τρίτος¹⁸⁸.

Το βάρος απόδειξης τόσο της παραίτησης του δανειστή από αποκλειστικά υπέρ αυτού προϋφιστάμενες ασφάλειες, όσο και σχετικά με τη συνακόλουθη ζημία του εγγυητή, φέρει ο τελευταίος¹⁸⁹. Πάντως, ο εγγυητής δεν είναι υποχρεωμένος να αποδείξει για την απελευθέρωσή του κατ' ΑΚ 863 επιπρόσθετα οποιαδήποτε πταισματική συμπεριφορά του δανειστή, αφού κάτι τέτοιο δεν προκύπτει ως

¹⁸³ ΑΠ 681/98, οπ. Ούτε μετά τη μεταγενέστερη τροποποίηση της παρ. 2 αρ. 332 ΑΚ από το ν. 3043/2002 γίνεται δεκτό ότι είναι άκυρη η εκ των προτέρων συμφωνία περί μη ευθύνης του οφειλέτη και για ελαφρά ακόμη αμέλεια αν η απαλλακτική ρήτρα περιέχει όρο της σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, καθώς η ΑΚ 332 αφορά απαλλακτικές ρήτρες σχετιζόμενες με πταίσμα, κάτι που δεν ισχύει στην ΑΚ 863.

¹⁸⁴ Παραίτηση εμπίπτουσα στην έννοια και το πραγματικό της ΑΚ 863 μπορεί να υλοποιηθεί με θετική πράξη, αλλά και μέσω ρητής ή σιωπηρής παράλειψης, η οποία όμως συνήθως δεν φθάνει να καλύψει και την απλή παθητική στάση του δανειστή σε σχέση με τη μη απόκτηση ασφάλειας. Αν, βεβαίως, η παραίτηση του δανειστή κατά τα ανωτέρω είναι μερική, κατά το ίδιο ποσοστό μερική θα είναι και η απελευθέρωση του εγγυητή. Επίσης, Ζέπος, ΕρμΑΚ, αρ. 5, που θεωρεί ότι για την εγκυρότητα της παραίτησης απαιτείται συνήθως σύμβαση κατ' ΑΚ 361, 454. Όμως και Σπυριδάκης, οπ, σελ. 156, που επισημαίνει ορθά τη δυνατότητα παραίτησης και με μονομερή δικαιοπραξία.

¹⁸⁵ Ζέπος, οπ, 863, αρ. 7, κατά τον οποίο «...οι ασφάλειες του άρθρου 863 ΑΚ δύνανται να είχαν παραχωρηθεί στο δανειστή σε οποιονδήποτε χρόνο είτε κατά τη σύναψη της εγγύησης, είτε μετά απ' αυτήν».

¹⁸⁶ Βρέλλης, οπ, αρ. 8, προσθέτοντας ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο της κατ' ΑΚ 863 παραίτησης ούτε η απώλεια ασφάλειας του δανειστή λόγω πταίσματος τρίτου προσώπου, μη προστηθέντα του δανειστή ή λόγω τυχαίου γεγονότος ή ανώτερης βίας. Έτσι και Καυκάς, οπ, σελ. 510, που διευκρινίζει ότι η μη απόκτηση ασφάλειας για να μη θεωρηθεί ως παραίτηση, προϋποθέτει ότι δεν είχε υπάρξει προηγούμενη ρητή ή σιωπηρή συμφωνία με το δανειστή για απόκτηση τέτοιας εξασφάλισης.

¹⁸⁷ ΑΠ 1081/91, ΕλλΔνη 33, 821.

¹⁸⁸ Βρέλλης, οπ, αρ. 4, τονίζοντας εδώ τη διαφορά νομικής αντιμετώπισης μεταξύ εγγυητή και παραχωρήσαντα υποθήκη τρίτου, ο οποίος υπάγεται στη ρύθμιση της ΑΚ 1297.

¹⁸⁹ Ζέπος, οπ, αρ. 10-11· Σπυριδάκης, οπ, σελ. 157, 161, τονίζοντας ορθά ότι η ζημία θα πρέπει επιπρόσθετα να αποδειχθεί ότι ευρίσκεται σε αιτιώδη συνάφεια προς την παραίτηση του δανειστή από ασφάλεια.

αναγκαία προϋπόθεση ευδόκιμης προβολής της σχετικής ένστασης. Κατά τα λοιπά, αν ο εγγυητής, χωρίς να γνωρίζει τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν την ένσταση απελευθέρωσής του κατ' ΑΚ 863, κατέβαλε προς το δανειστή την οφειλή, έχει στη συνέχεια δικαίωμα αναζήτησης των καταβληθέντων με βάση τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Ο ίδιος μπορεί, εκτός του δικαιώματος προβολής της ένστασης του άρθρου 863 ΑΚ, να ζητήσει από το δανειστή και αποζημίωση, εφόσον βέβαια συγκεντρώνονται οι σχετικές προϋποθέσεις των άρθρων 914 επ ΑΚ. Γίνεται εξάλλου δεκτή η ευχέρεια πιστοποίησης των γεγονότων που συνθέτουν το πραγματικό της ΑΚ 863 και συνακόλουθα της απελευθέρωσης του εγγυητή μέσω και έγερσης απ' αυτόν σχετικής αναγνωριστικής αγωγής.

Πάντως, σχετικά με το περιεχόμενο της ΑΚ 863, προκύπτει σαφώς ότι για την εφαρμογή της διάταξης δεν απαιτείται τυπικά η ύπαρξη πταίσματος από μέρος του δανειστή. Αρκεί, συνεπώς, η απόδειξη από τον εγγυητή της παραίτησης του δανειστή από οποιασδήποτε μορφής ασφάλεια, η οποία είχε δοθεί αποκλειστικά σε αυτόν υπέρ της ίδιας απαίτησης που καλύπτει και η εγγύηση, καθώς και δημιουργία συγκεκριμένης ζημίας του εγγυητή λόγω της υπόψη παραίτησης, ώστε να επέλθει η απελευθέρωση του εγγυητή έναντι του δανειστή. Βέβαια, ορθώς επισημαίνεται ότι στα πλαίσια λειτουργίας της ΑΚ 863 η πρόκληση ζημίας στον εγγυητή λόγω παραίτησης του δανειστή από ασφάλειες αποκλειστικά υφιστάμενες υπέρ αυτού και της παράλληλα καλυπτόμενης με εγγύηση απαίτησης κατά κανόνα υποκρύπτει πταισματική συμπεριφορά του τελευταίου. Διαφορετικά, εφόσον υπάρχει μεν πταίσμα του δανειστή συνδεδεμένο με παραίτηση από ασφάλεια, χωρίς ταυτόχρονα να διαπιστώνεται εκ τούτου και ζημία του εγγυητή, τότε δημιουργούνται ενδεχομένως οι συνθήκες εφαρμογής της ΑΚ 862, όχι όμως της ΑΚ 863.

Ανάλογα, λοιπόν, με το αν η παραίτηση του δανειστή από την ασφάλεια του πρωτοφειλέτη μπορεί να στοιχειοθετήσει και πταίσμα του πρώτου, καθώς και αν προκύπτει ζημία του εγγυητή από τη συμπεριφορά του δανειστή, πράγμα που προϋποθέτει δικαίωμα αναγωγής και υποκατάστασης του εγγυητή έναντι του πρωτοφειλέτη, θα κριθεί και αν τα συγκεκριμένα περιστατικά οδηγούν στην εφαρμογή της μιας ή άλλης τελικά διάταξης. Θα πρέπει πάντως εδώ να τονισθεί ότι κατά κανόνα οι εγγυητές παραιτούνται μέσω των έντυπων συμβάσεων χορήγησης δανείου ή παροχής πίστωσης μεταξύ άλλων και από το αναγωγικό δικαίωμα, καθώς και από το συνακόλουθο δικαίωμα υποκατάστασης του άρθρου 858 ΑΚ έναντι της τράπεζας¹⁹⁰,

¹⁹⁰ Δούβλης (1998), σελ. 70, όπου επισημαίνεται ότι η εν λόγω παραίτηση του εγγυητή, εφόσον αφορά συνήθως μόνο την τράπεζα, δεν ισχύει και έναντι πάντων, άρα δεν παράγει έννομα αποτελέσματα ως προς τον πρωτοφειλέτη, πράγμα που έχει ιδιαίτερη σημασία για τη δυνατότητα μετέπειτα προβολής από μέρος της τράπεζας της ένστασης του άρθρου 861 ΑΚ απέναντι στον τυχόν επιδιώκοντα την απελευθέρωση του εγγυητή με βάση την ΑΚ 862.

ενώ από την άλλη πλευρά μάλλον δύσκολα θα διέβλεπε κανείς παραίτηση χρηματοδότης τράπεζας από υπάρχουσα εξασφάλισή της, ιδιαίτερα εφόσον πρόκειται για εμπράγματο βάρος. Στην πράξη συνεπώς εμφανίζεται αρκετά συχνότερη η περίπτωση επίκλησης από πλευράς των τραπεζικών εγγυητών του άρθρου 862 παρά του 863 ΑΚ.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί και το άρθρο 864 ΑΚ, το οποίο ορίζει ότι με την απόσβεση για οποιοδήποτε λόγο της κύριας οφειλής συναποσβέννυται και η δοθείσα εγγύηση λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της, με αποτέλεσμα να ελευθερώνεται αυτομάτως ο εγγυητής από τη δέσμευσή του έναντι του δανειστή¹⁹¹, αρκεί η απόσβεση της κύριας οφειλής να μην προκληθεί από πταίσμα του (δόλο ή αμέλεια του εγγυητή). Τέτοιο πταίσμα υπάρχει στην περίπτωση που ο τελευταίος θα καταστρέψει το οφειλόμενο, οπότε ο πρωτοφειλέτης θα ελευθερωθεί σε αντίθεση προς τον εγγυητή που θα συνεχίσει να ευθύνεται τόσο βάσει της σύμβασης εγγύησης όσο και κατά το άρθρο 914 ΑΚ. Σε περίπτωση μερικής εκπλήρωσης της οφειλής θα μειωθεί αναλογικά και η ευθύνη του εγγυητή. Ο εγγυητής μπορεί να παραιτηθεί από το ευεργέτημα που του παρέχεται από το άρθρο 864 ΑΚ, είτε πριν είτε μετά την απόσβεση της κύριας οφειλής, διότι η διάταξη αυτή δεν είναι απαγορευτική αλλά τέθηκε προς εξασφάλισή του¹⁹².

Αν ο δανειστής αμφισβητεί την απόσβεση της οφειλής του πρωτοφειλέτη, ο εγγυητής δικαιούται να ασκήσει κατ' αυτού σχετική αναγνωριστική αγωγή, καθό έχων έννομο συμφέρον προς τούτο¹⁹³.

2. Εγγύηση για ορισμένο χρόνο

Σύμφωνα με το άρθρο 866 ΑΚ *«εκείνος που εγγυήθηκε για ορισμένο μόνο χρόνο ελευθερώνεται από την εγγύηση αν ο δανειστής δεν επιδιώξει δικαστικώς την απαίτησή του μέσα σε ένα μήνα από την πάροδο του χρόνου αυτού και δεν συνεχίσει τη σχετική διαδικασία χωρίς υπαίτια καθυστέρηση»*. Από την παραπάνω διάταξη προκύπτει ότι με τη σύμβαση εγγύησης μπορεί να περιοριστεί χρονικά η ευθύνη του εγγυητή έτσι ώστε να λειτουργεί μόνο για την επιδίωξη της ικανοποίησης της απαιτήσεως του δανειστή εντός του συγκεκριμένου χρόνου, ενώ από εύνοια προς τον τελευταίο παρατείνεται η περιορισμένη συμβατικά χρονική διάρκεια της εγγύησης για έναν ακόμα μήνα.

¹⁹¹ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 403, «Σε περίπτωση αδυναμίας εκπληρώσεως της κύριας οφειλής λόγω πταίσματος του πρωτοφειλέτη, που έτσι ευθύνεται σε αποζημίωση κατά τις γενικές διατάξεις, ευθύνεται και ο εγγυητής με το άρθρο 851 ΑΚ».

¹⁹² ΕφΘεσ 763/92, ΕΕμπΔ 45, 218.

¹⁹³ ΕφΑθ 601/95, ΕλλΔνη 38, 863.

Η δήλωση του εγγυητή για την ανάληψη της ευθύνης του επί συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μπορεί να γίνει και μετά την κατάρτιση της σύμβασης, πρέπει δε να είναι ρητή και σαφής, ενώ ο ορισμένος χρόνος προσδιορίζεται είτε ημερολογιακά είτε με άλλο τρόπο, όπως π.χ. όταν συμφωνείται η εγγύηση να ισχύει μέχρι τη συγκομιδή του καρπού ή εφόσον θα καταστεί ληξιπρόθεσμη η κύρια οφειλή. Δεν θεωρείται ορισμένου χρόνου η εγγύηση εκ του λόγου και μόνο ότι η κύρια οφειλή υπέρ της οποίας δίδεται έχει ορισμένη λήξη ή όταν συνομολογείται υπό διαλυτική αίρεση¹⁹⁴.

Από τη διάταξη του άρθρου 866 ΑΚ ο εγγυητής για ορισμένο χρόνο αντλεί ένσταση ελευθερώσεως του στην περίπτωση που ο δανειστής καθυστερεί να επιδώσει δικαστικά¹⁹⁵ την ικανοποίηση της ασφαλιζόμενης απαίτησης κατά τους όρους της διάταξης αυτής. Η ελευθέρωση του εγγυητή επέρχεται μόλις πληρωθούν οι όροι του άρθρου 866 ΑΚ, χωρίς να υποχρεούται να ειδοποιήσει σχετικά το δανειστή.

Ο εγγυητής ελευθερώνεται αν γίνει ανανέωση της σύμβασης, στην οποίαν αφορά η εγγύηση, χωρίς τη συναίνεσή του, διότι αποτέλεσμα της ανανέωσης θα είναι η κατάργηση αυτοδικαίως της υφιστάμενης ενοχής και η δημιουργία νέας¹⁹⁶ για την οποία δεν θα λειτουργεί η παλαιά εγγύηση.

3. Εγγύηση αορίστου χρόνου

Σύμφωνα με το άρθρο 867 ΑΚ «*εκείνος που εγγυήθηκε για αόριστο χρόνο¹⁹⁷ μπορεί, όταν γίνει απαιτητή η κύρια οφειλή, να αξιώσει¹⁹⁸ από το δανειστή να επιδώσει δικαστικώς την απαίτησή του μέσα σε ένα μήνα και να συνεχίσει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση τη διαδικασία. Αν ο δανειστής δεν συμμορφωθεί με την αξίωση του εγγυητή ο εγγυητής ελευθερώνεται*»¹⁹⁹. Η παραπάνω διάταξη είναι ενδοτικού δικαίου και συνεπώς είναι δυνατή η παραίτηση του εγγυητή από το παρεχόμενο πλεονέκτημα κατά τη σύναψη της σύμβασης.

¹⁹⁴ ΕφΑθ 637/2003, ΕλλΔνη 2004, 527· ΑΠ 80/2004, ΝοΒ 2004, 1382, ΕλλΔνη 2004, 744· ΑΠ 289/64, ΝοΒ 13, 399· ΕφΑθ 146/71, Αρμ 25, 493.

¹⁹⁵ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 406, «...Η επιδίωξη της απαίτησης από το δανειστή πρέπει να είναι δικαστική, άσκηση αγωγής, προβολή ενστάσεως, αναγγελία σε πτώχευση του πρωτοφειλέτη ή αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του».

¹⁹⁶ ΕφΑθ 5751/89, ΕλλΔνη 32, 1644.

¹⁹⁷ Ζέπος, οπ, 867, αρ. 4, «...εγγύηση αορίστου χρόνου όταν δεν φαίνεται από τη σύμβαση με σαφήνεια ότι δόθηκε για ορισμένο χρόνο. Έτσι, σε περίπτωση αμφιβολίας θεωρείται ότι η εγγύηση δόθηκε για αόριστο χρόνο».

¹⁹⁸ Γεωργιάδης – Σταθόπουλος, οπ, σελ. 408, «Η αξίωση αυτή του εγγυητή διατυπώνεται με μονομερή δικαιοπραξία, γραπτή ή προφορική, που απευθύνεται στο δανειστή και αποκτά νομική ενέργεια αφ' ότου περιέλθει σ' αυτόν. Το περιεχόμενό της πρέπει να δείχνει τη θέληση του εγγυητή να καλέσει το δανειστή στην ενέργεια που ορίζει η διάταξη του άρθρου 867 ΑΚ».

¹⁹⁹ Ζέπος, οπ, 867, αρ. 9, «Ο εγγυητής ελευθερώνεται αυτοδικαίως από το νόμο μόλις συντρέξουν οι προϋποθέσεις που ορίζουν τα άρθρα 867 και 868 ΑΚ, χωρίς να χρειάζεται άλλη ενέργεια από μέρους του».

Στην περίπτωση που απαιτείται καταγγελία του δανειστή για να καταστεί απαιτητή η οφειλή, ο εγγυητής μπορεί, αφού περάσει ένα έτος από την κατάρτιση της σύμβασης εγγύησης, να αξιώσει από το δανειστή να καταγγείλει τη σύμβαση για την οποία έχει δοθεί η εγγύηση και να επιδιώξει δικαστικώς την απαίτησή του «εντός μηνός», συνεχίζων χωρίς υπαίτια καθυστέρηση τη διαδικασία. Τέλος, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του δανειστή προς την παραπάνω αξίωση, ο εγγυητής ελευθερώνεται (άρθρο 868 ΑΚ). Προστίθεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 867 και 868 ΑΚ έχουν χαρακτήρα ενδοτικού δικαίου²⁰⁰.

Στην εγγύηση αορίστου χρόνου, πταίσμα του δανειστή (δόλος ή αμέλεια) μπορεί να υπάρξει πρώτον, σε περίπτωση που παρατάθηκε η προθεσμία για την εξόφληση του χρέους, χωρίς να το γνωρίζει ο εγγυητής και ο οφειλέτης καταστεί αναξιόχρεος κατά το χρόνο της παρατάσεως ενώ ο δανειστής μπορούσε να προβλέψει το αποτέλεσμα αυτό και δεύτερον, σε περίπτωση που ο δανειστής αμέλησε για μακρό χρόνο να εισπράξει την κύρια οφειλή και ο οφειλέτης κατέστη αναξιόχρεος ή παρέλειψε υπαίτιως τη δίωξη του πρωτοφειλέτη, ο οποίος κατέστη επίσης αφερέγγυος²⁰¹.

Πρόκειται, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, για ρυθμίσεις που ενδιαφέρουν άμεσα τις τραπεζικές συναλλαγές, ιδιαίτερα δε την παροχή τραπεζικών πιστώσεων, στις οποίες λόγω της φύσης της πιστοδότησης δεν τίθεται συνήθως συγκεκριμένος χρονικός περιορισμός, οπότε και η σχετική εγγυητική ευθύνη είναι αορίστου χρόνου.

4. Σύγχυση κύριας οφειλής και εγγύησης

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 865 ΑΚ «αν επήλθε σύγχυση κύριας οφειλής και εγγύησης στο ίδιο πρόσωπο, τα δικαιώματα του δανειστή δεν παραβάλλονται». Η παραπάνω σύγχυση δεν αποστερεί το δανειστή από τις ασφάλειες που του είχαν δοθεί προηγουμένως από τον εγγυητή, όπως υποθήκες, ενέχυρα, ποινικές ρήτρες κλπ, ενώ αντιθέτως τον στερεί από τα προσωπικά προνόμια που ο ανωτέρω του είχε παραχωρήσει.

Κατά το άρθρο 865 ΑΚ με τη σύγχυση στο ίδιο πρόσωπο της κύριας οφειλής και της εγγύησης, η τελευταία, ως παρεπόμενη υποχρέωση, αποσβέννυται, απορροφώμενη από την κύρια οφειλή.

²⁰⁰ Θεωρητικά και νομολογιακά γίνεται δεκτό ότι η ενδεχόμενη παραίτηση από τις ΑΚ 867-868, ευρύτερα δε η προσφυγή ή μη του εγγυητή στις υπόψη διατάξεις δεν επιδρά στην εφαρμογή του άρθρου 862 ΑΚ.

²⁰¹ ΠΠρΘεσ 2158/82, Αρμ 37, 382.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Η ιδιαίτερη θεώρηση του προβλήματος των Γενικών Όρων Συναλλαγών (ΓΟΣ)

Η έντονη πρακτική σπουδαιότητα των Γενικών Όρων Συναλλαγών (ΓΟΣ), καθώς και ο συναφής λειτουργικός τους ρόλος στις τρέχουσες οικονομικές συναλλαγές ουδέποτε αμφισβητήθηκαν. Τούτο ήταν για το λόγο αυτό πάντοτε αντιστοίχως ανιχνεύσιμο στο επιστημονικό νομικό πεδίο τόσο πριν²⁰², όσο κυρίως μετά την εισαγωγή και στη χώρα μας ειδικής πλέον νομοθεσίας περί προστασίας του καταναλωτή²⁰³ σε εναρμόνιση του ελληνικού με το κοινοτικό δίκαιο²⁰⁴. Αυτό το τελευταίο στοιχείο, δρώντας ανακλαστικά στην ταυτοχρόνως δρομολογημένη σταδιακή απελευθέρωση του πιστωτικού μας συστήματος, η οποία σηματοδοτείται με την εισαγωγή του ν. 2076/1992, που αντικαταστάθηκε πρόσφατα στο μεγαλύτερο τμήμα του από το ν. 3601/2007, έκτοτε δε βαδίζει με γοργούς ρυθμούς²⁰⁵, διαμορφώνει ένα εντελώς διαφορετικό συναλλακτικό επίπεδο τραπεζικών εργασιών σε σχέση με το παραδοσιακά γνωστό παλαιότερο μοντέλο.

²⁰² Δεληγιάννης, Γενικοί όροι συναλλαγών περιοριστικοί της ευθύνης επιχειρηματίου (γνμδ), Αρμ 1972, 481· Καράκωστας, Ο έλεγχος της κατά το δίκαιον ορθότητας των γενικών εντύπων όρων συμβάσεων κατ' άρθρον 371 ΑΚ, ΕΕΝ 1973, 647· Λιακόπουλος, Η προστασία του καταναλωτή και το Σύνταγμα, ΝοΒ 1984, 945· Παμπούκης, Οι γενικοί όροι συναλλαγών και η προστασία των καταναλωτών, Αρμ 1984, 945· Αλεξανδρίδου, Γενικοί όροι συναλλαγών, προστασία του καταναλωτή και ΕΟΚ, ΕΛΛΔνη 1988, 642· Γεωργιάδης, Γενικοί όροι των συναλλαγών (γνμδ), ΕΕμπΔ 1989, 314· Δημητριάδης, Η προστασία των καταναλωτών από επαχθείς συμβατικές ρήτρες, 1991, 151.

²⁰³ Πρόκειται για το ν. 1961/91 (άρθρα 22 επ.), που στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από τον σήμερα ισχύοντα ν. 2251/1994, βασικό τμήμα του οποίου αποτελούν οι σχετικές με τους ΓΟΣ ρυθμίσεις (κυρίως άρθρο 2, αλλά ειδικότερα και άρθρα 4-6). Επίσης, Δελούκα-Ιγγλέση, Ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στα κράτη μέλη της ΕΟΚ και του Συμβουλίου της Ευρώπης από άποψη νομική, κοινωνική και οικονομική, 1991, 184· Η ίδια, Ελληνικό και κοινοτικό δίκαιο του καταναλωτή, 1998, 62· Αλεξανδρίδου, Ο ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή. Ομοιότητες και διαφορές από το ν. 1961/91. Σχέσεις με το ν. 146/14, Αρμ 1996, 289· Δέλλιος, Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, ΝοΒ 1992, 811· Βελέντζας, Δίκαιο και τεχνική των συναλλαγών, 1993, 25· Ο ίδιος, Τραπεζικές πιστώσεις και προστασία του καταναλωτή-πελάτη της τράπεζας, ΕΕμπΔ 1997, 407· Γκούσκου, Ζητήματα νομικής προστασίας καταναλωτών-πελατών τραπεζών, ΔΕΕ 1997, 660 και Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 10/1997, 87επ· Πυροβέτση, Προστασία του Καταναλωτή-Γενικοί Όροι-Γενικοί καταχρηστικοί όροι των συναλλαγών με τους καταναλωτές, Αρμ 1996, 299· Ψυχομάνης, Οι Γενικοί Όροι στις τραπεζικές συμβάσεις, ΕΕμπΔ 1998, 887.

²⁰⁴ Συγκεκριμένα, τα άρθρα 22 επ. του ν. 1961/91 ήταν αποτέλεσμα προσαρμογής σε σχέση με την πρόταση κοινοτικής οδηγίας 90/C 243/02 (ΕΕΕΚ 28.9.90, C 243) περί αθέμιτων όρων σε καταναλωτικές συμβάσεις, ενώ το άρθρο 2 του ισχύοντος ν. 2251/94 είναι προϊόν εναρμόνισης προς την κοινοτική οδηγία 93/13/ΕΟΚ (ΕΕΕΚ 21.4.93, L 95/29), η οποία αφορά τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές. Βλ. και Σκουλαρίκη, σημ. στην ΠΠρΠειρ 1091/95, ΔΕΕ 1996, 513· Κουντουμά, σημ. στις ΠΠρΑθ 2411 και 2438/97, ΔΕΕ 1998, 54· Ρόκας, σημ. στην ΠΠρΑθ 3229/96, ΝοΒ 1998, 812· Δεληκωστοπούλου, σημ. στις ΕφΑθ 3811/98 και ΠΠρΑθ 1208/98, ΔΕΕ 1998, 1109. Επίσης, ΠΠρΑθ 2438/97, Αρμ 1998, 803, ΝοΒ 1998, 832, ΕΛΛΔνη 1998, 938· ΕφΑθ 1448/98, ΕπισκΕΔ 1998, 525, ΝοΒ 1998, 1251, ΔΕΕ 1998, 1086, με σημ. Μουζουράκη, 1095 επ.

²⁰⁵ Γκόρτσος, Προληπτική εποπτεία τραπεζών και εγγύηση τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα στο «Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων/ΕΕΤ, Δίκαιον τραπεζών και δίκαιον τραπεζικών εργασιών», 1997, 67 επ.

Εκείνο είχε ως βάση την ανεξάρτητη βούληση των συναλλασσομένων, δηλαδή της τράπεζας και του πελάτη της. Επομένως, η θεμελιώδης αρχή της συμβατικής ελευθερίας κατ' άρθρο 361 ΑΚ οδηγεί αναπόφευκτα στην υποχρέωση τήρησης των ανειλημμένων συμβατικών υποχρεώσεων. Μέσα σε παρόμοιο κλίμα είναι φυσικό η εισδοχή γενικών συναλλακτικών όρων από τις τράπεζες να εξετάζεται ως προς την εγκυρότητά τους υπό το πρίσμα των γενικών επίσης ρητρών του κοινού δικαίου, οπότε η τυχόν μη εφαρμογή τους λόγω μερικής ακυρότητας δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίζεται ως απευκτέα εξαίρεση για την κρατούσα δικαιοική τάξη. Στις περιπτώσεις αυτές δεν ερευνάται στην ουσία η νομική θεμελίωση της θέσης του ασθενέστερου συμβαλλομένου και η συνακόλουθη διαμόρφωση του αντίστοιχου συμβατικού πλέγματος, αλλά μόνο η τυχόν υπέρμετρη καταπάτηση των στοιχειωδών ενοχικών δικαιωμάτων του αντισυμβαλλομένου. Το τελευταίο, όμως, εξετάζεται πάντοτε σε ευθεία συνάρτηση με τη γνωστή αρχή της συμβατικής ελευθερίας, σύμφωνα, βέβαια, με την οποία η θέση των συναλλασσομένων σε κάθε περίπτωση ξεκινά να κρίνεται από ισότιμη βάση²⁰⁶.

Αντιθέτως, ο εκσυγχρονισμός του πιστωτικού συστήματος της χώρας μας και η προσέγγισή του με τα υπόλοιπα αντίστοιχα προηγμένα ευρωπαϊκά συστήματα βοήθησε να αναδυθεί σε μεγάλο βαθμό η παθολογία των ελληνικών τραπεζικών συναλλαγών, η οποία και υπό το καθοριστικό πρίσμα της θεσμοθετημένης πλέον ειδικής προστασίας των καταναλωτών αναδεικνύει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της επαγγελματικής αστικής ευθύνης των τραπεζών απέναντι στους πελάτες τους. Στα πλαίσια αυτά, είναι ευνόητο ότι η χρήση ΓΟΣ στις τραπεζικές συναλλαγές ανάγεται σε κεντρικό ζήτημα λειτουργίας του νέου θεσμικού «τοπίου». Ειδικότερα, οι παράμετροι του ασκούμενου δικαστικού ελέγχου στην εισδοχή μιας μεγάλης ποικιλίας τέτοιων όρων στις επί μέρους τραπεζικές εργασίες, κυρίως δε το αποτέλεσμα αυτού του ελέγχου, αναμφίβολα συνιστούν πλέον καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσης της τραπεζικής αγοράς.

1. Οι ΓΟΣ σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού δικαίου

Ως γενικοί όροι συναλλαγών θεωρούνται παραδοσιακά οι συμβατικές εκείνες ρήτρες που έχουν προδιατυπωθεί μονομερώς για ομοιόμορφη πολλαπλή χρήση και τις οποίες ο οικονομικά ισχυρότερος των συμβαλλομένων επιβάλλει κατά την κατάρτιση της σύμβασης στον άλλον χωρίς ατομική διαπραγμάτευση. Επομένως, στον οικονομικά ασθενέστερο αντισυμβαλλόμενο απομένει τυπικά η απόφαση να δεχθεί ή όχι το συνολικό περιεχόμενο της προτεινόμενης σύμβασης, καλούμενης για

²⁰⁶ ΠΠρΑθ 6521/95, ΔΕΕ 1996, 953.

το λόγο αυτό και «σύμβασης προσχώρησης»²⁰⁷. Αποτέλεσμα της οικονομικής διαμόρφωσης όρων μαζικής παραγωγής και εμπορίου κατά το δεύτερο ήμισυ του αιώνα μας, η αντίστοιχη μαζικοποίηση των τρεχουσών συναλλαγών δημιούργησε το εντεινόμενο διαρκώς φαινόμενο εισδοχής ΓΟΣ σε κάθε μορφή παρόμοιες συμβάσεις, όπου τελικά ο ασθενέστερος συμβαλλόμενος δεν διαθέτει παρά το δικαίωμα επιλογής της ποσότητας απλώς των διατιθέμενων αγαθών ή υπηρεσιών, ενδεχομένως δε και το ανάλογο δικαίωμα καθορισμού του τιμήματος.

Στα πλαίσια αυτά, οι διαφόρων ειδών ΓΟΣ αντιμετωπίζονται από το αστικό δίκαιο ως αναγκαίο κακό, ενώ προσλαμβάνουν απορριπτέο χαρακτήρα στο βαθμό που η επάχθεια, την οποία συνεπάγονται πραγματικά και κατ' επέκταση νομικά για τον υποκείμενο σε αυτούς συμβαλλόμενο, ξεπερνά τα θεμιτά όρια της συναλλακτικά καλόπιστης προστασίας του τελευταίου. Παρόμοια, όμως, νομιμοποιητική ή μη θεώρηση των ΓΟΣ ανάγεται ευρύτερα στην ανάγκη εκτίμησης κάθε φορά της αναλόγως διαμορφούμενης συμβατικής συνισταμένης, πράγμα που με τη σειρά του περιορίζει την επίλυση του όποιου προβλήματος στα όρια του ισχύοντος περί συμβάσεων κοινού νομικού πλέγματος. Όπως, όμως, επισημαίνεται και προηγουμένως, ο έλεγχος της οποιασδήποτε συμβατικής προοπτικής με γνώμονα τις διατάξεις του αστικού δικαίου δεν μπορεί παρά να έχει ως αφετηρία εκτίμησης την κυρίαρχα διέπουσα στην προκειμένη περίπτωση αρχή της συμβατικής ελευθερίας, που καθιερώνει ρητά η ΑΚ 361. Με βάση την υπ' όψιν ελευθερία, που βέβαια παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στην ανεξάρτητη και ισότιμη βούληση των συναλλασσομένων αφ' ενός, καθώς και στη γενική υποχρέωση τήρησης των ανειλημμένων συμβατικών υποχρεώσεων αφ' ετέρου, είναι φυσικό επακόλουθο ο έλεγχος νομιμότητας των ΓΟΣ να στηρίζεται στις γνωστές γενικές επίσης ρήτρες του κοινού δικαίου, όπως κυρίως αυτές των ΑΚ 3, 174, 178-179, 200, 281, 288, 332, 334, 371-373, 388²⁰⁸.

Ειδικότερα, ο έλεγχος αυτός ανατίθεται αυτονόητα στα δικαστήρια, τα οποία σύμφωνα με τη διαμορφωθείσα κλασική πρακτική και με βάση τη θεωρία οφείλουν σχηματικά να κρίνουν μέσω τριών αλληλοδιαδόχων σταδίων²⁰⁹. Πρώτον, ερευνάται το κατά πόσο οι συγκεκριμένοι ΓΟΣ εντάσσονται ομαλά στην όλη σύμβαση. Τούτο προκύπτει με βάση τη ρητή υπόδειξη των σχετικών όρων στον αντισυμβαλλόμενο ή τη δυνατότητα έστω αξιώσιμης γνώσης τους καθώς και τη συγκατάθεση του

²⁰⁷ Ενδεικτικά, ΠΠρΘεσ 2128/91, Αρμ 1991, 756· ΠΠρΑθ 454/92, ΑρχΝ 1994, 382· ΕφΘεσ 1851/94, ΕΤρΑξΧρΔ 1995, 347· ΜΠρΘεσ 9514/94, ΕΤρΑξΧρΔ 1995, 44· ΕιρΘεσ 1164/98, Αρμ 1998, 684.

²⁰⁸ Αλεξανδρίδου, ΕλλΔνη 1988, σελ. 643· Λιακόπουλος, Δελτ.ΕΕΤ τεύχ. 7/1996, σελ. 945· Δούβλη (1998), σελ. 96, 98.

²⁰⁹ Καράκωστας, σημ. στη ΜΠρΞανθ 434/85, ΝοΒ 1986, 703· Γεωργούντζου, σημ. στην ΑΠ 1271/95, ΔΕΕ 1996, 844.

τελευταίου ως προς τη δεσμευτικότητά τους. Εφ' όσον με τον υπ' όψιν τρόπο διαπιστωθεί η εγκυρότητα εισδοχής των ΓΟΣ στη σύμβαση, ακολουθεί το στάδιο ερμηνείας αυτών. Εδώ, ως μέτρο λαμβάνεται η δυνατότητα αντίληψης του μέσου εκπροσώπου του αντίστοιχου συναλλακτικού κύκλου ή επαγγέλματος, ενώ σε περίπτωση αμφιβολίας οι ΓΟΣ ερμηνεύονται υπέρ του ασθενεστέρου αντισυμβαλλομένου, με τους τυχόν χειρόγραφους όρους να υπερισχύουν των προδιατυπωμένων εντύπων. Τέλος, το εξαγόμενο ερμηνευτικό αποτέλεσμα ελέγχεται συνολικώς ως περιεχόμενο αναφορικά με τυχόν προκύπτουσα καταχρηστικότητα των όρων. Σε καταφατική περίπτωση, επέρχεται μερική ακυρότητα του αντίστοιχου ή των αντίστοιχων ΓΟΣ, χωρίς κατ' αρχάς τούτο να συμπαρασύρει σε ακυρότητα και την υπόλοιπη σύμβαση, σύμφωνα άλλωστε και με τον ερμηνευτικό κανόνα του άρθρου 181 ΑΚ. Ευνόητο, βέβαια, είναι ότι για τη διαμόρφωση δικανικής κρίσης σε όλες τις ανωτέρω φάσεις, ιδιαίτερα δε κατά την τελευταία, καθοριστικής σημασίας είναι η συνεισφορά των παραπάνω γενικών δικαιοκτών ρητρών.

2. Ο έλεγχος των ΓΟΣ υπό το πρίσμα της ισχύουσας νομοθεσίας περί προστασίας των καταναλωτών

Μετά τη θέσπιση ειδικής νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών πρώτα μέσω του ν. 1961/91, κατόπιν δε με βάση τον ισχύοντα ν. 2251/94, όπως αυτός τροποποιήθηκε με το ν. 3587/2007, η μέθοδος δικαστικού ελέγχου των ΓΟΣ τυπικά παρέμεινε η ίδια. Εξακολουθεί δηλαδή ο υπ' όψιν έλεγχος να διέρχεται από τρία στάδια: αυτό της ένταξης των ΓΟΣ στη σύμβαση, της ερμηνείας και τέλος της διαπίστωσης του τυχόν καταχρηστικού τους χαρακτήρα²¹⁰. Τώρα, όμως, πλέον την πρωταρχική θέση σε όλη την παραπάνω διαδικασία καταλαμβάνουν οι σχετικές διατάξεις του ν. 2251/94, ενώ οι γνωστές γενικές ρήτρες του αστικού δικαίου έχουν επιβλητικό ερμηνευτικό χαρακτήρα²¹¹. Έτσι, σε πρώτη φάση εξετάζεται η νομότυπη ένταξη των ΓΟΣ στη σύμβαση, ορισμός της έννοιας των οποίων δίδεται από το άρθρο 2 παρ. 1 ν. 2251/94²¹². Συγκεκριμένα, ελέγχεται σύμφωνα με την προαναφερόμενη διάταξη το αν ο ισχυρότερος των συμβαλλομένων και συντάκτης των γενικών όρων, σε περίπτωση ανυπαίτιας άγνοιας από μέρος του πελάτη – καταναλωτή, επεσήμανε ρητά στον τελευταίο την ύπαρξη των εν λόγω όρων ή του στέρησε τη δυνατότητα πραγματικής γνώσης των όρων αυτών. Ερευνάται, επίσης, η

²¹⁰ Δωρής, σημ. στην ΕφΑθ 3811/98, ΝοΒ 1998, 1273. Επίσης, ΠΠρΑθ 3229/96, ΝοΒ 1998, 798, ΔΕΕ 1997, 75, Αρμ 1997, 551, ΕΤρΑΕΧρΔ 1997, 403, ΕλλΔνη 1998, 940.

²¹¹ Ψυχομάνης (1995), σελ. 18, ο οποίος υποστηρίζει τη δυνατότητα ακύρωσης ΓΟΣ λόγω καταχρηστικότητας που μπορεί να μην προκύπτει βάσει της νομοθεσίας προστασίας των καταναλωτών, αλλά με βάση τις γενικές δικαιοκτές ρήτρες.

²¹² Ο ορισμός συμπίπτει με εκείνον του προϊσχύσαντος δικαίου, δηλ. αναφέρεται σε προδιατυπωμένους όρους για απροσδιόριστο αριθμό μελλοντικών συμβάσεων.

γλώσσα που είναι διατυπωμένοι οι όροι²¹³, καθώς και το κατά πόσον σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 2 ν. 2251/94 οι έντυποι ΓΟΣ έχουν εκτυπωθεί ευανάγνωστα και σε εμφανές σημείο του εγγράφου της σύμβασης που τους περιέχει.

Εφ' όσον το πρώτο στάδιο κατά τα ανωτέρω του δικαστικού ελέγχου των γενικών συναλλακτικών όρων δεν καταδείξει κάποια παρατυπία, ακολουθεί η δεύτερη ελεγκτική φάση, αυτή της ερμηνείας. Εδώ κατ' αρχάς εξετάζεται, ως γενικότερη προϋπόθεση εφαρμογής των σχετικών διατάξεων για την προστασία των καταναλωτών, το αν οι δεδομένοι κάθε φορά όροι είναι ειδικοί, με την έννοια του να αποτελούν προϊόν ιδιαίτερης διαπραγμάτευσης των συμβαλλομένων, οπότε και θεωρούνται επικρατέστεροι από τους αντίστοιχους ΓΟΣ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 2 ν. 2251/94. Στη συνέχεια, με γνώμονα το γενικό κανόνα της παρ. 4 του άρθρου 2 ν. 2251/94 σχετικά με τη λήψη πάντοτε υπ' όψιν της ανάγκης προστασίας του καταναλωτικού κοινού κατά την ερμηνεία οποιουδήποτε ΓΟΣ, ορίζεται από την ίδια διάταξη ότι σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς το περιεχόμενο γενικού όρου, ο τελευταίος ερμηνεύεται υπέρ του καταναλωτή²¹⁴.

Εφοδιασμένος ο δικαστής με τα αποτελέσματα των δύο προηγούμενων σταδίων εισέρχεται στην τρίτη φάση ελέγχου των ΓΟΣ, όπου πλέον συγκεκριμενοποιείται ο τυχόν καταχρηστικός χαρακτήρας των γενικών όρων. Εδώ, ο εφαρμοστής του δικαίου έχει ως προσανατολισμό κατ' αρχάς την ενδεικτική απαρίθμηση ορισμένων αρκετά συνηθισμένων στις συναλλαγές κατηγοριών καταχρηστικών ΓΟΣ, όπως αυτές αναφέρονται στην παρ. 7 του άρθρου 2 ν. 2251/94. Αν ο επίμαχος όρος δεν εμπίπτει στην εν λόγω απαρίθμηση, τότε ως κριτήριο ενδεχόμενης καταχρηστικότητας χρησιμεύει ο σχετικός γενικός νομοθετικός ορισμός της παρ. 6 του υπ' όψιν άρθρου. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, *είναι άκυροι όσοι ΓΟΣ έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική διατάραξη της ισορροπίας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος βέβαια του καταναλωτή*. Ο καταχρηστικός εξ άλλου χαρακτήρας ενός γενικού όρου κρίνεται λαμβανομένων αντικειμενικά υπ' όψιν των στοιχείων που αφορούν τη φύση των προσφερόμενων με βάση την περιέχουσα σύμβαση αγαθών ή υπηρεσιών, το σκοπό της, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της, καθώς και όλες τις υπόλοιπες ρήτρες της

²¹³ Η οποία κατά το άρθρο 2 παρ. 2 ν. 2251/94 πρέπει να είναι η ελληνική, εφόσον η αντίστοιχη σύμβαση που περιέχει τους ΓΟΣ καταρτίσθηκε στη χώρα μας, συμπεριλαμβάνοντας (με το ν. 3587/2007) και τους όρους των διεθνών συναλλαγών.

²¹⁴ Δείγμα του πνεύματος έντονης κοινωνικοποίησης που διέπει ευρύτερα το ν. 2251/94. Αδιάφευκτη άλλωστε περί τούτου απόδειξη συνιστά, μεταξύ άλλων, και το άρθρο 10 του νόμου, το οποίο αφορά τις ενώσεις καταναλωτών, καθώς και τη δυνατότητα έγερσης συλλογικής αγωγής υπέρ των καταναλωτών. Βλ. σχετικά *Πουλιάδης*, Η συλλογική αγωγή των ενώσεων καταναλωτών στο ελληνικό δίκαιο, ΕλλΔνη 1992, 485. Πρβλ. ακόμη, ΠΠρΑθ 1114/96, ΕλλΔνη 1997, 697, με σημ. Α. Κρητικού, 699 επ· ΠΠρΑθ 3356/97, ΝοΒ 1998, 838, ΔΕΕ 1998, 1111, με σημ. *Τ. Τσιρακοπούλου*, 1116 επ.

σύμβασης ή και άλλης τυχόν σύμβασης από την οποία εξαρτάται η πρώτη. Όπως είναι προφανές, η παραπάνω διάταξη συνιστά στην ουσία μεταφορά στο πεδίο του ν. 2251/94 της γενικής ρήτηρας της ΑΚ 281, όπου ιδιαίτερη σημασία για τη διαπίστωση τυχόν καθοριστικής στην προκειμένη περίπτωση ανατροπής της συμβατικής ισορροπίας διαδραματίζει η διατάραξη της λεγόμενης «καθοδηγητικής λειτουργίας του ενδοτικού δικαίου», η οποία με τη σειρά της μεταφράζεται σε απόκλιση από ρυθμίσεις του ενδοτικού δικαίου²¹⁵. Δεν θα πρέπει ακόμη να παραβλέπονται στην προσπάθεια ελέγχου των ΓΟΣ κατά την παρ. 6 του άρθρου 2 ν. 2251/94 οι σχετικές ρυθμίσεις τόσο του προοιμίου, όσο και των άρθρων 3 και 4 της Κοινοτικής Οδηγίας 93/13/5-4-93, σε εναρμόνιση της οποίας άλλωστε θεσπίστηκαν οι ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 2 του εν λόγω νόμου.

Σε περίπτωση που ο δικαστικός έλεγχος, ο οποίος μάλιστα στα πλαίσια εφαρμογής του ν. 2251/94 ασκείται αυτεπαγγέλτως, αποβεί θετικός σε οποιοδήποτε από τα ανωτέρω περιγραφόμενα διαδικαστικά στάδια, ως αποτέλεσμα προκύπτει σχετική ακυρότητα του επίμαχου ΓΟΣ και μάλιστα κατά παρέκκλιση του γνωστού κανόνα της ΑΚ 181, αφού η ακυρότητα αυτή δεν μπορεί εδώ να επηρεάσει και την υπόλοιπη σύμβαση. Η τελευταία θα εξακολουθεί να ισχύει με κάλυψη του κενού από συναφή διάταξη ενδοτικού δικαίου ή, εφ' όσον αυτή απουσιάζει, με την εφαρμογή του ερμηνευτικού κανόνα των συμβάσεων του άρθρου 200 ΑΚ.

Πρέπει να επισημανθεί ότι εξακολουθεί και παραμένει ανοιχτό στη θεωρητική και νομολογιακή ερμηνεία το ζήτημα της έκτασης εφαρμογής που καταλαμβάνει ο ν. 2251/1994 στις συναλλαγές, ιδιαίτερα δε σε σχέση με τις τραπεζικές εργασίες. Τούτο συνδέεται άμεσα με την ερμηνεία των εννοιών του καταναλωτή και του προμηθευτή, οι οποίες προσδιορίζονται στην παρ. 4 του άρθρου 1 του υπ' όψιν νόμου, κατ' επέκταση δε και με τη νόθο αντικειμενική ευθύνη του παρέχοντος καταναλωτικές υπηρεσίες σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 του νόμου²¹⁶, καθώς και με την ερμηνεία της έννοιας του τραπεζικού εγγυητή, όπως αυτή αναλύθηκε ανωτέρω.

Από τη μια πλευρά, γίνεται δεκτή ως ορθότερη η άποψη που διαχωρίζει τις διάφορες μορφές τραπεζικών συναλλαγών ανάλογα με το σκοπό τους και το αν συνακόλουθα διακρίνονται ή όχι για το στοιχείο της τυποποίησης και μαζικότητας, την απεξάρτηση δηλαδή στην ουσία του περιεχομένου της τραπεζικής σύμβασης από τις προσωπικές, οικονομικές και λοιπές ιδιαιτερότητες του αντισυμβαλλομένου της

²¹⁵ Παμπούκης, παρατ. στην ΠΠρΘεσ 18171/97, ΕπισκΕΔ 1997, 1015· Ο ίδιος, παρατ. στην ΕφΑθ 1448/98, οπ, με την επισήμανση ότι η ρήτρα του άρθρου 281 ΑΚ μπορεί να εξειδικεύεται και από άλλη γενική επίσης δικαιοκή ρήτρα, ειδικότερου πάντως περιεχομένου.

²¹⁶ Με γενικότερο παρεμφερές πνεύμα σχετικά με τις επιπτώσεις από την παραβίαση ακόμη και άγραφων κανόνων συναλλακτικής επιμέλειας, βλ. Δούβλης (1998), σελ. 73, σημ. 221, 111, 122, 175, 218, 919.

τράπεζας. Τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν, αναμφίβολα, οι συμβάσεις τραπεζικών καταθέσεων, καθώς και εκείνες που συνάπτονται στα εκάστοτε καθοριζόμενα πλαίσια της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης. Στις περιπτώσεις βέβαια αυτές δεν μπορεί να τεθεί σοβαρά ζήτημα μη υπαγωγής των υπ' όψιν τραπεζικών συναλλαγών υπό την ισχύ του ν. 2251/94, κατ' επέκταση δε μη χαρακτηρισμού των εμπειρεχομένων ρητρών ως ΓΟΣ ελεγχόμενων με βάση τα προεκτεθέντα, δεδομένου ότι ο αντισυμβαλλόμενος του όποιου πιστωτικού ιδρύματος φέρει εδώ, αναμφισβήτητα, την ιδιότητα του πελάτη – καταναλωτή. Η κατάσταση, όμως, διαφέρει στις περιπτώσεις των κλασικών τραπεζικών χρηματοδοτήσεων, όπου πλέον η τράπεζα έχει απέναντί της ως αντισυμβαλλόμενο το μικρό έστω ή μεγαλύτερο από πλευράς οικονομικού μεγέθους επιχειρηματία, καθώς και τον εγγυητή αυτού. Στις περιπτώσεις αυτές δύσκολα οι ανωτέρω αντισυμβαλλόμενοι (επιχειρηματίας και εγγυητής του) θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως καταναλωτές, ακόμη και υπό το καθεστώς του αντίστοιχου ευρέως εννοιολογικού προσδιορισμού που τίθεται από το άρθρο 1 παρ. 4 ν. 2251/1994. Προς αυτήν άλλωστε τη συστατική ερμηνευτική κατεύθυνση συνηγορεί και η διατύπωση του άρθρου 2, β' της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, οπότε στην προκειμένη περίπτωση οι ενυπάρχοντες συναλλακτικοί όροι σε παρόμοια πιστωτική ή δανειοληπτική σύμβαση θα πρέπει αν αντιμετωπισθούν υπό το πρίσμα των γενικών δικαιικών ρητρών, όπως δηλαδή συνέβαινε παλαιότερα πριν τη θεσμοθέτηση ειδικής προστατευτικής νομοθεσίας για τους καταναλωτές.

Από την άλλη πλευρά, η παρατηρούμενη θεωρητική τουλάχιστον τάση φαίνεται να κλίνει πλειοψηφικά υπέρ της συλλήβδην υπαγωγής όλων των μορφών τραπεζικών συναλλαγών αδιακρίτως υπό την ισχύ του ν. 2251/94. Την εν λόγω διχοστομία αναμένεται να άρει στο μέλλον η νομολογία, η οποία προς το παρόν μοιάζει ακόμη διστακτική ενώπιον νομοθετικών και κοινωνικοοικονομικών δεδομένων.

3. Ο ενδοτικός χαρακτήρας των περί εγγυήσεως διατάξεων σε σχέση με το ν. 2251/1994

Πριν συνεχίσουμε με την εξέταση της εφαρμογής του ν. 2251/1994 στις τραπεζικές συμβάσεις εγγύησης, χρήσιμη θα ήταν μια σύντομη παρουσίαση στα τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά της σύμβασης της εγγύησης, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στον ΑΚ, τα οποία συναπαρτίζουν το σκοπό, τη φύση και τη ρύθμιση αυτής της σύμβασης, στοιχεία αναγκαία για την κρίση της διατάραξης της συμβατικής ισορροπίας κατά το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 2251/94.

Η εγγύηση του ΑΚ, όπως ήδη ειπώθηκε ανωτέρω, έχει παρεπόμενο χαρακτήρα, ακολουθεί δηλαδή την τύχη της κύριας οφειλής, την εκπλήρωση της οποίας υπόσχεται ο εγγυητής. Ευθύνη τρίτου έναντι του δανειστή, τελείως ανεξάρτητη νομικά από την κύρια υποχρέωση του οφειλέτη, δεν είναι εγγύηση.

Επιπλέον, η εγγύηση δεν παύει να είναι ανάληψη υποχρέωσης για την οφειλή τρίτου, δηλαδή για μια ξένη οφειλή. Πολλές φορές, βέβαια, ο εγγυητής εγγυάται υπέρ ενός οφειλέτη με τον οποίο συνδέεται, νομικά ή και οικονομικά, π.χ. η εγγύηση του κύριου μετόχου υπέρ της ανώνυμης εταιρείας (του). Όταν, όμως, δεν υπάρχει τέτοια σύνδεση, όταν δηλαδή ο εγγυητής αναλαμβάνει, χωρίς δικό του οικονομικό όφελος, ευθύνη για την πληρωμή αλλότριου χρέους, τότε η καλή πίστη επιβάλλει, συνήθως, στο δανειστή να τον μεταχειρισθεί διαφορετικά.

Θεμελιώδες χαρακτηριστικό της εγγύησης αποτελεί το δικαίωμα του εγγυητή να υποκατασταθεί στα δικαιώματα του δανειστή κατά του πρωτοφειλέτη, εφόσον ικανοποίησε το δανειστή και έχει δικαίωμα αναγωγής. Το δικαίωμα αυτό συχνά δεν έχει πρακτική αξία, αφού είτε δεν ασκείται είτε, αν ασκηθεί, προσκρούει σε πρακτικές δυσχέρειες, π.χ. ασκείται, όταν ο πρωτοφειλέτης δεν έχει πια περιουσία. Είναι, όμως, ένα στοιχειώδες «αντάλλαγμα» της έννομης τάξης προς τον εγγυητή έναντι της υποχρεώσεώς του να καταβάλει ξένο χρέος.

Τέλος, το κατά τον ΑΚ δικαίωμα της εγγύησης, είναι ιδίως ως προς τα δικαιώματα του εγγυητή, ενδοτικό δίκαιο. Αυτό δεν συνεπάγεται μόνο ερμηνευτικά και κατ' απολύτως κρατούσα γνώμη, αλλά προκύπτει σε ορισμένες περιπτώσεις και από τις ίδιες τις σχετικές διατάξεις. Για παράδειγμα η διάταξη της ΑΚ 856 ρητά προβλέπει ως πρώτη εξαίρεση από την ένσταση της διζήσεως την παραίτηση του εγγυητή από την ένσταση αυτή.

Ο ν. 2251/94 δεν συνεπάγεται *a priori* την μετατροπή του ενδοτικού δικαίου των συμβάσεων σε αναγκαστικό. Ωστόσο, κατά την εξέταση του κύρους γενικών όρων, το ενδοτικό δίκαιο, σε τουλάχιστον ορισμένες θεμελιώδεις επιλογές του, χρησιμεύει ως παράδειγμα δίκαιης στάθμισης συμφερόντων, η απόκλιση από την οποία απαιτεί ιδιαίτερη θεμελίωση και συχνά κρίνεται απαγορευμένη στη σύγχρονη μαζική συναλλαγή.

4. Η συμβατική ισχύς ακατανόητων και δυσνόητων όρων για τον εγγυητή

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 2251/1994, οι γενικοί όροι δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή, αν (μεταξύ άλλων) ο προμηθευτής δεν έδωσε στον καταναλωτή τη δυνατότητα να λάβει πραγματική γνώση του περιεχομένου της. Δυνατότητα πραγματικής γνώσης σημαίνει ότι οι όροι πρέπει να είναι σαφείς, συγκεκριμένοι και κατανοητοί για το μέσο καταναλωτή. Αντίστοιχη είναι και η

διατύπωση της Οδηγίας 93/13 (plain, intelligible language). Όροι που είναι τελείως ασαφείς, αόριστοι ή δυσνόητοι δεν ξεπερνούν το πρώτο στάδιο ελέγχου και δεν εντάσσονται στη σύμβαση, αφού δεν καλύπτονται από τη συμβατική βούληση (τουλάχιστον) ενός εκ των συμβαλλομένων.

Αντίστοιχη ήταν και η διάταξη του άρθρου 22 παρ. 2 του ν. 1961/91, η οποία δεν αναφερόταν μεν στη δυνατότητα πραγματικής γνώσης, όριζε, όμως, (πράγμα ταυτόσημο) ότι οι ΓΟΣ πρέπει να είναι σαφείς, συγκεκριμένοι και διατυπωμένοι απλά, ώστε να μπορεί ο μέσος καταναλωτής να καταλάβει το νόημά τους.

Με βάση τα ανωτέρω, αμφίβολο είναι αν εντάσσονται στη σύμβαση σχεδόν όλοι οι όροι που περιέχονται σε προδιατυπωμένες συμβάσεις εγγυήσεως των τραπεζών ή σε συμβάσεις πιστώσεως, στις οποίες είναι ενσωματωμένοι οι όροι περί εγγυήσεως. Ο μέσος καταναλωτής δεν μπορεί να λάβει πραγματική γνώση του περιεχομένου μιας ρήτρας, στην οποία κυρίαρχη θέση κατέχουν νομικοί όροι, ακατάληπτοι γι' αυτόν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο όρος «*παραιτούμαι από την ένσταση διζήσεως*», ο μέσος καταναλωτής καταλαβαίνει μόνο τη λέξη «*παραιτούμαι*», ίσως και τη λέξη «*ένσταση*», καθόλου όμως τη λέξη «*δίζηση*»²¹⁷. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της σχηματικής, περιληπτικής παραπομπής σε αριθμούς άρθρων του Αστικού Κώδικα («*παραιτούμαι από τις ενστάσεις των άρθρων 862-868 ΑΚ*»), ο οποίος αναγράφεται τις περισσότερες φορές ως ΑΚ, συντομογραφία επίσης ακατάληπτη για το μέσο καταναλωτή.

Ενδεχόμενος αντίλογος ότι δεν είναι ευχερής η διατύπωση παραιτήσεων, με πλήρη περιγραφή του αντικειμένου των παραιτήσεων, δεν ευσταθεί. Ο όρος «*παραιτούμαι από την ένσταση διζήσεως*» θα μπορούσε να αποδοθεί ως «*Η Τράπεζα μπορεί να επιδιώξει την ικανοποίηση των απαιτήσεών της απευθείας από τον εγγυητή, χωρίς να είναι υποχρεωμένη να ζητήσει πρώτα πληρωμή από τον πρωτοφειλέτη*». Δεν είναι δυσχερής η κατανοητή διατύπωση. Δυσχερής είναι, μάλλον, η εγκατάλειψη του ενδεχόμενου δόλου ή της ενσυνείδητης αμέλειας του συντάσσοντος, να μην κατανοήσει ο αντισυμβαλλόμενος ακριβώς τι υπογράφει και έτσι να δεσμευθεί κατά τρόπο που δεν τον συμφέρει. Αυτή η κατάσταση, όμως, δεν μπορεί να γίνει δεκτή σε ΓΟΣ, οι οποίοι ισχύουν για απεριόριστο αριθμό συμβάσεων, μοιάζοντας έτσι με νόμους και τους οποίους οι προμηθευτές οφείλουν να διατυπώνουν κατά τρόπο νοηματικά προσιτό στους αντισυμβαλλομένους τους.

²¹⁷ Αντίθετη η ΠΠρΑθ 1119/2002, ΔΕΕ 2002, 422, 434 επ, που έκρινε ότι η τράπεζα δεν υποχρεούται σε διευκρίνιση του όρου αυτού, επιρρίπτοντας στον καταναλωτή το βάρος να ενημερωθεί για το νόημά του. Η άποψη αυτή δεν συνάδει με την αρχή της διαφάνειας και δεν είναι εύλογη, αφού ο εγγυητής – καταναλωτής είναι αναγκασμένος για να καταλάβει τον σχετικό όρο να αναζητήσει νομική συμβουλή. Ποιος εγγυητής π.χ. πιστωτικής κάρτας ή καταναλωτικού δανείου έχει το διαπραγματεύσιμο χρόνο ή/και την οικονομική δυνατότητα να λάβει νομική συμβουλή ως προς το περιεχόμενο των όρων της εγγύησης που υπογράφει;

Άλλωστε, η κατανοητή διατύπωση των ΓΟΣ συνιστά μια στοιχειώδη προϋπόθεση για την ισχύ τους και συμβάλλει, σε μικρό μεν βαθμό αλλά με βεβαιότητα, στη συμβατική δικαιοσύνη.

4.1. Η ερμηνευτική προσέγγιση των ΓΟΣ

Ασαφείς όροι σε τραπεζικές συμβάσεις εγγύησης ερμηνεύονται εις βάρος του συντάκτη, δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση εις βάρος της τράπεζας και υπέρ του εγγυητή. Νόμιμη βάση αυτού του ερμηνευτικού κανόνα αποτελεί, υπό το ν. 2251/94, το άρθρο 2 παρ. 4²¹⁸.

Η ελληνική νομολογία είχε αντιμετωπίσει στο παρελθόν, με βάση τις ΑΚ 173, 200, σχετικά ερμηνευτικά ζητήματα υπέρ του εγγυητή. Ενδεικτικά, έχει κριθεί ότι, σε περίπτωση κενού ως προς το όριο της οφειλής του εγγυητή από εγγύηση υπέρ του κατόχου σύμβασης πιστωτικής κάρτας, τότε, κατ' εφαρμογή των ΑΚ 173, 200, ο εγγυητής ευθύνεται το πολύ ως προς το ύψος του εγκεκριμένου από την τράπεζα ορίου αγορών του κατόχου της κάρτας και δεν ευθύνεται για τις τυχόν υπερβάσεις του πιστωτικού ορίου από τον οφειλέτη²¹⁹.

Περαιτέρω, έχει κριθεί²²⁰ ότι η παραίτηση από την ένσταση διζήσεως του εγγυητή πρέπει να είναι ρητή και ότι ο όρος «εγγυώμαι ανεπιφυλάκτως και ανεκκλήτως» δεν μπορεί ερμηνευτικά να εξισωθεί με παραίτηση από την ένσταση διζήσεως. Μάλιστα, στο τελευταίο νομολογιακό παράδειγμα ο Άρειος Πάγος ερμήνευσε υπέρ του εγγυητή το σχετικό όρο παρ' ότι εγγυήτρια ήταν η ίδια η Τράπεζα (εγγυητική επιστολή).

Οι ΑΚ 173 και 200 ήταν η νόμιμη βάση για την εφαρμογή του ως άνω ερμηνευτικού κανόνα και στην ΑΠ 345/96. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας, και ο εγγυητής έχει δικαίωμα να αναγγείλει στην τράπεζα την απώλεια της πιστωτικής κάρτας, ώστε να αποφύγει τον κίνδυνο υπερχρέωσής της από μη δικαιούχους τρίτους.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί και ο ειδικός ερμηνευτικός κανόνας ευνοίας προς τον εγγυητή σε περίπτωση που υπάρχει αμφιβολία ως προς το αν πρόκειται για παρεπόμενη ευθύνη ή για αυτοτελή (πιο αυστηρή για τον εγγυώμενο) εγγυοδοτική ευθύνη: εν αμφιβολία γίνεται δεκτό ότι πρόκειται για εγγύηση, όχι για εγγυοδοτική σύμβαση.

²¹⁸ Παπανικολάου, Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών, 2000, σελ. 375 επ.

²¹⁹ ΕφΑθ 8219/1996, αδημ., επικυρώνοντας την ΠΠρΑθ 1457/ 94, ΕλλΔνη 1995, 1167.

²²⁰ ΑΠ 635/1989, ΕλλΔνη 1989, 966.

4.2. Η αρχή της διαφάνειας στο δίκαιο των ΓΟΣ

Η αρχή της διαφάνειας²²¹ στο δίκαιο των ΓΟΣ σημαίνει ότι οι γενικοί όροι πρέπει να διαφωτίζουν τον καταναλωτή, ώστε να μπορεί αυτός να προβλέψει την εμβέλειά τους, να προβλέψει τον κίνδυνο που αναλαμβάνει και να τον αντιμετωπίσει, αν θέλει²²². Η διαφάνεια ξεκινά από τη διατύπωση του όρου, ο οποίος πρέπει να είναι κατανοητός και να μην αφήνει αμφιβολίες ως προς το νόημά του, αλλά δεν αρκείται σ' αυτήν. Ακόμη κι αν είναι τελείως κατανοητός κάποιος όρος, μπορεί, ωστόσο, να είναι αδιαφανής, να μην επιτραπεί δηλαδή στον καταναλωτή να διαγνώσει τον κίνδυνο που αναλαμβάνει.

Ένα παράδειγμα αδιαφανούς όρου αποτελεί ο όρος απεριόριστης ευθύνης του εγγυητή, *«η ευθύνη του εγγυητή καλύπτει κάθε απαίτηση της τράπεζας υπάρχουσα ή μελλοντική, κατά του πρωτοφειλέτη από οποιαδήποτε αιτία και αν προέρχεται»*, ο οποίος έχει επανειλημμένως απασχολήσει τη γερμανική νομολογία, η οποία τον έχει κρίνει άκυρο, υπάρχει δε με παραλλαγές και σε ελληνικά έντυπα τραπεζικής εγγύησης. Με τον ως άνω όρο ο εγγυητής αναλαμβάνει ευθύνη, χωρίς να μπορεί να προβλέψει, έστω κατά προσέγγιση, τα όριά της. Η τύχη της περιουσίας του επαφίεται, χωρίς όρια, στη βούληση δανειστή και πρωτοφειλέτη.

Ουσιαστικά πρόκειται, εκτός των ανωτέρω, για μια ριζική αλλοίωση του κατά νόμον τύπου της σύμβασης εγγύησης. Ο εγγυητής, κατά νόμον, εξασφαλίζει την εκπλήρωση μιας ή περισσότερων απαιτήσεων, δεν εξασφαλίζει ότι ο οφειλέτης θα είναι αορίστως πιστός στο δανειστή οποιαδήποτε υποχρέωση και αν έχει ο οφειλέτης έναντι του δανειστή. Με βάση τα ανωτέρω, ένας τέτοιος όρος κρίνεται άκυρος κατά το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 2251/1994, δεδομένου ότι το μη προβλέψιμο των συνεπειών της εγγύησης συνιστά σημαντική ανατροπή της ισορροπίας στη σύμβαση εγγύησης.

5. Έλεγχος κατά περιεχόμενο (άρθρο 2 παρ. 6 και 7 ν. 2251/1994)

5.1. Η παραίτηση του εγγυητή από το δικαίωμά του να προτείνει κατά της τράπεζας ενστάσεις του πρωτοφειλέτη

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σχεδόν χωρίς εξαίρεση προβλέπεται σε τραπεζικούς ΓΟΣ η παραίτηση του εγγυητή από το προβλεπόμενο στο άρθρο 853 ΑΚ δικαίωμά του να προτείνει κατά του δανειστή ενστάσεις του πρωτοφειλέτη, μεταξύ

²²¹ Η οποία, με την τροποποίηση του ν. 2251/1994 από το ν. 3587/2007, πλέον προβλέπεται ρητά στο άρθρο 2 παρ. 2 εδ. α', καθώς ορίζεται ότι *«οι γενικοί όροι συμβάσεων και παρεπόμενων συμφωνιών ...διατυπώνονται κατά τρόπο σαφή, συγκεκριμένο και εύληπτο»*.

²²² Λελεντζή, Ο έλεγχος του περιεχομένου των ΓΟΣ (άρθρο 2 παρ. 6 και 7 ν. 2251/1994) κατά την πρόσφατη νομολογία του ΑΠ, ΝοΒ 2002, 274, 287, *«η αρχή της διαφάνειας λειτουργεί ως εξειδίκευση του περιεχομένου της αρχής της καλής πίστης, αφού σύμφωνα με αυτήν τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να γνωρίζουν το ακριβές περιεχόμενο και την έκταση της συμβατικής δέσμευσης την οποία αναλαμβάνουν»*.

δε αυτών και την ένσταση συμψηφισμού σύμφωνα με τη ρητή διάταξη της ΑΚ 447. Το δικαίωμα αυτό, συνυφασμένο με το χαρακτήρα της εγγύησης ως παρεπόμενης σύμβασης που εξασφαλίζει την εκπλήρωση μιας άλλης, κύριας, σύμβασης, είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τον εγγυητή, αφού αποτρέπει το ενδεχόμενο εις βάρος του συμπαιγνιών μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη. Περαιτέρω, το δικαίωμα αυτό συνοδεύεται από ένα ιδιαίτερα σημαντικό βάρος για τον εγγυητή. Σύμφωνα με την ΑΚ 859, αν ο εγγυητής δεν αντιτάξει κατά του δανειστή βάσιμες ενστάσεις του πρωτοφειλέτη, τις οποίες γνωρίζει ή οφείλει να γνωρίζει, τότε χάνει το δικαίωμα αναγωγής. Η σπουδαιότητα του δικαιώματος αυτού για τον εγγυητή προκύπτει ακόμη και από το ότι ο εγγυητής διατηρεί τις ενστάσεις αυτές, ακόμη κι όταν παραιτηθεί από αυτές ο πρωτοφειλέτης μετά τη συνομολόγηση της εγγύησης. Ήδη η τελευταία αυτή διάταξη του άρθρου 853 αποτελεί μια ένδειξη υπέρ της περιορισμένης ενδοτικότητας του δικαιώματος του εγγυητή.

Αν και, κατ' απολύτως κρατούσα γνώμη, η ΑΚ 853 θεωρείται ενδοτικό δίκαιο²²³, ωστόσο πρέπει να δεχθούμε ότι η διάταξη αυτή δεν μπορεί να παρακαμφθεί μέσω ΓΟΣ. Και τούτο διότι είναι θεμελιώδης για την ισορροπία των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων στη σύμβαση εγγύησης, την οποία επιδιώκει ο ΑΚ. Όροι που αποκλείουν ή περιορίζουν το ως άνω δικαίωμα αντιβαίνουν επίσης στο σκοπό της σύμβασης εγγύησης, ο οποίος συνίσταται στην εξασφάλιση καταβολής «αλλότριου χρέους», αν (και υπό όρους) αυτό υφίσταται. Μάλιστα, η ακυρότητα των σχετικών όρων θα μπορούσε να θεμελιωθεί, εκτός της παρ. 6, και στην παρ. 7 εδ. ιθ' του ν. 2251/1994, αφού με τέτοιους όρους αποκλείεται ή περιορίζεται η εκ του νόμου ευχέρεια του εγγυητή να μην εκτελέσει την εκ της εγγυήσεως υποχρέωσή του, προτείνοντας ενστάσεις του πρωτοφειλέτη. Ειδικά ως προς την ένσταση συμψηφισμού, εφαρμοστέο είναι και το εδάφιο κγ' σύμφωνα με το οποίο κρίνονται άκυρες ρήτρες που αποκλείουν την ένσταση συμψηφισμού.

5.2. Η εγκυρότητα ή μη της παραίτησης του εγγυητή από το δικαίωμα αναγωγής – υποκατάστασης κατά του πρωτοφειλέτη

Θεμελιώδους σημασίας για το εύλογο συμφέρον του εγγυητή είναι, όπως σημειώθηκε, το δικαίωμά του να υποκατασταθεί στα δικαιώματα του δανειστή, εφόσον (ΑΚ 858) ικανοποίησε το δανειστή. Κατά το ελληνικό δίκαιο η υποκατάσταση δεν είναι αυτόματη. Προϋποθέτει, περαιτέρω, να έχει ο εγγυητής δικαίωμα αναγωγής κατά του οφειλέτη, προϋπόθεση που έχει επικριθεί και έχει μετριασθεί, ως προς την

²²³ ΑΠ 653/1973, ΝοΒ 22, 51. Επίσης, *Βρέλλης*, οπ, άρθρο 853 αρ. 21, με την επιφύλαξη ότι η παραίτηση από την ΑΚ 853 δεν μπορεί να φθάσει ως την άρση του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης.

εμβέλειά της, από τη νομολογία, με την αποδοχή, πολλές φορές, σιωπηρής σύμβασης εντολής μεταξύ εγγυητή και πρωτοφειλέτη²²⁴, η οποία θεμελιώνει το δικαίωμα αναγωγής.

Στην συναλλακτική τραπεζική πρακτική είναι σύνηθες συμβαίνουν οι τράπεζες να επιχειρούν με ΓΟΣ είτε να αποκλείσουν τελείως αυτό το δικαίωμα είτε να το περιορίσουν, εξαρτώντας, συνήθως την υποκατάσταση από την πλήρη εξόφληση, εκ μέρους του εγγυητή, των απαιτήσεων του δανειστή. Περαιτέρω, είναι συνήθεις όροι, με τους οποίους ο εγγυητής παραιτείται από την υποκατάσταση, ειδικά ως προς τα εμπράγματα δικαιώματα της τράπεζας, ακόμη κι αν την εξοφλήσει ολοσχερώς.

Ο όρος, στον οποίο προβλέπεται ότι ο εγγυητής υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή, μόνο αφού εξοφληθούν ολοσχερώς οι απαιτήσεις του δανειστή, εξυπηρετεί μεν το εύλογο συμφέρον του δανειστή να προηγείται έναντι του εγγυητή, στην προσπάθεια ικανοποίησης του πρωτοφειλέτη. Όμως, από την άλλη πλευρά αδικεί τον εγγυητή, εξισώνοντάς τον με τους άλλους απλούς δανειστές του οφειλέτη, ενώ ο νόμος (ΑΚ 858) τον αντιμετωπίζει, μέσω της υποκατάστασης, ευνοϊκότερα. Η στάθμιση συμφερόντων μεταξύ τράπεζας και εγγυητή καταλήγει - υπέρ του τελευταίου- σε ακυρότητα σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 2 ν. 2251/1994, δεδομένου ότι είναι δυνατή η μη απόκλιση από την ΑΚ 858, χωρίς να θιγεί η έννομη θέση της τράπεζας. Συγκεκριμένα, η φιλική προς τον εγγυητή ρύθμιση -χωρίς βλάβη των συμφερόντων της τράπεζας- θα ήταν να υποκαθίσταται μεν ο εγγυητής ακόμη και σε περίπτωση μερικής εκπλήρωσης, να έπεται όμως έναντι του δανειστή ως προς την ικανοποίηση της αναγωγικής του απαίτησης. Μια τέτοια συμφωνία θα ευνοούσε τον εγγυητή έναντι άλλων δανειστών του οφειλέτη, όχι όμως και έναντι της τράπεζας, η οποία δίκαια θα διατηρούσε τον πρώτο λόγο.

Όροι, με τους οποίους αποκλείεται, ακόμη και σε περίπτωση πλήρους εξόφλησης, εντελώς η υποκατάσταση, ή μερικώς, στα εμπράγματα δικαιώματα της τράπεζας, ανατρέπουν εις βάρος του εγγυητή την εκ του νόμου ισορροπία στη σχέση δανειστή - πρωτοφειλέτη - εγγυητή, χωρίς από την άλλη πλευρά να ανταποκρίνονται σε κάποιο εύλογο συμφέρον της τράπεζας, η οποία εξοφληθείσα δεν έχει πλέον λόγο στη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ εγγυητή και πρωτοφειλέτη. Αποτελεί θεμελιώδη, για τα συμφέροντα του εγγυητή, κανόνα του δικαίου της εγγύησης²²⁵, ότι ο εγγυητής καταβάλλοντας το χρέος, πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εισπράξει όσα έδωσε, απολαμβάνοντας τα προνόμια της οφειλής που εξόφλησε. Εξοστρακισμός

²²⁴ Ενδεικτικά, ΑΠ 1614/1999, οπ.

²²⁵ Ο οποίος ίσχυε και υπό το ρωμαϊκό δίκαιο (*beneficium cedendarum actionum*, με πιο «αυτόματη» υποκατάσταση απ' ό,τι προβλέπει η ΑΚ).

αυτού του κανόνα με τραπεζικούς ΓΟΣ δεν χωρεί. Η ακυρότητα επίσης και εδώ, όπως ανωτέρω, θεμελιώνεται στην παρ. 6 του άρθρου 2 ν. 2251/1994.

5.3. Η παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις των ΑΚ 862 - 863

Μια επισκόπηση της μέχρι σήμερα νομολογίας του ΑΠ²²⁶, που όμως δεν αφορά στο νέο νομικό καθεστώς που διαμορφώθηκε με το ν. 3043/2002, καταδεικνύει ότι στις συντριπτικά περισσότερες περιπτώσεις η περί ελευθερώσεως ένσταση απορρίπτεται είτε ως αόριστη είτε ως νόμω αβάσιμη, διότι τα περιστατικά που επικαλείται ο εγγυητής δεν συνιστούν την κατά τον ΑΚ έννοια της βαριάς αμέλειας. Ένα από τα σπάνια παραδείγματα, στα οποία έγινε δεκτή από τον ΑΠ η βαριά αμέλεια της τράπεζας συναντάμε στην υπ' αριθμ. 262/96 απόφαση του ΑΠ²²⁷. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο εγγυητής ειδοποίησε προφορικά και εγγράφως την τράπεζα ότι έχει πληροφορίες πως ο οφειλέτης καθίσταται αφερέγγυος και ζήτησε από την τράπεζα να καταθέσει αίτηση προσημείωσης για να προλάβει. Η τράπεζα αδράνησε για τέσσερις μήνες. Εν τω μεταξύ, άλλη τράπεζα πρόλαβε να εγγράψει προσημείωση. Στη συνέχεια, εκπλειστηριάσθηκε το ακίνητο και έτσι δεν ικανοποιήθηκε η πρώτη τράπεζα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη, υπό την ισχύ του δικαίου προστασίας του καταναλωτή, σύμφωνα με την οποία η παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις των άρθρων 862-863 είναι άκυρη, ανεξαρτήτως βαθμού πταίσματος της τράπεζας. Υπέρ της άποψης αυτής συνηγορεί και η νέα απαγορευόμενη απαλλακτική ρήτρα της ΑΚ 332 παρ. 2 εδ. β' περ. α' που εισήχθη με το ν. 3043/2002 και μάλιστα ανεξαρτήτως αν πρόκειται για καταναλωτή ή μη.

Ως προς την ΑΚ 863, διότι η διάταξη αυτή συμβάλλει στη συμβατική ισορροπία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ δανειστή και εγγυητή. Ο αποκλεισμός εφαρμογής της μέσω ΓΟΣ οδηγεί σε μονομερή εύνοια προς το δανειστή και σημαντική επιδείνωση της έννομης θέσης του εγγυητή (άρθρο 2 παρ. 6 ν. 2251/94)²²⁸.

²²⁶ Δούβλης (1998), σελ. 32 επ και ενδεικτικώς ΑΠ 1524/1991, οπ' ΑΠ 63/97, ΝοΒ 46, 774· ΑΠ 764/2001, ΔΕΕ 2001, 1013· ΑΠ 1112/2000, οπ., 1605.

²²⁷ Βλ. ΕλλΔνη 1997, 1081.

²²⁸ Η ΠΠρΑθ 1119/2002, οπ., σελ. 423 επ, 436, θεμελιώνει την ακυρότητα της παραίτησης με επίκληση και των εδαφίων ιγ' και κοτ' της παρ. 7, πέραν της γενικής ρήτρας της παρ. 6. Ωστόσο, βάσει *Μεντή*, Όρια της ευθύνης του εγγυητή στις τραπεζικές καταναλωτικές συμβάσεις, οπ., σελ. 191, σημ. 40, το εδάφιο ιγ' αφορά τον περιορισμό της ευθύνης του προμηθευτή, ζήτημα που δεν τίθεται εδώ άμεσα. Η τράπεζα δεν ευθύνεται σε αποζημίωση έναντι του εγγυητή. Απλώς, ο νόμος (ΑΚ 862-863) προβλέπει ελευθέρωση του εγγυητή, σε περίπτωση που η συμπεριφορά της καταργεί την ευθύνη του πρωτοφειλέτη. Το εδάφιο κοτ' αφορά την απαγόρευση υπέρμετρων εγγυήσεων. Το εδάφιο αυτό δεν ενδείκνυται για τη θεμελίωση της ακυρότητας. Οι παραιτήσεις από τις ΑΚ 862-863 δεν συγκροτούν «εγγυήσεις», ούτε καν «εξασφαλίσεις» της τράπεζας (οπότε θα ετίθετο και θέμα με ποια από όλες τις

Ως προς την ΑΚ 862, διότι πρώτον, ο αποκλεισμός εφαρμογής της ισοδυναμεί με αποκλεισμό εφαρμογής της καλής πίστης στη σύμβαση εγγύησης και δεύτερον, ο αποκλεισμός της αντιβαίνει στη φύση της εγγύησης, συστατικό στοιχείο της οποίας αποτελεί η δυνατότητα του εγγυητή να στραφεί κατά του πρωτοφειλέτη, αν ικανοποιήσει το δανειστή.

Η ακυρότητα του αποκλεισμού εφαρμογής μέσω ΓΟΣ της ΑΚ 862 δεν εξαρτάται από το βαθμό πταίσματος του δανειστή, διότι η ευθύνη του προμηθευτή δεν μπορεί να αποκλεισθεί, σύμφωνα με τα εδ. β', ιγ' και ιδίως ιζ' ούτε για ελαφριά αμέλεια δική του ή των βοηθών εκπληρώσεως. Σύμφωνα με το εδ. ιζ' είναι άκυρες οι ρήτρες, οι οποίες *«συνεπάγονται παραίτηση του καταναλωτή από τα δικαιώματά του σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής του προμηθευτή, ακόμη και αν τον προμηθευτή βαρύνει πταίσμα»*. Δεδομένου ότι το ανωτέρω εδάφιο δεν διακρίνει μεταξύ των διαφόρων μορφών πταίσματος του προμηθευτή, δεν χωρεί πλέον απαλλαγή ούτε για ελαφρά αμέλεια.

Η ανεξαρτήτως βαθμού υπαιτιότητας ευθύνη της τράπεζας αποτελεί αναγκαστικό δίκαιο σύμφωνα και με το άρθρο 8 παρ. 6 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 12 ν. 2251/94, ως ευθύνη προσώπου που παρέχει υπηρεσίες. Συνεπώς, και αν ακόμα γίνει δεκτό ότι οι ΑΚ 862 και 863 δεν αποτελούν αναγκαστικό δίκαιο, ωστόσο υπό το άρθρο 2 ν. 2251/94 παραίτηση του εγγυητή από τις διατάξεις αυτές δεν χωρεί. Ειδικά ως προς την ΑΚ 862 η παραίτηση είναι άκυρη ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η αδυναμία ικανοποίησης από τον πρωτοφειλέτη οφείλεται σε ελαφρά αμέλεια της τράπεζας.

Σε κάθε περίπτωση, οι συνθήκες όροι παραιτήσεως από τις ενστάσεις ελευθερώσεως των ΑΚ 862-863 που διατυπώνονται στην ελληνική τραπεζική πρακτική αποκλείουν εντελώς την επίκληση αυτών των διατάξεων. Έτσι, τέτοιοι όροι είναι ολικά άκυροι, δεδομένου ότι είναι απαγορευμένη, σε ΓΟΣ, η μερική διατήρηση του κύρους ενός όρου. Η απαγόρευση αυτή θεμελιώνεται με τη σκέψη ότι αν ήταν δυνατή η διάσωση ενός έγκυρου τμήματος του κύρους καταχρηστικού όρου, τότε οι προμηθευτές δεν θα σταματούσαν να χρησιμοποιούν τον όρο αυτόν στην ευρεία διατύπωση, αφού θα γνώριζαν ότι, στη χειρότερη περίπτωση, η ρήτρα θα ήταν τουλάχιστον ως προς ένα τμήμα της έγκυρη, (π.χ. μια υπέρμετρη ποινική ρήτρα ή κατ' αποκοπήν αποζημίωση υπέρ του προμηθευτή θα περιοριζόταν στο προσήκον

«εγγυήσεις», δηλ. εγγυήσεις, καταπιστευτικές εκχωρήσεις, προσημειώσεις, κλπ, ξεπερνιέται το μέτρο της εξασφάλισης - βλ. ΠΠρΑθ 1119/2002, οπ, με παρατηρήσεις *Ασίκη* και *Περάκη*, παρά ξεχωριστούς όρους, οι οποίοι αυτοτελώς κρίνονται ως προς το κύρος τους. Η ΕφΑθ 5253/2003, ΧρΙΔ 2004, 134, ΝοΒ 2004, 604, η οποία επικύρωσε την ως άνω πρωτόδικη απόφαση, θεμελίωσε την ακυρότητα του όρου αυτού με βάση την παρ. 6 και την παρ. 7 εδ. ιγ' και όχι βάσει του εδ. κατ'.

μέτρο, θα παράμενε δηλαδή πάντα έγκυρη). Με βάση την ανωτέρω σκέψη πρέπει και στο ελληνικό δίκαιο να αποκλεισθεί η δυνατότητα διάσωσης του κύρους των ΓΟΣ μέσω μετατροπής ή ερμηνευτικής συστολής. Άλλωστε, σύμφωνα με την ΑΚ 182 απαιτείται εικαζόμενη βούληση των μερών για την ισχύ της δικαιοπραξίας, βούληση, η οποία βέβαια δεν υπάρχει από την πλευρά του καταναλωτή. Έτσι, όροι που αποκλείουν γενικώς την εφαρμογή των ΑΚ 862-863 είναι ολικά άκυροι.

5.4. Η εγκυρότητα της παραίτησης από τις ΑΚ 866, 867 και 868

Όπως ήδη ειπώθηκε, οι διατάξεις αυτές, που ρυθμίζουν ειδικούς αποσβεστικούς λόγους της εγγύησης, υπαγορεύονται από την ιδέα της μη διαιώνισης της ευθύνης του εγγυητή, καθώς μέσω αυτών δημιουργείται βεβαιότητα στον εγγυητή ως προς την χρονική διάρκεια των υποχρεώσεων του. Συγχρόνως, όμως, τίθεται ένα υπερβολικά αυστηρό πλαίσιο εις βάρος του δανειστή στην εγγύηση για αόριστο χρόνο.

Αυστηρό αφενός μεν από πλευράς προθεσμίας των ΑΚ 867, 868, διότι ο δανειστής οφείλει να αρχίσει -εντός μηνός από τη λήξη του χρόνου, για τον οποίο έχει δοθεί η εγγύηση (εγγύηση ορισμένου χρόνου) ή εντός μηνός από την καταγγελία της σύμβασης μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη- τη δικαστική επιδίωξη της κύριας οφειλής, αφετέρου δε ως προς την υποχρέωση του δανειστή (ΑΚ 868) να καταγγείλει την κύρια οφειλή, εφόσον το ζητήσει ο εγγυητής. Έτσι, η καταγγελία της συμβατικής σχέσης μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη εξαρτάται από τη βούληση του εγγυητή (υπό μόνο τον περιορισμό ότι έχει παρέλθει ένα έτος από το χρονικό σημείο κατάρτισης της σύμβασης εγγύησης). Ο δανειστής, αν μεν καταγγείλει, συμμορφούμενος στο αίτημα του εγγυητή, εκτίθεται στον κίνδυνο να θεωρηθεί άκυρη έναντι του πρωτοφειλέτη η καταγγελία (ΑΚ 281) και να υποχρεωθεί σε αποκατάσταση της ζημίας του πρωτοφειλέτη, η οποία προκλήθηκε εξ αυτής. Αν δεν καταγγείλει, τότε ελευθερώνεται ο εγγυητής.

Με δεδομένη αυτήν την αυστηρότητα των ως άνω ρυθμίσεων εις βάρος του δανειστή δεν προκαλεί απορία το γεγονός ότι οι ΑΚ 866-867 θεωρήθηκαν ανέκαθεν ενδοτικό δίκαιο και ότι οι τράπεζες, ανεξαιρέτως, προέβλεπαν και προβλέπουν στους ΓΟΣ την παραίτηση του εγγυητή από την ελευθέρωση των ΑΚ 866-867.

Όπως σημειώθηκε, κατά την εξέταση του κύρους των ΓΟΣ σταθμίζονται τα αντικρουόμενα συμφέροντα προμηθευτή και καταναλωτή με οδηγό τη στάθμιση του ενδοτικού δικαίου. Ωστόσο, όταν το ενδοτικό δίκαιο δεν ρυθμίζει θεμελιώδη στοιχεία της συμβατικής ισορροπίας αλλά ήσσονος σημασίας τεχνικά ζητήματα της συμβατικής σχέσης, τότε η απόκλιση αυτή δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται εκ των προτέρων αρνητικά. Μ' αυτήν τη σκέψη κρίνεται ότι η μηνιαία προθεσμία των ΑΚ

867, 868 δεν έχει ιδιαίτερη ουσιαστική αξία για τη δίκαιη στάθμιση συμφερόντων και μπορεί να επιμηκυνθεί μέσω ΓΟΣ σε εύλογα βέβαια όρια. Έτσι, θα μπορούσε εύλογα να συμφωνηθεί προθεσμία π.χ. τριών μηνών (αντί του ενός μηνός που προβλέπει η ΑΚ 866) για τη δικαστική επιδίωξη της κύριας απαίτησης²²⁹. Επίσης, δεν αποτελεί τμήμα ουσιαστικά δίκαιης στάθμισης συμφερόντων η επιλογή του νομοθέτη στην ΑΚ 868 να αφήσει στη βούληση του εγγυητή την καταγγελία της σύμβασης μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη. Συνεπώς, η απόκλιση από την ως άνω ρύθμιση είναι δυνατή μέσω ΓΟΣ, δεδομένης και της ΑΚ 862, η οποία επίσης κυρώνει την καθυστέρηση του δανειστή στην επιδίωξη της κύριας απαίτησης.

Πέραν των ως άνω αποκλίσεων, ο πυρήνας των ΑΚ 866, 868 απηχεί ουσιαστική δικαιοσύνη και δεν μπορεί να παρακαμφθεί:

α) ο εγγυώμενος για ορισμένο χρόνο (ΑΚ 866) γνωρίζει ότι ευθύνεται για ορισμένο μόνο χρόνο, ο δε επιπλέον μήνας τίθεται εις βάρος των συμφερόντων του εγγυητή και υπέρ του δανειστή. Δεν είναι, λοιπόν, δεκτή η πλήρης παραίτηση μέσω ΓΟΣ της ως άνω διάταξης (άρθρο 2 παρ. 6 ν. 2251/1994). β) Ο εγγυώμενος επ' αόριστον γνωρίζει ότι η ευθύνη του μπορεί να ενεργοποιηθεί στο μέλλον σε μη γνωστό εκ των προτέρων χρονικό σημείο.

Αν μεν γίνει ληξιπρόθεσμη η κύρια οφειλή, τότε η προθεσμία του ενός μηνός που προβλέπεται στην ΑΚ 867 για τη δικαστική επιδίωξη της κύριας απαίτησης δεν είναι παρά μια ειδική τεχνική ρύθμιση, η οποία μπορεί να τροποποιηθεί με ΓΟΣ εντός ευλόγων, βεβαίως, ορίων.

Ενόσω διατηρείται σε εκκρεμότητα η κύρια οφειλή, μπορεί να συμφωνηθεί ότι ο εγγυητής δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει, ένα έτος μετά την κατάρτιση της εγγύησης, να καταστεί ληξιπρόθεσμη η κύρια οφειλή, μπορεί δηλαδή να παραιτηθεί μέσω ΓΟΣ από την ελευθέρωση της ΑΚ 868. Αντίθετη λύση θα προκαλούσε σοβαρή επιπλοκή στις τραπεζικές συναλλαγές και θα έβλαπτε υπέρμετρα τις τράπεζες. Το συμφέρον του εγγυητή για ταχεία εκκαθάριση της οφειλής σε εξαιρετικές περιπτώσεις εξυπηρετείται με προσφυγή στις ΑΚ 288, 281 ως ακολούθως: σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες δικαιολογείται, κατά την καλή πίστη, να καταστεί ληξιπρόθεσμη με καταγγελία η κύρια οφειλή και ο δανειστής αδρανεί, ο εγγυητής μπορεί να αξιώσει από το δανειστή να καταγγείλει την κύρια πίστωση, η δε επίκληση από το δανειστή της παραίτησης από την ΑΚ 868 μπορεί να αποκρουσθεί ως καταχρηστική.

²²⁹ Ζέπος, οπ. 866, αρ. 14, ο οποίος, αν και αντίθετος με το επιχείρημα ότι πρόκειται για αποσβεστική προθεσμία, δέχεται τον ενδοτικό χαρακτήρα της ΑΚ 866 στο σύνολό της.

5.5. Η συμφωνία αναγνώρισης του υπολοίπου της οφειλής από τον πρωτοφειλέτη σε σχέση με τη δέσμευση του εγγυητή

Συχνά περιέχεται ακόμη και σε συμβάσεις εγγύησης καταναλωτικών πιστώσεων ο όρος ότι η -ακόμη και σιωπηρή- αναγνώριση της οφειλής από τον πρωτοφειλέτη δεσμεύει και τον εγγυητή. Ο όρος αυτός συνδυάζεται μάλιστα με τον όρο ότι αν ο πρωτοφειλέτης δεν αμφισβητήσει εντός κάποιας προθεσμίας το λογαριασμό (μηνιαίο συνήθως στις πιστωτικές κάρτες) που του στέλνει η τράπεζα, τότε λογίζεται ότι έχει αποδεχθεί σιωπηρά το ύψος της οφειλής.

Όσον αφορά τον πρωτοφειλέτη, σιωπηρή αναγνώριση ή υπόσχεση χρέους δεν χωρεί (ΑΚ 873). Συμβατική ρήτρα για πλασματική αναγνώριση του καταλοίπου αλληλόχρεου λογαριασμού²³⁰, που περιέχεται στους έντυπους όρους των τραπεζών, αποτελεί καθιερωμένη πρακτική στις τραπεζικές συναλλαγές²³¹. Πλασματική αναγνώριση, όπως αυτή ορίζεται στους σχετικούς έντυπους όρους, σημαίνει ότι ο πιστούχος θεωρείται ότι αποδέχεται και αναγνωρίζει το κατάλοιπο που του γνωστοποιείται από το κλείσιμο του λογαριασμού του, εφόσον δεν προβάλλει αντιρρήσεις εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος από τη γνωστοποίηση. Με βάση δηλαδή τη σχετική ρήτρα στους ΓΟΣ καταλογίζεται στον πιστούχο ως δικαιοπρακτική δήλωση η παθητική στάση σιωπής που τηρεί.

Σύμφωνα, εντούτοις, με τις γενικές αρχές του δικαίου των δικαιοπραξιών η σιωπή δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως δικαιοπρακτική δήλωση, ως δήλωση συναίνεσης ή αποδοχής παρά μόνον υπό τη συνδρομή ορισμένων ειδικών περιστάσεων που την καθιστούν «εύγλωττη». Υπό το πρίσμα αυτό, θεμελιώδης προϋπόθεση για τη δικαιοπρακτική κατηγοριοποίηση της παθητικής στάσης του πιστούχου είναι να έχει λάβει γνώση των επιμέρους κινήσεων και των κονδυλίων του λογαριασμού, από τα οποία προκύπτει το υπόλοιπο που του γνωστοποιείται μετά το κλείσιμό του. Η θεμελιώδης αυτή προϋπόθεση εκφράζεται με αρκετή σαφήνεια στη μέχρι σήμερα νομολογία²³², η οποία απαιτεί για την πλασματική αναγνώριση του υπολοίπου κλεισθέντος λογαριασμού να γνωστοποιείται στον πιστούχο και αντίγραφο του λογαριασμού²³³.

²³⁰ ΑΠ 1642/90, ΕΕΝ 1991, 715· ΑΠ 523/01, ΕΛΛΔνη 2001, 1642· ΑΠ 311/93, ΝοΒ 1994, 985· ΑΠ 250/98 ΝοΒ 1999, 772· ΑΠ 140/01, ΝοΒ 2002, 318· ΑΠ 541/02, ΧρΙΔ 2002, 397.

²³¹ Σταθόπουλος – Ρούσσος, Αναγνώριση καταλοίπου αλληλόχρεου λογαριασμού και οι τραπεζικές ρήτρες ΓΟΣ για την πλασματική αναγνώριση (γνμδ), ΧρΙΔ 2006, 363 επ.

²³² ΑΠ 1472/2004, ΕΕΝ 2005, 284, 285 «όταν (η πιστούχος) λαμβάνει γνώση του καταλοίπου, με τη γνωστοποίηση σε αυτή από την αναιρεσίβλητη (τράπεζα) αντιγράφου του λογαριασμού, οφείλει μέσα σε ...ημέρες να επιφέρει τις τυχόν αντιρρήσεις ή παρατηρήσεις της. Διαφορετικά, εφόσον σιωπήσει, λογίζεται ότι αναγνωρίζει το κατάλοιπο του λογαριασμού».

²³³ Δηλαδή έγγραφο που περιέχει τα επιμέρους κονδύλια από τα οποία προκύπτει το υπόλοιπο, ενώ παράλληλα η νομολογία στηρίζεται και στις ΑΚ 173 και 200, κυρίως μάλιστα στις επιταγές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών.

Η προσήκουσα γνωστοποίηση στην πιστούχο της κίνησης του λογαριασμού της δεν είναι μόνο βασικός όρος για τη λεγόμενη πλασματική αναγνώριση χρέους, αλλά και θεμελιώδης έκφραση της διαφάνειας των τραπεζικών συναλλαγών. Η σημασία που έχει για το νομοθέτη η διαφάνεια των τραπεζικών συναλλαγών εκφράζεται ήδη στη ρύθμιση του άρθρου 42 παρ. 7 ν. 2912/2001, με το οποίο θεσπίζεται ρητή υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να χορηγούν στον οφειλέτη *«αντίγραφα των δανειστικών συμβάσεων και κατάσταση με ανάλυση του ύψους της οφειλής, καθώς και αντίγραφα των υφιστάμενων καρτελών και παραστατικών»*. Επιπλέον, με την Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔΤΕ) 2501/2002 (ΦΕΚ Α΄ 277/2002) θεσπίζεται μακροσκελής κατάλογος με τις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων με στόχο τη διαφάνεια των τραπεζικών συναλλαγών και την επαρκή ενημέρωση των συναλλασσομένων.

Σε κάθε περίπτωση η εξίσωση της σιωπής του καταναλωτή με αποδοχή θέτει ζητήματα κύρους κατά το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 2251/1994, αλλά και κατά το άρθρο 2 παρ. 7 εδ. κζ΄, αν θεωρηθεί ότι αντιστρέφει, εις βάρος του καταναλωτή, το κατά νόμο (ΚΠολΔ 338) βάρος της τράπεζας να αποδείξει το ύψος της οφειλής²³⁴. Όταν μάλιστα η προθεσμία που τίθεται για την αμφισβήτηση του λογαριασμού είναι υπερβολικά σύντομη, τότε, σε κάθε περίπτωση, η ρήτρα είναι άκυρη κατά την παρ. 7 εδ. κη΄ του ν. 2251/1994.

Όσον αφορά τον εγγυητή, οποιαδήποτε αποδοχή της οφειλής από τον πρωτοφειλέτη δεν τον δεσμεύει, αφού είναι τρίτος ως προς την αποδοχή. Η σύμβαση εις βάρος τρίτου δεν δεσμεύει τον τρίτο. Εκτός αυτού, η εγγύηση για την εκπλήρωση μιας οφειλής, την οποία θα καθορίσουν δανειστής και πρωτοφειλέτης στο μέλλον χωρίς τη σύμπραξη του εγγυητή, είναι αόριστη²³⁵ και αδιαφανής (ιδίως στις καταναλωτικές πιστώσεις), προσκρούοντας έτσι και για το λόγο αυτό στο άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 2251/1994.

6. Η νομολογιακή καταγραφή

6.1. Εκτός νομοθετικού πεδίου προστασίας των καταναλωτών

Δέσμια της κυρίαρχης αντίληψης της συμβατικής ελευθερίας και της συναρτώμενης ανάγκης εξισορρόπησης των αντιτιθέμενων συμβατικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε ισότιμη βάση, τα ελληνικά δικαστήρια προτίμησαν παλαιότερα στις περισσότερες περιπτώσεις να παρακάμψουν την οικονομική και κοινωνική κυρίαρχη ουσία του προβλήματος. Έτσι, οι αντίστοιχες δικαστικές κρίσεις

²³⁴ ΑΠ 1219/2001, ΧρΙΔ 2001, 516. Επίσης *Ψυχομάνης*, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002, 158 επ.

²³⁵ *Χρυσάνθης*, ΔΕΕ 1998, 671 επ με αναλυτική παράθεση της αντίθετης πάγιας νομολογίας.

προχώρησαν με σχετική παρρησία στην ανακήρυξη της ακυρότητας όσων ΓΟΣ κυρίως ήσαν αντίθετοι με κάποια διάταξη νόμου ή παραβίαζαν ευθέως τα χρηστά ήθη. Αντιθέτως, ο επαχθής χαρακτήρας των όρων αυτών δεν φαίνεται από μόνος του να προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, παρά μόνον εφ' όσον οδηγεί αποδεδειγμένα σε κραυγαλέα ανατροπή των ενδοσυμβατικών ισορροπιών, οπότε και επιχειρείται πρωτίστως η θεραπεία μέσω προσφυγής των δικαστικών κρίσεων σε συσταλτική ερμηνεία των επίμαχων ΓΟΣ, σπανιότερα δε σε κατάργησή τους ως εξόχως καταχρηστικών.

Συγκεκριμένα, η νομολογία παλαιότερα με αφορμή τη γενικότερη ενασχόλησή της σχετικά με τον έλεγχο νομιμότητας ορισμένων προδιατυπωμένων όρων σε διάφορες μορφές συμβάσεων²³⁶, είχε καταρχάς αποφανθεί ότι οι εν λόγω όροι ισχύουν, εφ' όσον ο αντισυμβαλλόμενος του συντάκτη τους είχε λάβει πράγματι γνώση του περιεχομένου αυτών πριν την υπογραφή της συμφωνίας που τους περιέχει ή έστω εφόσον, λαμβανομένης υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστή της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, είχε τουλάχιστον δοθεί στον αντισυμβαλλόμενο η δυνατότητα να λάβει γνώση των όρων αυτών²³⁷. Με γνώση των εμφολωμάτων στη σύμβαση ΓΟΣ έχει γίνει δεκτό ότι ισοδυναμεί και η ενσυνείδητη άγνοιά τους από τον ασθενέστερο συμβαλλόμενο, πράγμα που εξομοιώνεται με σιωπηρή σε βάρος του συμφωνία. Το ίδιο αποτέλεσμα συνεπάγεται και η κατ' αναλογία πιθανολόγηση σύμφωνα με τα συναλλακτικώς κρατούντα ύπαρξης γενικών όρων σε σύμβαση. Πάντως, η υπογραφή στο τέλος έντυπης σύμβασης φαίνεται για τα δικαστήρια κατ' αρχάς να σημαίνει και αποδοχή των στη συνέχεια παρατιθεμένων ΓΟΣ²³⁸, χωρίς όμως αυτό να είναι απόλυτο, αφού κρίθηκε ότι η συνήθης συναλλακτική ρήτρα «έλαβον γνώσιν και αποδέχομαι τους όπισθεν αναγραφόμενους όρους», τιθέμενη πριν την υπογραφή του αντισυμβαλλομένου, δεν αρκεί από μόνη της για τη δεσμευτικότητα των αντίστοιχων γενικών όρων²³⁹. Τούτο για να ισχύσει στην περίπτωση ιδιαίτερα ΓΟΣ μη καλυπτόμενων από τις υπογραφές των συμβαλλομένων, θα πρέπει το συνομολογημένο κύριο μέρος της σύμβασης να παραπέμπει ρητώς και ευκρινώς στους υπάρχοντες εκτός κυρίως κειμένου γενικούς όρους κατά τρόπο αντικειμενικό και σύμφωνο με τα κρατούντα συναλλακτικά ήθη²⁴⁰.

²³⁶ Αντιπροσωπευτικά, ΕφΑθ 4466/78, ΝοΒ 1979, 227 και ΕφΑθ 1589/79, ΕΕμπΔ 1980, 225 (φορτωτική)· ΕφΠειρ 415/79, ΕΕμπΔ 1979, 406 (θαλάσσια μεταφορά αυτοκινήτων)· ΕφΑθ 7896/73, ΝοΒ 1974, 938, αλλά και ΕφΑθ 7574/97, ΕΕμπΔ 1998, 65 (ευθύνη αεροπορικού μεταφορέα)· ΕφΑθ 7849/79, ΝοΒ 1979, 1656 (πώληση αυτοκινήτου).

²³⁷ ΕφΑθ 7230/77, Αρμ 1978, 255, με παρατ. Αντωνόπουλου, 257· ΑΠ 714/94, ΕΕΝ 1995, 467· ΕφΘεσ 762/97, Αρμ 1997, 652· ΕφΘεσ 2426/98, ΔΕΕ 1998, 986.

²³⁸ ΑΠ 840/77, ΝοΒ 1978, 681· ΠΠρΑθ 6521/95, οπ, με σημ. Τριανταφυλλάκη.

²³⁹ ΕφΘεσ 839/83, Αρμ 1984, 451.

²⁴⁰ ΑΠ 1716/80, ΝοΒ 1981, 1099· ΕφΑθ 11349/80, Αρμ 1981, 564.

Αλλά και η επίκληση καθώς και η προσκόμιση στο δικαστήριο έντυπης σύμβασης από νόμιμο διάδικο συνεπάγεται αποδοχή από μέρος του των υπαρχόντων ΓΟΣ.

Με γνώμονα τα ανωτέρω και ειδικότερα όσον αφορά το πεδίο των τραπεζικών καταθέσεων, είναι συνήθης πρακτική η από μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας μας χρήση ως ΓΟΣ στα βιβλιάρια ή άλλα αποδεικτικά καταθέσεων της γνωστής ρήτρας του άρθρου 3 ν.δ. 17.7-13.8.1923, σύμφωνα με την οποία οι τράπεζες δεν ευθύνονται για την πλαστή πληρωμή κατάθεσης, παρά μόνον εφ' όσον αποδειχθεί ότι βαρύνονται με δόλο ή βαριά αμέλεια²⁴¹. Ο πέραν του νομοθετικού και συμβατικός με τον τρόπο αυτόν περιορισμός της ευθύνης των τραπεζών στην αρκετά συχνή περίπτωση στην πράξη εξόφλησης καταθέσεων βάσει πλαστής υπογραφής, συνοδευόμενης συνήθως από την επίδειξη κλεμμένης ή/και πλαστής ταυτότητας²⁴², έχει τα τελευταία χρόνια αμφισβητηθεί έντονα ως μη συνάδων με το πνεύμα των σύγχρονων τραπεζικών συναλλαγών²⁴³. Πράγματι, η κριτική που έχει συναφώς ασκηθεί φαίνεται να είναι βάσιμη, στηριζόμενη κατά κύριο λόγο, εκτός των άλλων, στη σχέση εμπιστοσύνης του πελάτη με την τράπεζά του, καθώς και στην παρατηρούμενη παράλληλα τάση επαύξησης του αναγκαίου επιπέδου ευθύνης των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω της κατά τεκμήριο ισχυρότερης οικονομικής θέσης των τελευταίων στις συναλλαγές.

6.2. Από τη σκοπιά της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών

Η αμφισβήτηση σχετικά με την ιδιότητα ως καταναλωτή του εγγυητή σε τραπεζικές χρηματοδοτήσεις, όπως θα αναλυθεί στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, είναι εμφανής στη νομολογιακή καταγραφή των τελευταίων ετών, με αφορμή την προβολή ως καταχρηστικών τραπεζικών ΓΟΣ παραιτήσεως του εγγυητή από τις ενστάσεις του ΑΚ.

Αναφορικά με τον ειδικό ρόλο όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων στις τραπεζικές επαγγελματικές χρηματοδοτήσεις, υποστηρίζεται η άποψη ότι οι σχετικές ρήτρες, αν και προδιατυπωμένες εγγράφως για απροσδιόριστο αριθμό μελλοντικών συναφών συμβάσεων, δεν μπορεί τελικά να ευσταθήσει ότι ήσαν ανυπαίτιως

²⁴¹ ΑΠ 432/90, ΝοΒ 1991, 745, με σημ. *Δωρή*, 747 επ· ΑΠ 856/95, ΔΕΕ 1996, 707, με σημ. *Χρυσάνθη*, 709 επ· ΑΠ 1623/95, ΔΕΕ 1996, 390, ΕλλΔνη 1998, 133· ΕφΑθ 8659/95, ΔΕΕ 1996, 401· ΑΠ 2715/96, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 392· ΕφΑθ 2543/96, ΕΕμπΔ 1996, 716· ΕφΑθ 5356/96, Αρμ 1997, 492· ΕφΑθ 1807/97, ΕλλΔνη 1998, 201, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 389.

²⁴² ΑΠ 54/93, ΕλλΔνη 1993, 600, ΕΤραπΔ 1993, 369· ΕφΑθ 3807/98, ΝοΒ 1998, 1453, όπου ταυτόχρονα απορρίπτεται η βασιζόμενη σε σχετικό έντυπο όρο ένσταση περί μη ευθύνης της τράπεζας πριν την αναγγελία σε αυτήν της απώλειας του βιβλιαρίου καταθέσεων από τον πραγματικό δικαιούχο καταθέτη με το αιτιολογικό της μη ισχύος της υπ' όψιν προδιατυπωμένης ρήτρας σε περίπτωση δόλου ή βαριάς αμέλειας των προστηθέντων υπαλλήλων της τράπεζας.

²⁴³ ΕφΘεσ 3444/97, ΕΕμπΔ 1998, 285, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 398.

άγνωστες στους αντισυμβαλλόμενους των τραπεζών, οι δε τελευταίες δεν τους υπέδειξαν την ύπαρξή τους ή τους στέρησαν ίσως τη δυνατότητα να λάβουν πραγματική γνώση του περιεχομένου τους. Παρόμοια κατάσταση πραγμάτων δεν συνάδει προς οποιοδήποτε μοντέλο σύγχρονου συναλλασσόμενου ή καταναλωτή έστω, με το σκεπτικό στην προκειμένη περίπτωση της επαγγελματικής ιδιότητας του πρωτοφειλέτη αφενός, καθώς και της «υποψιασμένης» γενικότερα στάσης του εγγυητή μιας τόσο σοβαρής ενέργειας αφετέρου, σε συνδυασμό με όσα προειπώθηκαν για την άμεση ή έμμεση προσδοκία οφέλους του τελευταίου. Δεν συγκεντρώνονται επομένως υπό όποια οπτική γωνία και αν αντιμετωπισθούν οι προϋποθέσεις χαρακτήρα ΓΟΣ του άρθρου 2 παρ. 1 ν. 2251/1994 για τις έντυπες ρήτρες των τραπεζικών χρηματοδοτικών συμβάσεων, οπότε και οι αντίστοιχοι τραπεζικοί εγγυητές δεν μπορούν για την απαλλαγή τους να επικαλεσθούν τις ευνοϊκές ρυθμίσεις του εν λόγω άρθρου 2, παραμένοντες στα πλαίσια της ΑΚ 862.

Τυχόν αντίθετη προσέγγιση του όλου προβλήματος θα μπορούσε να οδηγήσει σε μαζική «απόδραση» τραπεζικών εγγυητών με σοβαρότατα ανακλαστικά αποτελέσματα στη γενικότερη ροή των τραπεζικών χρηματοδοτήσεων και της εθνικής μας οικονομίας ευρύτερα, λόγω κυρίως της απευκτέας για το πιστωτικό μας σύστημα αποδυνάμωσης του θεσμού της εγγύησης στη χορήγηση δανείων ή πιστώσεων, με παράλληλη επαύξηση του ρόλου των εμπραγμάτων ασφαλειών στην τραπεζική πρακτική. Τούτο διότι υπό το φάσμα ενδεχόμενου χαρακτηρισμού των εν λόγω τραπεζικών ρητρών ως καταχρηστικών ΓΟΣ, αυτές πολύ εύκολα πλέον θα μπορούσαν να κηρυχθούν άκυρες ως καταχρηστικές από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους ή τις ενώσεις καταναλωτών βάσει των ισχυουσών διατάξεων του άρθρου 2 ν. 2251/1994, όπως ισχύουν τροποποιηθείσες ορισμένες από το άρθρο 10 παρ. 24 ν. 2741/1999 και το άρθρο 2 παρ. 3 ν. 3587/2007. Μάλιστα, οι τελευταίες αυτές τροποποιήσεις, ιδίως εκείνες των παρ. 4, 6 ,7, καθώς και η προσθήκη παρ. 10 στο άρθρο 2 του ν. 2251/1994²⁴⁴, βελτιώνουν σημαντικά τη θέση του καταναλωτή και αντίστοιχα δυσχεραίνουν βέβαια τη θέση του προμηθευτή, καθιερώνοντας σε βάρος του, μεταξύ άλλων και εδώ νόθο αντικειμενική ευθύνη στο θέμα απόδειξης της ύπαρξης ή μη ατομικής διαπραγμάτευσης των ΓΟΣ.

Η πρώτη απόφαση που ασχολήθηκε με το θέμα αυτό ήταν η ΕφΠειρ 91/2002²⁴⁵, κατόπιν ανακοπής ασκηθείσας κατά διαταγής πληρωμής από εγγυητή τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού καλύπτοντα επαγγελματικό δάνειο, ο οποίος είχε προηγουμένως παραιτηθεί από τις ενστάσεις απελευθέρωσής του βάσει των άρθρων 862-863 ΑΚ. Το δικαστήριο στην περίπτωση αυτή επικαλέστηκε, ειδικά ως

²⁴⁴ Κούμανη, παρατ. στην ΠΠρΑθ 2411/1997, Αρμ 1998, 810.

²⁴⁵ Βλ. οπ, 778.

προς την παραίτηση από την ένσταση του άρθρου 862 ΑΚ, τη διάταξη του άρθρου 332 παρ. 1 ΑΚ (υπό τη διατύπωσή της προ του ν. 3043/2002). Περαιτέρω, έκρινε ως έγκυρη την παραίτηση του εγγυητή από την ένσταση διζήσεως του άρθρου 857 ΑΚ, χαρακτηρίζοντάς την επίσης ως διάταξη ενδοτικού δικαίου, και μη καταχρηστική (281 ΑΚ) ως εκ τούτου τη συνέπεια της παραιτήσεως αυτής άσκηση του δικαιώματος της τράπεζας να στραφεί κατά του εγγυητή πριν επιδιώξει την ικανοποίησή της από τον πρωτοφειλέτη, λόγω της μη επίκλησης ειδικών περιστάσεων που να της προσδίδουν τέτοιο χαρακτήρα.

Αντίθετη αιτιολογία χρησιμοποίησε το Εφετείο Αθηνών στην υπ' αριθμ. 5253/2003²⁴⁶ απόφασή του, με την οποία έκρινε ως καταχρηστικό τραπεζικό ΓΟΣ καταναλωτικού (στεγαστικού δανείου) ο οποίος προέβλεπε την παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις των άρθρων 862-868 ΑΚ, λόγω αντίθεσής του στις διατάξεις των παρ. 6 και 7 εδ. ιγ' του ν. 2251/1994. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι η παραίτηση του εγγυητή από τα δικαιώματα που του παρέχουν οι εν λόγω διατάξεις έχουν ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωσή του από κάθε προστασία απέναντι σε οποιαδήποτε υπαίτια ή ανυπαίτια αυθαίρετη ενέργεια της τράπεζας, της οποίας η ευθύνη περιορίζεται υπέρμετρα, ενώ δημιουργείται παράλληλα ο κίνδυνος της διαιώνισης της εγγυητικής ευθύνης του εγγυητή με αποτέλεσμα τη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών σαφώς σε βάρος του εγγυητή, χωρίς εύλογη και σοβαρή αιτία και χωρίς την ανάγκη προστασίας αντίστοιχων δικαιωμάτων της τράπεζας. Την ίδια αιτιολογία χρησιμοποίησε και το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην υπ' αριθμ. 1990/2004²⁴⁷ απόφασή του και έκανε δεκτή την εκ του άρθρου 862 ΑΚ ένσταση ελευθέρωσης της εγγυήτριας από την υποχρέωσή της προς καταβολή της επίδικης απαίτησης για την οποία είχε εγγυηθεί, ενώ δέχθηκε και την ύπαρξη βαριάς αμέλειας της τράπεζας σχετικά με την αδυναμία ικανοποίησής της από την πρωτοφειλέτρια ανώνυμη εταιρεία.

²⁴⁶ Βλ. οπ, 604.

²⁴⁷ Βλ. ΝοΒ 2004, 1592.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών με βάση το δίκαιο προστασίας των καταναλωτών

Μια ματιά στις τρέχουσες οικονομικές συναλλαγές αρκεί για να διαπιστώσει κανείς την αυξανόμενη σημασία εφαρμογής του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου προστασίας των καταναλωτών²⁴⁸. Ο σχετικός ν. 2251/1994 έχει πλέον αποκτήσει ισχυρό και σταθερό παρεμβατικό ρόλο στην άμυνα του ασθενέστερου αντισυμβαλλόμενου ιδιώτη - φυσικού ή νομικού προσώπου - απέναντι στις αναπόφευκτες, δυστυχώς, στρεβλώσεις των κανόνων της ελεύθερης αγοράς.

Η ανωτέρω πορεία των πραγμάτων δεν θα μπορούσε παρά να επηρεάσει, μεταξύ άλλων και τις τραπεζικές συναλλαγές στη χώρα μας. Με γνώμονα κυρίως το ζήτημα των ΓΟΣ, η παρατηρούμενη σήμερα αρκετά πλούσια νομολογιακή καταγραφή, ιδίως στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, κατάφερε να θίξει πολλά από τα σημεία αιχμής της τραπεζικής πρακτικής, με σημαντικότερα εκείνα των όρων των τραπεζικών δανείων και πιστώσεων, καθώς και της χρήσης πιστωτικών καρτών²⁴⁹. Παρά όμως την ολοένα διογκούμενη νομολογιακή «παραγωγή», το συνδεδεμένο με το γενικότερο θέμα επακριβούς προσδιορισμού της έννοιας του καταναλωτή στο Ν. 2251/1994 πρόβλημα του χαρακτηρισμού ίσως των τραπεζικών εγγυητών και ως καταναλωτών ταυτόχρονα παρέμενε άλυτο²⁵⁰.

1. Προστατεύεται ο τραπεζικός εγγυητής από τις διατάξεις του ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών;

Τα τελευταία χρόνια η καταναλωτική πίστη αυξάνεται ραγδαία στην ελληνική οικονομία²⁵¹. Το σύνολο των υπολοίπων οφειλών προς τράπεζες από καταναλωτικές

²⁴⁸ Δούβλης, ΕΤρΑξΧρΔ 1999, σελ. 9 επ, 18 επ, 38· Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, Η προστασία του καταναλωτή στην παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ΔΕΕ 2000, 17· Μεντής, Γενικοί όροι τραπεζικών καταναλωτικών συμβάσεων, οπ, σελ. 558.

²⁴⁹ Κυρίως, ΠΠρΑθ 3356/97, οπ, με σημ. Δωρή· ΠΠρΑθ 1208/1998, ΔΕΕ 1998, 1101, με σημ. Δεληκωστοπούλου· ΕφΑθ 6291/2000, ΝοΒ 2001, 644 και ΕΤρΑξΧρΔ 2001, 911· ΑΠ 589/2001, ΔΕΕ 2001, 1117, με σημ. Σκουλαρίκη, και ΧρΙΔ 2001, 432, καθώς και ΕλλΔνη 2002, 419· ΜΠρΑθ 2772/2002, ΕΕμπΔ 2002, 805 και ΝοΒ 2002, 1298· Επίσης, ΑΠ 1219/2001, οπ, με παρατ. Χρυσάνθη, 557 επ· ΑΠ 1519/01, ΕΕΝ 2003, 81· ΕφΑθ 6401/02, ΔΕΕ 2003, 412· ΜΠρΤρικ 137/03, ΕπισκΕΔ 2003, 269.

²⁵⁰ Ως προς την πλειάδα των συχνά αντικρουόμενων απόψεων που κατά καιρούς έχουν σχετικά εκφραστεί, βλ. αντί πολλών, Δούβλης, ΔΕΕ 2003, σημ. 45· Χελιδόνης, Η ΑΚ 862 ως μέσο προστασίας της αναγωγικής αξίωσης του εγγυητή, ΕπισκΕΔ 2000, σελ. 385 επ· Ο ίδιος, Η εγγύηση ως σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος, ΧρΙΔ 2002, σελ. 778 επ· Ψυχράνη (2001), σελ. 18 επ· Καράκωστας, ΧρΙΔ 2003, σελ. 97· Ρόκας, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2002, σελ. 79, τοποθετούμενος υπέρ του ελέγχου των τραπεζικών εγγυήσεων με το ν. 2251/1994.

²⁵¹ Βλ. Πρόταση Οδηγίας της 11.9.2002 για την καταναλωτική πίστη [αναθεώρηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ, COM (2002) 443] που επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής ρητά και στις

πιστώσεις (πιστωτικές κάρτες, καταναλωτικά δάνεια με ή χωρίς παραστατικά) ανέρχεται ανεξέλεγκτα σε τεράστια χρηματικά ποσά. Ένας από τους σημαντικότερους προβληματισμούς που τίθεται στις μέρες μας είναι αν και υπό ποιες προϋποθέσεις προστατεύεται ο εγγυητής από τις διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή.

Η επικέντρωση του προβληματισμού συνίσταται στο κατά πόσον οι τραπεζικές εγγυήσεις γενικότερα μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εφαρμοστικής υπαγωγής στο ν. 2251/1994. Τούτο ενόψει ιδιαίτερα της συνήθους υπό προσομοιάζουσα μορφή ΓΟΣ²⁵² συμβατικής δέσμευσης των τραπεζικών εγγυητών ως αυτοφειλετών και εις ολόκληρον ενεχόμενων σε σχέση κυρίως με το δανειζόμενο ή πιστούχο επαγγελματία πρωτοφειλέτη²⁵³, ο χαρακτηρισμός του οποίου ως καταναλωτή δεν μπορεί σοβαρά να υποστηριχθεί λόγω της εμπορικής του ιδιότητας, ενώ το αντίθετο, βέβαια, φαίνεται να ισχύει για τη δανείστρια ή πιστώτρια τράπεζα προσφέρονσα κατ' επάγγελμα υπηρεσίες στο κοινό²⁵⁴. Έτσι, χωρίς αναγκαστικά να συνδέεται, τυπικά, τουλάχιστον, όπως θα αναφερθεί παρακάτω, η μη εμφανής εμπορική ιδιότητα ενός τέτοιου τραπεζικού εγγυητή με την εμπορική ιδιότητα του πρωτοφειλέτη, το ζήτημα μοιάζει αρκετά πολύπλοκο και εξαρτώμενο από την ουσιαστική οπτική γωνία αντιμετώπισης των διαφόρων μορφών τραπεζικών εγγυήσεων σε συνάρτηση με τη συναλλακτική τους λειτουργία.

«Λυδία λίθος» του προβλήματος αναδεικνύεται το κεντρικό κριτήριο χαρακτηρισμού ενός φυσικού ή νομικού προσώπου ως καταναλωτή, που δεν είναι άλλο από την εξατομικευμένη εκ μέρους του χρήση των προσφερομένων προϊόντων ή υπηρεσιών από έναν προμηθευτή. Συνεπώς, η χρησιμοποίηση καταναλωτικών έστω προϊόντων ή υπηρεσιών από κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο για επαγγελματικούς αυστηρά λόγους στερεί κατ' ορθότερη άποψη, συνάδουσα τόσο με το κοινοτικό δίκαιο²⁵⁵, όσο και με τη Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το

συμβάσεις εγγύησης (άρθρα 1 και 3), διευκρινίζεται δε στην αιτιολογική έκθεση (σελ. 9, 12) ότι η επέκταση αυτή ισχύει εφόσον ο εγγυητής ενεργεί για σκοπούς μη επαγγελματικούς. Σε μια τέτοια περίπτωση, η Πρόταση Οδηγίας προστατεύει τον εγγυητή/«καταναλωτή» (κυρίως ως προς τα δικαιώματα ενημέρωσης), ακόμη και αν έχει εγγυηθεί για την εκπλήρωση εμπορικής πίστωσης. Παλαιότερα, σχετικά με Οδηγία 87/102/ΕΟΚ, βλ. ΔΕΚ υπόθ. C-208/1998, απόφ. 23.3.2000, ΔΕΕ 11/2000, 1111, με σημ. Σκουλαρίκη, 1114 και ΧρΙΔ 2001, 68 επ, με παρατ. Παπανικολάου, 71 επ, καθώς και ΔΕΚ C-45/1996, απόφ. 17.3.1998, Αρμ 98, 1018, με σημ. Τσερκέζη, ΔΕΕ 1998, 1117, με σημ. Σκουλαρίκη.

²⁵² Δούβλης, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, 2003, σελ. 40 επ, σημ. 24, 144, με αναλυτική ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, καθώς και αναφορά στη σχετική νομολογία ΔΕΚ Γεωργακόπουλος, Χρηματοπιστωτικό και Τραπεζικό Δίκαιο, 1999, σελ. 234 Σκαλίδης, Εισαγωγή στο Εμπορικό δίκαιο, 1999 (5^η εκδ.), σελ. 39.

²⁵³ ΑΠ 573/2001, οπ

²⁵⁴ Βελέντζας, Ενημέρωση του καταναλωτή στις τραπεζικές συμβάσεις, οπ, σελ. 487 επ.

²⁵⁵ Δελλής, Οι διατάξεις της Σύμβασης των Βρυξελλών για την προστασία του καταναλωτή και η περίπτωση των επενδυτών σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ΔΕΕ 2002, 1082.

εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, από το τελευταίο τη δυνατότητα να χαρακτηριστεί καταναλωτής.

Μια από τις γνώμες που έχουν διατυπωθεί είναι ότι, ειδικά ως προς το ν. 2251/94, ο εγγυητής μπορεί να επικαλεσθεί τις διατάξεις του είτε όταν ο πρωτοφειλέτης είναι τελικός αποδέκτης είτε όταν ο ίδιος ο εγγυητής θεωρηθεί τελικός αποδέκτης (άρθρο 1 ν. 2251/94)²⁵⁶. Ειδικότερα, αυτό συμβαίνει όταν η κύρια οφειλή υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2251/94 (αν δηλαδή ο πρωτοφειλέτης είναι τελικός αποδέκτης, όπως κι αν ορισθεί η έννοια του τελικού αποδέκτη)²⁵⁷. Θα ήταν παράλογο και αντίθετο με τη φύση του πράγματος να αντιμετωπίζεται ευμενέστερα ο πρωτοφειλέτης από τον εγγυητή, ο οποίος, χωρίς -κατ' αρχήν στην καταναλωτική πίστωση- δικό του συμφέρον, εξασφαλίζει την εκπλήρωση της ξένης οφειλής. Η ίδια σκέψη θεμελιώνει άλλωστε την εξίσωση κύριας οφειλής και οφειλής από την εγγύηση και σε άλλα νομοθετικά παραδείγματα. Ενδεικτικά : α) με το άρθρο 42 παρ. 9 του ν. 2912/2001, με το οποίο τροποποιήθηκε το άρθρο 30 του ν. 2789/2000 (περιορισμοί του ανατοκισμού), ορίσθηκε, εμμέσως μεν πλην σαφώς, ότι η ευνοϊκή για τους οφειλέτες των τραπεζών ρύθμιση ως προς το ανώτατο επιτρεπτό ύψος των τόκων καταλαμβάνει και τον εγγυητή (με αντίστοιχη εφαρμογή των ποσοτικών ορίων του άρθρου 30). Και τούτο, ιδίως ενόψει της αμφισβήτησης ως προς τις ευνοϊκές ρυθμίσεις του νέου νομοθετικού πλαισίου, δεδομένης της διατύπωσης του άρθρου 30 παρ. 1 «...η υφιστάμενη συνολική οφειλή από κάθε είδους συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων...δεν δύναται να υπερβεί...». Η διατύπωση αυτή άφηνε ανοικτή την γραμματική ερμηνεία ότι η σύμβαση εγγύησης δεν καταλαμβάνεται, αφού η διάταξη

Ο ίδιος σημ. στην ΕφΑθ 6401/02, ΔΕΕ 2003, 419' Βούλγαρης, Το εφαρμοστέο δίκαιο στις καταναλωτικές συμβάσεις στο «Η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές. Δέκα χρόνια εφαρμογής της από τα ελληνικά δικαστήρια», Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, 2003, 83. Όσον αφορά τη νομολογία του ΔΕΚ, πρβλ. Απόφ. 3.7.97 (υπόθ. C-269/1995), ΔΕΕ 1998, 62' Απόφ. 23.3.00 (υπόθ. C-208/1998), οπ' Απόφ. 22.11.01 (υπόθ. C-541, 542/1999), ΔΕΕ 2002, 1122, με σημ. Σκουλαρίκη, 1124 και ΧρίΔ 2002, 517, καθώς και ΕλλΔνη 2002, 551' Απόφ. 11.7.02 (υπόθ. C-96/2000), ΕλλΔνη 2002, 1519. Σημειωτέον, ότι η έννοια του καταναλωτή στο άρθρο 1 παρ. 2, α' Οδηγίας 1999/44/ΕΚ αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο που ενεργεί ανεξάρτητα από εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική του δραστηριότητα.

²⁵⁶ Ο κοινοτικός νομοθέτης στην Οδηγία 93/13/ΕΟΚ, και ειδικότερα στο άρθρο 2 περ. β', προσδιορίζει την έννοια του καταναλωτή ως «κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα Οδηγία, ενεργεί για σκοπούς, οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες». Κατά την ενσωμάτωση της ανωτέρω κοινοτικής ρύθμισης, ο εθνικός νομοθέτης προέβη σε διεύρυνση της έννοιας του καταναλωτή, και συνεπώς και του πεδίου εφαρμογής του σχετικού νομοθετήματος, σε «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το οποίο κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, εφόσον αποτελεί τον τελικό αποδέκτη τους», (άρθρο 1 παρ. 4 εδ. α' του ν. 2251/94), ώστε, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του νόμου, να είναι εφικτή η εφαρμογή του όπου υπάρχει αντίστοιχη ρυθμιστική ανάγκη. Το ίδιο ευρεία είναι και η έννοια του προμηθευτή προϊόντων, καθώς και υπηρεσιών κατ' άρθρο 1 παρ. 4 περ. β' του ν. 2251/94.

²⁵⁷ Καράκωστας, ΧρίΔ 2003, σελ. 97 επ.

έκανε λόγο μόνο για συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων. Ο νομοθέτης ήρε, λοιπόν, αυτήν την αμφισβήτηση, εξισώνοντας, όπως είναι λογικό, δίκαιο και φυσικό, την κύρια οφειλή με την εγγύηση, β) στα πλαίσια της παυλικιανής αγωγής γίνεται δεκτό ότι το άρθρο 939 ΑΚ εφαρμόζεται όχι μόνο κατά του πρωτοφειλέτη αλλά και κατά του εγγυητή²⁵⁸ και γ) κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου παλαιότερα και πλέον με ρητή διάταξη, εφόσον συντρέχει περίπτωση ποινικής ευθύνης οφειλετών δημοσίου (άρθρο 25 παρ. 1 ν. 1882/90), η ποινική ευθύνη δεν καλύπτει μόνο τους αμέσως υπόχρεους αλλά και τους εγγυητές (άρθρο 23 ν. 2523/97)²⁵⁹.

Πρέπει να σημειωθεί ότι μετά την τροποποίηση του ν. 2251/1994 από το ν. 3587/2007 (ΦΕΚ Α' 152/10.7.2007) ο ορισμός της έννοιας του καταναλωτή στο άρθρο 1 παρ. 4 αφενός μεν διευρύνθηκε, καθώς προστέθηκαν σε αυτή και «*οι ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα*» και επίσης, «*κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εγγυάται υπέρ καταναλωτή, εφόσον δεν ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του*»²⁶⁰, αφετέρου δε προβλέφθηκε ότι ο ορισμός ισχύει «*με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων του παρόντος νόμου*». Στις ειδικές αυτές διατάξεις εισάγεται η στενή και καθιερωμένη από τον κοινοτικό νομοθέτη έννοια του καταναλωτή. Έτσι, γίνεται αποδεκτό ότι ο εγγυητής μπορεί να επικαλεσθεί τις διατάξεις του νόμου περί προστασίας των καταναλωτών όταν ο ίδιος ο εγγυητής ενεργεί, δίνοντας την εγγύηση, στα πλαίσια μη επαγγελματικής του δραστηριότητας, για την εξυπηρέτηση όχι δικών του οικονομικών συμφερόντων, όταν δηλαδή ο ίδιος ο εγγυητής θεωρηθεί τελικός αποδέκτης. Σε περίπτωση εγγύησης από μη επαγγελματία για την εξασφάλιση οφειλής εμπόρου (εμπορικής ή μη) θα ήταν άδικο να αντιμετωπίζεται ο μη επαγγελματίας, ο οποίος δεν ωφελείται από την εγγύηση, με τα κριτήρια αντιμετώπισης του εμπόρου²⁶¹.

Πάντως είναι εξ ίσου σημαντικό να σημειωθούν οι επιπτώσεις²⁶², για τα πρόσωπα που θεωρούνται καταναλωτές με την ευρεία έννοια (άρθρο 1 παρ. 4), του γεγονότος ότι ορισμένες ειδικότερες διατάξεις του ίδιου νόμου, μετά την τροποποίησή του δεν τους προστατεύουν, αφού περιορίζονται στην προστασία μόνον του

²⁵⁸ Πάγια νομολογία, βλ. ΑΠ 881/2000, οπ.

²⁵⁹ ΑΠ 135/98, ΝοΒ 46, 862.

²⁶⁰ Βέβαια, δυσχερώς μπορεί να φανταστεί κανείς περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα νομικό πρόσωπο, που εγγυάται υπέρ καταναλωτή, δεν ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του.

²⁶¹ Αντίθετο το ΔΕΚ στην απόφασή του της 17.3.1998, Bayerische Hypotheken –und Wechselbank AG κατά E. Dietzinger, βλ. την κριτική στην απόφαση αυτή και την σχετική εισήγηση και από τον Γεωργιάδη, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2001, σελ. 51 επ, καθώς και την εισήγηση του Χελιδόνη στο Α' Συνέδριο της Ένωσης Δικαίου Προστασίας του Καταναλωτή (δημοσιευθείσα ΧρίΔ 2002, σελ. 775). Βλ. επίσης Δούβλης, ΔΕΕ 2003, σελ. 876 επ.

²⁶² Αλεξανδρίδου, Ο τροποποιημένος νόμος για την προστασία του καταναλωτή από τη σκοπία ενός εμπορικολόγου, ΝοΒ 2007, 98 επ.

καταναλωτή με την καθιερωμένη σε κοινοτικό επίπεδο στενή έννοια του όρου, δηλ. στην προστασία του προσώπου, που ενεργεί για σκοπούς εκτός της επαγγελματικής δραστηριότητάς του. Τέτοιες ειδικές διατάξεις είναι εκείνες των άρθρων 4α, που αφορά την «εμπορία από απόσταση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών» και 9α, που αφορά τις «αθέμιτες εμπορικές πρακτικές», οι οποίες ορίζουν ως καταναλωτή *«κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί για λόγους που δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα»*.

Συνεπώς, το επιχείρημα που θα μπορούσε να προβληθεί και να γίνει αποδεκτό είναι ότι, όταν υφίστανται ειδικότερες συνθήκες, κάθε πρόβλεψη μέσα σε ένα νόμο για παρέκκλιση από το γενικό κανόνα που αυτός καθιερώνει, είναι επιτρεπτή. Πρέπει να διερευνάται, λοιπόν, κάθε φορά η κάθε περίπτωση και αν υφίστανται ειδικότερες συνθήκες, ώστε να κρίνεται η αναγκαιότητα του περιορισμού της προστασίας μόνο στα πρόσωπα που εμπίπτουν στη στενή έννοια του καταναλωτή. Αν διαπιστώνεται ότι υπάρχουν πράγματι τέτοιες ειδικότερες συνθήκες, το εν λόγω επιχείρημα πρέπει να γίνεται αποδεκτό.

Βάσει επομένως των ανωτέρω, ο εγγυητής καταναλωτικού δανείου ή σύμβασης για τη χορήγηση πιστωτικής κάρτας δεν θα μπορούσε να αποκλεισθεί τελικά από το πεδίο προστασίας του ν. 2251/1994, δεδομένου ότι, όπως άλλωστε άμεσα συμβαίνει και με το δικαιούχο του καταναλωτικού δανείου ή τον κάτοχο της κάρτας, δεν προέβη στη συγκεκριμένη ενέργεια με σκοπό το μετέπειτα, έμμεσο έστω, κερδοσκοπικό όφελος, αλλά την κάλυψη καθαρά ατομικών οικονομικών αναγκών. Για τους λόγους αυτούς, οι παραπάνω εγγυητές θα πρέπει ορθότερα να γίνει δεκτό ότι εξομοιώνονται ουσιαστικά με καταναλωτές στη σχέση τους με την τράπεζα, δικαιούμενοι ανάλογης προστασίας βάσει των διατάξεων του ν. 2251/1994. Το αυτό κατά βάση ισχύει αναφορικά και με τυχόν εγγυητές ατομικών στεγαστικών δανείων, ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο προφανώς ως προς τους εγγυητές ίσως επιχειρηματικών στεγαστικών δανείων, τα οποία στοχεύουν στη βελτίωση μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα της υλικής υποδομής και κατ' επέκταση της κερδοφορίας των δανειζόμενων επιχειρήσεων. Αλλά και οι εμπλεκόμενοι ως εγγυητές σε οποιασδήποτε μορφής προσφορά από μέρος των τραπεζών επενδυτικών προϊόντων ή υπηρεσιών μπορούν με τα ίδια κατά τα ανωτέρω κριτήρια να χαρακτηριστούν ως καταναλωτές, όπως άλλωστε και οι άμεσα υπερών παρόμοια εγγύηση πελάτες πιστωτικών ιδρυμάτων²⁶³.

²⁶³ Χριστιανός, Η προστασία του επενδυτή ως καταναλωτή στο κοινοτικό δίκαιο: από την απαγόρευση εκμετάλλευσης εμπιστευτικών πληροφοριών στην απαγόρευση χειραγώγησης της αγοράς, ΕλλΔνη 2002, 1558· Αντωνοπούλου, Τα όρια της προστασίας του αποδέκτη τραπεζικών υπηρεσιών κατά το σύγχρονο καταναλωτικό δίκαιο, ΕλλΔνη 2003, 333. Επίσης,

Διαφορετική, όμως, εμφανίζεται η κατάσταση στο πεδίο πλέον των τραπεζικών εγγυητών δανείων ή πιστώσεων μέσω κυρίως αλληλόχρεου λογαριασμού, τα οποία απευθύνονται σε εμπόρους πελάτες – πρωτοφειλέτες. Όπως ήδη ειπώθηκε ανωτέρω, ένας τέτοιος εγγυητής συνήθως έχει στενή συγγενική ή επαγγελματική σχέση με το δανειζόμενο ή τον πιστούχο, γεγονός μάλιστα το οποίο αποτελεί το κίνητρο για να αναλάβει την αυξημένου οπωσδήποτε οικονομικού κινδύνου προσωπική κάλυψη του τελευταίου απέναντι στην τράπεζα, με απώτερο στην πλειοψηφία των περιπτώσεων στόχο και τη δική του εν όλω ή εν μέρει οικονομική ωφέλεια μέσω της επίτευξης των όποιων επιχειρηματικών σχεδίων του πρωτοφειλέτη. Άλλωστε, τα πράγματα γίνονται ακόμη πιο ξεκάθαρα σε περίπτωση που ο εγγυητής εμφανίζεται ταυτόχρονα να είναι κύριος μέτοχος ή εταίρος της πρωτοφειλέτριας κεφαλαιουχικής εταιρίας, οικογενειακού συνήθως στη χώρα μας χαρακτήρα, οπότε στην ουσία εγγυάται υπέρ του εαυτού του.

Κατ' επέκταση, παρόμοιες τραπεζικές συμβάσεις απέχουν από το να μπορούν να θεωρηθούν ως καλύπτουσες ατομικές οικονομικές ανάγκες του δανειζομένου ή του πιστούχου, ενώ οι αντίστοιχες τραπεζικές εγγυήσεις ενσωματώνουσες, εμμέσως έστω, το στοιχείο του προσδωκόμενου κέρδους μπορεί κάλλιστα να υποστηριχθεί ότι συνιστούν πλέον μορφή έμμεσης πίστωσης προς τον πρωτοφειλέτη, οπότε και αποκτούν εμπορικό αντί του αρχικού αστικού χαρακτήρα της εγγύησης του κοινού δικαίου. Συνεπώς, δεν είναι νομικά ορθό ούτε και συναλλακτικά δικαιολογημένο να αντιμετωπισθούν παρόμοιοι εγγυητές ως άξιοι καταναλωτικής προστασίας, όπως, βέβαια, συμβαίνει παράλληλα και με τους αντίστοιχους πρωτοφειλέτες, οι οποίοι κάθε άλλο παρά καταναλωτές θα μπορούσαν να θεωρηθούν. Τούτο, φυσικά, δεν σημαίνει κατ' απόλυτο τρόπο ότι οι επαγγελματίες αποστερούνται από την ευχέρεια προσφυγής στο ν. 2251/1994. Κάτι τέτοιο, όμως, είναι δυνατόν να γίνει μόνο σε περίπτωση συναλλαγής αποσκοπούσης στην ικανοποίηση ατομικών τους αναγκών²⁶⁴.

2. Η υπαγωγή των τραπεζικών εγγυητών στο πεδίο του ν. 2251/1994 σε συνάρτηση με τη δυνατότητα απελευθέρωσής τους βάσει του άρθρου 862 ΑΚ

Εξαιρετικά σημαντικό προβάλλει στο υπό κρίσιν ζήτημα το θέμα της επιρροής ενδεχόμενης συλλήβδην υπαγωγής των τραπεζικών εγγυητών στο πεδίο του ν.

ΠΠρΑθ 8032/2001, ΕΕμπΔ 2002, 100, με παρατ. *Κασσαβέτη*, 117 και ΔΕΕ 2002, 1138, με σημ. *Πλατή*, 1147, καθώς και ΝοΒ 2002, 139.

²⁶⁴ *Παμπούκης*, παρατ. στην ΕφΠειρ 91/2002, ΕπισκΕΔ 2002, 782, ο οποίος υποστηρίζει, παραπέμποντας και σε άλλους συγγραφείς (788, σημ. 27), την ευχέρεια υπαγωγής εμπόρων στο νομικό πλαίσιο προστασίας των καταναλωτών ακόμη και για βοηθητικές δραστηριότητες σε σχέση με το κυρίως επάγγελμά τους.

2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών σε συνάρτηση με τη δυνατότητα διευρυμένης πλέον απελευθέρωσής τους σε σύγκριση με την «κλασική» εφαρμογή του άρθρου 862 ΑΚ. Το θέμα, βεβαίως, εντοπίζεται κυρίως όσον αφορά τις ανωτέρω πιστωτικές ή χρηματοδοτικές εγγυήσεις προς τράπεζες²⁶⁵, ενώ για τις υπόλοιπες μορφές τραπεζικών εγγυήσεων τρεχούσης θα μπορούσε κανείς να πει μορφής, όπως αυτές που διασφαλίζουν πιστωτικές κάρτες, καταναλωτικά και ατομικά στεγαστικά δάνεια κλπ, η επέκταση των ευνοϊκών ρυθμίσεων του εν λόγω νομοθετήματος καταναλωτικής προστασίας θα πρέπει να θεωρηθεί ήδη δεδομένη με βάση τα προεκτεθέντα, αλλά και την υπάρχουσα νομολογία.

Με στόχο την πληρέστερη αντίληψη του όλου προβλήματος, συνοπτικά επισημαίνεται κατ' αρχάς, ότι σύμφωνα με την ΑΚ 862 ο εγγυητής απελευθερώνεται από τη σχετική ευθύνη του, εφόσον ο δανειστής δεν είναι σε θέση να ικανοποιηθεί από τον πρωτοφειλέτη εξαιτίας πταισματικής του συμπεριφοράς έναντι του τελευταίου. Η υπόψη εξάλλου συμπεριφορά γίνεται δεκτό ότι καλύπτει όλο το πταισματικό φάσμα από ελαφριά αμέλεια μέχρι και δόλο, με την πρώτη να μην είχε ιδιαίτερη σημασία έως όμως την πρόσφατη κατά τα εξεταζόμενα στη συνέχεια τροποποίηση της ΑΚ 332 παρ. 2²⁶⁶, λόγω της συνήθους υποβολής στον εγγυητή υποχρέωσης εκ των προτέρων παραίτησης με βάση τις σχετικές έντυπες τραπεζικές συμβάσεις από την ενδοτικού δικαίου ΑΚ 862, γεγονός που σε συνδυασμό με τη ρύθμιση του άρθρου 332 παρ. 1 ΑΚ δεν απαλλάσσει την τράπεζα από δόλο μόνον ή βαριά αμέλεια²⁶⁷. Στα πλαίσια αυτά, η συνολική εκτίμηση για την ΑΚ 862 είναι ότι πρόκειται, αναμφίβολα, για βασική διάταξη διάρθρωσης του θεσμού της εγγύησης με γνώμονα την ευνοϊκή αντιμετώπιση του, κατά τεκμήριο τουλάχιστον, ασθενέστερου εγγυητή απέναντι στο δανειστή, με απώτερο σκοπό την κατά το δυνατόν καλύτερη εξισορρόπηση της τριγωνικής σχέσης μεταξύ πρωτοφειλέτη, εγγυητή και δανειστή. Ήδη, όμως, ερευνώντας στα πλαίσια αποκλειστικά της ΑΚ 862, ο ιδιαίτερος σύνθετος χαρακτήρας των πιστωτικών ή άλλως χρηματοδοτικών εγγυήσεων αναιρεί σε σημαντικό αν μη τι άλλο βαθμό τα προηγούμενα, εφόσον ο εγγυητής στις περιπτώσεις αυτές δεν μπορεί αυτονόητα να θεωρείται ασθενέστερος

²⁶⁵ Αξιοσημείωτο είναι και το θέμα της σύμβασης εγγύησης για την επιστροφή καταναλωτικής πίστωσης, το οποίο εντάσσεται στα πλαίσια της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 90/88/ΕΟΚ, για την καταναλωτική πίστη. Βλ. και Απόφ. ΔΕΚ 13.12.01 (υπόθ. C-481/1999), Αρμ 2002, 955. Πάντως έχει ευρύτερη σημασία ο αποδιδόμενος και εδώ ορισμός του μη επαγγελματία καταναλωτή, επαναλαμβανόμενος από το άρθρο 2, α' της εναρμονιστικής Κ.Υ.Α. Φ1-53555/1994.

²⁶⁶ Βάσει του άρθρου 2 του ν. 3043/2002, το οποίο αποτελεί και αυτό προσαρμογή στην Οδηγία 1999/44/ΕΚ. Σημειωτέον, ότι το άρθρο 3 του ν. 3043/2002 τροποποίησε το άρθρο 5 ν. 2251/1994 κατ' επιταγή της Οδηγίας 1999/44/ΕΚ της 25.5.99 (ΕΕΕΚ 7.7.99, L 171/12) σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και εγγύησης καταναλωτικών αγαθών.

²⁶⁷ Μικρουλέα, Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών κατ' άρθρο 862 και 863 ΑΚ, Συνήγορος, τεύχ. 20/2000, 235 επ.

συμβαλλόμενος, άρα άξιος ειδικής νομικής προστασίας στο πλέγμα των σχέσεων του με τον πρωτοφειλέτη και ιδίως τη δανείστρια τράπεζα. Τούτο λόγω αφενός μεν της συνήθους αυτοφειλετικής και εις ολόκληρον παράλληλα ενοχικής δέσμευσης των τραπεζικών εγγυητών γενικότερα, αφετέρου δε και κυρίως λόγω του ειδικού άμεσου ή έμμεσου οικονομικού ενδιαφέροντος που διατηρεί ο εγγυητής του συγκεκριμένου πλέον τύπου σε σχέση με την παρεχόμενη τραπεζική χρηματοδότηση. Επομένως, βάσει των ανωτέρω μεταβάλλεται ουσιαστικά ο «συσχετισμός δυνάμεων» μεταξύ των εμπλεκόμενων εδώ προσώπων, ο δε εγγυητής εμφανίζεται να διαθέτει αυξημένη εξισορροπητική ισχύ απέναντι ιδιαίτερα στη δανείστρια ή πιστώτρια τράπεζα, γεγονός που με τη σειρά του προδιαθέτει ανάλογα για τον τελικό καταλογισμό σε βάρος της τράπεζας βαριάς κυρίως αμέλειας στο χειρισμό των κινήσεων ικανοποίησής της από τον πρωτοφειλέτη, αλλά και σε σχέση με το ρόλο αυτοδύναμα του τραπεζικού εγγυητή.

Η κατάσταση πάντως αλλάζει άρδην περαιτέρω, εφόσον ληφθεί υπόψη και η νομοθετική προστασία των καταναλωτών. Βάσει της προσθήκης του εδ. β' στην παράγραφο 2 του άρθρου 332 ΑΚ (άρθρο 2 του ν. 3043/2002), *«είναι άκυρη η εκ των προτέρων συμφωνία απαλλαγής και για ελαφριά ακόμη αμέλεια, αν η απαλλακτική ρήτρα περιέχεται σε όρο της σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης»*. Έτσι, παρά το διαφανόμενο χαρακτήρα ρήτρας τύπου ΓΟΣ, στον οποίο παραπέμπει η γραμματική διατύπωση του διερευνώμενου νέου εδαφίου, πράγμα που ενισχύεται και από την Οδηγία προέλευσης 1999/44/ΕΚ της υπόψη ρύθμισης, η ένταξή της σε κανόνα του κοινού μας δικαίου από τον εθνικό νομοθέτη οδηγεί αναγκαία στο συμπέρασμα, ότι αυτή ισχύει στο εξής ευρύτερα και πέρα ακόμη από το ειδικό νομικό πλαίσιο προστασίας των καταναλωτών στη χώρα μας. Προς αυτήν άλλωστε την κατεύθυνση συνηγορεί και το άρθρο 8 παρ. 2 της Οδηγίας 1999/44/ΕΚ, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αντίστοιχες αυστηρότερες ίσως διατάξεις για την εξασφάλιση υψηλότερου επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.

Συνεπώς, η νέα συνολική πλέον διατύπωση της ΑΚ 332, μεταφερόμενη στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 862 ΑΚ, λόγω και της οιονεί ανεξαίρετης μέχρι σήμερα στην τραπεζική πρακτική έντυπης προδιατύπωσης και εξαναγκασμού στην ουσία προσχώρησης του πρωτοφειλέτη, αλλά και του εγγυητή στους σχετικούς συμβατικούς όρους έγκρισης δανείου ή πίστωσης χωρίς καμία ατομική διαπραγμάτευση, ανοίγει εφεξής το δρόμο στους τραπεζικούς εγγυητές για επίκληση της ΑΚ 862 και στις περιπτώσεις πταισματικής συμπεριφοράς της δανείστριας τράπεζας απέναντι στον πρωτοφειλέτη σε βαθμό ελαφριάς αμέλειας. Σε επίπεδο πλέον συναλλακτικής πράξης οι προδιατυπωμένες έντυπες ρήτρες των τραπεζικών

δανειακών ή πιστωτικών συμβάσεων για παραίτηση του εγγυητή από το δικαίωμα που του παρέχει προς απελευθέρωσή του η διάταξη του άρθρου 862 ΑΚ είναι στο εξής ολοκληρωτικά χωρίς αντικείμενο βάσει της ΑΚ 332 παρ. 2 εδ. β', εφόσον δεν χρησιμεύουν ούτε στις περιπτώσεις απαλλαγής από ελαφριά αμέλεια της τράπεζας ως προς την ικανοποίησή της από τον πρωτοφειλέτη. Έτσι, όμως, αναιρείται στην τρέχουσα τραπεζική πρακτική ο κατά τα άλλα ενδοτικός χαρακτήρας της ΑΚ 862, επεκτείνεται δε η ευχέρεια πλέον επίκλησης της ευνοϊκής αυτής για τους εγγυητές διάταξης σε μεγάλο αναμφίβολα αριθμό περιπτώσεων. Μόνη, λοιπόν, διέξοδος για τις τράπεζες φαίνεται να είναι αφενός μεν η συνεπέστερη στο μέλλον αντιμετώπιση της εξέλιξης των χρηματοδοτήσεων με έγκαιρες και κατάλληλες ενέργειες είσπραξης των οφειλομένων προς κάθε εμπλεκόμενο, αφετέρου δε η επαναχάραξη της πολιτικής τους κατά τη χορήγηση κάθε μορφής δανείου ή πίστωσης εισάγοντας στοιχεία ατομικής διαπραγμάτευσης με τους αντισυμβαλλόμενους, κίνηση που θα πρέπει να αποτυπώνεται φυσικά και στη διατύπωση των αντίστοιχων συμβατικών όρων.

Το ίδιο, βέβαια, εκτός κύκλου εφαρμογής της ΑΚ 862, αποτέλεσμα της άκυρης παραίτησης του εγγυητή, αλλά και του πρωτοφειλέτη για ελαφριά ακόμη αμέλεια σε σχέση με τα όποια δικαιώματά τους έναντι της αντισυμβαλλόμενης τράπεζας φαίνεται να επέρχεται και εφόσον εισέλθουμε στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2251/1994. Τούτο διότι βάσει του άρθρου 8 παρ. 6, το οποίο μεταξύ άλλων, παραπέμπει και στην παρ. 12 του άρθρου 6 του υπόψη νόμου, είναι άκυρη κάθε συμφωνία του παρέχοντος καταναλωτικές υπηρεσίες για περιορισμό ή απαλλαγή από την ευθύνη του, πράγμα που ισχύει φυσικά για όλο το φάσμα των προσφερομένων από μέρος του τέτοιου είδους υπηρεσιών. Μάλιστα, η παρ. 4 του εν λόγω άρθρου 8 καθιερώνει ταυτόχρονα και νόθο αντικειμενική ευθύνη σε βάρος του παρέχοντος καταναλωτικές υπηρεσίες με αντιστροφή του αποδεικτικού βάρους ως προς την έλλειψη υπαιτιότητάς του για την τελική κρίση ύπαρξης ή μη ζημίας και κατ' επέκταση δικαιώματος αποζημίωσης του συναλλασσόμενου καταναλωτή²⁶⁸. Επομένως, το ζήτημα που δημιουργείται έχει να κάνει με το αν οι τράπεζες κατά τη χορήγηση ειδικότερα δανείων ή πιστώσεων μπορούν να θεωρηθούν ως εμπόπτες στην έννοια του προμηθευτή – παρέχοντος καταναλωτικές στην προκειμένη περίπτωση υπηρεσίες, ταυτόχρονα δε αν οι αντίστοιχοι εγγυητές, παράλληλα δε και

²⁶⁸ Δεληκωστοπούλου, σημ. στην ΑΠ 589/2001, ΔΕΕ 2001, 1122 επ.

οι τυπικά ανεξάρτητοι πρωτοφειλέτες²⁶⁹ είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν ως καταναλωτές.

Υπό το φως της εκδοθείσης νομολογίας, καθώς και των νεότερων επιστημονικών απόψεων που συνολικά έχουν εκφρασθεί, υπερισχύει η αρνητική απάντηση στα δύο ανωτέρω ερωτήματα. Η εν λόγω θέση εδράζεται στο ότι ο μεν πρωτοφειλέτης διαπραγματεύεται τη χορήγηση σε αυτόν της όποιας μορφής τραπεζικής χρηματοδότησης ως επαγγελματίας με στόχο την άμεση βελτίωση της κερδοφορίας της επιχείρησής του, ο δε τραπεζικός εγγυητής, για τους λόγους που ήδη ειπώθηκαν, προσδοκά συνήθως και αυτός άμεσο ή έμμεσο έστω όφελος από παρόμοια εξέλιξη. Άρα, υποστηρίζεται ότι δεν πληρούνται οι εκ του άρθρου 1 παρ. 4 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 παρ. 2 ν. 2251/94 ορθοί ερμηνευτικά χαρακτηρισμοί του πρωτοφειλέτη και του εγγυητή ως καταναλωτών ούτε κατ' επέκταση η απονομή σε παρόμοιες περιπτώσεις στην τράπεζα του τίτλου της προμηθεύτριας – παρεχούσης μαζικά καταναλωτικές υπηρεσίες, παρά την ευρεία γραμματική διατύπωση των υπόψη εννοιών από τον έλληνα νομοθέτη.

Εντούτοις, θα πρέπει να σημειωθεί ότι έχει διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη, η οποία υποστηρίζει ότι το αποτέλεσμα της άκυρης παραίτησης του εγγυητή φαίνεται να επέρχεται και με την εφαρμογή του ν. 2251/1994 βάσει του οποίου είναι άκυρη κάθε συμφωνία του παρέχοντος καταναλωτικές υπηρεσίες για περιορισμό ή απαλλαγή από την ευθύνη του (άρθρο 8 παρ. 6), αλλά μόνο στην περίπτωση καταναλωτικού δανείου ή σύναψης σύμβασης για τη χορήγηση πιστωτικής κάρτας, διότι μόνον σε αυτές τις περιπτώσεις οι τράπεζες εμπίπτουν στην έννοια του προμηθευτή – παρέχοντος καταναλωτικές υπηρεσίες και αντίστοιχα οι εγγυητές είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν καταναλωτές.

3. Η νομολογιακή αντιμετώπιση του προβλήματος

Τα ελληνικά δικαστήρια ήδη αφομοιώνουν με όλο και ταχύτερους ρυθμούς την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2251/1994 στους τομείς της συναλλακτικής αιχμής, μεταξύ φυσικά των οποίων σημαίνουσα θέση κατέχουν οι τραπεζικές συναλλαγές. Έχοντας, λοιπόν, ως κύριο άξονα το ζήτημα των ΓΟΣ, τα δικαστήρια της ουσίας, αλλά και το Ανώτατο Ακυρωτικό ασχολήθηκαν κατά καιρούς με διάφορα τραπεζικά θέματα, όπου πρωτοκαθεδρία διεκδικούν όσα προβλήματα άπτονται των πιστωτικών καρτών, έπονται δε έντυποι όροι τραπεζικών καταθέσεων και λοιπών τραπεζικών προϊόντων καθώς και υπηρεσιών. Περιορισμένες εξάλλου αριθμητικά,

²⁶⁹ Αντίθετος ο Παμπούκης, παρατ. στην ΕφΠειρ 91/2002, σπ, σελ. 789, ο οποίος συγκεκριμένα υποστηρίζει τη μετάδοση της ιδιότητας του καταναλωτή από τον πιστολήπτη στον εγγυητή του.

αλλά αξιόλογες ποιοτικά μπορούν να χαρακτηρισθούν στην προκειμένη περίπτωση και οι υπάρχουσες αποφάσεις του ΔΕΚ²⁷⁰. Συγκεντρωτικά πάντως κρινόμενη για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, η ανωτέρω νομολογία πιστοποιεί, μεταξύ άλλων βεβαίως, τον ήδη επισημανθέντα από τη θεωρία χαρακτηρισμό ως καταναλωτών και αντίστοιχα ως προμηθευτών παρεχόντων καταναλωτικές υπηρεσίες όσων πελατών πιστωτικών ιδρυμάτων συναλλάσσονται για ζητήματα τρεχούσης μορφής, όπως λήψη και χρήση πιστωτικών ή άλλων ηλεκτρονικών καρτών, καθώς και οποιουδήποτε είδους τραπεζικών καταθέσεων.

Αξιοσημείωτη είναι και η θέση της νομολογίας για το ζήτημα πότε θεωρείται ο εγγυητής έμπορος και η εγγύηση εμπορική πράξη, με συνέπεια την εφαρμογή ειδικών, αυστηρότερων κανόνων. Τα δικαστήρια έχουν κρίνει ότι, όταν ο εγγυητής εγγυάται, κερδοσκοπώντας ή έχοντας οικονομικό συμφέρον από την εγγύηση, τότε πρόκειται αναλογικά για αντικειμενικά εμπορική πράξη. Όταν, λοιπόν, η εγγύηση παρέχεται χωρίς οικονομικό συμφέρον του εγγυητή, τότε δεν πρόκειται για εμπορική πράξη, αλλά για αστική συναλλαγή, την οποία, κατ' αρχήν, δεν υπάρχει λόγος να αποκλείσουμε από το βεληνεκές του ν. 2251/1994.

Πάντως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει και πλήθος δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες καταδεικνύουν τη διχογνωμία που υπάρχει τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία ως προς την υπαγωγή του εγγυητή στην έννοια του καταναλωτή.

Άξια μνείας ως προς το φλέγον θέμα της ιδιότητας ως καταναλωτή του εγγυητή τραπεζικής χρηματοδότησης είναι η υπ' αριθμ. 91/2002 απόφαση του Εφετείου Πειραιώς, η οποία πρωτοασχολήθηκε με το ανωτέρω ζήτημα, με αφορμή ανακοπή ασκηθείσα κατά διαταγής πληρωμής από μέρος εγγυητή τραπεζικού αλληλόχρεου λογαριασμού καλύπτοντα χορήγηση πίστωσης. Ειδικότερα, η σχετική δικαστική κρίση εκφράζεται με αφορμή προβληθέντες λόγους ανακοπής και αφορώντες την παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις απελευθέρωσής του βάσει των άρθρων 862-863 ΑΚ²⁷¹. Η εν λόγω απόφαση είναι σίγουρο ότι αποτελεί περαιτέρω νομολογιακό πρόκριμα όσον αφορά τις διαπιστώσεις της περί μη χαρακτηρισμού των τραπεζικών εγγυητών δανείων ή πιστώσεων ως καταναλωτών,

²⁷⁰ Απόφ. ΔΕΚ 21.1.99 (υπόθ. C-215, 216/1996), ΕΕμπΔ 1999, 622 και ΕΤρΑΧρΔ 1999, 657· Απόφ. ΔΕΚ 27.6.00 (υπόθ. C-240 έως 244/1998), ΔΕΕ 2000, 1115, με σημ. *Αρνόκουρου*, 1119 και ΧρΙΔ 2001, 136, με παρατ. *Κιτσαρά*, 139· Απόφ. ΔΕΚ 24.1.02 (υπόθ. C-372/1999), ΔΕΕ 2002, 1120 και Αρμ 2002, 961.

²⁷¹ Αξίζει πάντως εδώ να σημειωθεί η εκφραζόμενη από τον καθηγητή *Παμπούκη* με αφορμή το σχολιασμό της ΕφΑθ 91/2002 (οπ) ενδιαφέρουσα άποψη περί εφαρμογής της γενικής αρχής του άρθρου 288 ΑΚ και προκειμένου για την ΑΚ 863, πέραν της παραδεκτής πλέον εφαρμογής της στην περίπτωση της ΑΚ 862. Τέλος, για τη διασύνδεση αναλυτικότερα των άρθρων 862 και 288 ΑΚ, βλ. *Δούβλης*, ΔΕΕ 1998, σελ. 239, 245, 247.

κατ' επέκταση δε περί μη υπαγωγής των όρων των αντίστοιχων τραπεζικών συμβάσεων στο πεδίο των καταναλωτικών ΓΟΣ και του άρθρου 2 ν. 2251/1994, αλλά εξακολούθησης ρύθμισης της τυχόν απελευθέρωσης των εν λόγω εγγυητών βάσει των κανόνων του κοινού δικαίου. Βάσει του συνόλου των προλεχθέντων, η ΕφΠειρ 91/2002 τοποθετεί ορθά τους εγγυητές τραπεζικών χρηματοδοτήσεων εκτός της έννοιας του καταναλωτή²⁷² και τις σχετικές εγγυητικές ρήτρες εκτός κρίσης ως καταναλωτικών ΓΟΣ²⁷³, γεγονός που οπωσδήποτε επηρεάζει ανάλογα και το χαρακτηρισμό ως μη καταναλωτών των πρωτοφειλετών τέτοιων συμβάσεων²⁷⁴.

Επιπλέον, η ΕφΑθ 5253/2003, η οποία επικύρωσε την ΠΠρΑθ 1119/2002 και αφορά εγγυητή στεγαστικού δανείου, οδηγείται σε αντίθετη άποψη δεχόμενη ότι ο εγγυητής εμπίπτει στην έννοια του καταναλωτή καθώς προσέρχεται στην τράπεζα σαν πελάτης και είναι αποδέκτης των υπηρεσιών της. Αντίστοιχα οι όροι που προβλέπουν την παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις του κρίνονται καταχρηστικοί ως προσκρούοντες στις παρ. 6 και 7 του άρθρου 2 του ν. 2251/1994. Πρόκειται, συνεπώς, για άποψη η οποία δεν διακρίνει ως προς το ίδιο το οικονομικό συμφέρον του εγγυητή.

Τέλος, σημαντική είναι και η υπ' αριθμ. 1990/2004 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία δέχεται την υπαγωγή του εγγυητή στην έννοια του καταναλωτή και στην περίπτωση της εγγύησης σε σύμβαση πίστωσης με ανοιχτό αλληλόχρεο λογαριασμό με το σκεπτικό της ανωτέρω εφετειακής αποφάσεως, βάσει του οποίου ο εγγυητής προσέρχεται στην τράπεζα ως πελάτης και είναι αποδέκτης των υπηρεσιών της. Η ανωτέρω απόφαση φαίνεται να προσεγγίζει την άποψη της θεωρίας για υπαγωγή όλων αδιακρίτως των τραπεζικών εγγυητών στο ν. 2251/1994, παρακάμπτοντας την άποψη που θέλει τον εγγυητή του επιχειρηματικού στεγαστικού δανείου και δανείων ή πιστώσεων μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού, τα οποία αφορούν εμπόρους πελάτες, μη άξιο προστασίας του ν. 2251/94, με το σκεπτικό ότι έχει δική του ωφέλεια από τις εν λόγω «εμπορικές» πλέον εγγυήσεις και είναι συνήθως συναλλακτικά συνέταιρος της δανειολήπτριας επιχείρησης. Με βάση το αιτιολογικό της ανωτέρω αποφάσεως, σύμφωνα με τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης στην κύρια ενοχή, θα ήταν αντιφατικό στην περίπτωση της πίστωσης αν ο εγγυητής δεν αποκτούσε την ιδιότητα του καταναλωτή. Συνεπώς, ο πιστολήπτης μεταδίδει την ιδιότητά του καταναλωτή και στον εγγυητή.

²⁷² Το ίδιο ΠΠρΠειρ 832/2001, Δελτ.ΔικΕΤΕ 2001, 122· ΜΠρΧαλκ 32/2006, ΔΕΕ 2006, 803.

²⁷³ Ο *Παμπούκης*, (Οι γενικοί όροι συναλλαγών και η προστασία των καταναλωτών, οπ, σελ. 786 επ), πάντως φαίνεται να υιοθετεί την άποψη της υπαγωγής όλων αδιακρίτως των τραπεζικών εγγυητών στο ν. 2251/1994.

²⁷⁴ Αντίθετος ο *Παμπούκης*, οπ, σελ. 788, ο οποίος ειδικότερα υποστηρίζει τον χαρακτηρισμό του πιστολήπτη ως καταναλωτή στηριζόμενος στο κριτήριο της πελατειακής του σχέσης με την τράπεζα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη εντάσσεται σαφώς στο ευνοϊκό ηθικά και κοινωνικά για τον εγγυητή πνεύμα, προβάλλει δε ανάγλυφα τη συνολική θεώρηση του νομοθέτη σε σχέση με το δίκαιο της αστικής εγγύησης ως συνισταμένης ενός επιβεβλημένου συμβιβασμού μεταξύ των αντίθετων αξιώσεων εξασφάλισης του δανειστή και της διατήρησης της συμβατικής ελευθερίας αφενός, καθώς και προστασίας του ασθενέστερου κατά κανόνα εγγυητή αφετέρου. Κατά την ανάπτυξη του αντικειμένου έρευνας της παρούσας μελέτης τονίσθηκε επανειλημμένα η καίρια σημασία της εγγύησης στην ανάπτυξη των τραπεζικών συναλλαγών ευρύτερα. Γίνεται ολοένα και επιτακτικότερη η προσαρμογή του συστήματος των τραπεζικών χρηματοδοτήσεων στα νέα δεδομένα, όπου το κύριο ζητούμενο είναι η ευπλασία μεθόδων και λύσεων προς την κατεύθυνση οπωσδήποτε της αναπτυξιακής προοπτικής της χώρας μας. Ο θεσμός της εγγύησης έχει αναμφίβολα πολλά να προσφέρει σ' αυτήν την πορεία, ειδικότερα ως μέσο σταδιακής απεμπλοκής του πιστωτικού μας συστήματος από την έντονη μέχρι σήμερα προσκόλλησή του στις εμπράγματα ασφάλειες.

Όπως ήδη ειπώθηκε, ο σκοπός της σύμβασης της εγγύησης έγκειται στην εξασφάλιση της προμηθεύτριας τράπεζας για την ικανοποίηση της απαίτησής της από τη σύμβαση δανείου και όχι στην οικονομική αποδυνάμωση και εξαθλίωση του εκάστοτε εγγυητή. Η αληθινή έννοια, λοιπόν, των διατάξεων της εγγύησης και η ratio της θέσπισής τους είναι η προστασία του εγγυητή από υπαίτιες και εν γένει αυθαίρετες ενέργειες του δανειστή και από τον κίνδυνο της απροσδόκητης εξέλιξης της συναλλακτικής σχέσης σε βάρος του εγγυητή αντίθετα από τις εύλογες προβλέψεις και τις προσδοκίες του. Γι' αυτό, οι εν λόγω διατάξεις είναι καθοδηγητικού χαρακτήρα, προκειμένου να επιφέρουν μια δίκαιη εξισορρόπηση των εκατέρωθεν τυπικών συμφερόντων των συμβαλλομένων μερών.

Ειδικότερα στην περίπτωση των τραπεζικών συναλλαγών επέρχεται σαφώς μία περαιτέρω έντονη επίταση της εγγυητικής ευθύνης, η οποία σε συνδυασμό με την προκαταβολική ευθύνη πλέον του εγγυητή ως αυτοφειλέτη και μάλιστα εις ολόκληρον ενεχόμενου με τον πρωτοφειλέτη φαίνεται να ανατρέπει ριζικά την κατ' αρχήν επιδιωκόμενη από το νομοθέτη εξισορρόπηση συμφερόντων μεταξύ των τριών παραγόντων της εγγύησης, δηλαδή του πρωτοφειλέτη, δανειστή και εγγυητή, γεγονός που ως ένα βαθμό είναι θεμιτό, εφόσον συνήθως στις περιπτώσεις αυτές πρόκειται πλέον για εγγύηση εμπορικού και όχι αστικού χαρακτήρα²⁷⁵.

²⁷⁵ Κυρίως, στις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις όπου συμβαίνει αρκετές φορές ο εγγυητής, εφόσον είναι μεγάλη επιχείρηση, να εμφανίζεται πολύ ισχυρότερος από τον πρωτοφειλέτη,

Οι παραπάνω διαπιστώσεις, λοιπόν, με βάση και τα ισχύοντα νομολογιακά δεδομένα επιχειρούν να αποκαταστήσουν ενόψει της εξέλιξης των σύγχρονων συναλλακτικών κανόνων, ιδίως στο χώρο της τραπεζικής αγοράς, μία στοιχειώδη πραγματική και νομική ισορροπία μεταξύ των διαφορετικών συμφερόντων της τράπεζας, του πρωτοφειλέτη και του εγγυητή. Έτσι, σε αντίβαρο της αδιαμφισβήτητης τάσης διεύρυνσης της ευθύνης μέριμνας και επαγρύπνησης της συναλλακτικά οπωσδήποτε ισχυρότερης τράπεζας, φαίνεται να διαμορφώνεται σταδιακά η ορθή αντίληψη της αυξημένης συνυπευθυνότητας του τραπεζικού εγγυητή. Με τον τρόπο αυτό, ο εγγυητής μετατρέπεται σε οιονεί ισότιμο πλέον κοινωνό της όλης σύνθετης σχέσης που τον συνδέει με την τράπεζα αφενός και τον πρωτοφειλέτη αφετέρου.

Επιπρόσθετα, τονίσθηκε ότι το συνήθως παραμεριζόμενο στοιχείο της επικουρικότητας στην παροχή τραπεζικών εγγυήσεων δεν επηρεάζει τον πυρήνα της εγγύησης, που δεν είναι άλλος από τον παρεπόμενο χαρακτήρα της. Τυχόν τροποποίηση και αυτού του στοιχείου οδηγεί αναγκαστικά στην αλλαγή πλέον της ίδιας της φύσης του θεσμού, ο οποίος έτσι μετατρέπεται σε εγγυοδοσία. Κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαδίζει με το ρόλο της εγγύησης στις τραπεζικές συναλλαγές. Ο παρεπόμενος συνεπώς χαρακτήρας της εγγύησης αποτελεί, έστω και χωρίς την επικουρικότητα, αναλλοίωτο και σταθερό σημείο αναφοράς της οποιασδήποτε μορφής εγγυητικής ευθύνης.

Περαιτέρω, όσον αφορά τους ΓΟΣ, μη λησμονούμε ότι εφόσον η τράπεζα υποδεικνύει ρητά την ύπαρξή τους στον τραπεζικό εγγυητή και εξασφαλίζει σ' αυτόν τη δυνατότητα ν' αποκτήσει γνώση του περιεχομένου τους κατά τρόπο αξιόπιστο, δηλαδή χωρίς σοβαρή δυσκολία και ειδικά των οικονομικών επιβαρύνσεων που ο τελευταίος αναλαμβάνει, δεν παραβιάζεται η υποχρέωση της σαφήνειας και διαφάνειας των σχετικών όρων και έτσι δεν επέρχεται διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών σε βάρος των καταναλωτών - εγγυητών.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι στο πεδίο των τραπεζικών συναλλαγών η εγγύηση αποτελεί το οιονεί απαραίτητο συμπλήρωμα κάθε πιστωτικής ή δανειακής δοσοληψίας μεταξύ τράπεζας και πελάτη – πρωτοφειλέτη, ιδιαίτερα εφόσον η τραπεζική χρηματοδότηση δεν καλύπτεται εμπραγμάτως.

συναγωνιζόμενος, σπανιότερα βέβαια, σε συναλλακτική ισχύ ακόμη και την τράπεζα. Ο εγγυητής σ' αυτές τις περιπτώσεις, όπως ήδη ειπώθηκε, είναι συνήθως συγγενής εμπορική εταιρεία εξαρτώμενη άμεσα ή έμμεσα από τον εγγυητή, που και αυτός έχει τη μορφή κατά κανόνα α.ε. Εφόσον, πάντως, η όποια σχέση εξάρτησης μεταξύ των ανωτέρω εταιρειών εμφανίζεται αντίστροφη, δηλαδή προσφέρεται στην τράπεζα η εγγύηση της εξαρτώμενης υπέρ της εξαρτώσας εταιρείας, τότε δημιουργείται σοβαρό πρόβλημα λόγω της απαγόρευσης του άρθρου 23α ν. 2190/20.

Τυχόν, όμως, υπερβολικά και ανατιολόγητα ευνοϊκή αντιμετώπιση των τραπεζικών εγγυητών από τα ελληνικά δικαστήρια, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το πεδίο εφαρμογής της ΑΚ 862, αλλά και της ΑΚ 863, πέρα από τη διατάραξη της απαραίτητης για κάθε σωστή αναπτυξιακή προοπτική συναλλακτικής δικαιοσύνης, κινδυνεύει να επιφέρει γενικότερα άκρως δυσάρεστα και ανεπιθύμητα αποτελέσματα προς τη συντηρητική κατεύθυνση του περιορισμού ίσως των παρεχόμενων τραπεζικών χρηματοδοτήσεων, με παράλληλη εντονότερη τάση προσφυγής των πιστωτικών ιδρυμάτων στο παραδοσιακό σύστημα των εμπραγμάτων βαρών και ακύρωση ή έστω δυσχέρανση έτσι στην πράξη των παραπάνω αναγκαίων αναπτυξιακών προσπαθειών.

Ιδιαίτερα, όσον αφορά τις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις, αναμένεται από τα δικαστήρια στο άμεσο μέλλον ο συγκεκριμένος καθορισμός των ορίων συναλλακτικής συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τις σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές αντιλήψεις, γεγονός που είναι βέβαιο ότι θα δώσει νέα ώθηση στην υγιή ανάπτυξη και απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος στη χώρα μας.

Αυτό, άλλωστε, απαιτεί γενικότερα η ικανοποίηση του περί δικαίου αισθήματος αφενός, σε συνάρτηση με την τρέχουσα αντίληψη αρτιότερης λειτουργίας των τραπεζικών συναλλαγών αφετέρου. Αυτόν ακριβώς το στόχο προσπαθεί να υπηρετήσει και η παρούσα μελέτη με την ελπίδα της ελάχιστης συνεισφοράς υπό μορφή διαπιστώσεων και προτάσεων για την εδραίωση υγιών συναλλακτικών συνθηκών λειτουργίας της τραπεζικής αγοράς στη χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ – ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ❖ *Βελέντζας Γ.*, Τραπεζικό Δίκαιο (Θεωρία - Νομολογία), 1992
- ❖ *Ο ίδιος*, Ο νέος τραπεζικός νόμος, 1992
- ❖ *Ο ίδιος*, Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών Συμβάσεων, 2004 (3^η εκδ.)
- ❖ *Βελέντζας Ι.*, Δίκαιο και τεχνική των συναλλαγών, 1993
- ❖ *Βούλγαρης Ι.*, Το εφαρμοστέο δίκαιο στις καταναλωτικές συμβάσεις στο «Η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές. Δέκα χρόνια εφαρμογής της από τα ελληνικά δικαστήρια», Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, 2003
- ❖ *Γεωργακόπουλος Λ.*, Εγχειρίδιο Εμπορικού δικαίου, τ. 2-τευχ. 2/Γ, Τραπεζικές Συμβάσεις, 1995
- ❖ *Ο ίδιος*, Χρηματιστηριακό και Τραπεζικό Δίκαιο, 1999
- ❖ *Γεωργιάδης Απ.*, Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, (2^η εκδ.), 1995
- ❖ *Γεωργιάδης – Σταθόπουλος*, Αστικός Κώδικας, τ. 4, 1982
- ❖ *Δελούκα-Ιγγλέση Κ.*, Ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στα κράτη μέλη της ΕΟΚ και του Συμβουλίου της Ευρώπης από άποψη νομική, κοινωνική και οικονομική, 1991
- ❖ *Η ίδια*, Ελληνικό και κοινοτικό δίκαιο του καταναλωτή, 1998
- ❖ *Δημητριάδης Κ.*, Η προστασία των καταναλωτών από επαχθείς συμβατικές ρήτρες, 1991
- ❖ *Δούβλης Β.*, Η μεταβίβαση τραπεζικής πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό, 1994
- ❖ *Ο ίδιος*, Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών κατ' άρθρο 862 ΑΚ, 1998
- ❖ *Ο ίδιος*, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, 2003
- ❖ *Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών*, Προστασία καταναλωτή και τραπεζικές υπηρεσίες, 1997
- ❖ *Ένωση Δικαίου Προστασίας του Καταναλωτή*, Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές (Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου, Αθήνα 7.6.2002), 2005
- ❖ *Θεοδωρόπουλος Π.*, Η εγγύηση κατά τον ισχύοντα αστικό κώδικα, 1953

- ❖ *Καράκωστας Ι.*, Γενικοί Όροι Τραπεζικών Συναλλαγών, 2001
- ❖ *Ο ίδιος*, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Σχόλια - Νομολογία - Πρακτική Εφαρμογή, 2004
- ❖ *Καυκάς Κ.*, Ενοχικό Δίκαιο, Β' Ειδ. Μέρος, 1982
- ❖ *Κριμπά Δ.*, Η εγγύησης εις τας τραπεζικὰς συναλλαγὰς, 1956
- ❖ *Λιτζερόπουλος Α.*, Στοιχεία Ενοχικού δικαίου, 2001
- ❖ *Μικρουλέα Α.*, Ζητήματα αστικής ευθύνης τραπεζών κατά τη διενέργεια πληρωμών και μεταφορά κεφαλαίων, 2007
- ❖ *Παπανικολάου Π.*, Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή, 2003
- ❖ *Ρόκας Ν.*, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2002
- ❖ *Σκαλίδης Λ.*, Εισαγωγή στο Εμπορικό δίκαιο, 1999 (5^η εκδ.)
- ❖ *Στεφάνου Κ./ Γκόρτσος Χ.*, Επίκαιρα θέματα διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, 2006
- ❖ *Τσίρου Σ.*, Πιστωτική κάρτα, 2007
- ❖ *Τσούμας Β.*, Εγγύηση και Εγγυοδοσία, 2006
- ❖ *Φίλιος Π.*, Ενοχικό Δίκαιο (Ειδικό Μέρος), 1998 (4^η εκδ.)
- ❖ *Ψυχρομένης Σπ.*, Τραπεζικό δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, τ. Ι, 1995
- ❖ *Ο ίδιος*, Τραπεζικό Δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, τ. Ι, 2001 (5^η εκδ.)
- ❖ *Ο ίδιος*, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002
- ❖ *Ο ίδιος*, Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, 2006

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ❖ *Chorley L.*, Law of Banking, Λονδίνο, 1974 (23^η εκδ.)
- ❖ *Furmston M. P.*, Law of Contract, Λονδίνο, 1986 (11^η εκδ.)
- ❖ *Powers M.*, Inside the Financial Futures Markets, Λονδίνο, 1991
- ❖ *White J.*, Teaching Materials of Banking law, Αμερική, 1976

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ❖ *Αλεξανδρίδου Ε.*, Γενικοί όροι συναλλαγών, προστασία του καταναλωτή και ΕΟΚ, ΕλλΔνη 1988, 642 επ
- ❖ *Η ίδια*, Ο Ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή. Ομοιότητες και διαφορές από το Ν. 1961/91. Σχέσεις με το Ν. 146/14, Αρμ 1996, 289 επ
- ❖ *Η ίδια*, Ο τροποποιημένος νόμος για την προστασία του καταναλωτή από τη σκοπιιά ενός εμπορικού, ΝοΒ 2007, 98 επ
- ❖ *Αντωνοπούλου Φ.*, Τα όρια της προστασίας του αποδέκτη τραπεζικών υπηρεσιών κατά το σύγχρονο καταναλωτικό δίκαιο. Με αφορμή την ΠΠρΑθ 8032/2001, ΕλλΔνη 2003, 333 επ
- ❖ *Βελέντζας Γ.*, Ενημέρωση του καταναλωτή στις τραπεζικές συμβάσεις, ΕΤρΑΧρΔ 2003, 487 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Τραπεζικές πιστώσεις και προστασία του καταναλωτή - πελάτη της τράπεζας, ΕΕμπΔ 1997, 407 επ
- ❖ *Γεωργακόπουλος Λ.*, Πιστωτική χρηματοδοτική εγγύηση και σύμβαση εξυγίανσης (γνμδ), ΔΕΕ 1995, 14 επ
- ❖ *Γεωργιάδης Απ.*, Γενικοί όροι των συναλλαγών (γνμδ), ΕΕμπΔ 1989, 314 επ
- ❖ *Γκούσκου Α.*, Ζητήματα νομικής προστασίας καταναλωτών - πελατών τραπεζών, ΔΕΕ 1997, 660 επ και Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 10/1997, 87 επ
- ❖ *Δεληγιάννης Ι.*, Γενικοί όροι συναλλαγών περιοριστικοί της ευθύνης επιχειρηματίου (γνμδ), Αρμ 1972, 481 επ
- ❖ *Δεληκωστοπούλου Α.*, Σημ. στην ΑΠ 589/2001, ΔΕΕ 2001, 1122 επ
- ❖ *Δελλής Γ.*, Οι διατάξεις της Σύμβασης των Βρυξελλών για την προστασία του καταναλωτή και η περίπτωση των επενδυτών σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ΔΕΕ 2002, 1082 επ
- ❖ *Δέλλιος Γ.*, Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, ΝοΒ 1992, 811 επ
- ❖ *Δούβλης Β.*, Οι πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις στο πεδίο εφαρμογής των ΑΚ 862-863 στις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις, ΔΕΕ 1998, 238 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Ο δικαστικός έλεγχος λειτουργίας των ΓΟΣ στις τραπεζικές συναλλαγές, ΕΤρΑΧρΔ 1999, 3 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Η προστασία Ελλήνων πελατών πιστωτικών ιδρυμάτων από γενικές συναλλακτικές ρήτρες εφαρμοστέου αλλοδαπού δικαίου, ΔΕΕ 2002, 480 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Η υπαγωγή ή μη των τραπεζικών εγγυητών στον Ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών, ΔΕΕ 2003, 876 επ

- ❖ *Θεοδωρόπουλος Π.*, Η έκτασις της ευθύνης εγγυητού κατά τον ΑΚ, ΝΔ 1952, 360 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Η ένστασις της διζήσεως, ΕΕμπΔ 1952, 32 επ
- ❖ *Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου Π.*, Η προστασία του καταναλωτή στην παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ΔΕΕ 2000, 17 επ
- ❖ *Καλλιμόπουλος Γ.*, Σωρευτική αναδοχή χρέους και εγγύηση. Ζητήματα – Κριτήρια της διάκρισης, ΝοΒ 1985, 1518 επ
- ❖ *Καραγκουνίδης Α.*, Η ευθύνης της τράπεζας έναντι των πελατών της από την παραβίαση υποχρέωσης προστασίας, Αρμ 1995, 454 επ
- ❖ *Καρακατσάνης Ι.*, Συρροή εγγυήσεως και υποθήκης, ΕΕΝ 1975, 149 επ
- ❖ *Καράκωστας Ι.*, Ο έλεγχος της κατά το δίκαιον ορθότητας των γενικών εντύπων όρων συμβάσεων κατ' άρθρον 371 ΑΚ, ΕΕΝ 1973, 647 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Ο αποδέκτης τραπεζικών υπηρεσιών ως καταναλωτής, ΧρΙΔ 2003, 97 επ
- ❖ *Κιάντος Β.*, Η έννοια των τραπεζικών συναλλαγών – Ανάλυση του σχετικού ορισμού, ΕπίσκΕΔ 2003, 1014 επ
- ❖ *Λελεντζή Αθ.*, Ο έλεγχος του περιεχομένου των γενικών όρων συναλλαγών (άρθρο 2 παρ. 6 και 7 Ν. 2251/1994) κατά την πρόσφατη νομολογία του Αρείου Πάγου, ΝοΒ 2002, 274 επ
- ❖ *Λιακόπουλος Θ.*, Η προστασία του καταναλωτή και το Σύνταγμα, ΝοΒ 1984, 945 επ
- ❖ *Λουκόπουλος Α.*, Η ερμηνεία των τραπεζικών συναλλαγών. Η σημασία των τραπεζικών συνηθειών, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 7/1996, 25 επ
- ❖ *Μαντζούφας Γ.*, Επικουρικών και παρεπόμενον της εγγυητικής ευθύνης, ΕΕμπΔ 1958, 233 επ
- ❖ *Μάρκου Ι.*, Το πρόβλημα της απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών στη σύμβαση εγγυήσεως, Αρμ 1989, 949 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Η υποχρέωση του δανειστή προς πληροφόρηση του εγγυητή, ΔΕΕ 2002, 362 επ
- ❖ *Μεντής Γ.*, Γενικοί όροι τραπεζικών καταναλωτικών συμβάσεων, ΧρΙΔ 2001, 558 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Όρια της ευθύνης του εγγυητή στις τραπεζικές καταναλωτικές συμβάσεις, ΧρΙΔ 2004, 185 επ
- ❖ *Μουζουράκη Μ.*, Καταχρηστικοί όροι και υπέρμετρα επιτόκια στις τραπεζικές συμβάσεις, Συνήγορος, τεύχ. 26/2001, 244 επ

- ❖ *Της ίδιας*, Καταχρηστικοί όροι στις συμβάσεις στεγαστικών δανείων, Συνήγορος, τεύχ. 33/2002, 350 επ
- ❖ *Μπόσδας Δ.*, Είδη εγγυήσεως, Δνη 1970, 10 επ
- ❖ *Παμπούκης Κ.*, Οι γενικοί όροι συναλλαγών και η προστασία των καταναλωτών, Αρμ 1984, 945 επ
- ❖ *Παπαϊωάννου Γ.*, Νομικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή από τη χρήση τραπεζικών καρτών, ΧρΙΔ 2002, 103 επ
- ❖ *Παπαντωνίου Ν.*, Η εγγύηση επί εκχωρήσεως της κυρίας απαιτήσεως, ΕΕΝ 1960, 24 επ
- ❖ *Πουλιάδης Α.*, Η συλλογική αγωγή των ενώσεων καταναλωτών στο ελληνικό δίκαιο, ΕλλΔνη 1992, 485 επ
- ❖ *Πυροβέτση Μ.*, Προστασία του Καταναλωτή - Γενικοί Όροι - Γενικοί καταχρηστικοί όροι των συναλλαγών με τους καταναλωτές, Αρμ 1996, 299 επ
- ❖ *Σπυριδάκης Ι.*, Η ελευθέρωση του εγγυητού κατ' ΑΚ 862 και 863, ΝΔ 1973, 151 επ
- ❖ *Σταθόπουλος- Ρούσσο*, Αναγνώριση καταλοίπου αλληλόχρεου λογαριασμού και οι τραπεζικές ρήτρες ΓΟΣ για την πλασματική αναγνώριση (γνμδ), ΧρΙΔ 2006, 363 επ
- ❖ *Φραγκίστας Ν.*, Εγγύησης δοθείσα υπό ομορρύθμου εταιρείας (γνμδ), ΕΕΝ 1946, 172 επ
- ❖ *Χελιδόνης Α.*, Επέκταση του πιστωτικού ορίου και όρια της ευθύνης του εγγυητού, ΕλλΔνη 1998, 1019 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Η ΑΚ 862 ως μέσο προστασίας της αναγωγικής αξίωσης του εγγυητή, ΕπισκΕΔ 2000, 385 επ
- ❖ *Ο ίδιος*, Η εγγύηση ως σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος, ΧρΙΔ 2002, 778 επ
- ❖ *Χριστιανός Β.*, Η προστασία του επενδυτή ως καταναλωτή στο κοινοτικό δίκαιο: από την απαγόρευση εκμετάλλευσης εμπιστευτικών πληροφοριών στην απαγόρευση χειραγώγησης της αγοράς, ΕλλΔνη 2002, 1558 επ
- ❖ *Ψυχομάνης Σπ.*, Οι Γενικοί Όροι στις τραπεζικές συμβάσεις, ΕΕμπΔ 1998, 887 επ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

(Οι αριθμοί παραπέμπουν σε υποσημειώσεις. Η πλήρης παραπομπή κάθε απόφασης αναφέρεται στην πρώτη αντίστοιχη υποσημείωση)

ΔΕΚ

Απόφ. 3.7.97, (υπόθ. C-269/1995), ΔΕΕ 1998, 62.....	255
Απόφ. 17.3.98, (υπόθ. C-45/1996), Αρμ 98, 1018, με σημ. Τσερκέζη = ΔΕΕ 1998, 1117 με σημ. Σκουλαρίκη.....	251, 561
Απόφ. 21.1.99 (υπόθ. C-215, 216/1996), ΕΕμπΔ 1999, 622 = ΕΤρΑξΧρΔ 1999, 657.....	270
Απόφ. 23.3.00 (υπόθ. C-208/1998), ΔΕΕ 2000, 1111, με σημ. Κ. Σκουλαρίκη, 1114 = ΧρΙΔ 2001, 68 επ, με παρατ. Κ. Παπανικολάου, 71.....	251, 255
Απόφ. 27.6.00 (υπόθ. C-240 έως 244/1998), ΔΕΕ 2000, 1115, με σημ. Γ. Αρνόκουρου, 1119 = ΧρΙΔ 2001, 136, με παρατ. Λ. Κιτσará, 139.....	270
Απόφ. 13.12.01 (υπόθ. C-481/1999), Αρμ 2002, 955.....	265
Απόφ. 22.11.01 (υπόθ. C-541, 542/1999), ΔΕΕ 2002, 1122, με σημ. Κ. Σκουλαρίκη, 1124 = ΧρΙΔ 2002, 517 = ΕλλΔνη 2002, 551.....	255
Απόφ. 11.7.02 (υπόθ. C-96/2000), ΕλλΔνη 2002, 1519.....	255
Απόφ. 24.1.02 (υπόθ. C-372/1999), ΔΕΕ 2002, 1120 = Αρμ 2002, 961.....	270

ΑΠ

289/64, ΝοΒ 13, 399.....	194
689/64, ΝοΒ 13, 399.....	52
590/66, ΕΕμπΔ 18, 203.....	52
266/70, ΝοΒ 1970, 1044.....	153
330/71, ΝοΒ 18, 196 = ΕΕμπΔ 22, 517.....	148
353/71, ΝοΒ 1971, 988.....	153
412/71, ΝοΒ 19, 1111.....	115
456/71, ΝοΒ 19, 1245.....	35
807/72, ΝΔ 1973, 235.....	153
812/72, ΝοΒ 21, 191.....	115
653/73, ΝοΒ 22, 51.....	223
1024/76, ΝοΒ 25, 372.....	148
840/77, ΝοΒ 1978, 681.....	238
715/79, ΕΕμπΔ 1980, 209.....	88
Ολ. 1513/80, ΝοΒ 1981, 865 = ΕΕμπΔ 1981, 512.....	15
1716/80, ΝοΒ 1981, 1099.....	240
1343/82, ΝοΒ 31, 1185.....	12
46/84, ΝοΒ 33, 232.....	56
778/87, ΕΕΝ 1988, 313.....	121
1129/87, ΝοΒ 36, 1597.....	30, 121
1193/87, ΝοΒ 1988 (36), 1612 = ΕΕμπΔ 1989 (40), 205.....	57
1523/87, ΕΕμπΔ 1989, 207.....	88
104/88, ΕΕΝ 1989, 105.....	100
634/88, ΕλλΔνη 1989, 964.....	153
62/89, ΕΕΝ 1989, 941.....	153
635/89, ΕλλΔνη 1989, 966.....	220

432/90, ΝοΒ 1991, 745, με σημ. Φ. Δωρή, 747.....	241
1057/90, Δελτ.ΔικΕΤΕ 1990, 13.....	121
1065/90, ΕλλΔνη 32, 1242.....	164
1297/90, ΕλλΔνη 32, 1215.....	66, 141
929/91, Δελτ.ΔικΕΤΕ 1991, 11.....	121
930/91, ΕλλΔνη 1992, 822.....	153
1081/91, ΕλλΔνη 33, 821 = ΕΕΝ 1992, 652.....	187
1174/91, Δελτ.ΔικΕΤΕ 1991, 15.....	121
1524/91, ΕλλΔνη 1993, 313 = ΕΤραπΔ 1993, 404.....	153, 226, 232
10/92, ΝοΒ 41, 70.....	48, 115
Ολ. 3/93, 186/2001, ΕλλΔνη 2001, 1573.....	162
54/93, ΕλλΔνη 1993, 600 = ΕΤραπΔ 1993, 369.....	242
210/93, ΝοΒ 42, 399.....	163
1260/1993, ΕλλΔνη 36, 135.....	58
146/94, ΕλλΔνη 36, 827.....	108
463/94, ΝοΒ 43, 540 = ΕλλΔνη 36, 892 με παρατ. Μαθθία.....	133, 144
709/94, ΕλλΔνη 38, 829.....	56, 178
714/94, ΕΕΝ 1995, 467.....	237
734/94, ΕλλΔνη 36, 627.....	116
1106/94, ΕλλΔνη 36, 627.....	56
1185/94, ΕλλΔνη 1996, 3.....	153
1207/94, ΕλλΔνη 1996, 330.....	153
1260/94, ΕλλΔνη 37, 101.....	182
1265/94, ΕΕμπΔ 46, 392 = ΔΕΕ 1995, 66.....	49, 112
753/95, ΝοΒ 45, 775.....	101
856/95, ΔΕΕ 1996, 707, με σημ. Χ. Χρυσάνθη, 709.....	241
1215/95, ΕΕμπΔ 1996, 287.....	50
1271/95, ΔΕΕ 1996, 844.....	209, 237
1623/95, ΔΕΕ 1996, 390 = ΕλλΔνη 1998, 133.....	241
48/96, ΝοΒ 46, 208.....	163
262/96, ΕλλΔνη 1997, 1081 = ΕΕμπΔ 1996, 486.....	95, 227
2715/96, ΕΤραξΧρΔ 1998, 392.....	241
3/97, ΝοΒ 46, 774 = ΕλλΔνη 39, 101.....	145
63/97, ΝοΒ 1998 (46), 774 = ΕλλΔνη 1998, 101.....	226
65/97, ΝοΒ 46, 776 = ΕλλΔνη 39, 101.....	15
148/97, ΝοΒ 46, 1061 = ΕλλΔνη 1998 (39), 101.....	119
644/97, ΔΕΕ 1997, 1092.....	177
862/97, ΕΕμπΔ 48, 699.....	48
1230/97, ΔΕΕ 4, 280 = ΕΕΝ 1999, 193.....	86, 145
1399/97, ΕλλΔνη 39, 343 = ΔΕΕ 4, 295 = ΕΕμπΔ 49, 530.....	48
1486/97, ΕλλΔνη 40, 48.....	55, 118
135/98, ΝοΒ 46, 862.....	259
260/98, ΝοΒ 47, 775.....	21, 53
263/98, ΔΕΕ 6, 14.....	108
393/98, ΝοΒ 47, 424.....	109
681/98, ΔΕΕ 4, 863 = ΕΤραξΧρΔ 1999, 350.....	152, 183
682/98, ΔΕΕ 1998, 981 = ΕΕΝ 1999, 672.....	48
862/98, ΕλλΔνη 40, 124.....	109
196/99, ΕλλΔνη 40, 1053.....	90
412/99, ΕΕμπΔ 2001, 299.....	111
797/99, ΕΕμπΔ 2000, 80.....	27
984/99, ΕλλΔνη 40, 1720 = ΔΕΕ 2000, 69.....	50
1434/99, ΕλλΔνη 2000, 705 = ΔΕΕ 2000, 296.....	50
1614/99, ΕλλΔνη 2000, 382.....	89, 224
1914/99, ΕλλΔνη 2001, 114.....	75, 111

5/00, ΕλλΔνη 2000, 337.....	181
6/00, ΑρχΝ 2001, 485 = ΝοΒ 2000, 1239 = ΕλλΔνη 2000, 337 = ΕΕμπΔ 2000, 285 = ΕΕΝ 2000, 349 = ΕπισκεΔ 2001, 389 = ΧρΙΔ 2001, 223 με σημ. Ε. Νεζερίτη.....	160
881/00, ΕλλΔνη 2001, 695.....	108, 258
1112/00, ΕλλΔνη 2000, 1605 = ΝοΒ 2001, 1460 = ΕΕμπΔ 2000, 489 = ΕΕΝ 2002, 90.....	160, 224
1347/00, ΔΕΕ 2001, 737.....	48
1437-8/00, ΕλλΔνη 2001, 695 = ΕΕΝ 2002, 151.....	58, 107
1737/00, ΕΕΝ 2002, 251.....	120
40/01, ΑρχΝ 2002, 457.....	106
48/01, ΕλλΔνη 2001, 899.....	75, 158
186/01, ΕλλΔνη 2001, 1573.....	106, 161
266/01, ΕλλΔνη 2001, 1574 = ΕΕΝ 2002, 511.....	149
573/01, ΕλλΔνη 2002, 1383.....	137, 162, 253
589/01, ΔΕΕ 2001, 1117, με σημ. Κ. Σκουλαρίκη = ΧρΙΔ 2001, 432 = ΕλλΔνη 2002, 419.....	249, 268
764/01, ΔΕΕ 2001, 1013.....	224
1173/01, ΝοΒ 2002, 1263 = ΕλλΔνη 2002, 407.....	76
1219/01, ΧρΙΔ 2001, 516 = ΕΕμπΔ 2001, 529 = ΔΕΕ 2001, 1128 = ΕπισκεΔ 2001, 663 = ΝοΒ 2002, 354 = ΕΕΝ 2002, 865.....	234, 249
1519/01, ΕΕΝ 2003, 81.....	249
376/02, ΧρΙΔ 2002, 404.....	143
388/02, ΕλλΔνη 2003, 477.....	138
1781/02, ΧρΙΔ 2003, 229.....	58, 75
61/03, ΕλλΔνη 2003, 736.....	19, 132
80/04, ΝοΒ 2004, 1382 = ΕλλΔνη 2004, 744.....	194
1261/04, ΧρΙΔ 2005, 215.....	18
200/07, ΔΕΕ 2007, 702.....	84
668/07, ΔΕΕ 2007, 831.....	84

ΕφΑθ

215/67, ΝοΒ 16, 658.....	32
146/71, Αρμ 25, 493.....	194
7896/73, ΝοΒ 1974, 938.....	236
2559/75, ΝοΒ 23, 771 = ΕΕμπΔ 1975, 567.....	51, 121
5499/75, ΝοΒ 24, 84.....	35
7230/77, Αρμ 1978, 255, με παρατ. Β. Αντωνόπουλου, 257.....	237
4466/78, ΝοΒ 1979, 227.....	236
8752/78, ΕΕμπΔ 1979, 549.....	121
1589/79, ΕΕμπΔ 1980, 225.....	236
7849/79, ΝοΒ 1979, 1656.....	236
11349/80, Αρμ 1981, 564.....	249
1663/81, ΝοΒ 29, 1112 = ΕΕμπΔ 33, 210.....	51, 121
10463/81, Αρμ 36, 987.....	48
3511/82, Αρμ 37, 671 = ΕΕμπΔ 34, 231.....	110
3579/82, ΕΕμπΔ 1982, 539.....	159
181/83, ΕΕμπΔ 13, 140.....	48
3196/83, ΝοΒ 31, 1016.....	53
8927/85, ΕΕμπΔ 30, 342.....	100
5600/86, ΕλλΔνη 1987, 1047.....	159
14319/87, ΕλλΔνη 30, 129.....	127
1468/87, ΑρχΝ 1987, 587.....	66
15870/88, ΕλλΔνη 31, 1514.....	91
5751/89, ΕλλΔνη 32, 1644.....	196

9380/89, ΕλλΔνη 32, 195.....	51
9880/89, ΕλλΔνη 32, 195.....	113, 121
12129/89, ΕλλΔνη 32, 155.....	57
4833/90, ΕλλΔνη 31, 1514.....	134
5542/90, ΕλλΔνη 32, 159.....	57, 121
6918/90, ΕλλΔνη 45, 1643.....	89
431/91, ΝοΒ 1991, 777.....	121
3590/91, ΕλλΔνη, 1994, 454.....	3, 81
5636/91, ΕΕμπΔ 1991, 611.....	121
7388/91, ΕΕΝ 1991, 336.....	2
6225/93, ΕλλΔνη 35, 1126.....	13
547/94, ΕΕμπΔ 1994, 578.....	2
1858/94, ΝοΒ 43, 404.....	12
601/95, ΕλλΔνη 38, 863.....	193
6902/95, ΕλλΔνη 37, 1398.....	55, 116
8659/95, ΔΕΕ 1996, 401.....	241
9385/95, ΕπισκΕΔ 1995, 807.....	159
1140/96, ΔΕΕ 1996, 502 = ΕλλΔνη 1996, 1625.....	159
2543/96, ΕΕμπΔ 1996, 716.....	241
5356/96, Αρμ 1997, 492.....	241
5823/96, ΕλλΔνη 38, 666.....	102
7880/96, ΕλλΔνη. 38, 893.....	31, 35
1807/97, ΕλλΔνη 1998, 201 = ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 389.....	241
5634/97, ΕλλΔνη 39, 155.....	27
7574/97, ΕΕμπΔ 1998, 65.....	236
1448/98, ΕπισκΕΔ 1998, 525 = ΝοΒ 1998, 1251 = ΔΕΕ 1998, 1086.....	204, 216
3807/98, ΝοΒ 1998, 1453.....	242
3811/98, ΝοΒ 1998, 1273 = ΔΕΕ 1998, 1096.....	204, 210
5639/98, ΕλλΔνη 40, 1157.....	49, 75
7823/98, ΑρχΝ 50, 30.....	56, 117
1334/99, ΝοΒ 2001 (49), 46.....	55
2624/99, ΔΕΕ 2000, 200.....	109
3523/99, ΑρχΝ 2000, 361.....	12
3623/99, ΑρχΝ 2000, 361.....	24, 25, 26
6291/00, ΝοΒ 2001, 644 = ΕΤρΑξΧρΔ 2001, 911.....	249
300/01, ΕπισκΕΔ 2001, 1066, με παρατ. Α. Χελιδόνη.....	137
338/01, ΝοΒ 2001, 1621.....	22
2506/01, ΕλλΔνη 2001, 825.....	151, 157
7384/01, ΕλλΔνη 2002, 480.....	162
445/02, ΔΕΕ 2002, 1001.....	76
1917/02, ΕλλΔνη 2004, 1070.....	123
6401/02, ΔΕΕ 2003, 412.....	249, 255
637/03, ΕλλΔνη 2004, 527.....	194
3389/03, ΕλλΔνη 2004, 561.....	105
5253/03, ΧρΙΔ 2004, 134 = ΝοΒ 2004, 604.....	228, 246
6989/03, ΕλλΔνη 2005, 854.....	90

ΕφΘεσ

46/71, Αρμ 25, 493.....	161
839/83, Αρμ 1984, 451.....	239
51/87, ΕΕμπΔ 39, 438 = Αρμ 1988 (45), 444.....	48, 121
3135/88, ΕλλΔνη 1989, 989.....	66
2539/89, Αρμ 1989, 986.....	121
1290/90, Αρμ 1991 (45), 150.....	48

2032/90, ΕλλΔνη 1991, 1350.....	168
562/91, Δελτ. ΔικΕΤΕ 1991, 28.....	121
763/92, ΕΕμπΔ 1994 (45), 218 = Αρμ 1993, 222.....	192
1139/92, Αρμ 46, 712.....	89
1660/93, Αρμ 1994, 1389.....	178
225/94, Αρμ 48, 1274.....	16
1851/94, ΕΤρΑξΧρΔ 1995, 347.....	207
1829/95, ΔΕΕ 1995, 1084.....	49
1716/96, ΕΤρΑξΧρΔ 1996, 732.....	177
1725/96, ΕΤρΑξΧρΔ 1996, 738.....	168
2762/96, ΔΕΕ 1996, 1175, με σημ. Κ. Μπέτζιου-Κάμτσιου.....	3
762/97, Αρμ 1997, 652.....	237
1906/97, ΕΤρΑξΧρΔ 1997, 782.....	159
3444/97, ΕΕμπΔ 1998, 285 = ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 398.....	243
2426/98, ΔΕΕ 1998, 986.....	237
2428/98, Αρμ 52, 1501.....	50
2547/98, Αρμ 2000, 1388.....	27, 52
1287/99, ΔΕΕ 1999, 1292.....	27
2436/99, ΔΕΕ 2000, 294.....	49
251/00, Αρμ 2001, 471.....	89
117/02, ΔΕΕ 2002, 507.....	54

ΕφΛαρ

29/76, ΝοΒ 24, 555.....	7, 67, 121
573/02, Αρμ 2003, 1278.....	59

ΕφΝαυπλ

459/96, Αρμ 1997, 509.....	178
----------------------------	-----

ΕφΠατρ

49/90, ΑρχΝ 1991, 69.....	24
70/90, ΑρχΝ 1991, 85.....	130
942/90, ΑρχΝ 1991, 452.....	129
146/97, ΕΤρΑξΧρΔ 1997, 328 = Αρμ 1997, 1133 = ΔΕΕ 1997, 851.....	177
232/97, ΔΕΕ 1997, 604.....	177

ΕφΠειρ

415/79, ΕΕμπΔ 1979, 406.....	236
74/84, ΕΕμπΔ 1984, 243.....	121
853/93, ΕλλΔνη 35, 1699.....	125
59/94, ΕλλΔνη 35, 1698.....	124
107/94, ΕλλΔνη 1994, 1700.....	2
230/94, ΕλλΔνη 35, 1711.....	13
1198/95, ΔΕΕ 1996, 173.....	2
129/97, ΔΕΕ 1997, 296.....	3
168/97, ΕλλΔνη 39, 343 = ΔΕΕ 4, 295 = ΕΕμπΔ 49, 530.....	48, 46, 112
91/02, ΕπισκεΔ 2002, 778.....	139, 238, 264, 269, 271

ΠΠρΑθ

4743/73, Δελτ. ΔικΕΤΕ, τεύχ. 1/1974, 15.....	159
6569/79, Αρχ ΛΒ, 502.....	7
454/92, ΑρχΝ 1994, 382.....	207, 230

1457/ 94, ΕλλΔνη 1995, 1167.....	219
6521/95, ΔΕΕ 1996, 953 = ΕΤρΑξΧρΔ 1997, 82.....	206, 238
1114/96, ΕλλΔνη 1997, 697.....	214
3229/96, ΝοΒ 1998, 812 = ΔΕΕ 1997, 75 = Αρμ 1997, 551 = ΕΤρΑξΧρΔ 1997, 403 = ΕλλΔνη 1998, 940.....	204, 210
2411/97, ΔΕΕ 1998, 54 = ΕπισκΕΔ 1998, 251 = Αρμ 1998, 810.....	204, 244
2438/97, ΔΕΕ 1998, 50 = Αρμ 1998, 803 = ΝοΒ 1998, 832 = ΕλλΔνη 1998, 938.....	204
3356/97, ΝοΒ 1998, 838 = ΔΕΕ 1998, 1111.....	214, 249
1208/98, ΔΕΕ 1998, 1109, με σημ. Α. Δεληκωστοπούλου = ΕπισκΕΔ 1998, 574.....	204, 249
162/01, ΕΕμπΔ 2001, 756.....	49
8032/01, ΕΕμπΔ 2002, 100, με παρατ. Α. Κασσαβέτη, 117 = ΔΕΕ 2002, 1138, με σημ. Ε. Πλατή, 1147 = ΝοΒ 2002, 139.....	263
1119/02, ΔΕΕ 2003, 422, με σημ. Μ. Ασίκη και Ε. Περάκη.....	217, 228, 242
1443/02, ΝοΒ 2003, 683.....	28
1990/04, ΝοΒ 2004, 1592.....	247
5805/04, ΝοΒ 2005, 1645.....	11, 17

ΠΠρΒολ

71/00, Αρμ 2000, 1262.....	108
----------------------------	-----

ΠΠρΘεσ

2158/82, Αρμ 37, 382.....	201
2128/91, Αρμ 1991, 756.....	207, 230, 231
1054/93, Αρμ 49, 44.....	48
22064/95, Αρμ 50, 577.....	120
18171/97, ΕπισκΕΔ 1997, 1015.....	215

ΠΠρΚαβ

209/87, ΕΕμπΔ 1988, 45.....	159
-----------------------------	-----

ΠΠρΛαρ

813/94, ΑρχΝ 49, 809.....	113
---------------------------	-----

ΠΠρΝαυπλ

571/66, ΝοΒ 1967, 355.....	4
----------------------------	---

ΠΠρΠειρ

957/86, ΕΝΔ 15, 302 = ΑρχΝ 38, 57 = ΕΕμπΔ 38, 253.....	124
653/87, ΕΝΔ 16, 110.....	140
1091/95, ΔΕΕ 1996, 513, με σημ. Κ. Σκουλαρίκη.....	204
832/01, Δελτ.ΔικΕΤΕ 2001, 122.....	272

ΠΠρΡοδ

237/95, Αρμ 1996, 43.....	3
---------------------------	---

ΜΠρΑθ

5566/88, ΕλλΔνη 30, 640.....	97
15343/95, Αρμ 50, 196.....	48

975/97, ΕΕμπΔ 48, 704.....	114
32635/97, ΔΕΕ 4, 510.....	24
374/98, ΔΕΕ 1998, 399.....	137
32577/99, ΕΕμπΔ 2000, 301.....	14
327/00, ΝοΒ 2000, 1346.....	12, 27
3517/00, Αρμ 2002, 1007.....	13
9982/01, ΕΕμπΔ 2002, 638.....	90
2772/02, ΕΕμπΔ 2002, 805 = ΝοΒ 2002, 1298.....	249

ΜΠρΘεσ

2442/92, ΕΕμπΔ. 45, 51.....	92
9514/94, ΕΤρΑξΧρΔ 1995, 44.....	207

ΜΠρΚαβ

410/84, ΝοΒ 33, 310.....	124
--------------------------	-----

ΜΠρΛαρ

858/88, Αρμ 1990, 236.....	121
----------------------------	-----

ΜΠρΛευκ

464/99, ΑρχΝ 2000, 687.....	119
-----------------------------	-----

ΜΠρΞανθ

434/85, ΝοΒ 1986, 703.....	209
----------------------------	-----

ΜΠρΠειρ

1026/86, ΕΝΔ 15, 114.....	136
534/05, ΝοΒ 2005, 706.....	126, 137

ΜΠρΤρικ

137/03, ΕπισκΕΔ 2003, 269.....	249
--------------------------------	-----

ΜΠρΧαλκ

32/06, ΔΕΕ 2006, 803.....	272
---------------------------	-----

ΕιρΘεσ

1164/98, Αρμ 1998, 684.....	207
-----------------------------	-----